

UNIUNEA EUROPEANĂ

Elaboratori

Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szőcs Mónika, Ghera Ana Sabina

Ghid metodologic pentru dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română, pentru cadrele didactice care au înscrisi în grupa cu predare în limba română, copii proveniți din comunitatea etnică croată din România

elaborat în baza CURRICULUMULUI PENTRU EDUCAȚIA TIMPURIE, aprobat prin ordinul ministrului educației naționale nr. 4.694/02.08.2019

Validatori

Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana, Nemeth Mariana, Szejke Ottilia

PREFAȚĂ

„Fericit este copilul care găsește în fiecare etapă a drumului său pe educatorul capabil să-i insuflă treptat forța și elanul necesar împlinirii destinului său ca om.”

Maurice Debesse

Acest ghid metodologic este elaborat în cadrul proiectului „Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România” cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, fiind destinat cadrelor didactice pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare preșcolari din etnii diferite.

Obiectivul general al proiectului este prevenirea și reducerea părăsirii timpurii a școlii pentru elevi din învățământul preuniversitar obligatoriu, aparținând minorităților naționale din România, asigurând accesul la un învățământ de calitate, prin formarea/dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română pe baza unor resurse de învățare moderne/attractive și a asigurării formării continue unitare și specifice a personalului didactic, printr-un conținut motivant și practic.

Se consideră că învățarea limbilor nematerne din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare a acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi.

Debutul învățării limbii române ca limbă străină¹ se realizează prin exprimare orală. Aceasta presupune formarea deprinderilor de pronunțare corectă, de adaptare a aparatului audio-fonator cu sunetele, tonalitatea, intonația și fluxul noii limbi, de acomodare generală cu însuși noul demers. Acest obiectiv vizează două laturi ale procesului: cel auditiv și cel articulador.

Limba² este aspectul social al limbajului, elementul esențial al acestuia. Ea este formată dintr-un sistem lexical și unul gramatical, iar limbajul reprezintă aspectul individual al limbii, facultatea vorbirii, care depinde de voința individului și se caracterizează prin libertatea îmbinărilor. În viziunea, U. Șchiopu „limbajul³, reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea.”

¹Gălușcă, L. (2018), *Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă străină*, Universitatea de Stat „Ion Creangă”, Chișinău p.235)

²Turcu, F., Turcu, A. (1999), *Fundamente ale psihologiei școlare*. Editura, All Educational, București

³Șchiopu, U. (1997), *Dicționar de psihologie*, București

Limba română, abordată ca limbă maternă sau limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a copilului, modul particular de învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea cadrului didactic, cea care dă valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite a răspunde cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, profesorul obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

În contextul în care lumea este tot mai variată și într-o continuă schimbare, este necesar ca pe lângă limba maternă a fiecăruia să cunoaștem și o limbă străină. Pentru a ne putea înțelege, pentru a putea colabora și pentru a transmite mesaje persoanelor cu care interacționăm, trebuie fie să cunoaștem sistemul lingvistic al persoanelor respective, fie atât noi cât și ceilalți să putem utiliza o altă limbă decât cea maternă.

Preșcolarii învață limbi străine într-un mod foarte natural. Ei au o capacitate înăscută de a învăța mai multe limbi simultan și pot să învețe o nouă limbă fără efort și dobândesc o pronunție nativă.

Educația bilingvă îi ajută pe preșcolarii să își îmbunătățească capacitatea de a gândi abstract, le stimulează memoria, le este dezvoltat vocabularul atât în limba maternă, cât și în limba nematernă, dar au posibilitatea să interacționeze și cu informații despre alte culturi, fiindu-le stimulată curiozitatea și aprecierea pentru înțelegerea lumii din mai multor puncte de vedere. Copiii devin bilingvi în mod natural atunci când vor simți nevoia de a comunica în două limbi.

Educația bilingvă are un impact pozitiv asupra dezvoltării copiilor preșcolari și este esențial, ca noi, cadrele didactice, să-i sprijinim eficient în această direcție. Lumea pe care o cunoaștem se transformă constant, oamenii sunt tot mai mobili, suntem înconjurați de multiculturalitate, iar competențele lingvistice, într-o altă limbă decât cea maternă, au devenit esențiale pentru o bună desfășurare a activităților.

Unul din cele mai importante avantaje pe care, părinții, bunicii și cadrele didactice pot să îl ofere copiilor este cel de învățarea a unei limbi străine.

ARGUMENT

Prezentul ghid se adresează educatorilor/profesorilor pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare grupe cu predare în limba română și au în componența grupelor copii aparținând minorităților naționale. Ghidul este menit să faciliteze și să susțină demersul didactic de predare-învățare-evaluare și să răspundă nevoilor specifice ale copiilor de la 3 la 6 ani. Totodată, ghidul vine în ajutorul cadrelor didactice cu noțiuni de bază în ceea ce privește limba, cultura și tradițiile minorităților naționale pentru a sprijini cadrele didactice să depășească barierele lingvistice și culturale. De asemenea, se dorește sprijinirea copiilor care provin din comunități etnice care intrând la o grupă cu predare în altă limbă decât cea maternă, întâmpină dificultăți de înțelegere și de exprimare.

Unul dintre obiectivele specifice ale proiectului, în realizarea acestui ghid, este promovarea unui proces instructiv-educativ centrat pe competențe, prin elaborarea unor resurse educaționale, necesare cadrelor didactice care predau la grupe de nivel preșcolar, resurse care contribuie direct sau indirect la dezvoltarea unor competențe de comunicare și înțelegere a limbii române de către copiii aparținând minorităților naționale.

Sistemul educațional din România, precum și al celorlalte țări din Europa, promovează diversitatea. Pe fondul globalizării, al evoluțiilor din domeniul tehnologiei informației și comunicării și, mai ales, al fenomenelor de migrație, diversitatea presupune multiplicarea limbilor de școlarizare, recunoașterea și valorificarea în învățare a identității și a moștenirii culturale ale fiecărui elev, integrarea socială și pe piața muncii, pregătirea elevului pentru o societate incluzivă. *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național cadrul de referință al curriculumului național* vizează promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare, în acord cu nivelul de dezvoltare/caracteristicile de vârstă, cu interesele și aptitudinile elevilor, cu respectarea diversității (etno-culturale, lingvistice, religioase etc.), drept garanție a egalității de șanse în educație.

Având un sistem educațional care își propune formarea și dezvoltarea de competențe, în care învățarea este centrată pe elev, pe dezvoltarea abilităților de gândire și rezolvarea de probleme, una dintre principalele caracteristici ale resurselor educaționale de calitate este diversitatea.

Ghidul va veni în sprijinul creșterii calității procesului instructiv-educativ, ca instrument de proiectare a activității didactice și de selecție a celor mai eficiente metode de predare-învățare pentru profesorii care predau în învățământul preșcolar și care au înscrisi în grupa cu predare în limba română, copii proveniți din comunitatea etnică croată. Obiectivul proiectului este de a reduce

și preveni abandonul școlar timpuriu, eliminând barierele lingvistice și culturale dintre cadre didactice și copii, facilitând prin aceasta crearea unui mediu de învățare incluziv și adaptat la nevoile copiilor.

Dorim să punctăm importanța deosebită pe care o are dezvoltarea vorbirii la vârstă preșcolară, mai ales la copii vorbitori de limbă maternă, alta decât limba română. În perioada preșcolară sunt foarte frecvente fenomenele de substituție, de inversare, de omisiune, iar problema educării unei pronunții corecte are o deosebită însemnătate. Știm că defectele, problemele de vorbire pot dăuna copilului și în timp, el poate să devină tăcut, timid, retras etc.

Data fiind vârsta fragedă a copiilor, grădiniței îi revine sarcina de îmbogățire a vocabularului în limba română, educarea pronunției, vorbirea corectă, deprinderea unei vorbiri coerente, logice și expresive.

Sarcinile dezvoltării limbajului, a dezvoltării vorbirii la copii trebuie abordate în viziuni interdisciplinare. Astfel, se recomandă valorificarea pe deplin a fiecărei posibilități de cultivare a exprimării verbale a copiilor în diferite împrejurări, iar cea mai valoroasă strategie didactică, folosită în procesul de predare- învățare a limbii române ca limbă nematernă este jocul și joaca.

În Ghid se prezintă în **Capitolul I** informații generale care țin de Curriculumul pentru educație timpurie, specificul activităților la nivel preșcolar, aplicarea planului de învățământ. Se continuă cu abordarea domeniului *Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii*, cu precădere a subdomeniului *Dezvoltarea limbajului și a comunicării*; formarea competenței de receptare a mesajului oral, de exprimare orală, de formarea unei atitudini pozitive față de limba română ca limbă nematernă. **Capitolul II** prezintă Proiectarea didactică și punerea în practică a noțiunilor teoretice abordate. În **Capitolul III** sunt prezentate tipurile de evaluare, modele și instrumente de aplicare. **Capitolul IV** cuprinde activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar. În **Capitolul V** sunt abordate aspecte de educație interculturală. Ghidul se încheie cu prezentarea Bibliografiei și a Anexelor.

Cuprins

CAPITOLUL 1.....	7
CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICULULUI PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE	7
1.1 Curriculum pentru educație timpurie	7
1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar	7
1.1.2. Planul de învățământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia	8
1.1.3. Domeniile de dezvoltare.....	10
1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii. Limba română ca limbă nematernă	11
1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral	15
1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală	21
1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne.....	23
1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală	25
CAPITOLUL 2.....	29
PROIECTAREA DIDACTICĂ.....	29
2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale.....	29
2.2. Proiectarea activităților de învățare	32
2.2.1. Planificarea calendaristică	41
2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice	41
2.2.1.2. Planificarea săptămânală	51
2.2.1.3. Planificarea activităților integrate	55
2.2.1.5. Proiectul didactic	60
2.2.2. Organizarea activităților de învățare	62
2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale	62
2.2.2.2- Activități liber alese (ALA)	67
2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală	72
2.2.2.4. Activități opționale	78
2.2.2.5. Activități specifice programului de după-amiază.....	80
2.2.3. Fișe de lucru	82
2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice	101
2.4. Exemple de bune practici.....	107
CAPITOLUL 3.....	133
EVALUAREA	133
3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II)	139
3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II)	159
3.3. Fișă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învățământul primar; Caietul de observații	172
CAPITOLUL 4.....	179
FACILITAREA TRECERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR.....	179
4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar	179
4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar	180
4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar.....	189
CAPITOLUL 5.....	209
EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ.....	209
5.1. Premise teoretice	209
5.1.1. Conceptul de educație interculturală	209

5.1.2. Cultura și identitate	211
5.1.3. Identitatea culturală a minorității croate din România	212
5.1.4. Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitate, egalitate de șanse.....	219
5.1.5. Minoritatea croată din România în contextul diversității lingvistice	222
5.2 Să ne cunoaștem reciproc – activități axate pe educația interculturală	227
5.2.1. Sărbători, evenimente culturale specifice minorității croate și nuanțe interculturale	228
5.2.2 Elemente specifice interculturale în folclorul copiilor (cântece și jocul popular)	245
5.2.3 Valori culturale transmise prin intermediul poveștilor.....	250
5.3 Să ne înțelegem reciproc – provocări întâmpinate în achiziția limbii române.....	255
5.3.1 Bune practici în achiziția elementelor de natură fonetică	256
5.3.2. Dezvoltăm eficient și progresiv vocabularul preșcolarului	263
5.3.3. Învățăm să ne exprimăm corect gramatical	274
Bibliografie	288
Anexe	296

CAPITOLUL 1.

CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICULULUI PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE

1.1 Curriculum pentru educație timpurie

1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar

Pornind de la bunele practici naționale și europene în elaborarea curriculumului pentru educația timpurie, documentul de față susține un curriculum bazat pe o declarație de principii și valori care recunosc drepturile copilului ca ființă umană și respectul față de părinți, ca primii educatori ai copilului și un curriculum care încurajează personalul să lucreze în mod colegial și să-și evalueze în permanență practicile, prin observare și documentarea experiențelor de învățare ale copiilor (prin implicarea părinților ca parteneri egali), astfel încât să răspundă nevoilor și potențialului tuturor copiilor.

Principiile didactice reprezintă norme care stau la baza organizării și desfășurării procesului instructiv-educativ. Atunci când proiectăm activitățile trebuie să ținem cont de aceste principii, având în vedere că la grupele pe care le coordonăm avem preșcolari care nu vorbesc limba română.

În relație cu valorile promovate de acest curriculum, practica/opțiunile metodologice ale educatorilor vor fi orientate de următoarele ***principii ale aplicării Curriculumului pentru educația timpurie*** cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar:

- *Principiul individualizării* - acest principiu reprezintă centrarea procesului educațional asupra copilului. Cunoașterea limbii române, diferă de la un preșcolar la altul, iar organizarea activităților trebuie să se realizeze ținându-se cont de ritmul propriu de dezvoltare a copilului, de nevoile și interesele sale, asigurându-se libertatea copiilor de a alege activitățile în funcție de interesele și nevoile lor. Individualitatea presupune adaptarea activității didactice la particularitățile individuale ale copilului. Fiecare ființă umană se naște și se dezvoltă astfel încât ajunge să dețină particularități psiho-fizice relativ comune, dar și anume particularități individuale în funcție de zestrea genetică, experiența de viață, mediul familial și social din care provine, accesul la sursele de informare, situația materială.
- *Principiul învățării bazate pe joc* - jocul este activitatea fundamentală în grădiniță și se regăsește în toate domeniile de activitate, realizând procesul de învățare într-un mod atractiv, prin care copilul se dezvoltă natural, motiv pentru care jocul trebuie să constituie baza conceperii activităților didactice. Pentru copil, jocul este o formă de activitate cu multiple implicații psihologice și pedagogice care contribuie la informarea și formarea lui

ca om, jocul pune în mișcare toată ființa copilului, îi activează gândirea, îi reliefează voința, îi înaripează fantezia și îi ascute inteligența.

- *Principiul diversității* contextelor și situațiilor de învățare - contextele de învățare în perioada timpurie sprijină și stimulează învățarea și dezvoltarea copiilor. Pentru preșcolari este necesar crearea, în mediul educațional, a diverselor contexte și situații de învățare, care să solicite implicarea copilului din punct de vedere: cognitiv, emoțional, social, motric. Diversitatea, ca principiu, reprezintă dezideratul flexibilității și toleranței față de diferențele fizice, socioculturale, lingvistice, psihologice existente între copii. Rolul grădiniței este acela de a oferi tuturor copiilor posibilitatea de a dezvolta/învăța în funcție de ritmul, capacitățile și nevoile proprii și de a se exprima conform trăsăturilor individuale de personalitate.
- *Principiul alternării formelor de organizare a activității* - abordarea activităților educaționale din instituțiile de educație timpurie sub diferite forme: frontal, în grupuri mici, în perechi și individual, precum și utilizarea diferitelor strategii de învățare.
- *Principiul parteneriatului cu familia și cu comunitatea* - este necesar ca între cadrul didactic și familie să se stabilească relații de parteneriat care să asigure continuitate și coerență în demersul educațional. Doar un parteneriat strâns și susținut între familie, grădiniță și comunitate poate pune în aplicare procesul de educare a copilului. Pentru a oferi un mediu prietenos de educare a copilului și servicii de calitate, unitatea de învățământ are nevoie de sprijinul familiei și a comunității locale.

1.1.2. Planul de învățământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia

Planul de învățământ pentru educația timpurie [4] prezintă o imagine de ansamblu al structurării activităților de învățare la nivel preșcolar.

Tabelul 1. Planul de învățământ pentru educația timpurie [4]

Intervalul de vârstă	Categorii/Tipuri de activități de învățare	Nr.ore de activități de învățare desfășurate cu copiii zilnic/ tură	Numărul total de ore de activități de învățare/ săptămână
37 – 60 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	2 h	10 h
	Activități pe domenii experiențiale	1 h	5 h
	TOTAL		25 h
61 – 72/84 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	1 ½ h	7 ½ h
	Activități pe domenii experiențiale	1 ½ h	7 ½ h
	TOTAL		25 h

Vom avea în vedere doar informațiile referitoare la nivel preșcolar. În Tabelul 1 sunt prezentate intervalele de vârstă la care ne raportăm, tipurile de activități de învățare, numărul de ore aferente fiecărui tip de activitate pe zi sau tură și numărul total de ore pe săptămână.

Activitățile de învățare sunt prezentate [4] ca ansamblu de acțiuni cu caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, organizate și conduse de cadrul didactic, care conduc la atingerea așteptărilor pe care adulții le au de la copii. Desfășurarea acestora necesită coordonarea eforturilor comune ale celor trei parteneri ai procesului de predare-învățare-evaluare, respectiv: cadre didactice, părinți, copii. Activitatea de bază pe care se sprijină activitățile de învățare este jocul - activitatea fundamentală a copilului. La nivel preșcolar activitățile de învățare sunt de trei tipuri: Jocuri și activități liber-alese, Activități pentru dezvoltare personală și Activități pe domenii experiențiale (care pot fi activități integrate sau pe discipline).

Jocurile și activitățile liber-alese - ALA [4] „sunt cele pe care, de regulă, copiii și le aleg și care îi ajută să socializeze în mod progresiv”. Activitățile pe domenii experiențiale - ADE „sunt activități integrate sau pe discipline, desfășurate cu copiii în cadrul unor proiecte tematice sau în cadrul săptămânilor independente”. Activitățile pentru dezvoltare personală - ADP „de la nivel preșcolar includ rutinele, tranzițiile, o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activitățile de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activitățile opționale și extrașcolare.”

Activitățile de învățare se pot desfășura cu întreaga grupă de copii, cu grupuri mici sau activități individuale.

Durata, modul de desfășurare și conținutul activităților de învățare este dependent de modul în care reacționează copiii, grupul de copii sau indivizii la activitate. Durata unei activități poate să fie, la început, doar de 5-10 minute, crescând până la 35 de minute, în funcție de particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor și specificul situațiilor educative. Timpul rămas de la o activitate se recomandă să fie alocat celorlalte activități. În cazul în care se derulează o activitate integrată, durata activităților poate depăși timpul recomandat, în condițiile în care în cadrul acestor activități se integrează rutine și tranziții.

Pentru realizarea programului anual de studiu se va ține cont de cele șase mari teme: Cine sunt/suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost și va fi aici pe pământ?, Cine și cum planifică/organizează o activitate?, Cum exprimăm ceea ce simțim? și Ce și cum vreau să fiu?. Pentru nivelul 3-5 ani trebuie cuprinse cel puțin 4 teme anuale, iar pentru copii de 5-6 ani se recomandă parcurgerea tuturor celor 6 teme anuale de studiu. Pornind de la aceste teme, anual, pe

grupe de vârstă, se stabilesc proiectele/activitățile tematice care urmează a se derula cu copiii⁴. Aceste proiecte tematice se pot realiza într-un număr maxim de 7 proiecte pe an cu o durată de maxim 5 săptămâni, sau, precum est recomandat, mai multe proiect de o mai mică amploare - între 1 – 3 săptămâni.

Programul zilnic de activitate efectivă cu copilul la grupă este de 5 ore pe zi, respectiv de 25 de ore pe săptămână. Activitatea personalului didactic de predare este completată zilnic cu 3 ore de activitate de pregătire metodică-științifică.⁵

În metodologia de aplicare a planului pentru învățământ preșcolar este amintit proiectul național *Să citim pentru mileniul III*. În cadrul acestui proiect se va desfășura, în mod obligatoriu, activitatea ***Momentul poveștilor***, timp de 10-15 minute/zi. Acest proiect, ne aduce mai aproape în atingerea scopului prezentului ghid, având posibilitatea să punem în aplicare într-un regim zilnic demersurile formării de premise ale competențelor de limbă română ca limbă maternă.

1.1.3. Domeniile de dezvoltare

Repererele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie (RFIDT, aprobate prin O.M. nr. 3851/2010) reflectă așteptările privind ceea ce ar trebui copiii să știe și să fie capabili să facă la finalizarea ciclului preșcolar. Aceste așteptări sunt definite pentru a sprijini creșterea și dezvoltarea normală și deplină a copiilor de la naștere până la intrarea în școală. Conform documentului menționat, finalitățile educației timpurii au în vedere o abordare holistică, vizând cele cinci domenii ale dezvoltării copilului.

Trebuie acordată atenție tuturor domeniilor deoarece dezvoltarea copiilor se petrece traversând simultan toate domeniile de dezvoltare. Între domenii există dependențe și interdependențe. Fiecare achiziție a copilului dintr-un domeniu influențează progresele copilului în celelalte domenii. Când copilul încearcă să povestească ceva, în cea mai mare parte este implicat domeniul Dezvoltarea limbajului și a comunicării, dar copilul este implicat și socio-emoțional, pentru că urmărește reacțiile celorlalți și învață semnificația acestora, gesticulează (motricitate fină) sau se manifestă chiar prin mișcări largi (motricitate grosieră), uneori inventând cursul narativ sau problematizând cursul narativ (dezvoltare cognitivă). De aceea, domeniile de dezvoltare devin, pe parcursul primilor ani de viață organizată în mediul din grădiniță, instrumente pedagogice esențiale pentru a realiza individualizarea educației și a învățării, dând posibilitatea educatorilor să identifice atât predispozițiile, cât și înclinațiile cu care copilul a venit pe lume, „interesele” sale sau, mai bine spus, domeniile, secvențele, aspectele sau elementele mediului social și natural de care este atras și

⁴ Curriculum pentru educația timpurie -2019, p.11

⁵ Curriculum pentru educația timpurie -2019, p.8

față de care își manifestă curiozitatea, precum și dificultățile pe care la întâmpină fiecare în parte pe parcursul dezvoltării timpurii⁶.

Cele cinci domenii de dezvoltare și subdomeniile⁷ acestora sunt:

A. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale

A.1. Subdomeniul: Dezvoltarea fizică

A.2. Subdomeniul: Sănătate și igienă personală

B. Dezvoltarea socio-emoțională

B.1. Subdomeniul: Dezvoltare socială

B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională

C. Capacități și atitudini față de învățare

C.1. Subdomeniul: Curiozitate și interes

C.2. Subdomeniul: Inițiativă

C.3. Subdomeniul: Persistență

C.4. Subdomeniul: Creativitate

D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii

D.1. Subdomeniul: Dezvoltarea limbajului și a comunicării

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii

E.1. Subdomeniul: Dezvoltarea gândirii logice și rezolvarea de probleme

E.2. Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii. Limba română ca limbă maternă

„Cuvântul este sunet și culoare, e mesagerul gândului uman.” Tudor Vianu

Limbajul reprezintă funcția utilizată cel mai frecvent de către oameni în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informații cu privire la mediul extern.

„Dezvoltarea limbajului⁸ în perioada preșcolară se caracterizează prin evoluția pronunției și a structurilor gramaticale, trecerea de la limbajul situativ la cel contextual; vorbirea este tot mai

⁶ Curriculum pentru educația timpurie -2019, p.16

⁷ Ionescu, M. și colab. (2010)., *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, București, Editura Vanemonde, p. 3

⁸ Balint, M. (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

clară. Fiind principalul mijloc de comunicare interumană, limbajul este în același timp și factor de dezvoltare spirirtuală și de progres social. Prin urmare, limbajul are un rol determinant în dezvoltarea personalității umane”.

Prin intermediul activităților desfășurate în grădiniță, activități de dezvoltare personală, activități liber alese, activități pe domenii experiențiale, preșcolarii își dezvoltă capacitatea de a comunica verbal și nonverbal.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române limbajul reprezintă:

- Sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceștia își exprimă gândurile, sentimentele și dorințele.
- Limba unei comunități umane istoricește constituită.
- Mod specific de exprimare a sentimentelor și a gândurilor în cadrul limbii comune sau naționale.
- Mod de folosire a unei limbi, în special a lexicului, specific anumitor profesii, grupuri sociale.

Se consideră că învățarea limbilor străine din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare al acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi. Aceasta este motivația principală aflată la baza diverselor inițiative ale Comisiei Europene menite să promoveze învățarea limbilor străine încă din educația timpurie și să sprijine cercetările în acest domeniu. Vorbind despre importanța comunicării într-o limbă străină, nu trebuie să neglijăm faptul că aceasta este una din competențele-cheie stabilite de Comisia Europeană. Acum câțiva ani, un eveniment a schimbat radical atitudinea față de limbile străine din lume, în primul rând în Europa. Este vorba de apariția Cadrului⁹ European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare și a Portofoliului European al Limbilor: ghid pentru profesori și formatori ai cadrelor didactice. Aceste două documente au revoluționat concepția studierii limbilor străine, propunând o scară de eșalonare a cunoștințelor și mai ales a competențelor în domeniul predării-învățării limbilor.

Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi (CECRL) descrie în întregime ce trebuie să cunoască persoanele care studiază o limbă, pentru a o utiliza în scopuri comunicative; el enumeră cunoștințele și deprinderile pe care acestea trebuie să le însușească și să le dezvolte, pentru

⁹ Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare, Council of Europe/ Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studiarea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

a avea un comportament lingvistic eficace. Descrierea¹⁰ înglobează, de asemenea, contextul cultural, care constituie suportul unei limbi. Prin urmare, Cadrul de referință definește nivelurile de competență, care permit măsurarea progresului copilului la fiecare etapă a procesului de învățare și în orice moment al vieții. Documentul a fost conceput pentru a depăși dificultățile de comunicare, pe care le întâmpină profesioniștii din domeniul limbilor moderne, dificultăți datorate diferențelor existente între sistemele educative. Prin oferirea unei baze comune, care cuprinde un șir de descrieri explicite ale obiectivelor, conținutului și metodelor de predare-învățare, Cadrul de Referință a contribuit la ameliorarea transparenței cursurilor, la armonizarea programelor și calificărilor, favorizând astfel cooperarea internațională în domeniul limbilor moderne. Punerea la dispoziție a unor criterii obiective de descriere a competenței comunicative a condus la recunoașterea reciprocă a calificărilor obținute în diversele contexte de învățare și a contribuit la extinderea mobilității în Europa.

Limbajul¹¹- potrivit lui Stan C. este un „Sistem de comunicare interumană, axat pe elemente de limbă, pe articularea unor semne și simboluri, conducând la schimb de idei și informații ce stau la baza cunoașterii umane; formele limbajului permit înțelegerea și accesarea diverselor informații din toate domeniile științifice, determinând decodificarea elementelor complexe ale realității”.

Ionescu M. susține: „Un rol extrem de important îl are limbajul¹² ca mijloc de comunicare, ce ne ajută să trăim, să profesăm, să relaționăm într-o lume comună, a dialogului între oameni, cunoștințe, idei, valori arte și culturi. Limbajul este imersat, încorporat în cultură, dar, în același timp, este și vehicul al acesteia, comunicând valorile care contribuie la modelarea personalităților. Prin intermediul comunicării cu ajutorul limbajului universal al culturii, educația capătă un sens care îi depășește sfera de manifestare, devenind liant între diferitele identități culturale și etnice.”

În viziunea lui U. Șchiopu, „limbajul¹³, reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea”.

„Prin dezvoltarea limbajului¹⁴ și evoluția psihică generală, copilul își însușește noi modele de conduită verbală care contribuie nemijlocit la acumularea experienței sociale. Astfel, devine mai

¹⁰ Straistari-Lungu, C. (2020), *Învățarea limbilor străine în contextual provocărilor societale*, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației

¹¹ Stan C. (2010), *Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 422

¹² Ionescu M. (2011), *Instrucție și educație. Paradigme educaționale modern*, ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 324-325

¹³ Șchiopu U. (1997), *Dicționar de psihologie*, București, Editura Babel, p.229

¹⁴ Verza E. (2003), *Tratat de Logopedie*, București, Editura Fundației Humanitas, p. 47-48

accesibilă înțelegerea „sistemului deschis” al limbajului, care se conservă prin fluxul continuu de schimburi cu mediul, și aceasta, desigur, în cadrul ambianței sociale.”

Pentru formarea și dezvoltarea copilului, limbajul are o importanță deosebită. Limbajul este în același timp și un mijloc de comunicare, și un mijloc de cunoaștere. Prin limbaj copilul comunică, prin diferite forme, cu cei din jur, își prezintă gândurile, formulează întrebări, construiește răspunsuri, își manifestă sentimentele. Prin limbaj copilul acumulează cunoștințe, învață să le folosească în diferite situații, relaționează cu cei din jur, se integrează în grupuri de copii.

Dezvoltarea limbajului¹⁵ are loc odată cu dezvoltarea funcției de comunicare, a funcției de fixare a experienței cognitive și funcția de organizare a activității. Limbajul copilului se conturează afectiv în jurul vârstei de 4-5 ani, dar se dezvoltă și procesul de formare al vorbirii interioare. Important este să introducem în vocabularul copiilor cuvinte cu o pronunție corectă și cu un înțeles clar și care treptat vor constitui baza unei exprimări coerente și expresive.

Se cunoaște că vorbirea se dezvoltă începând de la naștere și continuă pe tot parcursul vieții și că părinții sunt primii profesori ai copiilor lor, iar mai apoi ei devin partenerii principali ai unităților de învățământ. În acest context, este necesară stabilirea unui parteneriat real între grădiniță și părinți. Familiile copiilor trebuie să fie în mod constant informate cu privire la toate aspectele legate de dezvoltarea propriului copil, inclusiv de aspectele principale ce vizează formarea și dezvoltarea comunicării la vârsta preșcolară.

Competența de citire și scriere se constituie ca două competențe: una de receptare și alta de producere. Învățarea citit-scrisului se bazează pe deprinderi de operare cu limbajul oral dobândite în prealabil (recunoașterea sunetelor și a literelor specifice limbii române și pronunțarea corectă a sunetelor) și constituie baza pentru dezvoltarea ulterioară a unor competențe de operare cu textul scris, care vor fi dezvoltate pe parcurs. Familiarizarea cu sunetele limbii române are în vedere receptarea sunetelor, articularea lor, accentul și intonația. Capacitatea de a recepta sunetele vorbirii se poate forma prin exerciții de discriminare fonetică, în care copilul sesizează sunetele din componența unui cuvânt și poziția acestora în cuvânt. Capacitatea de accentuare corectă a cuvintelor se poate stimula prin audiții de poezii, prin lectura expresivă realizată de educatoare sau prin exerciții focalizate direct asupra articulării cuvintelor.

Limba română, abordată ca limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a copilului, modul particular de învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea cadrului didactic, cea care dă

¹⁵ <https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/>

valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite a răspunde cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, cadrul didactic obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral

Receptarea corectă a unui mesaj oral depinde de identificarea corectă a situației de comunicare și a parametrilor acesteia: emițător, receptor, mesaj, limbaj paraverbal (intonație, ritmul vorbirii, pauze în vorbire etc), limbajul nonverbal (mimică, gesturi).

Comunicarea orală este forma comună, naturală a comunicării și unul dintre cele mai complexe și eficiente procese de transmitere a informației. Aceasta implică participarea unui vorbitor și a unui ascultător în schimbul de mesaje simple și complexe, gânduri, opinii sau idei.

Comunicarea orală reprezintă, ca și comunicarea scrisă, un sistem propriu de reguli și norme, doar că sensibil mai bogat și mai complex, datorită factorilor extra și paralingvistici și a influenței decisive a cadrului situațional.

Comunicarea orală se dezvoltă ca o competență inconștientă a copilului de la naștere. Cu timpul, devenim conștienți de valoarea competenței de comunicare orală pentru a ne face înțeleși și a obține ce ne dorim.

Competența de comunicare¹⁶ orală reprezintă un ansamblu de cunoștințe, comportamente și atitudini, mobilizate pentru a realiza diferite forme de comunicare, care se detaliază în: participarea la o discuție, adresarea de întrebări (luarea interviului), răspunsul la întrebări (oferirea interviului), relatarea unor experiențe, reproducerea de texte, generalizarea unor idei și prezentarea în public, realizarea a diverse comentarii etc.

Comunicarea orală¹⁷ este partajată de emițător și receptor. În comunicarea bilaterală, în dialog, emițătorul și receptorul își schimbă alternativ pozițiile/rolurile. Receptorul este destinația mesajului, sarcina receptorului fiind aceea de a interpreta mesajul expeditorului, atât verbal, cât și nonverbal, procesul de interpretare a mesajului este cunoscut sub numele de decodare. Receptorul poate fi, de asemenea, un individ, o instituție sau un grup de mai multe persoane recunoscute ca participante la comunicare și care formează auditoriul.

Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral se realizează în activități ce au în vedere audiții de text, audiție și memorare de poezii scurte, repetarea de către educatoare a unor structuri sintactice (formule de salut, propoziții care exprimă acțiuni zilnice), receptarea unor

¹⁶ Goraș-Postică, V. (2015), *Psihopedagogia comunicării*. Suport de curs, Chișinău: CEP USM, p.148

¹⁷ https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf

întrebări simple, joc de rol de tipul vorbitor-ascultător. Mesajele ascultate trebuie să fie scurte, simple, cu subiecte de interes pentru copii.

Formarea competenței de comunicare orală la nivel preșcolar presupune dezvoltarea complexă a competenței de înțelegere la auz.

Prima abilitate de comunicare înșușită de preșcolari este înțelegerea la auz, prin audiere/ascultare se învață limba maternă, iar, mai târziu, alte limbi, fie nematerne, fie străine.

*Ascultarea*¹⁸ este o abilitate fundamentală în dobândirea deprinderilor intelectuale de bază: vorbire, citire, scriere. Pamfil A. afirmă *“Ascultarea*¹⁹ *este o aptitudine învățată, nu o capacitate innăscută precum auzul. Așa cum suntem învățați să vorbim, trebuie să fim învățați să ascultăm – și să ascultăm eficient”*. Ascultarea activă, ca parte a comunicării orale, este o capacitate ce definește un bun ascultător și se concretizează în a păstra tăcerea în timpul discursului susținut de partenerul de dialog, a focaliza atenția pe înțelegerea și clarificarea mesajului, a utiliza mijloacele paraverbale în procesul de receptare, a fi critic definind propriul punct de vedere cu privire la mesajul ascultat.

Ascultarea face parte din cele patru abilități lingvistice (citire, scriere, ascultare și vorbire) și, asemenea lecturii, este un proces de receptare. Procesul în sine este complex, presupunând primirea mesajelor orale, identificarea intenției vorbitorului, construirea sensului, identificarea și evaluarea situației de discurs, dar și o reacție la mesajele verbale și/sau nonverbale (după International Listening Association) la care vorbitorii sunt expuși. Faptul de a auzi este inclus în ascultare, dar se diferențiază, în mod clar, de aceasta. A auzi este doar o parte din procesul de ascultare și reprezintă, în principal, un proces fiziologic care se desfășoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului, o serie de asocieri auditive. Auzul este de natură fiziologică și reprezintă un proces pasiv, care apare chiar și atunci când suntem adormiți, în vreme ce ascultarea e de natură psihologică, este dinamică și reprezintă un proces interactiv, care îi implică atât pe vorbitori, cât și pe ascultători.

Auzul fonematic²⁰ privește capacitatea de a identifica și diferenția sunetele limbii, de a face distincția între sunet și literă și a percepe corect sunetele. Existența tulburărilor auzului fonematic sau slaba dezvoltare a acestuia determină dificultăți nu numai la nivelul emisiei, dar și la cel al discriminării literelor și reprezentărilor în plan grafic. Cu alte cuvinte, auzul fonematic este caracteristica auzului fizic prin care sunetele vorbirii sunt diferențiate între ele. Chiar dacă auzul fizic nu este afectat este posibil ca auzul fonematic al copilului să prezinte tulburări. Acest fenomen este prezent mai ales la copii.

¹⁸ https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf

¹⁹ Pamfil, A. (2006), *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, București, Editura Art, p. 376

²⁰ *Educarea și dezvoltarea auzului fonematic – Lecția de dicție* (dictie.ro)

Audierea reprezintă un proces de receptare și decodificare a comunicării orale. Audierea este inclusă în ascultare, dar reprezintă doar o parte din procesul de ascultare și se desfășoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului și asocieri auditive. Scopul audierii este formarea competențelor de înțelegere despre ce se vorbește și de a reacționa adecvat la cele auzite.

Procesul de înțelegere a mesajului oral presupune două tipuri de cunoștințe: lingvistice (elemente de fonologie, lexic, morfologie și sintaxă) și nonlingvistice (despre subiect, despre context, cunoștințe generale despre lume etc.).

Pronunția, accentul, intonația și viteza de vorbire reprezintă câteva dintre elementele care influențează considerabil înțelegerea mesajului oral:

Pronunția - sunetele unei limbi variază în procesul de vorbire, iar, dacă vorbirea se precipită, ele se influențează între ele, iar cuvintele sunt mai greu de înțeles; în învățarea unei limbi străine, pronunția la care este expus copilul este foarte diferită de cea a vorbitorilor nativi ai limbii respective; spre deosebire de vorbitorii nativi, care înțeleg cuvintele chiar dacă acestea au suferit modificări fonologice, non-nativii au probleme în înțelegerea mesajului oral, dacă acesta a suferit astfel de modificări.

Accentul - variază în funcție de regiunea geografică, dar și în funcție de grupul social căruia îi aparține vorbitorul; accentuarea joacă un rol important în perceperea mesajului oral, deoarece, de obicei, într-o propoziție sunt accentuate cuvintele pe care mizează vorbitorul pentru a transmite sensul.

Intonația - poate fi ascendentă și descendentă și variază de la un grup de limbi la altul; ea poate avea funcție emoțională, gramaticală, informațională, textuală, psihologică, dar și indexicală.

Viteza de vorbire - constituie una dintre cele mai spinoase probleme ale ascultătorilor unei limbi nematerne care, de multe ori, nu înțeleg ceea ce aud, din cauză că li se pare că se vorbește mult prea repede; ascultătorul trebuie să proceseze mesajul audiat, aproape în mod automat; cu cât viteza de vorbire este mai mare, cu atât este mai afectată comprehensiunea mesajului ascultat (fapt datorat lipsei automatismului în procesarea informației ascultate).

Ilica, A. afirmă că în cazul comunicării orale²¹ sunt vizate patru scopuri principale: să fim receptați (auziți), să fim înțeleși, să fim acceptați, să provocăm o reacție (o schimbare de comportament sau de atitudine). În vederea realizării unei veritabile interacțiuni, este de necontestat necesitatea dezvoltării permanente a capacității de exprimare orală, în funcție, desigur, de contextul învățării, atât pentru limba maternă, cât și pentru o limbă nematernă.

²¹ Ilica, A. (2003), *Didactica limbii române în învățământul primar*, Arad, Editura Universității Aurel Vlaicu, p. 111

Ion Ovidiu Pânișoară identifică o serie de principii²² ale comunicării orale: „presupune un mesaj, iar mesajul implică elemente de structură, implică oferirea unor suporturi multiple de înțelegere a mesajului, este circulară și permisivă, este puternic influențată de situație și ocazie, este puternic influențată de caracteristicile individuale ale emițătorului, posedă atributele necesității, aleatorului și nelimitării.”

Receptarea corectă a mesajului oral²³ depinde de înțelegerea cuvintelor care compun mesajul. Receptarea cuvintelor (spuse sau scrise) se realizează prin: receptarea formei cuvântului (vorbitorul recunoaște sunetele/literele cu care compun cuvântul), înțelegerea semnificației cuvântului (vorbitorul cunoaște sensul cuvântului) și sesizarea legăturii dintre cuvinte (vorbitorul înțelege cum se combină un cuvânt cu alte cuvinte pentru a forma sintagme grupuri sintactice și enunțuri). Ascultătorul poate deduce sensul unor cuvinte din context. De exemplu, în propoziția: *Eu mănânc...X* (cuvânt necunoscut), cuvântul necunoscut indică (cu condiția cunoașterii celorlalte cuvinte) ceva care se mănâncă, iar sensul „ceva care se mănâncă” poate fi dedus din context chiar dacă ascultătorul nu cunoaște sensul exact al cuvântului.

Educatorul poate aplica anumite strategii pentru a facilita receptarea cuvintelor. Aceste strategii sunt:

Strategia referențială, bazată pe relația cuvântului cu referentul său (obiectul din realitate pe care acesta îl denumește). De exemplu educatoarea rostește un cuvânt și arată obiectul din realitatea pe care cuvântul îl denumește. Se poate apela de dicționare ilustrate, desene, imagini.

Strategia semantică, bazată pe relația de sens dintre anumite cuvinte, pe crearea unor asocieri între cuvinte pe ordonarea și clasificarea unor cuvinte după criterii intuitive sau date. De exemplu, explicarea cuvântului *câine* în relație cu *animal*; *mărul* în relație cu *fructul* etc.

Strategia morfologică bazată pe structura cuvântului. De exemplu exercițiile de „alintare a cuvintelor” care au în vedere receptarea diminutivelor (căsuță, umbreluță, mașinuță etc).

Receptarea mesajului oral depinde de strategiile de ascultare și de comportamentul de ascultător eficient. Strategiile și comportamentul se învață la grădiniță, dar se exersează și în afara ei. Comportamentul de ascultător eficient se realizează atunci când preșcolarul este atent pe parcursul activităților, răspunde la indicațiile educatoarei, este interesat să înțeleagă sensul unui mesaj ascultat, are capacitatea de a da răspunsuri adecvate într-o conversație.

Pentru a le forma copiilor competența de receptare a unui mesaj oral, educatorul organizează activități de receptare. Aceste activități au caracter integrat, ceea ce înseamnă că activitățile au în vedere dezvoltarea comunicării în relație cu anumite domenii experiențiale: științe, artă, societate, etc.).

²² Pânișoară, I. O. (2004), *Comunicarea eficientă*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p. 75

²³ <https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de>

Exemplu de activitate²⁴ - *Lectura după imagini*

Lectura după imagini este o activitate de educare a limbajului specifică învățământului preșcolar. Această activitate are două componente de bază: observarea dirijată a imaginilor și dezvoltarea capacităților de receptare și de exprimare a mesajelor. Prima componentă a activității se realizează prin perceperea organizată și dirijată de către educatoare a imaginilor pe baza analizei, sintezei și a generalizării datelor din imagine. Perceperea se realizează prin metoda conversației, pornind de la elementele cunoscute de copii, de la experiența lor cognitivă.

Componenta verbală a activității se realizează concomitent cu perceperea imaginilor: copiii trebuie să analizeze imaginile, să le descrie, să le interpreteze și să le compare, folosind un limbaj propriu. Materialul intuitiv are un conținut variat și duce la dezvoltarea gândirii copiilor.

Activitatea de lectură pe bază de imagini are următoarele sarcini:

- dezvoltarea capacităților intelectuale;
- dezvoltarea proceselor psihice;
- exersarea și îmbunătățirea deprinderilor de exprimare corectă și fluentă;
- dezvoltarea unor trăiri afective, morale și estetice.

Metodica lecturii pe bază de imagini este determinată de particularitățile de vârstă ale copiilor, printre care trebuie să amintim:

- atenție de scurtă durată;
- percepție nesistematică, izolată a unor elemente nesemnificative;
- incapacitatea de a recepta esențialul, de aceea este nevoie de activitatea de dirijare a educatoarei;
- experiența de viață redusă.

Materialul intuitiv trebuie să satisfacă următoarele cerințe:

a. Sub aspect tematic:

- să corespundă programei, fiind accesibil și interesant;
- să asigure realizarea obiectivelor cognitive și afective;
- să îndeplinească cerințe didactice: claritate, vizibilitate, accesibilitate, atractivitate;
- să aibă valoare estetică.

b. Din perspectiva scopului didactic:

- să asigure unele reprezentări corecte;
- să contribuie la exersarea capacității de comunicare orală prin prezentarea unor acțiuni, prin prezentarea unor relații dintre personaje;

²⁴ Balint, M. (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

- să aibă dimensiuni corespunzătoare pentru a permite analiza și compararea elementelor componente, să permită perceperea fără dificultate a imaginii.

La activitățile de lectură după imagini nu este indicat să utilizăm foarte multe imagini pentru a nu dispersa atenția copiilor. Ilustrațiile trebuie să fie studiate în prealabil de către educatoare pentru a alcătui un plan de întrebări și planul de idei la care vrea să se ajungă. Planul de întrebări trebuie să dirijeze atenția copiilor spre perceperea elementelor semnificative. Întrebările trebuie formulate în așa fel, încât să conducă la concluzii parțiale și finale. Ele trebuie să creeze situații-problemă, să aibă funcții cognitive și educativ-formative și trebuie să fie: clare, precise, accesibile, să nu sugereze răspunsul prin „da” sau „nu”. Răspunsurile copiilor trebuie să fie, de asemenea: clare, precise, corecte, concise, să fie o formulare conștientă bazată pe înțelegerea aspectelor principale ale ilustrației.

Structura activității pe bază de imagini:

Această activitate cu preșcolarii presupune:

1. Organizarea activității

- pregătirea sălii: aerisire, așezarea mobilierului ca ilustrațiile să fie vizibile pentru fiecare copil;
- pregătirea și așezarea materialului intuitiv în mod corespunzător;
- așezarea copiilor în mod optim.

2. Desfășurarea activității conține următoarele secvențe:

a. Introducerea în activitate se realizează prin anunțarea temei, prezentarea imaginilor și pregătirea pentru perceperea acestora. În această secvență se pot folosi mai multe procedee pentru captarea și menținerea atenției copiilor. Este recomandat să se folosească elemente-surpriză, ca: imagini aflate pe stativ/tablă acoperite sau întoarse, dezvoltându-se treptat la momentul potrivit. Se poate iniția o convorbire, se pot utiliza poezii sau ghicitori. Folosirea unor păpuși creează dispoziții afective optime pentru desfășurarea activității, determină motivația copiilor în cazul unor participări active, se pot juca cu jucăriile respective.

b. Perceperea/intuirea ilustrațiilor – prin analiza, descrierea, compararea și interpretarea acestora, prin discuțiile dintre educatoare și copii și prin prezentarea concluziilor parțiale la care se ajunge. După acest prim contact cu imaginea, educatoarea dirijează perceperea tabloului către planul central, apoi către planul secundar. În perceperea fiecărui plan copiii trebuie să recunoască (să identifice) componentele, să le denumească, să enumere, să relateze acțiuni, să descopere relații, cauze și efecte, să evalueze, până se ajunge la concluzia finală.

c. Fixarea conținutului principal al imaginilor și sinteza finală - cea mai frecventă și mai plăcută formă de concluzionare este povestirea prin care se relevă semnificația ansamblului. După sinteza finală se poate cere copiilor să dea un titlu semnificativ pentru fiecare ilustrație.

3. Încheierea activității – constă în integrarea noilor cunoștințe în sistemul celor asimilate anterior și asigurarea retenției.

1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală

Conceptul de competență comunicativă, introdus de Dell Hymes, este mult mai cuprinzător, desemnând „ansamblul cunoștințelor lingvistice, interacționale și culturale, internalizate de vorbitorul nativ al unei limbi, care îi permite să se manifeste adecvat în contexte comunicative specifice”.

Conform Pamfil, comunicarea²⁵- dimensiune umană fundamentală a fost definită ca „schimb interacțional între cel puțin doi indivizi situați social, schimb care se realizează prin utilizare de semne verbale și nonverbale, fiecare individ putând fi, pe rând sau exclusiv, producător sau consumator al mesajului”. Competența de comunicare „este ansamblul cunoștințelor (savoirs) și capacităților (savoir-faire) pe care subiectul le mobilizează în situația de comprehensiune sau de producere a limbajului”.

Competența de comunicare cuprinde un ansamblu de cunoștințe (informații factuale), capacități (informațiile procedurale, abilitățile) și atitudini comunicative pe care un vorbitor le mobilizează pentru a recepta sau a produce mesaje în diverse situații de comunicare. De exemplu: repetarea unei informații dintr-un dialog ascultat, recunoașterea și utilizarea vocabularului specific într-un context dat, accentuarea corectă a cuvintelor, înțelegerea modului în care se desfășoară o conversație. Cunoștințele procedurale reprezintă modele și practici de conversație, sesizarea semnificației unui mesaj în funcție de intonația cu care este rostit și în funcție de gesturile de care este însoțit, exprimarea opiniei față de subiectul discutat. Atitudinile cuprind interesul pentru ascultarea mesajului, respect pentru interlocutor, inițiativă în comunicarea orală. Competența de comunicare este foarte complexă și are în alcătuire mai multe componente: componenta verbală, componenta cognitivă, componenta enciclopedică, componenta ideologică, componenta literară și componenta socio-afectivă.

Potrivit lui Iosifescu Ș. termenul de „competență”²⁶ este considerat drept un întreg structurat și emergent de cunoștințe și modele de gândire, de atitudini, stări afective, valori și reprezentări de comportamente, seturi acționale și deprinderi care determină capacitatea unei persoane de a juca anumite roluri și de a realiza anumite sarcini profesionale specifice, la nivelul superior de performanță, în situații și contexte profesionale diverse.”

²⁵ Pamfil, A. (2003), *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45, p. 219

²⁶ Iosifescu, Ș. (2004), *Sistemul de competențe manageriale ale profesorului*. Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București, p.49

Prin exprimare orală se urmărește formarea și dezvoltarea competenței de receptare și formarea capacității de exprimare orală.

Curriculumul pentru educație timpurie pune un accent deosebit pe dezvoltarea limbajului și a comunicării (ascultare în vederea înțelegerii mesajului, comunicare și exprimare orală corectă, interes pentru scris și citit, discriminare fonetică, conștientizarea mesajului scris etc.).

Conform Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi, „*competența*²⁷ de *comunicare lingvistică* se definește prin relația a trei componente specifice: componenta lingvistică, componenta sociolingvistică și componenta pragmatică, prezentate în elementele lor fundamentale ca o sinteză între cunoștințe, aptitudini și deprinderi”. Cele trei componente sunt descifrate după cum urmează:

- *componenta lingvistică* vizează formarea deprinderilor lexicale, fonetice, sintactice;
- *componenta sociolingvistică* valorifică parametrii socioculturali ai utilizatorului limbii;
- *componenta pragmatică* se concretizează în utilizarea funcțională a resurselor lingvistice (realizarea funcțiilor comunicative, a actelor de vorbire), bazându-se pe schemele sau descriptorii schimburilor interacționale.

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Formarea competenței lingvistice duce la o bună formare a competenței de comunicare, ea nu se tratează independent ci în legătură cu toate competențele necesare comunicării: competența fonetică, lexicală și gramaticală²⁸

Competența fonetică presupune capacitatea de a percepe, a reproduce și a distinge sunetele, cunoașterea trăsăturilor fonetice care disting fonemele, componenta fonetică a cuvintelor, fonetica frazei.

Pentru a dezvolta auzul fonematic și pronunțarea corectă a sunetelor din alfabetul limbii române (în special a celor cu pronunțarea dificilă), se recomandă să realizăm cu preșcolarii jocuri didactice de consolidare a competenței fonologice. Este nevoie de exerciții de repetare și fixare a sistemului fonologic (literele și sunetele, accentul și intonația).

Înșușirea de către preșcolari a sistemului fonetico-fonologic se întemeiază pe exersarea vocalelor, consoanelor și dezvoltarea abilității de diferențiere a sunetelor după caracteristici de articulare și acustice. În activitatea de familiarizare a preșcolarilor cu conținuturi de fonetico-fonologie se vor realiza următoarele: imitarea sunetului/grupului de sunete, ascultarea și receptarea,

²⁷ Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare, Council of Europe/ Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

²⁸ Gălușcă, L. (2021), *Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi*, lector universitar, UPS Ion Creangă, Chișinău

imitarea, repetarea în cor. Abilități de pronunțare a sunetelor: recepționarea și producerea sunetelor și îmbinărilor de sunete; accentuarea corectă a cuvintelor; abilități de ritm și intonație; folosirea tempoului respectând pronunția corectă; pronunțarea corectă a propozițiilor, cu respectarea tipurilor de intonație în limba română (ridicată, coborâtă, lentă, accent logic și frastic).

Competența lexicală demonstrează dexteritatea unei persoane de a utiliza vocabularul unei limbi în situații stabilite. Se știe că predarea-învățarea vocabularului se face gradual, este corelată cu vârsta și cu nevoile comunicaționale ale grupului țintă. Numărul de cuvinte asimilate la o activitate depinde de vârsta preșcolarului. La determinarea cuvintelor noi propuse spre însușire copiilor vom ține cont de următoarele criterii: frecvența, necesitatea, capacitatea combinatorie, puterea derivațională, sfera semnatică.

Competența gramaticală presupune cunoașterea resurselor gramaticale ale limbii și capacitatea de a le utiliza. Formarea competenței gramaticale la preșcolari prevede asimilarea conceptelor morfologice și a modalităților de aplicare a acestora în procesul de comunicare. Predarea-învățarea formelor gramaticale se face din perspectivă funcțională, iar abordarea acestora în cadrul activităților se realizează după un algoritm stabilit, știut și respectat de cadrele didactice. Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele.

1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Potrivit lui Chomsky A. competența lingvistică²⁹ este „capacitatea unui vorbitor ideal de a stăpâni un sistem abstract de reguli generative de vorbire”.

În viziunea recomandării Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, competența³⁰ este „capacitatea unei persoane sau a unui grup de a realiza sarcini majore de învățare (profesionale, sociale), la un nivel de performanță corespunzător unui criteriu sau standard, într-un context determinat. Într-o perspectivă apropiată, competența este un ansamblu structurat de cunoștințe, abilități și atitudini dobândite prin învățare, care permit dezvoltarea de probleme în situații noi”. Competența trebuie dezvoltată până la finalizarea educației obligatorii și urmează să acționeze ca un fundament pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

²⁹ Chomsky, A. N. (2006), *Language and Mind*, ediția a III-a, Cambridge University Press, p.4

³⁰ Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), *Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare*, Arad, Editura University Press

Competența de comunicare³¹ în limba nematernă/străină nu presupune doar reproducerea unor mesaje memorate, ci demonstrarea unor abilități creative, ce țin de valoarea elementelor lingvistice într-un context. Formarea/dezvoltarea competenței lingvistice în procesul de predare-învățare a limbii române în grădiniță trebuie să fie axată pe dezvoltarea în ansamblu a celor patru deprinderi integratoare: audierea, vorbirea și preachiziții pentru citit-scris.

La nivel preșcolar nu putem vorbi de competențe. Educația timpurie formează și dezvoltă comportamente care se constituie în premise ale competențelor cheie, decisive la următoarele niveluri de învățământ, pentru carieră și integrare socială.

Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale³² care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele. Așadar, procesul de formare/dezvoltare a competenței lingvistice trebuie organizat din perspectiva celor patru deprinderi integratoare, iar activitățile, strategiile didactice, propuse în cadrul activității, trebuie neapărat să fie axate pe cele 4 componente: fonologică, ortoepică, lexicală și gramaticală.

Doar un astfel de scenariu al activității ne poate garanta succesul, iar la evaluarea finală, vom putea determina performanța lingvistică a preșcolarilor, oferind probe ce ar evalua toate aspectele dezvoltării comunicării și a premiselor citit-scrierii.

Scopul educației lingvistice³³ este formarea unui vorbitor cult de limbă română, conștient, capabil să înțeleagă și să producă autonom mesaje orale în diverse domenii ale vieții, în vederea integrării socio-culturale. Educația lingvistică presupune diverse acțiuni și un conținut relevant cu referire la activitatea copilului în procesul și practica de a-și însuși o limbă. Obiectivele educației lingvistice vizează formarea competenței de comunicare (cunoștințe, capacități, atitudini), pe care preșcolarii urmează să le formeze/dezvolte pe parcursul frecventării grădiniței, fiind ghidați de educatoare.

Preșcolarii trebuie să fie încurajați, stimulați să asimileze informația audiată, deoarece în timpul audierii se aprofundează competențele lexicale și gramaticale, orice cuvânt auzit în context este memorat mai ușor împreună cu sensul și cu forma lui gramaticală.

Limbajul copilului în limba română ca limbă nematernă, drept instrument al comunicării, trebuie format, nuanțat în funcție de specificul comunicării pentru ca prin intermediul lui să se poată transmite idei, gânduri, sentimente, atitudini și să se poată realiza diferite comportamente comunicative.

³¹ *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/ Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studiarea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg, p.16-17

³² Platon E., Vâlcu D., (2011), *Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar*, Cluj-Napoca, Ed. Casa Cărții de Știință

³³ *Ghid de implementare a curriculumului* (2019), Chișinău

1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală

Evaluarea premiselor de comunicare a preșcolarilor se realizează prin strategii care să motiveze copiii pentru învățare și să îmbunătățească capacitatea de receptare și producere de mesaje orale.

Evaluarea³⁴ preșcolară reprezintă un „ansamblu de activități dependente de anumite intenții. Acestea transcend datele imediate și contingente, raportându-se la o serie de funcții și scopuri bine determinate. Scopul evaluării nu este de a colecta anumite date, ci de a perfecționa procesul educativ. Raportat la derularea unei secvențe de învățare sau prin relaționare la un ansamblu structurat de activități de formare, se desprind funcții ale evaluării specifice dimensiunii normative (constatativă, diagnostică, prognostică), respectiv funcții specifice dimensiunii formative (motivațională, decizională, informațională).

Privite din punctul de vedere al educatorului, funcțiile evaluării vizează:

- culegerea de informații cu privire la măsura în care au fost realizate obiectivele stabilite;
- controlul asupra activității desfășurate;
- stabilirea eficienței organizării, structurării, accesibilizării conținutului, a alegerii strategiei adecvate grupei sau indivizilor din grupă;
- descoperirea unor lacune, dificultăți, rămăneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual);
- anticiparea, proiectarea, organizarea și conducerea științifică, eficientă a următoarelor secvențe de instruire.

Pentru preșcolar, funcțiile specifice ale evaluării sunt:

- îl ajută să fixeze, să consolideze și să rețină cunoștințele prin repetare și întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;
- să-i mărească încrederea în forțele proprii și să-i descurajeze comportamentele negative;
- îi susține interesul pentru cunoaștere stimulându-i și dirijându-i învățarea;
- contribuie la formarea capacității de autoapreciere și la stimularea tendinței de autoafirmare;
- contribuie la întărirea legăturii grădiniței cu familia.

Toate aceste funcții demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică. Ele apar și se actualizează diferențiat, prin prevalența uneia față de alta la un moment dat. O probă evaluativă oarecare nu îndeplinește toate funcțiile posibile în aceeași măsură. Toate funcțiile se pot întrezări, mai mult sau mai puțin, în toate situațiile de evaluare”.

Din perspectiva educatoarei, evaluarea reprezintă un feed-back asupra eficienței activității didactice desfășurate, atât pentru întreg colectivul de copii, cât și pentru fiecare preșcolar în parte.

³⁴ Evaluarea în învățământul preșcolar – EDICT

Realizarea acestor funcții³⁵ ale actului evaluativ poate avea loc numai în condițiile regândirii strategiilor de evaluare din perspectiva următoarelor exigențe:

- extinderea acțiunii de evaluare de la verificarea și aprecierea rezultatelor la evaluarea procesului, a strategiei care a condus la aceste rezultate; evaluarea nu numai a preșcolarilor, ci și a conținutului, metodelor, obiectivelor, situației de învățare, a evaluării;
- luarea în calcul a unor indicatori diferiți de achizițiile cognitive, cum ar fi: conduita, personalitatea copiilor, atitudinile, gradul de încorporare a unor valori;
- diversificarea tehnicilor de evaluare, adecvarea acestora la situațiile didactice concrete;
- deschiderea evaluării spre mai multe rezultate ale spațiului școlar (competențe relaționale, comunicarea educatoare - copil);
- scurtarea feed-back-ului, a drumului de la diagnosticare la ameliorare;
- centrarea evaluării asupra rezultatelor pozitive și nesancționarea în permanență a celor negative;
- transformarea preșcolarului într-un partener autentic a educatoarei prin evaluare, interevaluare, evaluare controlată.

Evaluarea³⁶ nu se prezintă decât în strânsă interrelaționare cu predarea și învățarea, ea fiind chiar o modalitate de a asigura achiziții temeinice și o coerență continuă în întregul demers educațional. „Evaluarea merită un loc important în învățământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie și în calitate, al învățării”.

În accepțiunea lui Bontaș I. „Evaluarea³⁷ este actul didactic complex, integrat întregului proces de învățământ, și care asigură evidențierea atât a cantității cunoștințelor dobândite, cât și a calității lor, care prevede valoarea (nivelul, performanțele și eficiența) acestora la un moment dat – în mod curent, periodic și final, oferind soluții de perfecționare a actului de predare-învățare.”

Evaluarea face posibilă aprecierea rezultatelor, în comparație cu obiectivele propuse, oferind posibilitatea de a culege datele necesare cu privire la dezvoltarea globală a copilului preșcolar, precum și date despre progresul individual al copilului. Se urmărește prin aceasta, să se realizeze însușirea tematicii, sistematizarea și consolidarea celor învățate anterior. În urma rezultatelor obținute, se impune stabilirea unui plan de dezvoltare individuală pentru cei cu rezultate foarte bune și programe de recuperare pentru cei cu rezultate mai puțin bune.

Buna cunoaștere a particularităților de vârstă e importantă în preșcolaritate cu atât mai mult cu cât la această vârstă, evoluția e foarte rapidă și diversificată, iar educatoarea trebuie să-și adapteze procesul de educare-învățare la particularitățile copiilor.

³⁵ Cucoș, C. (2006), *Pedagogie*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p.370

³⁶ Ausubel, P.D. (1981), *Pedagogia secolului XX. Învățarea în școală*, București, Editura Didactică și Pedagogică

³⁷ Bontaș, I., (2008) „*Tratat de Pedagogie*, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL, p.252

În activitatea din grădiniță, actul de evaluare are drept scop măsurarea și aprecierea cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor dobândite de copii în cadrul actului educațional.

În opinia lui Ausubel, evaluarea este punctul final într-o succesiune de evenimente, care cuprinde următorii pași:

- Stabilirea scopurilor pedagogice, prin prisma comportamentului dezirabil al copiilor;
- Proiectarea și executarea programului de realizare a scopurilor propuse;
- Măsurarea rezultatelor aplicării programei;
- Evaluarea rezultatelor.

Aplicând teoria acestui pedagog la cerințele educației timpurii, putem deduce că educatoarea stabilește premisele activității ce se vor regăsi în puncte atinse, a căror cuantificare va reda măsura în care demersul educativ a avut eficiența dorită. Așadar, cadrul didactic proiectează scopul educațional, adaptează resursele și activitățile la nivelul de dezvoltare al copiilor, planifică și măsoară fiecare progres, organizând demersul următor în funcție de rezultat și are capacitatea de a stabili rezultatul intervenției sale asupra preșcolarului prin evaluare.

Evaluarea orală³⁸ implică abilitatea de a transmite verbal mesajele, de a le recepta, de a formula întrebări și răspunsuri, de a dialoga, a identifica sensul cuvintelor prin raportare la context, de a integra cuvinte noi învățate în enunțuri proprii, de a povesti, de a avea o pronunție clară și corectă.

Evaluarea orală se realizează în multiple forme, astfel, în grădiniță sunt utilizate următoarele modalități de apreciere a rezultatelor preșcolarilor:

- Aprecierii verbală;
- Aprecierii prin culori (buline colorate);
- Lauda;
- Recompensa;
- Încurajarea.

Aprecierii verbală deține un rol deosebit pentru stimularea copiilor și cultivarea motivației afective, pozitive. Este o metodă foarte utilă în cazul copiilor timizi, retrași care au mereu nevoie de confirmarea acțiunilor pe care le realizează. Ea urmărește să acorde încredere copilului, să-l impulsioneze să dea totul, pentru ca la activitatea următoare să aibă rezultate și mai bune. Astfel, în sala de grupă se creează o atmosferă de prietenie, destinsă în care copiii se simt bine unii cu ceilalți. Grădinița nu se lansează într-o competiție, unde fiecare luptă pentru podium, ci într-un spațiu de socializare, un loc unde adulții ajută copiii să se dezvolte.

Aprecierii prin culori este foarte utilizată în grădiniță. Prin utilizarea unor buline de culori diferite, copiii devin mai motivați în sarcina solicitată. Metoda bulinelor vine în ajutorul copiilor, arătându-le exact unde se află în drumul lor spre atingerea scopurilor educaționale. Astfel,

³⁸ Chiriac, M. (n.d.), *Evaluarea - ghid al activității din grădiniță* - studiu științific

ei trec mai ușor prin perioada de așteptare și rămân concentrați asupra scopului final. Această metodă dezvoltă autocontrolul copiilor, adunând bulinuțe copilul învață să aibă răbdare și să devină perseverent în urmărirea scopului său. Pentru ca această metodă să funcționeze, trebuie stabilit de la început care sunt comportamentele pentru care vor primi bulina roșie, cea neagră sau cele pentru care vor fi retrase bulinele roșii.

Laudele - accentuarea activității prin laudă este cea mai puternică unealtă pe care o are la îndemână cadrul didactic. Această acțiune de sprijin/întărire a activității preșcolarilor ajută la realizarea obiectivelor și îmbunătățește următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine. Copiii trebuie lăudați de fiecare dată când merită. De asemenea, copilul trebuie lăudat pentru o realizare personală, nu de grup și nici prin compararea cu alt copil.

Recompensele pot fi considerate o confirmare minunată a efortului și talentului copilului. Ele pot constitui stimulente foarte eficiente, dacă copiii au decis că merită să muncească pentru a le primi. Însă recompensele primite pot genera și aspecte neplăcute, copilul se poate obișnui să întrebe: „Dacă fac ceea ce-mi ceri, ce primesc în schimb?”. Așadar, recompensele sub formă de dulciuri sau alte obiecte atractive trebuie oferite cu măsură și doar pentru a încuraja comportamente dezirabile.

Încurajarea este considerată necesară pentru schimbarea comportamentului copilului preșcolar. Încurajările sunt spuse înainte și în timpul activităților, nu doar atunci când se află în fața unui eșec. În urma încurajărilor, copiii au libertatea de a alege dacă sunt sau nu mulțumiți de rezultatele lor. Standardele sunt stabilite de comun acord, împreună cu părinții și educatorii.

Toți copiii pot fi încurajați pentru lucruri pe care le-au încercat sau pentru lucruri față de care arată un progres. După suficient de multe încurajări, copiii pot progresa.

Toate modalitățile de apreciere au rolul de a îmbunătăți următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine.

CAPITOLUL 2

PROIECTAREA DIDACTICĂ

2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale.

Proiectarea didactică este o activitate complexă de anticipare a ceea ce dorește cadrul didactic să realizeze împreună cu preșcolarii în cadrul unei activități de învățare.

Potrivit lui Vlăsceanu L. activitatea de **proiectare pedagogică**³⁹ valorifică acțiunile și „operațiile de definire anticipativă a obiectivelor, conținuturilor, strategiilor învățării, probelor de evaluare și mai ales a relațiilor dintre acestea, în condițiile unui mod de organizare a procesului de învățământ”.

În concepția lui Ionescu **proiectarea activității didactice**⁴⁰ este „ansamblul de procese și operații deliberative de anticipare a acesteia, de fixare mentală a pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instrucției și educației și a relațiilor dintre aceștia, la nivel macro (respectiv la nivelul general al procesului de învățământ) și micro (la nivelul specific/intermediar - al unităților de învățare/capitolelor/temelor și operațional - al activităților didactice concrete).

La **nivel macro**, *proiectarea pedagogică* a procesului de învățământ reprezintă un demers de anticipare a acțiunilor specifice, realizate în cadrul activităților instructiv-educative, pentru realizarea funcționalității procesului, la nivel strategic și managerial.

La **nivel micro**, vorbim de *proiectarea didactică*, care presupune interrelaționarea dintre elementele structurale fundamentale (finalități, strategii de (auto)instruire, strategii de (auto)evaluare), precum și întocmirea unor documente sau instrumente de lucru utile deopotrivă cadrului didactic și elevului în desfășurarea activității instructiv-educative.”

Proiectarea didactică⁴¹ reprezintă ansamblul operațiilor de anticipare a obiectivelor, conținuturilor, strategiilor didactice și strategiilor de evaluare precum și a relațiilor dintre acestea. Proiectarea demersului didactic se referă la ansamblul de procese și operații de anticipare, de fixare mentală a pașilor care urmează a fi parcurși la nivelul procesului de învățământ, cât și la nivelul unităților de învățare sau al unităților tematice și al activităților didactice concrete.

În accepțiunea lui Cristea S. **proiectarea didactică**⁴² este „activitatea de structurare a acțiunilor care asigură funcționalitatea sistemului și procesului de învățământ la nivel general, specific/intermediar și concret/operațional conform finalităților elaborate în termeni de politică a

³⁹ Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.249

⁴⁰ Ionescu, M. (2006), *Instrucție și educație*, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL

⁴¹ Albușescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House, p.241

⁴² Cristea, S. (1997), *Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie*, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom

educației.”

Proiectarea didactică⁴³ este definită ca o acțiune „de anticipare a demersurilor educaționale, necesare planificării, organizării și desfășurării procesului de învățământ.”

În viziunea lui Constantin Cucoș, **proiectarea didactică**⁴⁴ reprezintă o anticipare cât mai precisă a demersului activității, prin definirea clară a scopului, a obiectivelor, a modului de organizare, a etapelor activității, a metodelor și mijloacelor de realizare, etc.

„Proiectarea didactică⁴⁵ reprezintă procesul deliberativ de fixare mentală a pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instrucției și educației.”

Proiectarea didactică trebuie să cuprindă toate procesele și operațiile gândirii anticipative care privesc întreaga activitate didactică indiferent de amploarea și complexitatea acesteia. Proiectarea este o acțiune sistematică, continuă care vizează toate demersurile didactice și se concretizează într-un ansamblu de operații care se desfășoară într-o succesiune specifică.

Pentru o proiectare didactică de calitate, trebuie avut în vedere ca:

- scopul și obiectivele să fie clar definite;
- identificarea și selectarea conținuturilor, care conduc la atingerea scopului și obiectivelor, să fie precisă;
- organizarea spațiului educațional să faciliteze atingerea scopului propus;
- resursele educaționale folosite să fie atent selecționate;
- interacțiunea componentelor din procesul educațional trebuie să fie anticipată;
- prevenirea apariției factorilor perturbatori și eliminarea acțiunilor inutile și/sau necontrolate.

Se disting două variante ale proiectării, în funcție de perioada de timp luată ca referință și anume: proiectarea globală, ce are ca referință o perioadă mai îndelungată de timp și operează cu obiective, conținuturi mai largi; proiectarea eșalonată, ce vizează o disciplină sau un grup de discipline, pe 1 an, un modul sau o oră școlară/activitate de învățare.

În cadrul activităților didactice, proiectarea didactică descrie modul în care structurile care definesc actele didactice se raportează între ele: competențe specifice, conținut, strategii didactice și strategii de evaluare. Acest design include, de asemenea, elaborarea de documente și instrumente de lucru pentru a ajuta profesorii/educatorii să desfășoare activități la clasă/grupă.

R.M.Gagne și L.J.Briggs apud (Ezechil & Lăzărescu) consideră că pentru desfășurarea unei activități didactice⁴⁶ eficiente este necesar: să se precizeze cât mai clar rezultatele așteptate (obiectivele educaționale urmărite); să se stabilească ce conținuturi și ce capacități de învățare vor fi

⁴³ Stoica, M. (2005), *Pedagogie și psihologie*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru, p.169.

⁴⁴ Cucoș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.108.

⁴⁵ Cucoș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.119.

⁴⁶ Ezechil, L. & Lăzărescu P.M. (2006), *Laborator preșcolar. Ghid metodologic*, București, Editura V & Integral, p.168

necesare pentru realizarea obiectivelor; să fie elaborate strategii didactice coerente cu ajutorul cărora vor fi realizate obiectivele stabilite; să se stabilească modalități de verificare a nivelului de realizare a obiectivelor, prin compararea rezultatelor așteptate cu cele obținute.

Proiectarea didactică⁴⁷ îndeplinește următoarele funcții: funcția de anticipare, funcția de orientare, funcția de organizare, funcția de dirijare, funcția de reglare și autoreglare, funcția de decizie și funcția de inovare.

Funcția de anticipare a etapelor care urmează a fi realizate se referă la prefigurarea unui set de operații pe care cadrul didactic trebuie să le aibă în vedere și care, într-un anumit punct, să se generalizeze, conferind un sens ascendent activităților desfășurate în grupă. În această etapă, cadrul didactic stabilește tema și conținutul, concepe și pregătește activitățile de învățare, alege modalitățile și metodele de realizare a acestora.

Funcția de orientare țintește atingerea obiectivelor propuse prin identificarea resurselor didactice, de timp și materiale pe care cadrul didactic le utilizează în proiectare și care dau sens și direcționează activitatea didactică. Funcția de orientare are rolul de a stimula și motiva învățarea, de a dezvolta competențele, aptitudinile, creativitatea, inteligența și gândirea critică a preșcolarilor.

Funcția de organizare cuprinde organizarea întregii activități educaționale prin amenajarea spațiului educațional (centrul tematic, ariile de stimulare, sala de grupă etc.), alegerea materialului didactic, stabilirea strategiilor de învățare, a metodelor de evaluare, în mod concret, face referire la modul în care cadrul didactic reușește să îmbine resursele didactice pentru a desfășura optim activitatea și pentru a eficientiza demersul didactic; proiectarea este fundamentul activității instructiv-educative.

Funcția de dirijare se referă la îndrumarea, orientarea demersului didactic în funcție de finalități, la modul cum alege educatoarea să se deruleze activitățile de învățare.

Funcția de reglare și autoreglare este funcția în care cadrul didactic stabilește un set de măsuri de ameliorare sau de eficientizare după caz, în urma evaluării sau prin feedback.

Funcția de decizie și funcția de inovare se referă la faptul că proiectarea legiferează întreaga activitate didactică și asigură și regenerează actul didactic, în situațiile în care acest lucru este necesar. Așadar, educatoarea optează pentru cele mai eficiente variante de acțiuni în funcție de etapele proiectării didactice, care pot fi: în timpul instruirii, în perioada de evaluare a rezultatelor, în elaborarea programelor, în alegerea metodelor de predare. Funcția de inovare presupune o activitate de creare și recreare permanentă care să optimizeze procesul didactic și să faciliteze inovarea în activitatea cadrului didactic.

Eficiența procesului instructiv educativ este maximă dacă proiectarea didactică respectă *principalele etape ale unei proiectări didactice*⁴⁸ corecte și complete așa cum au fost sintetizate de

⁴⁷ Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.984

către I. Jinga și I. Negruț într-o lucrare care, din punctul de vedere al practicianului, prezintă o mare valoare aplicativă. Aceste etape sunt orientate pe întrebări specifice, respectiv:

- „Ce voi face?” (trebuie să precizez obiectivele educaționale urmărite);
- „Cu ce voi face?” (trebuie să analizez resursele educaționale disponibile);
- „Cum voi face?” (trebuie să elaborez strategiile didactice adecvate);
- „Cum voi ști dacă ceea ce am făcut este bine făcut?” (trebuie să evaluez eficiența activității didactice desfășurate).

Etapel⁴⁹ proiectării didactice se derulează eșalonat pe diferite intervale de timp. La nivelul învățământului preșcolar, proiectarea activităților didactice are în vedere respectarea următoarelor etape:

- ✓ lectura curriculumului pentru învățământul preșcolar din România;
- ✓ lectura planului de învățământ și a metodologiei de aplicare a planului de învățământ pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 3 și 6 ani;
- ✓ elaborarea planificării calendaristice anuale;
- ✓ elaborarea planificării semestriale/pe module de învățare;
- ✓ elaborarea planificării săptămânale;
- ✓ elaborarea proiectelor de activitate didactică.

Primele două etape au rolul de a îndruma și pregăti proiectarea didactică, celelalte etape prezintă elementele de proiectare și elaborare a materialelor necesare organizării și desfășurării activităților pedagogice și educaționale din grădiniță.

2.2. Proiectarea activităților de învățare

Proiectarea activităților de învățare reprezintă o subcategorie particulară a proiectării didactice, care se axează pe moduri de derulare a activităților educaționale. La nivelul învățământului preșcolar, modul de organizare și desfășurare al activităților este unul specific, având următoarele elemente: planificarea calendaristică, planificarea săptămânală, proiectarea tematică și proiectarea didactică de la grupă (proiectul didactic).

În elaborarea acestor activități, cadrele didactice trebuie să țină cont de particularitățile de vârstă și individuale ale preșcolarilor, de resursele temporale, de interesul copiilor pentru o temă specifică, de formarea unor aptitudini, deprinderi, abilități și a unor cunoștințe utile în dezvoltarea

⁴⁸ Jinga, I., Negruț, I. (1994), *Învățarea eficientă*, Iași, Editura Editis, p.168

⁴⁹ Albuлесcu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House, p.242

armonioasă necesară pregătirii pentru viață, de specificul cultural și etnic de proveniență al copiilor sosiți în mediul de învățare.

Pentru o proiectare eficientă a activităților de învățare, educatoarea trebuie să aibă în vedere anumite documente școlare oficiale, precum: Curriculum pentru Educație Timpurie 2019, Repere fundamentale în dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Scrisoarea Metodică, cât și consultarea unor ghiduri de bune practici. Idealul educațional al societății actuale este reprezentat de dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative.

Proiectarea constituie parte indispensabilă a activității cadrului didactic: aceasta îndeamnă la reflectarea asupra obiectivelor și concepțiilor sale, obligă gândurile și noțiunile a se regulariza într-un sistem logic, coordonează condițiile subiective și cele obiective necesare pentru eficiența activității instructiv-educative.

Proiectarea didactică necesită parcurgerea unor etape: stabilirea obiectivelor clare, a resurselor educaționale, identificarea metodelor și tehnicilor optime în vederea realizării obiectivelor, verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective, dar, în primul rând, este necesară cunoașterea copilului, înțelegerea funcționării individuale a acestuia.

Luând în considerare factorii anteriori, rămâne să ne rezumăm la patru segmente în proiectarea eficientă care va duce la tratarea holistică a întregului proces de învățare și anume:

1. Segmentul de identificare a obiectivelor potrivite ce urmează a fi realizate în activitatea de învățare.

Prin obiectiv educațional se înțelege proiectarea anticipată a rezultatelor învățării, a cărui scop definitoriu constă în influențarea conduitei individului. „Obiectivul educațional⁵⁰ este ipostaza cea mai „concretă” a finalităților și desemnează tipul de schimbări pe care procesul de învățământ sau cel din alt sistem educativ îl așteaptă și/sau îl realizează. Se referă la achiziții de încorporat, redate în termeni de comportamente concrete, vizibile, măsurabile și exprimabile.”

La stabilirea obiectivului⁵¹ trebuie să avem în vedere următorul model: formulăm obiectivul activității, proiectăm rezultatul așteptat. Conștientizarea obiectivelor face posibilă planificarea activității, organizarea acestuia și punerea în practică. Obiectivul deci are și o funcție de reglare în cazul în care nu avem rezultatele așteptate, analizăm detaliile activității, concluzionăm cauzele nereușitei.

⁵⁰ Cucoș., C. (2006), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p. 191

¹³ Barabási T., Birta-Székelly N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*, Cluj-Napoca, Editura Ábel

Conform Curriculumului pentru educația timpurie⁵² bazele capacității de a învăța pe tot parcursul vieții se formează în primii ani ai copilăriei. Punctul de pornire în planificare pentru cadrul didactic îl constituie domeniile de dezvoltare. Pornind de la acestea cadrul didactic alege dimensiunile de dezvoltare, la care adaptează formele de comportament pe care dorește să le prioritizeze. Operaționalizarea sarcinilor include atribuirea dimensiunilor de dezvoltare la domeniile de dezvoltare, divizarea formelor de comportament și elaborarea acestora pe nivele de formare, redactarea conținutului adecvat în formă operaționalizată, aplicarea și folosirea operațională a metodelor și mijloacelor și abia la sfârșit operaționalizarea sarcinilor realizabile.

Sarcinile operaționale⁵³ au două segmente: de formă și de conținut. Segmentul de formă stabilește sarcina de învățare pentru copil, cea de conținut poartă informația care urmează a fi însușită.

Potrivit lui Szabó-Thalmeiner⁵⁴, Bocoș-Jucan⁵⁵, Mogonea,⁵⁶ criteriile și așteptările generale de formulare a obiectivelor operaționale sunt:

- sarcina operațională se formulează pentru materialul ce urmează a fi predat;
- sarcina operațională necesită a fi formulată cu referire la performanța care urmează a fi atinsă de preșcolar, nu ne referim la activitatea cadrului didactic: exemplu-preșcolarul să denumească caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (corect)/cadrul didactic să facă cunoscut caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (incorect);
- sarcina trebuie formulată cu ajutorul unor verbe care exprimă acțiuni concrete ușor de observat și verificat în comportamentul copiilor. Se recomandă a fi evitate formulările schematice și unilaterale ca: preșcolarul să știe, să cunoască.

Este necesar să proiectăm mijloacele, metodele și instrumentele variate a căii care duce la rezultat și să delimităm sistemul de strategii care ne vor călăuzi la rezultat. Schimbările de comportament ale preșcolarului necesită a fi formulate concret, în vederea evaluării permanente. În literatura de specialitate întâlnim o serie de verbe care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale. Astfel găsim verbe pentru sfera psihomotrică (de exemplu: să observe, să recunoască,

⁵² Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.14

⁵³ Pavelea, C. (2005), *Psihopedagogie aplicată în activitățile de practică pedagogică*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru

⁵⁴ Dr.Szabó Thalmainer N. (2001), *Tanulásmódszertan- Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyma számára*

⁵⁵ Bocoș, M., Jucan, D. (2008), *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*, Pitești, Editura Paralela 45

⁵⁶ Mogonea, F. R. (2014), *Metodica activităților instructiv-educative în grădinița de copii: abordări teoretice actuale, în vederea pregătirii pentru examenele de definitivat și de gradul II*, Pitești, Editura Paralela 45

să compare, să dorească, să încerce, să aplice, să răspundă, să execute corect fără efort, etc.). Verbe de acțiune care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale în sfera cognitivă sunt de exemplu: să-și aducă aminte de..., să recunoască, să evoce, să stabilească, să transforme, să facă diferența între, să concludă, să folosească expresii proprii, să reformuleze, să grupeze, să facă abstracție, să planifice, să stabilească reguli, să decidă, etc. Printre verbele care pot fi utilizate cu scopul formulării obiectivelor operaționale în sfera afectivă se numără: să facă diferența, să distingă, să separe, să aleagă, să se acomodeze, să discute, să aplice, să ajute, să-și corecteze performanța, să nege, să apere, să încurajeze, să justifice, să formuleze, să reinterpreteze, să completeze, să evite, să controleze. Prin operaționalizarea sarcinilor cât mai clare ajungem la atingerea obiectivelor propuse.

2. Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor necesare în vederea realizării obiectivelor formulate.

Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor în vederea realizării obiectivelor formulate se referă la conturarea conținuturilor învățării, a resurselor umane și materiale, cât și a timpului disponibil de activitate. La stabilirea conținuturilor de asemenea trebuie să luăm în considerare faptul că preșcolarul de altă etnie nu intră în contact cu limba română, ca limbă maternă numai la activitățile pe domenii experiențiale din domeniul limbă și comunicare, ci și la celelalte activități care se desfășoară pe parcursul zilei în grădiniță. Accentul se pune pe procesul prin care ajunge de la preasculare-ascultare la producere și în ce măsură evoluează producerea vorbirii de la nivelul de bază (pre A1 la A1 și mai departe).

Potrivit Curriculumului pentru educația timpurie⁵⁷ din 2019, conținutul temelor anuale de studiu se conturează în jurul a șase teme integrate după cum urmează:

CINE SUNT/SUNTEM?

Descrierea temei: O explorare a naturii umane, a convingerilor și valorilor personale, a corpului uman, a stării de sănătate proprii și a familiei, a grupului de prieteni, a comunității de apartenență, a culturilor cu care venim în contact, a drepturilor și a responsabilităților proprii, a ceea ce înseamnă să fii om.

- Cine sunt eu? (numele, denumirea părților corpului, caracteristici fizice, morale, etc.)
- Sistemul senzorial (Ce văd? Ce aud?, mirosul, simțul tactil, gustul)
- Eu și tu (diferențe de limbă, rasă, de religie, de cultură; prietenie, acceptare, relații interpersonale)
- Ce doresc să devin? (ocupațiile, meseriile: medicul, polițistul, pompierii, poștașul, etc.)

⁵⁷ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

- Știu, doresc să știu, să cunosc, sunt capabil de...(mâncatul, îmbrăcatul, respectarea curățeniei în grupă, autoservirea, îngrijirea plantelor, etc.)
- Să sărbătorim împreună! (Ziua Națională, Ziua Copilului, zilele de naștere, etc.)
- Obiceiurile (Ziua Sfântului Martin, Moș Nicolae, colindatul, umblatul cu sorcova, etc.)

CÂND/CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Descrierea temei: O explorare a lumii fizice și materiale, a universului apropiat sau îndepărtat, a relației cauză-efect, a fenomenelor naturale și a celor produse de om, a anotimpurilor, a domeniului științei și tehnologiei.

- Anotimpurile (fenomene ale naturii, vremea, plante, animale, păsări, găze, obiceiurile animalelor în funcție de anotimp, lucrări, sporturi, recolte, alte activități specifice).
- Zile cu semnificație importantă (Ziua Mondială a Animalelor, Ziua Recoltei, Ziua Națională, Sfântul Nicolae, Crăciunul, Carnavalul, Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Ziua Mamei, Paștele, Ziua Mondială a Păsărilor și Arborilor, Rusaliile, Ziua Copilului, etc.).
- Aste, planete (planete, astre, călătoria în spațiu).
- Lumină și umbră (surse naturale și artificiale de lumină).
- Ocrotirea naturii, a animalelor și plantelor (mici ecologiști, grădinița din pădure, adunarea și reciclarea deșeurilor)
- Stil de viață sănătos (alimentație sănătoasă, efectul nociv al unor alimente, mâncăruri pentru organism)
- Cine ce lucrează? (meserii, unelte, instrumente, produse)
- Unde și cu ce călătorim? (mijloace de transport și combustibili)
- Din ce se confecționează și la ce o/îl folosim? (transformarea diferitelor materiale, procese tehnologice)
- Experimente (circulația apei, formele apei, caracteristicile acesteia; plantarea semințelor pentru răsaduri, plutire, scufundare, cădere).

CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?

Descrierea temei: O explorare a felurilor în care ne descoperim și ne exprimăm ideile, sentimentele, convingerile și valorile, atât în relațiile interpersonale, cât și prin limbaj și prin arte. O incursiune în lumea patrimoniului cultural național și universal.

- E bine împreună! Cum mi-am petrecut vacanța? (întâlnire după vacanță, povestirea amintirilor, etc.).
- Se apropie vacanța! (pregătire pentru vacanță, planuri, dorințe).
- Cerc, cerc, cerc vioi! (jocuri cu text și cântec, bucuria jocului comun).
- Ce frumoasă este grădinița noastră! (prezentare, sentimentul de a fi mândru de grădiniță).

- A fost odată ca niciodată...(audiție, povestire, joc cu elemente de dramă, teatru de păpuși, reprezentări).
- Dacă aș fi o zână aș...(jocuri cu elemente de dramă).
- Așa sunt eu...(pregătirea cărții de identitate, harta caracteristicilor, etc.).
- Prieteni, prieteni, un, doi, trei...(cine sunt eu? cine ești tu? relații de prietenie).
- Eu și familia mea (relațiile familiale, serbare de Ziua Mamei, la bunici, etc.).
- Ne pregătim de sărbătoare! (Moș Nicolae, Crăciunul).
- Fulgușor de nea (pregătirea unui om de zăpadă, bulgăreală, la săniuș).
- Să îngrijim plantele, păsările!
- Carnavalul (obiceiuri, confecționare de măști, bal mascat).
- Orașul nostru (monumente, clădiri, orașul/satul natal și împrejurimile acestuia, iubirea manifestată pentru plaiurile natale).
- Spune, ce simți! (religia mea, vizită la biserică, etc.).
- Peste tot în lume trăiesc copii (audiție, confecționare de albume, film educativ).

CUM ESTE/A FOST ȘI VA FI AICI PE PĂMÂNT?

Descrierea temei: O explorare a evoluției vieții pe Pământ, cu identificarea factorilor care întrețin viața, a problemelor lumii contemporane (poluarea, încălzirea globală, etc.). O explorare a orientării noastre în spațiu și timp, a istoriilor noastre personale, a istoriei și geografiei din perspectivă locală și globală, a căminelor și a călătoriilor noastre, a descoperirilor, a contribuției oamenilor și civilizațiilor la evoluția noastră în timp și spațiu.

- Sistemul solar (Călătorie în spațiu, Soarele, Luna, stele, constelații, planete).
- Creaturi străvechi (dinozauri).
- De la primii oameni până în zilele noastre (Copacul familiei, Jocul cetății, Așa suntem noi).
- Să avem grijă de Pământ! (Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Poluarea, Viața de pe planetă în pericol!, Specii pe cale de dispariție, Arca lui Noe, etc.).
- Anotimpuri și obiceiuri populare (sărbătorile și obiceiurile legate de acestea).
- De la colibe până la zgârie- nori (cămine de azi și de odinioară- case, clădiri).
- Micii exploratori (de la copac la hârtie, de la nisip la sticlă).
- Aici locuiesc...(forme de relief, evenimentele culturale, istorice ale regiunii natale, moștenirea obiectivă, intelectuală).
- Suntem români! (poezii populare, cântece, dansuri populare, portul popular, etc.).
- Împreună în Europa (popoare europene și caracteristicile lor specifice).

CINE ȘI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?

Descrierea temei: O explorare a modalităților în care comunitatea/individul își planifică și își organizează activitățile, precum și a caracteristicilor produselor activității/muncii și, implicit, a modalităților prin care acestea sunt realizate. O incursiune în lumea sistemelor și a comunităților umane, a specificului activităților umane și a profesiilor/ocupațiilor, a rolului capacităților antreprenoriale.

- Sala noastră de grupă (reguli, jucării, colțuri de joacă, pavazare conform anotimpurilor, zilelor însemnate, catalogul grupei: semne, zile de naștere).
- La piață. În grădina noastră (sădire, plantare, strângerea recoltei, conservare).
- Pădădie, pădădie...(grădinița din pădure, excursii în natură, la grădina zoologică).
- Lumină, lumină dragă...(lampioane, lampioane din dovleac, lumânări, advent).
- Am plecat la târg, frumos (târg, organizarea de expoziții).
- Să planificăm, să construim! (igloo, yurt, cort, casă- planuri de construcție).
- Să ne ocrotim preferatele! (adăposturi pentru păsări, hrănirea păsărilor iarna, îngrijirea plantelor interioare, a animalelor de companie).
- Să adoptăm un râu (pârâu), un copac (organizarea activităților de ocrotire a mediului).
- Sunt de folos, sunt muncitor...(meserii de odinioară).

CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?

Descrierea temei: O explorare a drepturilor și a responsabilităților, a gândurilor și năzuințelor noastre de dezvoltare personală și profesională. O incursiune în universul jocului, învățării și al muncii, al naturii și al valorilor personale și sociale ale acestora. O incursiune în lumea profesiilor, a activității umane în genere, în vederea descoperirii aptitudinilor și abilităților proprii, a propriei valori și a încurajării stimei de sine.

- Sunt mic, dar harnic! (sarcini în sala de grupă și în familie).
- Și eu am drepturi și obligații! (respectarea regulilor, normelor de comportament).
- Sunt sânguincios! (valorificarea, respectarea muncii, cunoașterea meseriilor, reguli de prevenire a accidentelor).
- Vreau să devin un profesionist...(întărirea capacităților și abilităților individuale, conștientizarea și consolidarea valorilor).
- Ce ar fi, dacă nu ar exista? (importanța ocupațiilor: medic, brutar, hornar, etc.).
- Ce ar fi, dacă aș putea să devin...? (coordonarea dorințelor și a capacităților).

3. Identificarea metodelor și tehnicilor optime de predare- învățare

Acest segment se referă la alegerea tehnicilor și metodelor eficiente care au în centru necesitățile copilului, precum și stabilirea formelor potrivite de organizare a învățării (individual, pe grupe, frontal) și îmbinarea acestora în vederea realizării unui proces de învățare focalizat pe copil.

Despre metodele de învățare⁵⁸ putem afirma că acestea pot fi aplicate și la grădiniță, cu condiția să le nuanțăm sub formă de joc și să le adaptăm particularităților de vârstă și principiilor de bază ale educației preșcolare de-a lungul procesului de predare-învățare. De preferabil este ca metodele și instrumentele de activizare să beneficieze de prioritate, precum și cele care se bazează pe demonstrație.

Conform sistemului stabilit de Papp Eszter și Makár Éva⁵⁹ bazat pe sursa acumulării cunoștințelor, metodele procesului de predare-învățare din învățământul preșcolar pot fi împărțite în trei categorii:

- Metode care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.
- Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.
- Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația

1. Metodele care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.

Jocul didactic este jocul pus în dispoziția unei sarcini de predare. Importanța acestuia constă în faptul că oferă modalitate de cunoaștere, de exersare a vorbirii și a operațiilor de gândire în funcție de necesitățile copilului. Regulile sunt parte indispensabilă a jocului didactic, respectarea acestora este esențială nu numai din perspectivă educațională, dar și din perspectiva educației morale, civice.

Activitățile în care se folosesc fișele de lucru, activează în același timp fiecare copil, îl obișnuiește cu munca individuală, îi dezvoltă cunoștințe, capacități și aptitudini. Prin aplicarea acestei metode, copilul, care se manifestă mai greu verbal, la fel beneficiază de senzația de succes, iar cadrul didactic poate primi un feedback despre evoluția fiecărui copil în parte.

Activitățile practice și experimentele simple oferă acumularea de noi cunoștințe și de asemenea aplicarea acestora în situații noi, copiii pot descoperi schimbări, și raporturi cauză - efect. Metoda oferă prilej copiilor de a reține mai durabil cele învățate. Activitățile practice pun de

⁵⁸ Barabási T. (2011), *Óvodakezdestől iskolába lépésig*, Cluj-Napoca, Communitas

⁵⁹ Papp E.- Makár É. (1995), *Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek*. Irodalmi szöveggyűjtemény, Szatmárnémeti

asemenea, bazele unor elemente de structură de caracter cum ar fi: răbdarea, punctualitatea, stăruirea.

2. Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.

Demonstrația este o metodă des aplicată în activitățile de la grădiniță, fiind în concordanță cu particularitățile de vârstă ale copiilor. Este necesar să avem în vedere faptul că demonstrația în sine, privirea, contemplarea spontană nu sunt de ajuns pentru înțelegere. Dezvoltarea capacității de observație, a conștiinței, a percepției nu se poate realiza fără o activitate conștientă și planificată.

În cadrul metodei observării copiii sunt cei care acumulează experiențe individual, pe baza criteriilor date. Aceasta se poate realiza de-al lungul unor plimbări, excursii, îngrijirea colțului viu din sala de grupă, etc. Pe parcursul acestor observări se formează capacitatea de a vedea lucrurile în dezvoltare, în schimbare. Astfel, vor ajunge să descopere relații de cauză-efect, care îi vor conduce la o viziune holistică asupra lumii.

3. Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația

Povestirea este aplicată de obicei când cadrul didactic dorește să ofere copiilor cunoștințe despre care nu au experiențe. Metoda în sine înseamnă predarea plină de sentimente și prezentarea colorată a unor obiecte, persoane, fenomene, evenimente. Metoda este eficientă din perspectiva educației morale, a dezvoltării empatiei, a toleranței, copiii se bucură, plâng, împreună cu personajele, își fac griji pentru acestea, etc. Se dezvoltă, de asemenea, vocabularul preșcolarilor, aceștia primesc un model de comunicare de la cadrul didactic, iar, dacă le oferim prilejuri pentru descoperirea impresiilor proprii, și povestirea copiilor va deveni din ce în ce mai colorată și vie.

Explicația este o metodă eficientă dacă este formulată clar, concis și în termeni accesibili preșcolarilor. Această metodă trebuie legată de metoda conversației ori de câte ori este posibil acest lucru.

Metoda conversației îndeamnă copilul la tragerea concluziilor, stabilirea corelațiilor pe baza întrebărilor-răspunsurilor reciproce, desigur, sub îndrumarea educatoarei. Este deci benefică îmbinarea metodei clasice de conversație cu problematizarea, pentru ca preșcolarul să devină exploratorul activ al cunoștințelor. Este o metodă remarcabilă pentru activizarea rațiunii, deoarece ajută la identificarea esențialului și izolarea neesențialului.

Metoda conversației poate fi aplicată eficient, dacă: copiii au cunoștințe anterioare despre tema abordată; educatoarea cunoaște obiectivele, funcțiile întrebărilor pe care le adresează și conform acestora formulează întrebări bine gândite, conștiente; întrebările educatoarei sunt corecte și variate; întrebările adresate întregului colectiv stimulează gândirea fiecărui copil și educatoarea așteaptă și răspunsurile copiilor care au nevoie de mai mult timp de gândire; stimulează dorința

copiilor de a adresa întrebări. Conversațiile organizate corect stimulează copiii la reflexie și îi învață să-și expună gândurile, dar vor învăța, de asemenea, când este nevoie să aștepte în liniște momentul potrivit. Acest factor este esențial pentru o atitudine răbdătoare și politicoasă.

Metoda proiectelor este, de asemenea, o posibilitate, dar în același timp și o provocare a educației preșcolare. Această metodă oferă posibilitatea realizării eficiente a învățării integrate, a abordării comune a domeniilor experiențiale.

Verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective

Al patrulea segment din cadrul proiectării se referă la elaborarea unui sistem de evaluare, care apreciază progresul copilului. Metodele și tehnicile de evaluare trebuie alese în așa fel, încât să corespundă cu deprinderile ce urmează a fi formate, obiectivele țintite și particularitățile de vârstă. Din perspectiva funcției evaluării⁶⁰ și a timpului la care aceasta se desfășoară în ordinea cronologică a procesului, aceasta poate fi:

- diagnostică - obiectivul acesteia este stabilirea nivelului la care se află copiii - condiția pedagogică a învățării;
- formativă - evaluare constantă - condiția psihologică a învățării;
- sumativă - evaluare sumativă- cerință socială.

Metodele cel mai des aplicate în procesul de evaluare a copilului preșcolar pot fi:

1. Metode tradiționale: evaluare/apreciere verbală, evaluare scrisă, probe practice;
2. Metode alternative: observarea regulată, sistematică a copiilor, metoda-proiectelor, portofoliu.

2.2.1. Planificarea calendaristică

2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice

Planificarea anuală este o proiectare eșalonată care reprezintă perspectiva întregului proces de predare-învățare a disciplinelor/activităților instructiv-educative și asigură corelarea optimă dintre planul-cadru și programa școlară. Aceasta se materializează prin planificarea proiectelor tematice și săptămânale pentru cele șase teme anuale de studiu și a conținuturilor acestora.

Stabilirea nivelului de dezvoltare cognitivă, fizică și emoțională a preșcolarilor este punctul de pornire al planificării anuale. În acest sens, educatoarea proiectează și aplică evaluarea inițială în primele două săptămâni de școală pentru fiecare domeniu de activitate. Evaluarea inițială se face prin raportare la finalitățile educaționale din anul școlar anterior prin desfășurarea unor activități,

⁶⁰ Demeter K. (n.d.), *Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L., Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből*, Debrecen, Editura Kossuth, p.20-33

jocuri, fișe de lucru, observarea copiilor și/sau a produsului activității. Cunoașterea nivelului de pregătire a preșcolarilor este o condiție hotărâtoare pentru atingerea finalităților educaționale. Eficiența evaluării inițiale constă în elaborarea criteriilor de verificare, măsurare și apreciere a stadiului de pregătire a preșcolarilor. În urma analizei datelor obținute cadrul didactic stabilește modul de predare al conținutului programei, planifică și adoptă, dacă este cazul, un program de recuperare și sprijin pentru copiii care întâmpină dificultăți.

Proiectarea activității metodice are un rol important în cunoașterea și aplicarea metodicii predării-învățării unei discipline, contribuie la perfecționarea activității didactice prin schimbul de informații și exemple de bună practică în cadrul comisiilor pentru curriculum, cercurilor pedagogice ale cadrelor didactice. Pentru educatoarele care au la grupă preșcolari a căror limbă maternă este alta decât limba română, schimbul de experiență cu alte cadre didactice aflate în aceeași situație este mai mult decât necesar. Studiul individual, elaborarea și confecționarea materialului didactic pentru activitățile specifice copiilor cu altă limbă maternă decât cea română este complementar activității metodice a cadrelor didactice care nu sunt în această situație. Din activitatea metodică a educatoarei fac parte următoarele activități:

- Activități de mentorat;
- Amenajare spațiu educațional;
- Activitatea în diferite comisii: permanente la nivel de instituție (Comisia pentru curriculum CEAC, Comisia de securitate și sănătate în muncă și pentru situații de urgență, Comisia pentru controlul managerial intern etc.), alte comisii cu caracter temporar și ocazional, participare la cercurile pedagogice;
- Concepere fișe de lucru pentru activități didactice;
- Confecționare material didactic;
- Consemnare observații asupra copiilor în Caietul de observații;
- Consemnări în Fișa de apreciere a progresului individual al copilului;
- Consiliere parentală;
- Interasistențe;
- Organizarea portofoliilor copiilor;
- Organizarea portofoliului educatoarei;
- Organizarea unor expoziții cu lucrări ale copiilor;
- Participare la sesiuni de formare, cursuri de formare, conferințe, simpozioane;
- Pregătire/organizare activități voluntariat;
- Pregătirea consultațiilor cu părinții;

- Proiectare/realizare activități extrașcolare/extracurriculare;
- Proiectare/realizare/evaluare activități din cadrul proiectelor educaționale;
- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu alți factori educaționali/alte instituții, ONG-uri;
- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu familia;
- Proiectarea curriculară/Întocmire proiecte didactice/schițe de activitate/Pregătirea activităților zilnice;
- Studiu individual.

Graficul activității metodice se întocmește săptămânal, dar se regăsește în caietul educatoarei ca parte componentă a planificării anuale, un model orientativ este prezentat în tabelul 1.

Tabel.1. Model planificare activitate metodică

ZIUA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATEA METODICĂ	SEMNĂTURA
LUNI 19.09.2022	13 - 16	Pregătirea materialului didactic pentru activități. Studiul individual „Curriculum pentru educație timpurie”.	
MARȚI 20.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților extrașcolare.	
MIERCURI 21.09.2022	13 - 16	Discutarea unor comportamente ale copiilor și a soluțiilor propuse pentru remedierea acestora	
JOI 22.09.2022	13 -15	Activitate metodică la nivelul unității. Consfătuiri la nivel de Cerc Pedagogic , educație timpurie cu titlul „ JOC, RESPECT ȘI BUCURIE”. *(1 oră este dedicată pentru consilierea părinților)	
VINERI 23.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare și completarea în condica de evidență a cadrelor didactice din educația timpurie.	
CONSILIEREA PĂRINȚILOR			
JOI 22.09.2022	15 - 16	„Ce învață copiii la grădiniță?”; Evaluarea inițială –prezentare dosar personal;	

Consilierea părinților este parte integrantă a planificării anuale și are rolul de a motiva părinții să se implice activ în educația preșcolarului în general, dar în mod special în a ajuta copiii care nu cunosc limba română. Consilierea părinților previne apariția problemelor legate de comunicare, facilitează integrarea acestor copii în colectivitate și accelerează procesul învățării limbii române prin continuarea unor activități, jocuri, comportamente și în cadrul familiei.

Planificarea anuală presupune o vedere de ansamblu a parcurgerii programei școlare, activităților opționale, proiectelor educative și extracurriculare. Planificarea activității metodice și consilierea părinților trebuie avute în vedere atunci când se elaborează planificarea anuală (vezi Figura 1).

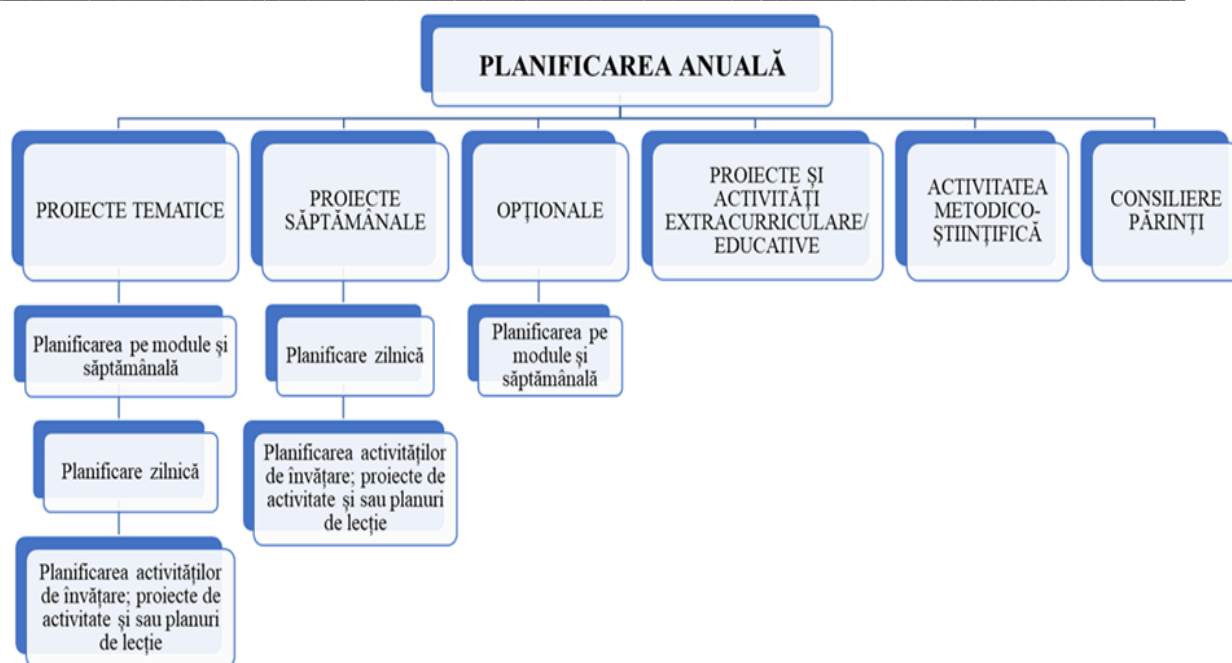

Fig. 1. Structura planificării anuale

Planificarea anuală pentru parcurgerea programei școlare se elaborează pe baza structurii anului școlar, pe nivel de vârstă și trebuie avute în vedere următoarele elemente:

- Temele anuale de studiu: Cine sunt/suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost și va fi aici pe pământ?, Cine și cum planifică/organizează o activitate?, Cum exprimăm ceea ce simțim?, Ce și cum vreau să fiu?. Succesiunea acestor teme poate fi planificată în orice interval din anul școlar pentru o temă sau alta.
- Finalitățile educației⁶¹ timpurii: dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală; dezvoltarea socio-emoțională; dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii; dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii; capacități și atitudini în învățare.
- Particularitățile de vârstă și nivelul de dezvoltare al copiilor. Din acest punct de vedere, temele anuale de studiu pot varia ca număr. Pentru nivelul antepreșcolar cât și pentru nivelul 3-5 ani pot fi planificate cel puțin 2 teme anuale de studiu, pentru nivelul preșcolar, în funcție de nivelul, grupei cel puțin 4 teme iar pentru nivelul de 5-6 ani se recomandă planificarea tuturor temelor anuale de studiu.
- Cunoștințele anterioare ale copiilor reprezintă un aspect important pentru planificarea anuală, se stabilește în urma evaluării inițiale și pe baza fișei progresului școlar al copiilor care au frecventat grădinița.
- Interesele pe care le manifestă majoritatea copiilor. Planificarea anuală este orientativă și poate

⁶¹ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București p.3

fi adaptată pe parcursul anului școlar în funcție de oportunitățile, nevoile și interesele identificate la un moment dat.

- Resursele materiale sunt diferite, pot varia de la o unitate de învățământ la alta, așadar acest aspect trebuie luat în considerare pentru o planificare anuală eficientă.

Temele⁶² anuale de studiu sunt parte a proiectării didactice globale, prevăzute și descrise în Curriculum pentru Educația Timpurie.

Planificarea anuală trebuie să conțină intervalul de timp (săptămâna), tema anuală de studiu, proiectul tematic cu subtemele acestuia, tema săptămânală. Planificarea anuală este orientativă, temele pot fi schimbate sau restructurate în funcție de necesități și/sau de oportunități. Un model orientativ este prezentat în tabelul 2.

Fig. 2. Planificarea anuală – model orientativ

NR. CRT.	DATA	TEMA ANUALĂ DE STUDIU	PROIECT TEMATIC	SUBTEMA	TEMA SĂPTĂMÂNALĂ INDEPENDENTĂ (TSI)
1.	05.09 – 09.09	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			DOR DE GRĂDINIȚĂ
2.	12.09 – 16.09	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACESTA/ACEASTA SUNT EU!	
3.	19.09 – 23.09	CINE SUNT, SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	EU ȘI CORPUL MEU	
4.	26.09 – 30.09	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACASĂ	
5.	03.10 – 07.10	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	AMICI, PRIETENI, COLEGI	
6.	10.10 – 14.10	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	TOAMNĂ BOGATĂ	
7.	17.10 – 21.10	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	PE CĂRĂRILE TOAMNEI	
	22.10 - 30.10.	V A C A N Ț Ă D E T O A M N Ă			
8.	31.10 – 04.11	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			FENOMENE METEO
9.	07.11 – 11.11	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	TIMPUL, PRIETENUL NOSTRU	
10.	14.11 – 18.11	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	AU FOST ȘI NU MAI SUNT	
11.	21.11 – 25.11	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	CUM VA FI MÂINE?	
12.	28.11 – 02.12	CINE SUNT/SUNTEM?			ROMÂNIA, ȚARĂ EUROPEANĂ
13.	05.12 – 09.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	DĂRUIND, VEI DOBÂNDI	
14.	12.12 – 16.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	COLINDE, COLINDE	
15.	19.12 – 22.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE	MOȘ CRĂCIUN E UN OM BUN	

⁶² Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

			IARNĂ		
	23.12. - 08.01	V A C A N Ț Ă D E I A R N Ă			
16.	09.01 – 13.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	ATÂT DE GEROASĂ, ATÂT DE FRUMOASĂ	
17.	16.01 – 20.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE DOMESTICE	
18.	23.01 – 27.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE SĂLBATICE	
19.	30.01 – 03.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	LA POLI	
20.	06.02 – 10.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	ÎN APĂ	
21.	13.02 – 17.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			ATENȚIE LA NEATENȚIE!
	20-26.02.2023	V A C A N Ț Ă D E S C H I			
22.	27.02 – 03.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			GHIOCEI ȘI MĂRȚIȘOARE
23.	06.03 – 10.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			DRAGĂ MAMĂ
24.	13.03 – 17.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			CARTEA, PRIETENA NOASTRĂ
25.	20.03 – 24.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			SPUNEM POVEȘTI
26.	27.03 – 31.03	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	PRIMĂVARA	
27.	03.04 – 06.04	Ș C O A L A A L T F E L			
	07.04 - 18.04.	V A C A N Ț Ă D E P R I M Ă V A R Ă			
28.	19.04 – 21.04	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	SĂ NE CUNOAȘTEM ȚARA!	PE MALURILE DUNĂRII	
29.	24.04 – 28.04	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			LUMINĂ DIN LUMINĂ
30.	02.05 – 05.05	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			INSECTE ȘI GÂZE
31.	08.05 – 12.05	CINE ȘI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?			CUM SE FACE?
32.	15.05 – 19.05	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			IMI ALEG O MESERIE
33.	22.05 – 26.05	S Ă P T Ă M Â N A V E R D E			
34.	29.05 – 02.06	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			ZĂMBETE DE COPII
35.	05.06 – 09.06	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			VOI FI ȘCOLAR
36.	12.06 – 16.06	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			LA REVEDERE, GRĂDINIȚĂ!

Planificarea proiectelor tematice (cu aspecte specifice grupei de preșcolari care au ca limbă maternă altă limbă decât limba română).

În terminologia științifică, termenul „limbaj” desemnează capacitatea de a învăța și de a folosi unul sau mai multe sisteme de semne verbale pentru a comunica cu semenii tăi, de a-ți reprezenta lumea. În concepția lui Jacques Piaget (1946) ființa umană este înzestrată cu puternice

capacități funcționale ce fac posibilă emergența unei funcții simbolice generale, din care limbajul nu ar fi decât un aspect.

Limbajul reprezintă funcția utilizată cel mai frecvent de către copii în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informații cu privire la mediul extern.

Orice manifestare a limbajului adresată copilului de către educatoare apare cu scopul de influențare, scopul de a-i schimba gândirea, de a-i îmbogăți orizontul intelectual, de a-i dirija comportamentul spre o anumită direcție.

Necesitatea nesatisfăcută de a spune ceva, de a vorbi într-un anturaj social necunoscut provoacă apariția sentimentului de incomoditate. În situația când copilul rămâne singur cu gândurile sale, limbajul se manifestă ca și dialog interior, deseori însoțit de sentimentul de frustrare, ceea ce se observă deseori în grupele cu preșcolari proveniți din altă etnie.

Educatoarea are nevoie de activități/acțiuni/teme ce reduc acest handicap de adaptare socială. În cele ce urmează, sugerăm astfel de adaptări curriculare cu scopul de a particulariza activitățile din grădinița cu preșcolari vorbitori de altă limbă maternă decât limba română, personalizând aceste activități încă din etapa proiectării didactice.

- **PROIECTUL TEMATIC - „EU ȘI LUMEA”**

- Temele săptămânii: „Familia”, „Localitatea mea”, „Corpul meu”, „Mâncăm sănătos!”

În cadrul activității „Familia mea”, într-un moment ales de educatoare, în grupa de preșcolari poate participa un membru al familiei (părinte, frate mai mare), vorbitor de limba română, care are rolul de facilitator în transmiterea mesajului.

În funcție de nivelul de vârstă al copiilor din grupa de grădiniță, acesta poate exercita diverse roluri:

- **povestitor:** redă, cu ajutorul imaginilor (în limba maternă) conținutul unei povești citite de educatoare;
- „citește” imagini care redau activități desfășurate în familie;
- explică în limba maternă regulile unui joc; explică sarcinile de lucru;
- folosește formulele de prezentare;
- numește lucruri, persoane din mediul apropiat preșcolarului;
- verbalizează, arată, mimează emoțiile pe care le poate simți copilul.

Participarea familiei în acest parteneriat, mai ales la debutul activității copilului în grădiniță, va facilita adaptarea rapidă și crearea unei senzații de mediu familial și familiar.

La Centrul Bibliotecă pot exista povești cu elemente culturale prelucrate din comunitatea etnicilor sau cu personaje pozitive din etnia minoritară, materiale scrise bilingv în română și limba maternă ilustratii care să refectione aspecte familiare copiilor etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „POVESTEA TOAMNEI”**

- Temele săptămânii: „Cum arată toamna?”, „Fructele toamnei”, „Legumele toamnei”, „Eu și toamna”

Monica Lespezeanu afirmă, în lucrarea „*Tradițional și modern în învățământul preșcolar*” (2007), că „*rolul activității practice se concretizează în dezvoltarea psiho-motorie, intelectuală, afectivă și estetică a copilului.*”

Curriculumul pentru educație timpurie (2019), prezintă o serie de posibile comportamente specifice acestui gen de activități ce pot fi atinse pe parcursul celor trei ani de grădiniță (3-6 ani), comportamente ce asigură premisele dezvoltării competențelor cheie mai târziu. Prin intermediul acestui tip de activitate, copiii își îmbogățesc cunoștințele prin analizarea modelelor prezentate, își formează deprinderea de a studia în detaliu elementele cu care intră în contact, de a le compara, de a evidenția calitățile acestora, utilitatea lor.

Dacă grădinița se află în mediul rural, în cadrul acestui proiect tematic, se vor desfășura activități/vizite în livada cu pomi fructiferi, grădina de legume, pădure. Se vor desfășura activități/vizite în grădina școlii, parc sau depozitul de legume și fructe dacă preșcolarii trăiesc în mediu urban.

Odată cu parcurgerea acestor activități practice, educatoarea va îndruma copiii să găsească utilitatea produselor obținute, să-și valorifice experiența dobândită în alte situații, să analizeze lucrările proprii și ale copiilor, motivându-și părerea. Cadrul didactic va avea în vedere să utilizeze distincte mijloace de realizare, în funcție de vârsta acestora și să ofere posibilitatea copiilor să lucreze cu materiale diverse, care să stimuleze imaginația acestora.

Totodată, copiii vor veni în contact cu populația majoritară și își vor dezvolta abilitatea de exprimare atât în limba maternă cât și în limba română.

La Centrul Știință se pot include obiecte, imagini ale animalelor sau plantelor legate de viața din prezent sau din trecutul recent a comunităților din care provin copiii, studierea unor procese asociate meseriilor tradiționale, dobândirea deprinderilor matematice fundamentale prin compararea, măsurarea, desenarea unor obiecte specifice legate de viața cotidiană a familiilor de etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „OBICEIURI ȘI TRADIȚII”**

- Temele săptămânii: „Suntem cețățeni români de naționalitate....”, „Moș Nicolae sau... (numele sărbătorii în limba maternă)”, „La colindat”, „De Crăciun....”

Educația interculturală se reliefează în toate disciplinele de învățământ, promovând toleranța, respectarea drepturilor omului și îndemnând la reflecția asupra problemelor contemporane legate de evenimente cotidiene.

Obiectivul esențial al educației este adaptarea și integrarea copiilor în societatea pluralistă, multiculturală. Procesul educațional presupune transmiterea de cunoștințe, iar aceste cunoștințe trebuie să ajute individul să trăiască și să interacționeze cu ceilalți.

Grădinița este principalul spațiu al învățării pluralității culturale prin prețuirea diversității, a notei distincte aduse de cultura fiecărui actor social participant. Grădinița trebuie să ofere șanse egale tuturor preșcolarilor indiferent de etnia, religia și cultura din care provin.

Prin activități adaptate nivelului de înțelegere al preșcolarului punem bazele și creionăm premisele competenței de sensibilizare și expresie culturală.

Prin temele abordate facem distincția între etnie și cetățenie, valorificăm zestrea culturală a etnicilor și descoperim ceea ce adaugă ei la zestrea culturală românească.⁶³

Interculturalitatea⁶⁴ este, înainte de orice, respectul diferențelor. Cadrele didactice sunt garanțiile acestor rigori ale spiritului care veghează asupra diferențelor

- ✓ pentru a învăța,
- ✓ a cunoaște și
- ✓ a înțelege ceea ce ne leagă, ceea ce ne face asemănători, ceea ce ne apropie.

Sărbătorile ar trebui să fie mai vocale, mai reliefate în tematica preșcolarilor. Sărbătorile au avut întotdeauna un rol important în viața oamenilor. Fiecare popor are cultura și sărbătorile lui, determinate de istorie, filosofia de viață, credință... În general, sărbătorile au un scop întreit, care motivează existența lor:

- Sărbătorile dau viață trecutului, oamenii trăiesc gloria unor evenimente conservate în memoria lor, încercând să le dea viață (în activitățile din grădiniță dăm viață, prin jocuri de rol, unor personaje din istoria românilor și etnicilor);
- Sărbătorile dau frumusețe prezentului, prin faptul că aduc o atmosferă de celebrare, ele pun împreună oamenii, creează emoție, bucurie, spărgând pentru o clipă învelișul plicticos (prin desene, obiecte confecționate cu prilejul sărbătorilor, serbările grupei care marchează o sărbătoare);
- Sărbătorile dau motivație viitorului, eroismul, sacrificiul, iubirea manifestate cândva de generațiile trecute, devin repere care obligă generația prezentă în viitor.

Sărbătorile pot fi naționale, sociale, religioase, familiale, etnice..., însă întotdeauna ele dau viață trecutului, bucurie prezentului și motivație viitorului.

⁶³ Cucoș, C. (2000), „Educația-Dimensiuni culturale și interculturale”, Iași, Editura Polirom

⁶⁴ Colecția Șanse egale, (2000), *Pași către școala interculturală*, București, Editura Corint

Iarna este anotimpul magic al sărbătorilor unde obiceiurile și tradițiile transmise din generație în generație fac sărbătorile mai frumoase. Cultura tradițională a neamului nostru dar și a celor care trăiesc în România este marcată de autenticitatea acestor obiceiuri specifice fiecărei zone geografice, fiecărei etnii. În special la sate, aceste datini sunt păstrate și respectate cu sfințenie, ele reprezentând izvorul bogăției noastre spirituale pe care trebuie să-l valorificăm de la cea mai fragedă vârstă

- **PROIECTUL TEMATIC- „Viețuitoarele pământului”**

- Temele săptămânii: „Animalele din pădure”, „Animale polare”, „Prietenii de lângă casă”

J.Piaget a considerat inteligența ca pe o formă de dezvoltare în interacțiunea cu mediul. Copilul, fiind activ, acționează continuu asupra mediului său, observând efectul pe care acesta îl are asupra sa.

Domeniul științe în învățământul preșcolar⁶⁵ este reprezentat de cele două categorii de activități: cunoașterea mediului și activitatea matematică. Ele pot fi abordate în forme variate în orice moment al zilei: ADP; ALA; ADE, monodisciplinar sau integrat.

Conținuturile ce vizează domeniul știință sunt vaste, diverse și alegerea lor rămâne la latitudinea educatoarei în funcție de nivelul de vârstă al copiilor, nivelul grupei, materialul didactic avut la dispoziție.

MIJLOACE⁶⁶ DE REALIZARE - CUNOAȘTEREA MEDIULUI:

- Observări, lecturi după imagini, convorbiri, jocuri didactice, memorizări, povestiri, plimbări, vizite, excursii.
- Observarea sistematică a mediului înconjurător, contribuie la înțelegerea adecvată a acestuia în sensul cauzalității și relațiilor existente între obiectele și fenomenele naturii, la formarea reprezentărilor, dezvoltarea spiritului de observație, atenției, gândirii și operațiilor ei, memoriei, limbajului.
- În activitățile de observare copiii învață tehnicile de investigație a unui obiect din natură ajungând să stăpânească în timp un algoritm de lucru. Stăpânind acest algoritm de observare a unui obiect el își dezvoltă o autonomie personală care îi va permite să exploreze tot ceea ce îl interesează. Se creează premisele micului cercetător.

Ce știu/vor ști copiii după aceste activități sau harta unui demers de observare/cercetare pe temele săptămânale? – **animale** (înfățișare, mediu de viață, hrană, adăpost, foloase, curiozități).

⁶⁵ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

⁶⁶ *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani*

2.2.1.2. Planificarea săptămânală

Planificarea săptămânală se elaborează pe baza Planului de învățământ, a Planificării calendaristice anuale și pe baza Planificării pe module. Tematica activităților este elaborată în funcție de tipul programului grădiniței (normal, prelungit) și în funcție de particularitățile de vârstă. Planificarea săptămânală a activității didactice de către fiecare educatoare este o necesitate obiectivă, determinată de complexitatea sarcinilor prevăzute în programa activităților instructiv-educative din grădiniță.

În întocmirea planificării săptămânale se corelează activitățile în funcție de formele de realizare, de tipul de activitate (pe discipline sau integrată), de modul de integrare a domeniilor de învățare și de strategiile didactice utilizate.

În vederea întocmirii planificării săptămânale trebuie să se ia în considerare o repartizare corectă a activităților de formare a deprinderilor de comportare civilizată, de ordine, de autoservire, de respectare a normelor de igienă etc, să se coreleze în mod echilibrat activitățile de predare cu cele de învățare și, respectiv, cu cele de consolidare și evaluare, jocurile didactice să fie îmbinate cu activitățile distractive.

Acest document curricular integrează săptămâna, tema anuală de studiu aferentă săptămânii respective, tema proiectului, subtema/tema săptămânală pentru care se realizează planificarea.

Tema/ideea se alege pornind de la interesul copiilor față de un subiect, de dorința educatoarei de a dezvolta cu copiii un anumit subiect din diferite domenii de cunoaștere, viața socială, știința, literatura etc.

Tema va fi sugerată de descriptivul celor șase teme anuale de studiu, unele evenimente majore din viața copiilor, a societății sau de anumite tradiții și obiceiuri specifice. Este important ca temele abordate să fie apropiate de mediul în care trăiește copilul, de preocupările lui și de nivelul de dezvoltare al acestuia.

Se recomandă ca între temele alese pe parcursul unui an să existe un echilibru în ceea ce privește domeniile abordate, o corelare a acestora cu calendarul evenimentelor (sociale sau ale naturii). Se va ține seama de faptul ca unele teme considerate de educatoare a fi potrivite pentru copii s-ar putea să nu fie adecvate. Pentru aplicarea la grupă a planificării un accent deosebit se va pune pe învățarea prin joc și activitățile pe grupuri mici și individuale, activități ce se desfășoară în afara celor frontale, cu întreaga grupă de copii. Pe parcursul desfășurării activităților se va ține seama de ritmul propriu al fiecărui copil, de posibilitățile lui de exprimare și de sugestiile sau întrebările acestuia.

Planificarea săptămânală se elaborează în echipă, pentru grupe omogene sau eterogene. Pentru grupele eterogene, planificarea activităților va ține cont de nivelul de vârstă al majorității

copiilor. Totodată, indiferent de grupa la care lucrează, educatoarea va asigura diferențierea sarcinilor în timpul activităților în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din grupă cât și de minoritatea din care fac parte.

Educatoarea, în funcție de particularitățile psiho-individuale ale copiilor cu care lucrează, trebuie să ierarhizeze și coordoneze influențele pozitive care să determine participarea acestora la propria lor formare.

Copiii trebuie obișnuiți să se autocunoască, pentru ca într-o ambianță constructivă, modelatoare și automodelatoare să-și formeze conduita și comportamentul. Scopul principal pe care trebuie să-l urmărească educatoarea prin cunoașterea psihologică a copiilor cu care lucrează este acela de a descoperi imensul potențial al copilului, pentru a-l valorifica în opera de construcție a fiecărei personalități.

În același timp, descoperind copilul așa cum este el în realitate, educatoarea va putea stabili, cu ușurință, punți de legătură între copiii din grupă, realizând simultan sintalitatea (personalitatea) grupei respective.

Abordând problema cunoașterii personalității copilului de pe o asemenea poziție, educatoarea va descoperi, în permanență, modalități de transformare a copilului, transformându-se și pe sine, în virtutea bipolarității procesului pedagogic.

Condiția necesară diferențierii și individualizării este cunoașterea caracteristicilor individuale ale fiecărui copil, caracteristici care se manifestă ca particularități ale vârstei și ca particularități individuale. Acestea se referă, în special, la aspecte precum: dezvoltarea generală a organismului, nivelul de dezvoltare a diferitelor procese psihice, ritmul de dezvoltare, stilul de învățare, caracteristici personale (ce țin de personalitate: afectivitate, voință etc), experiența personală și amprenta mediului socio-cultural căruia îi aparține cât și limba vorbită.

De regulă, pentru educatoare, aceste caracteristici individuale se manifestă ca o cerință, în proiectarea și desfășurarea procesului de predare și învățare.

Întrucât predarea și învățarea se fac prin joc, acesta poate fi propus de către educatoare sau de către copil, în dependență de condițiile de joc pe care i le creează educatoarea. Jocul liber este modalitatea cea mai eficientă pentru dezvoltarea personalității copilului. Educatoarea pornește de la cunoașterea fiecărui copil în parte și se concentrează pe activități în care fiecare copil să fie antrenat, valorizat și evaluat. Deși copiii sunt de vârste apropiate sau de aceeași vârstă, între ei există numeroase diferențe. Aceste diferențe sunt caracteristici care dau identitatea fiecăruia și fac grupul mai bogat.

Atunci când copilul are o problemă de dezvoltare sau învățare, aceasta trebuie privită ca o particularitate individuală și ca un prilej de învățare. Cu alte cuvinte, fiecare problemă trebuie văzută ca o situație de învățare. Construind ocazii de joc pentru copii și adaptându-le nevoilor

acestora, educatoarea reușește să individualizeze procesul învățării chiar și acolo unde există dificultăți. Copilul își va alege liber jocul dorit, iar rolul educatoarei nu este doar acela să informeze și să formeze, ea trebuie să observe cu atenție evoluțiile copilului, schimbările sau semnalele de alarmă și aspectele în care copiii ar avea nevoie de sprijin.

Având în vedere relația dintre zestrea ereditară și influențele mediului familial, cultural și educational, propunem o planificare săptămânală orientativă în dorința eliminării supraîncărcării procesului educațional, individualizării dorințelor copiilor și răspunderii la nevoia lor de cunoaștere.

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?

PROIECT TEMATIC: VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI

TEMA SĂPTĂMÂNALĂ: ANIMALE SĂLBATICE

DATA ZIUA	REPERE ORARE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	SUGESTII METODICE
ACTIVITATEA DE DIMINEAȚĂ			
L U N I	8:00-8:30 8:30-9:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Vivi-Veverița își spală blănița!” (deprinderea de a-și păstra îmbrăcămintea curată) ADP-ÎD: „Sunetele pădurii” T: „Prin pădure alergăm, /Aer curat, respirăm!” (alergare spre diferite direcții) ALA - C:„Adăposturi pentru animalele pădurii”; Ș:„Care blăniță îți place și de ce? ”; (eșantioane de diferite blănuri de animale sălbatice) ”;B: „Din lumea animalelor sălbatice” T: „Urșii în bârlog” (exerciții de târâre pe coate și genunchi) ADE:DȘ1 „Viața în pădure” (observare) DEC2: „Sfatul animalelor ” -învățare cântec „Ghicește cine a cântat?” - joc muzical (diferențierea timbrului) MM: „Ferește-te de urs! ” -(joc de mișcare) ADP: „Poftă bună, copii!- Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	În cadrul întâlnirii de dimineață copiii audiază sunetele emise de animalele din pădure, le recunosc și le denumesc. Copiii care nu vorbesc limba română vor repeta onomatopeele și numele animalelor. Vor fi antrenați în jocuri solicitându-le să verbalizeze activitățile desfășurate. Activitățile se vor desfășura în perechi, prin folosirea metodei partenerului de sprijin. Copiii care nu vorbesc limba română vor fi ajutați de către colegii vorbitori de limbă română să identifice animalele sălbatice, mediul lor de viață cât și hrana acestora.
	9:00-11:30		
	11:30-13:00		
ACTIVITATEA DE DUPĂ-AMIAZĂ			
L U N I	13:00-15:30	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm! ” -activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor! ” -pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii! ”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE:DȘ1 și DEC2 (a.i) „Ghicește cine a cântat?” (lectură după imagini și joc muzical) MM: „Plimbă ursulețul!” (joc distractiv) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!” -Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Copiii vor identifica sunetele emise de animale, vor alege imaginea corespunzătoare și vor verbaliza acțiunea. Copiii se vor folosi de un urs de pluș sau un mulaj pe care îl vor plimba de la unul la altul și vor repeta denumirea animalului .
	15:30-16:00 16:00-17:30		
	17:30-18:00		
M A R Ț I	8:00-8:30 8:30-9:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Pe vânt și vreme rea, bag animalele la adăpost! ” ADP-ÎD :„Cum putem proteja animalele sălbatice?” T: „Sărim ca cerbii, topăim ca iepurașii” ALA- A: „Animalul preferat” (modelaj); N.A „Urme de lăbuțe” J.M: „Câți ursuleți ai în această grupă?” T: „Câte unul pe cărare...” ADE:DLC: „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă(povestea educatoarei) DEC1: „Animalul îndrăgit”-desen MM: „Cine oare, cine oare, trece prin pădurea mare?” -(joc de mișcare) ADP: „Poftă bună, copii!”- Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Vor verbaliza în propoziții scurte cum pot fi protejate animalele sălbatice. Copiii vor realiza prin tehnici adecvate elemente din mediul înconjurător și își vor fixa denumirile în limba română a părților componente din care este alcătuit animalul preferat. Vor recunoaște și vor denumi cifrele în limba română. Copiii vor executa mișcările sugerate prin repetarea unor versuri sacadate. Conținutul îl voi rezuma în câteva enunțuri pe care copilul le va repeta în timp ce așază imaginile sugestive în ordine cronologică.
	9:00-11:30		
	11:30-13:00		

ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!” - activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”- pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE: DLC și DEC1 (a.i) : „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă (povestea educatoarei și desen) MM: „Ursul si iepurașii!” (joc de mișcare) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor forma grupuri mici pentru a consolida cunoștințele copiilor nevorbitori de limbă română
M I E R C U R I	8:00-8:30 8:30-9:00 9:00-11:30 11:30-13:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Dacă se rănește, iute o-ngrijesc!” (deprinderea de a îngriji animalele) ADP-ID: „Dacă așa fi un iepuraș, așa sări/Daca așa fi un urs, așa mormăi...” T: „Căprioare sprinteioare” (joc de mișcare) ALA- Ș: „Ce fac animalele sălbatice iarna?” J.R: „Ursul păcălit de vulpe” J.M: „Ajută animalele să ajungă la adăpostul lor” (labirint) T: „Cumătra vulpe” (joc muzical) ADE: DȘ2 și DOS2 (a.i): „Câte animale am văzut în pădure, oare?” (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire) MM: „Iepurașii isteți” (joc de mișcare) ADP: „Poftă bună, copii!” -Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	În cadrul Întâlnirii de dimineață copiii care nu vorbesc limba română pot mima, pot folosi onomatopee sau mișcări sugestive pentru a transmite mesaje. Copiii vor fi ajutați să descrie imaginea și să o interpreteze folosind un limbaj propriu. Copiii nevorbitori de limbă română vor fi ajutați să facă asocierea prin prezentarea imaginii animalului respectiv. Vor fi antrenați mai des copiii care nu stăpânesc foarte bine limba română în repetarea versurilor din jocul de mișcare.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!”-activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare/Deprinderi de autoservire ADE: DȘ2 și DOS2 (a.i): „În pădure animale am văzut/Câte sunt, oare?” (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire) MM: „Lupul și oiile” (joc de mișcare) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor oferi sugestii individuale
J O I	8:00-8:30 8:30-9:00 9:00-11:30 11:30-13:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Fă-ți curaj, fiindcă îndată animalele ți se arată!” (deprinderea de a-și înfrânge teama) ADP-ID: „Cine mi-a ieșit în drum?” T:„Sărım ca veverițele, alergăm ca vulpile” (joc imitativ) ALA- N.A: „Vizuini și bârloguri”; B: „Ghicitori despre animale sălbatice”; J.M: „Animalele si hrana lor” T: „Ariciul” (joc cu text și cânt) ADE: DȘ2: „Ne jucăm cu numărul 8”-Joc exercițiu DPM: „Prin pădure” -mers și alergare cu ocolire și pașire peste obstacole-Parcurs aplicativ MM: „ Ghici pe cine am imitat?” (joc distractiv) ADP: „Poftă bună, copii!”-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Copiii vor reda diferite stări emoționale prin mimă, onomatopee și își însușesc denumirea acestor emoții în limba română. Educatoarea formulează propoziții scurte urmând ca preșcolari să repete pe rând și să le rețină . Copiii vor recunoaște animalele după descriere și le vor denumi. La jocul de masă vor fi antrenați copiii nevorbitori de limbă română și se va repeta cu ei cuvinte si propoziții simple. Se va insista pe denumirea în limba română a cifrelor și pe asocierea cifrei corespunzătoare numărului și invers. Copiii care nu vorbesc limba română vor fi ajutați prin sugerarea sunetului emis de animal, copilul urmând să decodifice mesajul și să mimeze animalul respectiv. Voi antrena și ceilalți copii în a-i ajuta să recunoască despre ce animal este vorba.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			

	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!”- activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE:DS2 și DPM (a.i): „Cursa animalelor din pădure” (joc exercițiu și parcurs aplicativ) MM: „Spune ce ai pipăit?” (joc senzorial) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da sugestii individuale Copiii vor ghici animalul din săculeț după textura blăniței, vor imita mișcările și glasul animalelor.
V I N E R I	8:00-8:30 8:30-9:00 9:00-11:30 11:30-13:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Și ele au suflet!” (deprinderea de a adopta un comportament adecvat față de necuvântătoare) ADP-ÎD: „Ce s-ar întâmpla dacă animalele sălbatice ar dispărea?” T: „Ce s-a schimbat?” ALA-C: „Rezervația de animale”; B: „Ce fac animalele ” (formulare de propoziții); A: „Măști de animale sălbatice” (decorare) T: „Ursul la miere” (joc de mișcare) ADE: DLC: „Jocul silabelor” DOS1: „De ce protejam animalele sălbatice?” (convorbire) MM: „Carnavalul măștilor” (parada măștilor) ADP: „Poftă bună, copii!”-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Copiii care nu vorbesc limba română vor fi antrenați să formuleze propoziții cu ajutorul materialelor intuitive, imagini, planșe, mulaje. Jocul se va realiza prin bătaie din palme, prin identificarea numărului de silabe și repetarea cuvântului de mai multe ori. Copiii își prezintă măștile confecționate în cadrul paradei exprimându-se în propoziții simple.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!” -activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE: DLC: „Jocul silabelor” DPM: „Și animalele pot fi prietenii noștri” (convorbire) MM: „Parola multiplă” (joc de atenție și de mișcare) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da indicații individuale și pe grupuri mici
ZIUA DATA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATEA METODICĂ	SEMNĂTURA
LUNI	13:00-16:00	Pregătirea materialului didactic pentru activități	
MARȚI	13:00-16:00	Activitate metodică la nivelul unității	
MIERCURI	13:00-16:00	Studiu individual; Consemnarea unor comportamente în caietul de observații	
JOI	13:00-15:00	Proiectarea activităților extrașcolare	
VINERI	13:00-16:00	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare	
ZIUA DATA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATE DE CONSILIERE A PĂRINȚILOR	SEMNĂTURA
JOI	15:00-16:00	Limbajul copiilor și mediul social	

2.2.1.3. Planificarea activităților integrate

În prezentarea caracteristicilor educaționale preșcolare ale activităților integrate⁶⁷ și a interdisciplinarității pornim de la conținutul învățării. Selecția curriculară și organizarea

⁶⁷ Manolescu, M. (2004), *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Universitatea din București, Editura Credis, p.100

Fóris- Ferenczi R. (2008), *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékelésmélet*, Cluj- Napoca, Editura Ábel, p.90

conținuturilor se realizează prin impunerea mai multor perspective. Specialiștii accentuează viziunea interdisciplinară, integrarea și organizarea modulară.

Baza viziunii interdisciplinare constă în organizarea conținuturilor învățării în jurul unor teme care aparțin deodată mai multor discipline sau sfere de cunoștință și nu în jurul unor discipline care urmăresc sistemul ordinii științifice. Interdisciplinaritatea constă deci în îmbinarea diferitelor discipline în care se trece de barierele tradiționale dintre științe și se combină tehnicile acestora în vederea realizării obiectivelor propuse.

Integrarea conținuturilor este în coerență cu abordarea interdisciplinară în sensul că se bazează pe tematici care ating mai multe domenii științifice. Obiectivele se raportează la o tematică unitară, care aparține nu numai unui singur domeniu, ci mai multor domenii experiențiale. Diferența constă în faptul că la baza conceptuală a interdisciplinarității stă îmbinarea conținuturilor, iar baza integrării o constituie un principiu fundamental, o idee care abordează și sistematizează cunoștințele dintr-o nouă perspectivă. Astfel se trece la eliminarea barierelor dintre discipline, cunoștințele sunt grupate în funcție de obiectivele care urmează a fi realizate, iar în procesul de cunoaștere sunt implicate de asemenea domeniile de dezvoltare a copilului: domeniul psiho-motric, domeniul limbajului, domeniul socio-emoțional și domeniul cognitiv. Obiectivul îmbinării cunoștințelor din mai multe domenii cu eliminarea barierelor cu domeniile de dezvoltare este de a ajuta copilul în formarea unei viziuni holistice, uniforme despre realitate.

Proiectul integrat se bazează pe un ansamblu de acțiuni între care există relații de interdependență în funcție de componentele procesului de învățare: deprinderi, obiective, conținuturi, metode și procedee specifice educației limbajului și comunicării în limba română, la care se adaugă condiții optime de realizare. Printre aceste condiții menționăm: caracterul interesant și plăcut al activității, naturalețea acesteia, apropierea temei, relevanța acestuia pentru copil, se bazează pe cunoștințe anterioare, este provocativă, încurajatoare, activizantă, coerentă, senzorială și are un scop clar.

Potrivit lui Cant⁶⁸, în integrarea conținuturilor distingem următoarele niveluri:

1. Intradisciplinaritate (în interiorul domeniului de cunoaștere): - constă în reorganizarea conținuturilor unui domeniu de studiu sau al unei discipline, cu obiectivul aprofundării unei teme, a exersării unei abilități, etc. Caracteristica specifică este utilizarea instrumentelor domeniului sau al disciplinei, fără a trece barierele disciplinelor.
2. Interdisciplinaritate: (între/printre domeniile de cunoaștere): - în acest caz, conținuturile a două, sau mai multe discipline/domenii se intersectează pe un plan de cunoaștere și de

⁶⁸ Cant, A. (2010), *Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativă de predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului*, Cluj Napoca, Editura Risoprint, p.45

interes comun. De asemenea se valorifică unele situații oferite de domenii de cunoaștere în vederea luării unor decizii sau proiectării unor acțiuni.

3. Transdisciplinaritate: (peste domeniile de cunoaștere): - reprezintă o abordare holistică, deplină a cunoașterii. Învățarea este centrată în jurul nevoilor și intereselor celui care învață. În cazul de față nu se limitează doar la deslușirea unei teme.

Caracteristicile activităților integrate⁶⁹ din grădiniță:

- Dimensiunile dezvoltării activității integrate sunt selectate în funcție de domeniile de dezvoltare, iar obiectivele operaționale constituie o unitate formată din 4-5 obiective, cu referiri concrete la experiențele de învățare pe care le urmărim.
- Alegerea conținutului este în strânsă legătură cu nucleul de integrare curriculară.
- Fiecare dintre situațiile de învățare proiectate și desfășurate contribuie la analizarea, rezolvarea și clarificarea temei.
- Include valoarea de dezvoltare a integrării, adică relevanța abilităților de transfer (creează situații de comunicare, de colaborare, de descoperire, de luare a deciziilor pentru copii).
- Proiectul didactic al activității integrate include scenariul didactic integrat, fără a separa situațiile de învățare în funcție de domeniile experiențiale sau categoriile de activități.
- Printre obiectivele operaționale trebuie să apară, de asemenea, obiectivul integrativ care face legătura dintre ariile curriculare.

Posibilitățile de realizare a integrării

Pentru integrarea activităților în educația preșcolară⁷⁰ dispunem de o multitudine de posibilități, modalitățile cele mai frecvente sunt:

a. Activitate didactică individuală cu conținuturi integrate

Această formă a integrării îmbină armonios conținuturi care aparțin la două sau mai multe domenii experiențiale. De exemplu, o activitate didactică integrată cu tema Animale sălbatice îmbină Domeniul Științe, Domeniul Om și Societate. „Un iepure sălbatic are doi pui”. „Din grădina din apropiere aduce cinci morcovi, pe care dorește să îi mănânce cu puii lui”. „Cum va împărți morcovii?”. La derularea activității folosim materiale intuitive, copiii caută soluții individual, sau în grupuri mici- în cursul lucrului în echipă copiii vor dobândi deprinderi de ascultare, respectiv de producere a mesajului oral în limba nematernă, în cursul întregii activități li se va îmbogăți vocabularul pasiv și cel activ în limba nematernă. Toate soluțiile identificate de copii vor fi prezentate, ilustrate și discutate din perspectiva morală. (Glava, Pocol, Tătaru, 2009, 52).

⁶⁹ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.54

⁷⁰ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*. Pitești, Editura Paralela 45, p.52-54

b. Activitate integrată care cuprinde mai multe momente/evenimente didactice

Această formă de integrare creează situații de învățare ale căror conținuturi se conturează în jurul unui nucleu curricular integrat (din două sau mai multe domenii experiențiale, sau două sau mai multe categorii de activitate).

De exemplu: activitatea integrată cu tema Iepurașul are următoarele momente:

- Domeniul Limbă și Comunicare: Poveste despre iepuraș
- La un moment dat al poveștii la Domeniul Științe- observarea iepurelui
- Domeniul Estetic și Creativ: joc cu text și cântec despre iepure
- Revenire la finalul poveștii: Domeniul Limbă și Comunicare

c. Program de activitate integrată

În cadrul unui program de activitate integrată se integrează activitățile pe domenii experiențiale și cele la alegere.

Are două tipuri:

- cunoștințele interdisciplinare sunt legate armonios de-a lungul zilei cu jocurile și cu activitățile la alegere;
- cunoștințele interdisciplinare se centrează pe anumite activități pe domenii experiențiale, jocurile și activitățile la alegere se desfășoară pe lângă acestea.

Scenarii didactice de integrare:

Pentru asigurarea caracterului integrat al situațiilor de învățare din activitățile integrate trebuie elaborate scenarii didactice de integrare.

Scenariul integrat este un nucleu unitar și coerent în jurul căruia se centrează situațiile de învățare integrată.

Câteva posibilități de scenariu integrat⁷¹:

I. Povestea ca nucleu de integrare

În această abordare elementul central al conținuturilor integrate este povestea, al cărei fir narativ leagă temele. De exemplu, începem o poveste: „Zâna Primăverii și-a pierdut vestitorii”. Fără aceștia primăvara nu va putea ajunge pe Pământ. Zâna cere ajutorul copiilor. Dacă ei vor reuși să treacă peste toate probele, vor deveni ajutoarele Zânei și astfel vor contribui la sosirea căldurii mângâietoare și trezirea naturii pe Pământ. Firul poveștii se va întrerupe la diferite stații care cuprind probele pe care copiii trebuie să le îndeplinească cu succes pentru a merge mai departe. La fiecare probă trecută cu succes, vor reuși să elibereze câte un vestitor. Astfel, după parcurgerea tuturor probelor vor ajunge la palatul Zânei Primăverii, unde vor realiza împreună un tablou/peisaj

⁷¹ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.52

de primăvară cu ajutorul tuturor vestitorilor eliberați (Soarele, ghiocelul, rândunica, etc.). Povestea se încheie cu sosirea primăverii pe Pământ.

La secvențele unde se întrerupe povestea (stațiile probelor) se pot da sarcini copiilor în funcție de nivelul de vârstă și de obiectivele propuse, precum: să aleagă semințe, să formeze mulțimi, să opereze cu acestea/sau să pună în ordine fazele de dezvoltare ale unei plante de la sămânță până la recoltă (Domeniul Științe); să urmărească cu zornăitoare ritmul unui cântec de primăvară, să învețe un joc cu text și cântec de primăvară (Domeniul Estetic și Creativ); să enumere cât mai multe caracteristici (adjective) despre fotografiile ascunse în plicuri (Domeniul Limbă și Comunicare).

II. Problema ca nucleu de integrare

Problema, de asemenea, poate constitui nucleu de integrare. Iată câteva exemple:

- Să proiectăm un nou teren de joacă în curtea grădiniței! (îmbină domenii experiențiale ca Domeniul Științe, Domeniul Estetic și Creativ, Domeniul Om și Societate, Domeniul Psihomotric)
- Să planificăm o excursie!
- Micii exploratori: căutarea comorii, urmărirea hărții misterioase.

III. Concursul ca nucleu de integrare

Concursul ca nucleu de integrare poate fi aplicat cel mai eficient la activitățile de evaluare. Tema competiției este unitară (de exemplu: Ce știm despre anotimpuri?). De-a lungul competiției copiii vor primi sarcini care ating toate domeniile experiențiale. Activitatea, desigur, va fi urmată de diplome, câștiguri.

IV. Jocul didactic ca nucleu de integrare

Se aseamănă cu concursul, diferența constând într-o activitate de anvergură mai redusă. Pentru jocul didactic se alege o temă pentru realizarea căreia copiii vor trebui să aplice cunoștințe din mai multe domenii experiențiale. De exemplu: „Ce nu se potrivește în rând?” - de-a lungul jocului didactic copiii vor trebui să caracterizeze lucruri prin patru afirmații, dintre care una este falsă. Aceasta din urmă trebuie depistată de colegi.

V. Tema integratoare

Asigură un nivel crescut de unitate a conținuturilor. În Curriculumul pentru educația timpurie se fac sugestii pentru teme care au caracter integrativ în sine: Invenții și descoperiri, Colecții, Experimente. (Curriculum pentru educația timpurie, 2019).

Teme asemănătoare care presupun organizarea unor sisteme pot fi: organizarea unui eveniment, proiectarea unui oraș imaginar, proiectarea florei și faunei unei noi planete, etc.

Însumând cele dezbătute anterior, putem concluziona, că, în proiectarea activităților integrate în primul rând trebuie să ne bazăm pe învățarea experiențială, centrată pe concepția

studiului integrat al limbii. Activitățile integrate contribuie la învățarea limbii române prin utilizarea ei în cât mai diverse situații.

2.2.1.5. Proiectul didactic

Proiectarea demersului didactic reprezintă activitatea desfășurată de cadrul didactic, care constă în anticiparea etapelor și acțiunilor concrete de realizare a predării.

Prin elaborarea proiectului de activitate didactică, educatoarea își dovedește creativitatea în domeniul procesului de predare-învățare. Fiecare proiect de lecție se conturează în funcție de:

- particularitățile de vârstă și psihice individuale ale preșcolarilor din grupă;
- experiența și ritmul de învățare a preșcolarilor;
- conținutul de predare-învățare.

Proiectarea didactică⁷² se finalizează cu elaborarea unor documente cu valoare de instrumente de lucru utile cadrului didactic: planificări calendaristice, proiecte ale unităților de învățare, proiecte tematice, proiecte de lecție/activitate didactică.

Proiectul didactic este un instrument de lucru și un ghid pentru cadrul didactic, el oferind o perspectivă de ansamblu, globală și complexă asupra activității. Scopul proiectului didactic este de a realiza transpunerea didactică a conținutului științific într-o manieră care să le permită preșcolarilor asimilarea lui, dar în același timp să îi determine să participe activ.

Proiectul didactic are caracter orientativ, având o structură flexibilă și cadrul didactic poate reconsidera demersul anticipat atunci când apar situații neprevăzute.

Proiectarea activității didactice⁷³ trebuie să constituie un pas în dezvoltarea personalității copilului.

Pentru aceasta este necesar să respectăm următoarele:

- a. Claritatea scopului urmărit** - cadrul didactic stabilește cu claritate și precizie scopul pe care dorește să-l realizeze. Alegerea metodelor și procedeele, alegerea conținutului activității și reliefaarea unor părți din acest conținut, structura activității și îmbinarea modului de muncă individuală cu cel colectiv depind de scopul urmărit prin activitate.
- b. Alegerea potrivită a conținutului activității** - pentru a realiza o activitate de calitate, educatoarea trebuie să aleagă pentru fiecare parte a activității materialul cel mai potrivit, care să asigure atingerea scopului urmărit.
- c. Alegerea metodelor și procedeele potrivite** - pentru realizarea sarcinilor urmărite în fiecare parte a activității. Fiecare sarcină didactică se realizează mai eficient prin utilizarea anumitor metode.
- d. Organizarea metodică a lecției** - diferitele activități care alcătuiesc lecția sunt desfășurate

⁷² Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.119

⁷³ Colceriu, L. (2008), *Psihopedagogia învățământului preșcolar*, Sintează de material, p. 85-91

Într-o succesiune logică, spre a asigura realizarea scopului ei. O activitatea este organizată metodic când toate activitățile desfășurate constituie un tot unitar, servesc la atingerea scopului urmărit.

Potrivit lui Bocoș, M. și Jucan. D., algoritmul proiectării activității⁷⁴ didactice se realizează după cum urmează:

- Stabilirea formei de organizare a activității instructiv-educative și încadrarea ei în unități de învățare;
- Stabilirea obiectivelor operaționale;
- Stabilirea și prelucrarea conținutului științific;
- Elaborarea strategiei de instruire și autoinstruire;
- Stabilirea structurii procesuale a lecției/activității didactice;
- Cunoașterea și evaluarea randamentului școlar: stabilirea strategiei de evaluare și a strategiei de autoevaluare a elevilor.

În elaborarea proiectului didactic se recomandă următorii pași:

Pasul 1:

- stabilirea conținutului (subiectul lecției) activității;
- identificarea tipului de activitate pe care o organizează cadrul didactic;
- stabilirea nivelului de cunoștințe dobândite în care se menționează informațiile pe care le au preșcolarii în legătură cu activitatea proiectată, ca să se știe de unde pornește procesul de predare-învățare.

Pasul 2:

- stabilirea comportamentelor prevăzute de programa școlară pentru realizarea performanțelor preșcolarilor într-un an școlar; în funcție de comportamentele vizate se stabilesc obiectivele operaționale, care descriu priceperile și deprinderile preșcolarilor ce trebuie formate pe parcursul unei activități. Obiectivele operaționale se numerotează prin O1, O2, O3,,etc.;

Scopul și obiectivele:

Trebuie să menționăm că scopul este urmărit de către cadrul didactic, iar obiectivele reprezintă performanțele preșcolarilor la sfârșitul activității. De asemenea, numărul obiectivelor trebuie să fie în corelație cu durata activității (15, 25 sau 30 de minute în funcție de grupă) și cu ritmul de învățare al grupei.

Pasul 3:

⁷⁴ Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.123

- în funcție de obiectivele stabilite, de conținutul de transmis, se selectează metodele de învățare, mijloacele și materialele didactice, formele de organizare a activității și instrumentele de evaluare a cunoștințelor.

Pasul 4:

- în continuare se proiectează structura lecției.

2.2.2. Organizarea activităților de învățare

2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale

Activitatea preșcolară de învățare este totalitatea unor activități planificate, organizate, metodice, cu caracter intensiv, dirijate de cadrul didactic în vederea realizării obiectivelor propuse. Activitățile de învățare încearcă să așeze în prim plan inițiativa copilului, capacitatea individuală de luare a deciziilor, învățarea bazată pe experimentare și exersarea individuală⁷⁵.

Cadrul didactic trebuie să-și structureze activitățile în așa fel încât copiii să-și dezvolte creativitatea, să-și formeze deprinderi individuale de comportament. Astfel, aceste activități necesită o planificare conștientă, bine gândită, atât în stabilirea obiectivelor, cât și în alegerea conținuturilor și a modalităților de realizare în conformitate cu specificul grupei, respectiv cu particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor care vor participa la activități. În situațiile în care în cadrul acestor activități, participă copii a căror limbă maternă este alta decât limba română, activitățile dirijate necesită o planificare care să faciliteze înțelegerea, interacțiunea, exersarea limbii române, repetarea continuă a structurilor, învățarea durabilă a limbii. Cadrului didactic îi revine sarcina să structureze logic, să diferențieze și să individualizeze.

Cadrul temporal al activităților pe domenii experiențiale poate fi generat în mod flexibil de către cadrul didactic. Timpul consacrat acestor activități variază între 10-40 de minute: se ajunge la 35, maxim 40 de minute în cazul preșcolarilor de grupă mare, ținând cont constant de reacțiile grupei. Dacă din reacțiile copiilor reiese că activitatea a devenit obositoare, și nu le mai stârnește interesul, timpul activității trebuie redus. De asemenea, se recomandă o pauză de 10-15 minute între activitățile experiențiale, aceste pauze pot fi petrecute cu jocuri alese, jocuri de mișcare, exerciții de gimnastică, tranziții sau rutine⁷⁶.

Activitățile desfășurate în grădiniță au caracter ludic, ce se bazează pe interacțiune: se recită poezii scurte, se intonează cântece, se spun zicători, ale căror texte sunt ușor de reținut și de

⁷⁵ Frăsineanu, E.S. (2014), *Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolarii*. In Mogonea, F.(coord): *Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii*, Pitești, Editura Paralela 45

⁷⁶ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

repetat. Aceste activități sunt, de asemenea, componente importante în procesul de învățare a limbii române de către copilul de altă naționalitate.

Dat fiind faptul că activitatea de bază a copilului preșcolar este jocul, cadrul didactic trebuie să găsească modalitățile prin care activitățile pe domenii experiențiale să fie inserate în joc. Prin toate activitățile desfășurate în grădiniță, copilul își dezvoltă vocabularul și limbajul.

Procesul de planificare conștientă a activităților va contribui la prelucrarea și consolidarea cunoștințelor, la formarea aptitudinilor, abilităților, capacităților, a formelor de conduită și de comportament.

Clasificarea activităților pe domenii experiențiale

Activitățile pe domenii experiențiale pot fi clasificate ținând cont de trei criterii esențiale: conținut, modalitatea de realizare, sarcina didactică⁷⁷.

- a. În abordarea tradițională conform criteriului de clasificare a activităților pe domenii experiențiale în funcție de conținutul învățării, aceste activități pot fi de: limba maternă, limba română, matematică, cunoașterea mediului, activitate artistico- plastică, activitate practică, activitate de educație fizică, educație pentru societate.
- b. Conform modalității de realizare activitățile pe domenii experiențiale pot fi de: observare, lectură după imagini, povestire (povestea educatoarei, repovestire, povestea copiilor), conversație, memorizare, joc didactic, manipulare cu material individual, exerciții de mișcare, jocuri muzicale și jocuri cu text și cântec.
- c. Din punctul de vedere al sarcinii didactice aceste activități pot fi de: dobândire a noilor cunoștințe, exersare-aplicare, sistematizare, evaluare, mixte.

Fiecare domeniu experiențial are modalități de realizare specifice⁷⁸:

- Domeniul Limbă și Comunicare (include activitățile de învățare de limba maternă și limba română) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: lectura după imagini, povestea educatoarei, jocul didactic, lectura literară, povestirea liberă, convorbirea, memorizarea, dramatizarea.
- Domeniul Științe (include activitățile de învățare de cunoașterea mediului și matematica)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: observarea, lectura după imagini, convorbirea, jocul didactic, povestirea/manipularea cu material individual, joc didactic, joc logic.
- Domeniul Om și Societate (include activitățile de învățare de educația pentru societate, activitatea practică)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt:

⁷⁷ Stark G. (2010), *Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 62-63

⁷⁸ Stark G. (2010), *Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 158-159

povestea educatoarei, lectura după imagini, jocul didactic, memorizare, convorbire, dramatizarea/înșirare, lipire, colaj, îndoire.

- Domeniul Estetic și Creativ (include activitățile de învățare de educația muzicală, educația artistico - plastică) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: învățarea cântecului nou, joc cu text și cântec, audiție, jocuri muzicale, jocuri euritmice/ desen, pictură, modelaj
- Domeniul Psihomotric - modalitățile de realizare ale activităților specifice acestui domeniu sunt: exerciții psihomotrice, jocuri de mișcare, dans.

Etapele activităților pe domenii experiențiale

Conform celor stabilite de R. Gagné și R. Briggs citați de Glava, Pocol și Tătaru,⁷⁹ distingem următoarele etape ale activităților didactice pe domenii experiențiale: captarea atenției; anunțarea temei, a obiectivelor urmărite; reactualizarea cunoștințelor anterioare; prelucrarea temei dirijarea învățării; atingerea performanței; asigurarea feedbackului; asigurarea aprofundării și a transferului; evaluarea.

Ordinea acestora diferă în funcție de tipul de activitate.

În continuare vom urmări etapele activităților de învățare în funcție de modalitățile de realizare cele mai frecvente⁸⁰.

Modalitatea de realizare	Variantă	Momentele/ evenimentele activității
Jocul didactic	- Joc didactic verbal - Jocuri didactice realizate cu materiale individuale	Captarea atenției: - introducere în joc cu ajutorul materialelor jocului, personajului din poveste, imaginii, sau convorbirii - elementul surpriză: prezentarea materialului didactic Anunțarea temei, a obiectivelor propuse: - anunțarea titlului, obiectivului jocului - specificări privind organizarea, cursul jocului Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - exersare sub formă de joc pentru reactualizarea cunoștințelor cu ajutorul materialului didactic; Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - prezentarea regulilor de joc, a conținutului jocului/jocul prezentat de educatoare/jocul exercițiu- cu observații, precizări complementare, stabilirea criteriilor de reușită/ Aplicare: - jocul propriu-zis Asigurarea feedbackului: - complicarea jocului - una sau două variante, introducerea de noi reguli, noi obiective individual sau în micro grupuri

⁷⁹ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009). *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.37

⁸⁰ Stark G. (2011), *Óvodai tevékenységek módszertana*, Cluj-Napoca, Editura Ábel, p.58-65

		Evaluare: - observații de apreciere în funcție de realizarea sarcinilor și de obiectivele propuse.
Povestirea povestea educatoarei	- povestea copiilor - repovestirea	Captarea atenției: - ghicitori, poezii scurte, marionetă, muzică, cărți ilustrate, cărți cu povești Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - consolidarea emoțională, crearea atmosferei (cu includerea eventualelor explicații ale cuvintelor noi) - includerea poveștii într-o succesiune a poveștilor, reactualizarea personajelor Anunțarea temei, a obiectivelor: - adaptat la nivelul de dezvoltare al copiilor (redus la titlul poveștii) Aplicare: - copiii povestesc cu intervenția educatoarei, de-a lungul firului narativ al poveștii Asigurarea feedbackului: - sistematizare: titlul poveștii, personajele, mesajul principal Evaluare: - observații de apreciere față de modul de urmărire al poveștii, al răspunsurilor date de copii la întrebările adresate.
Observarea	animale, plante, obiectele lumii înconjurătoare, alimente, materii prime, acțiuni	Captarea atenției: - ghicitori, poezioare, alte materiale Anunțarea temei, a obiectivelor: - element surpriză, care să trezească interesul copiilor, adaptat la nivelul de dezvoltare a acestora Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - prezentarea materialului propus, experimentarea cu acesta se desfășoară cu implicarea a cât mai multe organe senzoriale - evocarea stării de spirit prietnice observării (pornim de la interesele copiilor) - în prima fază observarea se face nederijată, urmat de un sistem de întrebări care conduce de la fracții până la întreg, până la observarea întregului, urmat de elementele componente, de la analiza structurilor exterioare, la caracteristicile specifice și invers. Aplicare: - formularea de sinteze, generalități, concluzii simple. Asigurarea feedbackului: - fixarea cunoștințelor prin stabilirea funcției obiectului observat. Evaluare: - completarea fișelor de evaluare - observații în legătură cu felul în care au răspuns preșcolarii la întrebările adresate
Convorbirea	- însușirea de noi cunoștințe - sistematizarea cunoștințelor - fixarea cunoștințelor - evaluarea cunoștințelor	Captarea atenției: - imagine interesantă, ghicitoare, poezioară etc. menite să creeze o situație de vorbire Anunțarea temei, a obiectivelor: - să fie cât mai interesant, cât mai atrăgător pentru copii Dirijarea învățării: - realizăm una dintre cele patru variante pe baza unui plan de întrebări bine organizate - exerciții de vorbire Aplicare: - formularea unor rezumări și concluzii parțiale de cadrul didactic sau de copii

		- introducerea unor elemente de joc, clasificare, comparații. Asigurarea feedbackului: - rezumare generală, formularea și fixarea concluziilor Evaluarea: - observații referitoare la activitatea, implicarea copiilor
Memorizare	- învățarea unei poezii noi - fixarea, recapitularea poeziilor cunoscute - verificarea poeziilor învățate	Captarea atenției: - imagine, marionetă, element surpriză, ghicitoare, etc. - pregătirea copiilor pentru afinitatea de a fi receptivi la conținutul ce va fi transmis. Anunțarea temei, a obiectivelor: - titlul poeziei Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - pregătirea copiilor pentru receptarea noii poezii pe plan emoțional și intelectual (imagini, explicarea cuvintelor necunoscute) - clarificarea noțiunilor care aparțin poeziei Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - recitarea poeziei de către cadrul didactic- prezentare - recitare repetată - convorbire scurtă Aplicare: - exersarea poeziei: se exersează întreaga poezie de la început până la final. Dacă din pricina volumului cadrul didactic este nevoit să împartă poezia în fragmente, trebuie să țină cont de unitățile conceptuale ale acesteia. În cursul exersării partea nouă trebuie întotdeauna atașată la cea însușită. - la recapitulare se propune să recite în prima fază copilul care intonează clar și recită cu voce tare. Asigurarea feedbackului: - se realizează de către un copil care a reușit să memoreze poezia; - fixarea titlului, a autorului poeziei Evaluare: - finalizare emoțională: imitarea elementelor poeziei prin mișcări, onomatopee, reprezentare în desen, sau în spațiu cu ajutorul unor materiale din natură, materiale textile, studierea unor volume de poezii, audiție, euristică, etc. - apreciere individuală și în grup
Lectura după imagini		Captarea atenției: - introducerea elementului surpriză - pregătirea materialului intuitiv Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - copiii fac cunoștință cu tematica, conținutul imaginii- observare spontană Anunțarea temei, a obiectivelor: - într-un mod cât mai accesibil copiilor Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - analiza, interpretarea imaginilor printr-o conversație între cadrul didactic și copii - concluzii parțiale, sinteze parțiale și generale, prin abordare narativă sau descriptivă Aplicare: - povestirea, argumentarea de către copii a impresiilor, atitudinilor, sentimentelor generate de imagine - alcătuirea sintezelor, formularea concluziilor, depistarea unui titlu corespunzător imaginii Asigurarea feedbackului: - reconstituirea imaginilor din elementele componente

		- evocarea cântecelor, poeziilor cu impresii similare Evaluare: - observații referitoare la manifestările verbale individuale ale copiilor legate de impresiile generate de imagine, sentimentele, informațiile transmise de aceasta.
--	--	--

Din perspectiva învățării limbii române de către copiii care provin din alte etnii, activitățile pe domenii experiențiale contribuie la formarea unei atitudini pozitive față de limba română, care va facilita procesul de învățare.

2.2.2.2- Activități liber alese (ALA)

În grădinița de copii, activitatea didactică zilnică se desfășoară pe trei mari segmente: **activități de dezvoltare personală, activitățile liber alese și activitățile pe domenii experiențiale.** Toate aceste activități urmăresc cu precădere dezvoltarea intelectuală, cognitivă, afectivă, emoțională și de relaționare a copilului. Copilul preșcolar este implicat în actul didactic, participând efectiv la tot ceea ce se numește activitate didactică.

Noul ⁸¹curriculum prevede foarte clar că „activitatea din grădiniță este centrată pe copil și pe nevoile acestuia”. Jocul liber ales din grădiniță oferă educatoarei posibilitatea de a analiza foarte bine copilul, de a-l cunoaște și a-i dirija cu succes acțiunile.

Activitățile liber alese sunt foarte îndrăgite de copii, pentru că le oferă posibilitatea de a selecta centrul la care doresc să se joace. Activitățile liber alese pot fi organizate, conform curriculumului, atât în prima parte a zilei, cât și după-amiază. Ele nu sunt doar preferate de copii, ci și benefice pentru relaxarea acestora, urmărind scopuri diferite: socializare, exersarea interacțiunilor, a capacității de alegere și negociere, legarea de noi prietenii.

Cum activitatea didactică în grădiniță se bazează în totalitate pe joc, îmbinând echilibrat instruirea și jocul putem influența acumularea de noi cunoștințe.

Jocurile liber alese se pot desfășura atât individual cât și în grupuri mici. Trebuie avută în vedere tema săptămânii, schimbate sectoarele în fiecare zi în funcție de tema de studiu și să fie mereu într-un echilibru perfect cu domeniile experiențiale.

Organizată⁸² pe zone, centre de interes, centre de activitate sau arii de stimulare (așa cum au fost denumite în timp și în funcție de specificul grupei) sala de grupă devine un cadru adecvat situațiilor de învățare și obținerii experienței. Prin felul în care este amenajată, ea oferă copilului ocazii să se simtă bine în intimitatea lui, stimulându-i interesul și invitându-l la învățare prin descoperire și explorare. Sala de grupă îi vorbește copilului prin ceea ce oferă ca posibilitate de

⁸¹ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

⁸² *Revista Învățământ preșcolar*, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin

acțiune și experiență. Aflat în fața mai multor posibilități, copilul este invitat să aleagă ceea ce i se potrivește, să decidă.

Pentru a-i ajuta pe copii să dobândească experiență în luarea deciziilor și pentru a-i determina să o facă ori de câte ori este nevoie, trebuie să le oferim cât mai multe situații în care decizia să le aparțină. Copiii trebuie să învețe să folosească materialele în mod corespunzător pentru a-și asigura reușita. Activitățile de liniște și de audiere trebuie urmate de activități interactive, de jocuri de mișcare și discuții. Copiii trebuie încurajați să-și planifice timpul. Cei care sunt educați în acest mediu vor putea să rezolve în mod creativ probleme și vor ști să ia decizii eficiente.

Totodată aceste activități au drept rol socializarea copiilor, dând posibilitatea micuților de a interacționa, de a se juca fără a exista bariere emoționale, de sex, religie, etnie, etc. În timpul jocurilor liber alese fiecare copil optează pentru un sector preferat deschis în acea zi. Ei au posibilitatea de a-și alege coechipierii, de a avea prioritate amiciția, prietenia.

Aceste activități se desfășoară atât în prima parte a zilei, cât și în mijlocul activităților sau la finalul programului, fiind împărțite pe sectoare de activitate: **Biblioteca, Construcții, Joc de rol, Știință, Joc de masă, Arte, Nisip și apă.**

Organizarea acestor centre/sectoare se va face ținând cont de resursele materiale, de spațiul existent și de nivelul de vârstă al copiilor.

O atenție deosebită trebuie acordată grupelor de preșcolari care au în componența lor copii aparținând mai multor etnii sau copii cu CES. Aici ne putem confrunta cu primii „muguri ai discriminării”, manifestându-se prin respingerea de către grup a unui copil, cauza fiind barieră lingvistică, o anumită dizabilitate/handicap, o anumită conduită/comportament, etc.

Copiii⁸³ sunt curioși din naștere, învățând continuu prin intermediul interacțiunii sociale cu adulții și cu ceilalți copii și sunt adesea mult mai deschiși decât adulții la lucruri noi și neobișnuite. Copiii încă descoperă lumea. Copiii mici copiază copiii mai mari și adulții importanți pentru ei. De aceea, mesajele pe care adulții le transmit despre oameni care sunt de etnie diferită, care au o dizabilitate sau care vorbesc o limbă diferită sunt foarte importante.

De asemenea, este important, în cazul în care copiii se află într-o comunitate unde au ocazia să cunoască oameni de alte naționalități și culturi, oameni care au dizabilități sau care sunt deosebiți, altfel decât majoritatea, să li se ofere imagini, povestiri și informații despre tipuri diferite de oameni, astfel încât copiii să primească mesaje pozitive despre deosebiri încă din acest stadiu timpuriu de formare a opiniei.

Pentru a aborda subiecte despre diversitate încă din grădiniță, ***cadrele didactice trebuie să înceapă cu examinarea propriilor atitudini și credințe.*** Acesta este primul pas spre depășirea prejudecății și ajutarea copiilor aflați în grija noastră să facă astfel. Trebuie să avem un timp pentru

⁸³ Antonovici Ș., Neațu P. (2008), *Jocuri și activități alese*, București, Editura Aramis

a ne gândi la discriminările și prezumțiile pe care poate că le-am acumulat în timpul copilăriei și la felul în care acestea ne pot afecta comportamentul la grupă.

Vă sugerăm câteva idei de cum se pot „personaliza” activitățile liber alese pentru a promova INCLUZIUNEA SOCIALĂ încă din perioada educației timpurii.

BIBLIOTECĂ

În cadrul sectorului Bibliotecă, preșcolarii își pun în valoare deprinderile de limbaj, prin lecturile după imagini, povestiri și repovestiri, prin jocuri didactice și concursurile de ghicitori, de recitare. Aici este locul în care copiii descoperă lumea magică a cărților învățând să le folosească.

La vârsta preșcolară, copiii încep să-și dezvolte abilitatea de a experimenta lucruri în mod indirect, prin substituie, de la a vedea lucruri la început din propria lor perspectivă până la a fi capabili să îndrăgească și să fie solidari cu felul în care alții s-ar putea simți.

Căutăm/creăm povești cu personaje pozitive care vorbesc sau încearcă să vorbească limba română, deși limba română nu este limba lor maternă, care sunt ajutați de copii să se joace și să comunice.

Pentru a valorifica abilitățile de utilizare a limbii materne și pentru a accepta experiența de a învăța într-o limbă diferită de cea vorbită acasă, poate fi invitat un vorbitor de limbă maternă (altă decât limba română) să desfășoare cu grupa diferite activități.

Învățarea se poate produce imitând personaje din povești inversând rolurile și limba în care se face comunicarea.

Vor fi expuse cărți și imagini care au cuvinte scrise în cele două limbi iar copiii vor fi încurajați să „citească” imaginile folosind cele două coduri semantice. Astfel acceptarea și incluziunea se vor produce înlăturând bariera lingvistică.

CONSTRUCȚII

Jocurile de construcție le dezvoltă personalitatea copiilor, făcându-i mai întreprinzători, cu multă imaginație și creativitate de pus în valoare. Copiilor li se oferă posibilitatea să-și aleagă materialele de construcții: piese lego, figuri geometrice, piese din diverse tipuri de materiale, care să fie ușor de manipulat, îmbinat și care să nu pună în pericol sănătatea și securitatea copilului în timpul jocului.

La sectorul Construcții copiii pot înțelege necesitatea unei camere de zi în fiecare locuință și vor construi, în echipă, o cameră de zi, folosindu-se atât de piesele lego, cât și de mobilierul de care dispunem, pentru a o utiliza. La utilizarea acestei camere în care primim musafiri, fiecare copil își aduce contribuția. Aici vor interveni elemente de etnocultură, fiecare familie personalizând propria locuință. Moment prielnic pentru a aprecia de către ceilalți membri ai echipei fiecare piesă și obiect pe care copilul îl alege pentru familia sa.

La fel se poate proceda cu decorarea unor obiecte-simbol (cum ar fi oul de Paște) pentru a se produce primele premise ale interculturalității.

JOC DE ROL

Centrul Joc de rol este unul dintre cele mai importante centre de interes din sala de grupă. Aici copiii refac locuri, evenimente, imită comportamentul părinților sau joacă roluri ale unor persoane cunoscute, reproduc lumea așa cum o înțeleg ei, repetă, reinterpretează, reproduc și re trăiesc experiențe. Jocul de rol îi ajută pe copii să-și exprime și să-și gestioneze emoțiile, să comunice cu ceilalți, să accepte diversitatea.

Jocurile ⁸⁴de rol sunt puternic influențate de mediul de proveniență, de rutinele, obiceiurile tradiționale și modalitățile de exprimare ale familiei. În jocul de rol, copiii trebuie lăsați să utilizeze limbajul adecvat și corect, care le este familiar. De exemplu, când se joacă „De-a familia”, copiii vor imita comportamentul și limbajul propriei familii. Educatoarea poate arăta și alte forme de comportament și de vorbire, utilizate în diferite situații: cum vorbește și se poartă un doctor sau conducătorul de tren, șoferul de autobuz, vânzătorul sau profesorul. Educatoarea poate interpreta o serie de situații care implică aceste personaje, fie jucându-le împreună cu copiii, fie utilizând păpuși sau imagini.

Scopul principal în dezvoltarea limbajului este de a-i ajuta pe copii să capete încredere în ei pentru a vorbi într-o situație de grup. Totodată, copiii sunt îndrumați pentru a învăța să asculte atunci când vorbesc alți membri ai grupului. Este o bună pregătire pentru o conversație reală, pentru dezvoltarea capacității de așteptare în schimbul de replici, depășindu-se astfel stadiul în care preșcolarii din grup vorbesc toți deodată.

Sunt identificate două variante de joc: jocurile cu subiecte alese din viața cotidiană (jocurile de conviețuire socială) și jocurile cu subiecte din basme și povești.

Jocurile cu subiecte din viața cotidiană reflectă prin conținut experiențele directe trăite de copil, dobândite prin observație sau relatare. Jocurile cu subiecte din povești implică crearea unei atmosfere speciale sau redarea unor trăsături ale personajelor.

Jocul de rol oferă o varietate de situații în care copiii primesc și transmit mesaje orale. Colțul căsuței, în care se desfășoară marea majoritate a jocurilor de rol, reprezintă mediul cel mai adecvat, iar telefonul de jucărie, cel mai potrivit instrument. Educatoarea propune un subiect iar personajul poate fi copilul, păpușa, cățelul, pisica, un vecin. Pentru a veni în ajutor personajului aflat într-o situație de viață, trebuie comunicat, astfel că există în mod logic o repetare a secvențelor de transmitere-recepționare-îndeplinire a mesajelor.

Aici putem introduce personaje care vorbesc limbi diferite iar copiii vor învăța formule de adresare, salut, numele obiectelor, atât în limba română cât și în limba maternă.

⁸⁴ Evseev I. (2014), *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior

Jocul de rol dezvoltă limbajul, exersează memoria, încurajează copiii să-și exprime singuri trăirile, ideile, chiar să utilizeze texte gata construite, urmărind socializarea, formarea spiritului de echipă, empatia.

ȘTIINȚĂ

La sectorul Știință, copiii descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul enciclopediilor, își satisfac curiozitățile observând comportamentul unor animale vii, observă succesiunea anotimpurilor și schimbările produse în natură. Mereu puși în situația de a da răspunsuri la întrebări de tipul „De ce se întâmplă?„Cine aduce...?„De unde vin...?„Ce se întâmplă dacă...? „De ce au nevoie....?”. Pentru a oferi răspunsuri adecvate, copiii explorează, experimentează, caută răspunsuri și în cele din urmă comunică concluziile lor.

Copiii ⁸⁵au deja câteva trăsături necesare pentru a se apropia de știință: curiozitate, entuziasm și, deseori, încăpățânarea de a obține un răspuns. Mai au nevoie de ajutorul adulților pentru ca aceste trăsături să nu fie înlocuite de indiferență, apatie și tendința de a renunța ușor. Iată cum putem încuraja copiii să se apropie de științe:

- Încurajăm întrebările copilului. Chiar dacă multe din curiozitățile copilului ni se par nerealiste, mereu putem găsi un răspuns, internetul, cărțile, televizorul și alte tipuri de surse ne pot fi de mare folos în a satisface curiozitățile copilului.
- Definim știința: observăm ceea ce se întâmplă, realizăm predicții, testăm ipoteze în condiții controlate, interpretăm observațiile. Observăm cum dintr-o sămânță apare o plantă care îmbobocăște, înflorește, face semințe și apoi se ofilește (numim planta în limba română și limba maternă). Vorbim despre cum are loc fierberea sau arderea. Urmărim apa în clocot și temperatura la care a ajuns, cum anume ard lemnele și se transformă în cenușă (denumim fenomenele în limba română și limba maternă).
- Încurajăm activități cu un grad potrivit de dificultate. Dacă sunt prea dificile, copilul își va pierde curiozitatea și dorința de a participa, iar dacă e prea ușoară nu îi va aduce informații în plus. E important să găsim activități echilibrate și care pornesc de la interesele sale.
- Îl lăsăm să aleagă activitățile pe care vrea să le facă. Va fi mult mai interesat de activitate dacă a ales-o el. Îi putem propune mai multe idei, iar el va decide ce vrea să facă.

În jocurile lor, de multe ori copiii formulează ipoteze și le testează practic, răspunzându-și singuri la întrebarea „Ce se întâmplă dacă...?”.

JOC DE MASĂ

Jocurile de masă pun copiii în situații problematice, ducând spre o dezvoltare a atenției, a memoriei vizuale, a agilității și mai cu seamă a gândirii. Copiii au la dispoziție diferite jocuri de îmbinare, puzzle, mozaic, jocuri cu pioni.

⁸⁵ Cucos, C. (2008), *Pedagogie, Ediția a II-a, rev.și adăug.*, Iași, Editura Polirom

Tot în cadrul jocurilor de masă putem vorbi de jocul dominoului, prin intermediul căruia copiii selectează piesa corespunzătoare șirului, fie că este una iconică, oferind o imagine, fie că este una deductivă, oferind copiilor grupe de buline, petale, etc. Acest joc dezvoltă spiritul de echipă, de competiție, munca în perechi și atenția.

În aceste activități/acțiuni copilul folosește pe lângă limbajul verbal, cel nonverbal, gesturi, mimică, oferindu-le posibilitatea să socializeze.

ARTE

În cadrul sectorului Arte, micuții își pun în valoare spiritul artistic, creativitatea și ingeniozitatea. Copiii modelează, colorează, desenează, pictează, decupează, realizând diferite lucrări la îndrumarea educatoarei sau la libera lor alegere.

Din plastilina modelează cuiburi cu păsărele, casa cățelului, pădurea toamna, fântâna, etc. Cu pensula crează un spațiu plastic nou, ce spune ceva despre copil, cât de introvertit sau dezinvolt este, cât de cooperant sau cât de limitat este, cât de iubitor sau egoist este.

NISIP ȘI APĂ

Este un centru ce dă posibilitatea copiilor să învețe, să se relaxeze și să-și reprezinte tridimensional realitatea. Poate fi în exterior, la nisiparul grădiniței sau în interior, la măsuță special dotată cu nisip și apă. Copiii au la dispoziție cutii cu nisip, lopățele sau alte forme de nisip, gălețușe cu apă și diferite recipiente specifice jocului cu nisip.

Aceste activități contribuie la dezvoltarea fizică a copilului, dezvoltă abilitățile motorii fine ale mâinii, precum și coordonarea vizuală și motorie, contribuie la dezvoltarea jocului de povestire și a competențelor de comunicare ale copilului, ușurarea tensiunii mentale, diminuează agresiunea, starea disconfortului intern la copii, fac să cunoască proprietățile diferitelor subiecte și materiale, repară reprezentările elementare despre forma, dimensiunea, culoarea obiectelor, - dezvoltă sensibilitate tactilă, extinde și îmbogățește vocabularul copiilor, dezvoltă procese cognitive (percepție, atenție, memorie, gândire).

Prin tot ceea ce facem în cadrul ALA, conducem preșcolarul pe treptele superioare ale dezvoltării lui, făcându-l competitiv, dornic de cunoaștere, curios și mai cu seamă creativ.

2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală

În învățământul pentru educație timpurie activitatea didactică este centrată pe preșcolar, se pliază pe nevoile copilului și se poate modela în funcție de cerințele grupei de copii sau individual. Activitățile de dezvoltare personală sunt pentru copii o sursă inepuizabilă de a descoperi lucruri noi, de a dobândi cunoștințe și deprinderi. Noul curriculum pentru educație timpurie include aceste activități în lista activităților de învățare, considerându-le la fel de importante și decisive ca și

activitățile pe domenii experiențiale sau jocurile liber alese pentru toate aspectele dezvoltării copilului.

Activitățile pentru dezvoltare personală⁸⁶ - ADP de la nivel preșcolar includ rutinele, tranzițiile (care se află și la nivelul antepreșcolar), o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activitățile de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activitățile opționale și extrașcolare.(figura 1)

Activități de dezvoltare personală (ADP)

A. Rutine	B. Tranziții	C. ALA (explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul)	D. Activități de dezvoltare a înclinațiilor personale/pre dispozițiilor/ aptitudinilor (activități de după-amiaza)	E. CDȘ (Activitățile opționale)	F. Activitățile extrașcolare
------------------	---------------------	---	---	---	-------------------------------------

Figura 1. Activități de dezvoltare personală

A. Conform noului Curriculum, „rutinele sunt activitățile-reper după care se derulează întreaga activitate a unei zile. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului și contribuie la dezvoltarea globală a acestora.” Rutina focalizează atenția, liniștește și relaxează, conferă sentimentul de siguranță deoarece prin rutină copilul poate anticipa ce va urma, dezvoltă un comportament stabil prin organizarea activității zilnice. Pentru preșcolarii care nu vorbesc limba română ca limbă maternă, rutinele sunt activități care prin ritmicitatea și repetiția lor oferă copiilor posibilitatea de a-și însuși cuvinte și expresii în limba română corelate cu acțiunea sau momentul în care sunt utilizate. În cadrul acestor activități educatoarea își poate focaliza atenția asupra preșcolarilor cu dificultăți de vocabular sau de exprimare. Tipurile de activități care sunt incluse în rutinele zilnice din grădiniță sunt prezentate în figura 2.

⁸⁶Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

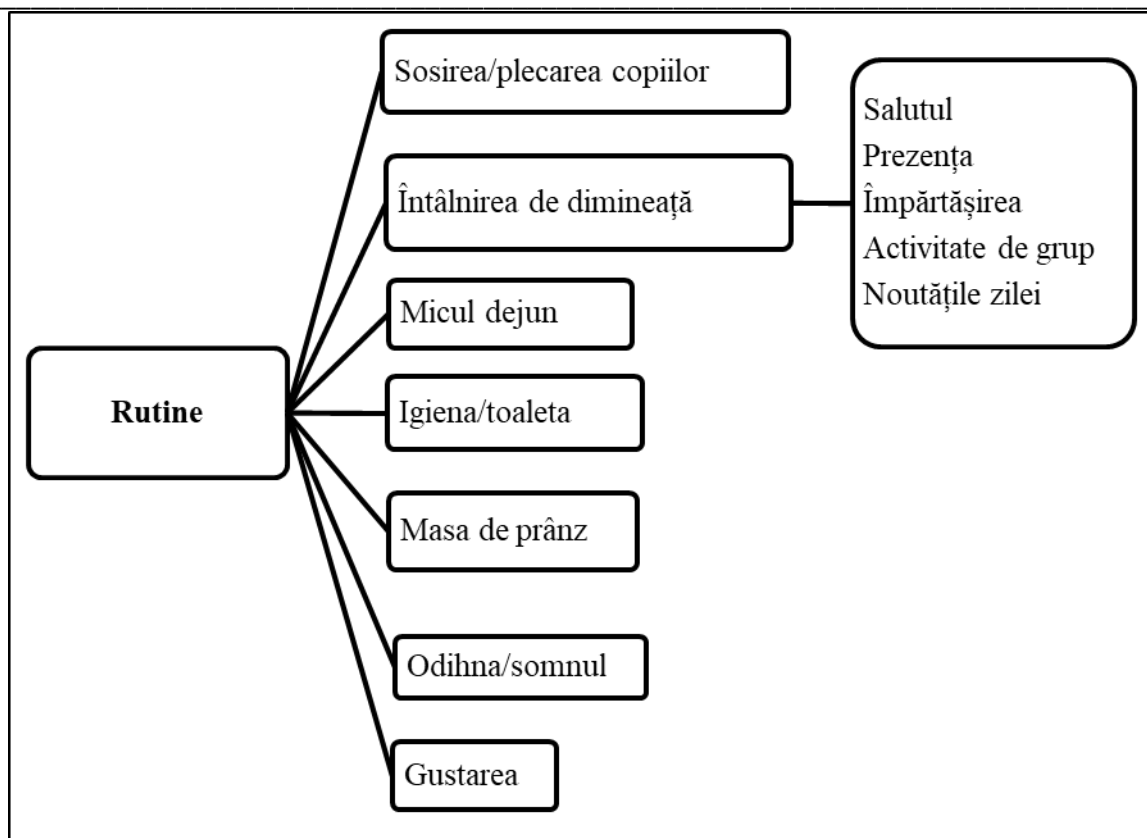

Figura 2. Activități rutine zilnice

Sosirea/plecarea copilului. Atmosfera cu care este întâmpinat copilul la sosirea în grădiniță este definitorie pentru succesul demersului didactic din ziua respectivă. Copilul va păși cu încredere într-un mediu educațional prietenos, ofertant și atractiv, de aceea este important ca sala de grupă să fie amenajată anterior, centrele tematice să fie dotate cu materiale didactice variate și interesante. Prezența educatoarei oferă copilului sentimentul de siguranță prin felul cum aceasta îl salută, îl îmbrățișează (când este cazul), îl încurajează, îi prezintă sala de grupă, activitățile viitoare și colegii. Acest moment al zilei este important pentru toți copiii dar în mod special pentru copiii care nu vorbesc limba română aceștia confruntându-se nu doar cu sentimentul de separare, ci și cu acela de neputință generat de dificultatea comunicării într-o limbă necunoscută. Repetarea zilnică a salutului, a descrierii sentimentelor, a verbalizării acțiunilor de îmbrăcare, a invitației către o locație sau activitate va contribui la însușirea mai rapidă a cuvintelor și expresiilor specifice acestui moment.

Întâlnirea de dimineață este o activitate bazată pe comunicare, fiecare copil fiind stimulat să aibă o prezență activă, comunicând și ascultând idei noi și diverse. Această activitate trebuie bine planificată și organizată, scopul acesteia este de a crea o atmosferă pozitivă care să ofere copilului sentimentul de apartenență la un grup și să stimuleze interesul pentru activitățile următoare. În general, timpul alocat întâlnirii de dimineață este de 20-25 de minute, timp în care copiii învață să asculte și să aibă grijă de cei din jur, au posibilitatea de a participa individual sau în grup, pot stabili

reguli și ritualuri dar mai ales dobândesc deprinderi importante cum ar fi: a asculta și înțelege, a rezolva probleme, a argumenta, a lua decizii, a urma indicații etc.

Aspecte care sunt necesare pentru o activitate de succes în cadrul întâlnirii de dimineață:

- Așezarea grupului de copii în cerc facilitează și dinamizează comunicarea, având avantajul că permite contactul vizual cu toți participanții, nu creează ierarhii sau tensiuni și minimizează autoritatea formală a educatoarei aceasta devenind doar un partener care știe regulile.
- Locul fiecărui copil în cadrul întâlnirii poate fi marcat prin utilizarea de simboluri pe scăunelele/pernițele așezate în cerc sau dacă grupa ne permite, fiecare copil își alege locul.
- Anunțarea începerii activității depinde de creativitatea cadrului didactic: un clopoțel, o melodie, o sonerie, o poezie scurtă etc.
- Negocierea și stabilirea unor reguli de comunicare care să încurajeze respectul reciproc și ascultarea activă (nu vorbim decât când suntem întrebați sau ne vine rândul, nu îi întrerupem pe ceilalți, nu râdem și nu facem remarci răutăcioase, putem alege să nu vorbim etc.)
- Pentru grupele de copii nou formate sau care sunt numeroase se poate apela la părinți care, pe rând, să joace rolul de facilitator. Acesta este poziționat în mijlocul grupei și are rolul de a oferi modele de comunicare, amintind dacă este cazul, cerințele și regulile activității.
- Marioneta este foarte utilă pentru desfășurarea organizată a comunicării prin respectarea regulii „pot vorbi când primesc marioneta”. Pentru copiii cu probleme de comunicare marioneta devine un prieten, aceștia fiind încurajați să vorbească marionetei prima dată.
- Emblemele, etichetele și imaginile cu simboluri motivante încurajează copiii să-și dezvăluie sentimentele și stările sufletești.
- Antrenarea tuturor copiilor în activitatea de comunicare se realizează prin intermediul runde de comunicare. În această situație educatoarea anunță subiectul comunicării și regula, de exemplu: „Acum vom vorbi despre ce înseamnă să fii harnic. Vom spune: să fii harnic înseamnă... . Fiecare dintre voi va spune ce crede că înseamnă să fii harnic. Încep eu și vom continua în direcția aceasta (se indică direcția).”

Activitatea întâlnirea de dimineață este o activitate planificată și structurată. Principalele elemente ale structurii acestei activități sunt salutul, prezența, împărtășirea, activitatea de grup și noutățile zilei.

Salutul este prima etapă a întâlnirii de dimineață în care preșcolarii și educatoarea se salută reciproc spunându-și numele pe un ton cald și prietenos. Pentru mulți copii frecventarea grădiniței este o experiență nouă, greu de gestionat și este foarte important ca preșcolarii să cunoască numele colegilor și a lucrurilor care îi înconjoară.

Prezența se poate efectua tot în cadrul întâlnirii de dimineață utilizând catalogul grupei și ecusoanele primite la început de an școlar prin participarea activă a copiilor. În prima zi de grădiniță copilul primește un ecuson/imaginer/cartonaș cu un simbol personalizat și cu numele său pe care îl va plasa pe catalogul grupei în dreptul aceluiași simbol. În timp copiii își vor recunoaște numele și vor identifica simbolurile și chiar numele colegilor. Aceste simboluri se pot folosi și pentru a marca locul la vestiar, pătuț, trusele cu rechizite, portofoliul.

Împărtășirea sau schimbul de impresii dă posibilitatea copiilor de a genera subiecte de discuție, contribuie la socializarea preșcolarilor și îi ajută să se cunoască mai bine. Copiii își prezintă experiențele personale (ce s-a întâmplat, ce a visat, ce a simțit, ce emoții l-au cuprins etc.), ideile, gândurile. Pe parcursul săptămânii este recomandat ca toți copiii să treacă prin această experiență de împărtășire. Beneficiile acestei activități sunt multiple: înlăturarea barierelor timidității, mesajul lor ajunge la toată grupa, se creează un cadru propice dezvoltării empatiei, se conturează o atmosferă caldă și prietenoasă dar în mod special se dezvoltă capacitatea de ascultare activă de înțelegere a mesajului.

Activitatea de grup urmărește stimularea tuturor copiilor să participe activ la jocurile propuse pentru această activitate. Aceste jocuri nu sunt competitive, solicită cooperarea în funcție de nivelul de dezvoltare a preșcolarilor și interesele de moment. (Exemplu: Dacă în grup sunt copii nou-înscrși, în primele zile se vor organiza jocuri pentru cunoaștere. Copiii se adună în cerc și se așază pe scaunele. Educatoarea începe jocul, spunând: „Pe mine mă cheamă... și stau lângă...” (numind copilul din dreapta). Fiecare copil își spune numele și precizează numele copilului din dreapta pe care deja l-a auzit).

Noutățile zilei este activitatea care se desfășoară la finalul întâlnirii de dimineață prin care li se transmit copiilor informații despre programul zilei, activitățile ce vor urma și face trecerea de la experiența anterioară la noua informație. Transmiterea acestor informații va avea loc prin intermediul imaginilor (plasate la panoul întâlnirii de dimineață) care să stârnească curiozitatea celor mici. Calendarul naturii, starea vremii, schimbările care au loc în mediul înconjurător, ce s-a mai întâmplat sunt posibile teme de abordat în această etapă a întâlnirii de dimineață.

Micul dejun/masa de prânz/gustarea deși par activități banale, uzuale, acestea au un aport nu doar nutrițional ci mai cu seamă unul de dobândire de noi și variate cunoștințe și deprinderi. Implicarea preșcolarului în amenajarea locului de masă îl va determina să conștientizeze regulile de servire a mesei, să identifice denumirea și utilitatea tacâmurilor și a veselei. Servirea mesei într-un mod organizat modelează comportamentul social și etic al preșcolarului care va învăța să mănânce în liniște, curat, fără să facă risipă. Acesta își va stimula simțurile (văzul, mirosul, gustul, simțul tactil), va identifica și recunoaște alimentele găsite, își va exprima opinia față de un produs culinar, va deveni mai îndemânatic prin mănuierea tacâmurilor.

Igiena/toaleta sunt activități care formează deprinderi igienice, iar perioada antepreșcolară și preșcolară este cea mai potrivită pentru ca aceste deprinderi să devină ulterior obișnuințe. Acest proces de transformare a deprinderilor în obișnuințe este un proces de durată, cadrul didactic având sarcina de a planifica activitățile într-un număr cât mai mare și de a explica copiilor importanța igienei pentru sănătate deoarece aceste deprinderi nu decurg spontan din maturizarea copilului, ci sunt conduite sociale și ele se formează sub control social. La început, copiii învață mișcările prin imitație spontană, apoi prin imitație intenționată. Este important să explicăm copiilor de ce facem o anumită acțiune. Când copiii aud „Acum trebuie să mergem să ne spălăm pe mâini, ca să ne putem pregăti pentru a merge la masă!” copiii învață despre planificarea, organizarea corectă, consecvență și îndeplinirea sarcinilor.

Spălarea mâinilor este cea mai eficientă metodă de prevenire a bolilor infecțioase. Prin repetarea acestor activități copiii învață căspălatul mâinilor este obligatoriu înainte de masă și după masă, după folosirea toaletei precum și ori de câte ori își murdăresc mâinile.

B. Tranzițiile sunt momente de scurtă durată, fac trecerea de la un set de activități la altul, sunt pauze între activități. Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcție de vârsta copiilor, de contextul momentului și de creativitatea cadrului didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activități desfășurate în mers ritmat, a unei activități care se desfășoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unui joc cu text și cânt cu anumite mișcări cunoscute deja de copii etc.

Pentru o tranziție ușoară fără evenimente neplăcute este indicat ca educatoarea:

- să anunțe copiii cu câteva minute înainte că este timpul să finalizeze activitatea începută;
- să-i obișnuiască să urmărească indicatoarele ceasului de pe perete;
- să utilizeze o clepsidră;
- să folosească un instrument muzical sau sonor pentru a anunța momentul încetării activității;
- să participe alături de copii la curățenie și la strângerea jucăriilor/materialului didactic;
- să implice preșcolarii care au finalizat activitatea într-o altă activitate plăcută pentru ca aceștia să nu se plictisească (cântec, joc de masă etc.).

Mijloacele prin care pot fi realizate tranzițiile sunt: jocuri cu text și cânt, recitative ritmice, jocuri de degete, numărători, frământări de limbă. Aceste texte și mișcări vor fi repede învățate de copii dacă sunt repetate frecvent și în același context.

Rutinele și tranzițiile, printr-o gestionare zilnică atentă și eficientă din partea cadrului didactic, contribuie la menținerea unui climat sănătos, armonios, nestresant în sala de grupă, a tonusului copiilor și a eficienței parcursului învățării pe durata întregii zile. În fiecare grupă e util să existe un program zilnic care să ilustreze nu numai activitățile specifice domeniilor experiențiale

dar și cele de dezvoltare personală, succesiunea întregului program al zilei. Programul poate fi realizat sub forma unei flori, a unei cărți, ilustrat cu imagini sugestive, atractive, text și intervalul de ore, în care are loc fiecare moment din zi. Familiarizarea cu programul zilnic se face în primele zile de grădiniță prin discuții cu grupa, dar și cu părinții, pentru a-i asigura că activitatea din grădiniță este bine planificată, iar acest lucru trebuie respectat.

2.2.2.4. Activități opționale

Disciplinele opționale⁸⁷ reprezintă o formă de materializare a curriculumului la decizia școlii numită curriculum elaborat în școală. Ele au apărut din necesitatea și din dorința adaptării programelor școlare la particularitățile comunității locale. Opționalul reprezintă o varietate de curriculum la decizia școlii ce constă într-o disciplină nouă, care presupune elaborarea în grădiniță a unei programe noi.

Opționalul la grădiniță este elaborat de către educatoare și presupune formularea unor obiective care nu sunt menționate în programa activităților. Pentru copii, opționalele reprezintă posibilitatea ca ei să aleagă în funcție de interesele și aptitudinile lor sau de domeniile în care doresc să-și dezvolte deprinderi și capacități.

Curriculum la decizia școlii⁸⁸ rezultă din oferta de discipline incluse în curriculum opțional. Acest tip de curriculum reprezintă o formă de flexibilizare a educației, prin care școala are dreptul să decidă asupra unui segment al curriculumului (30%) pentru a satisface preocupările specifice. El poate fi realizat prin una din următoarele trei variante:

- Curriculum aprofundat, acesta urmărește aprofundarea obiectivelor de referință ale curriculum-ului nucleu prin diversificarea activităților de învățare în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Importanța și utilitatea acestuia constă în caracterul de recuperare pentru elevii/preșcolarii care nu au reușit să dobândească achizițiile minimele prevăzute prin programă.
- Curriculum extins reprezintă noi obiective de referință și unități de conținut care se regăsesc în programa disciplinei dar sunt notate cu asterisc. Așadar, presupune parcurgerea programei în întregime, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline.
- Curriculum elaborat în școală, cu statut opțional, reprezintă introducerea unei noi discipline de învățământ, ceea ce presupune elaborarea, la nivelul școlii, a unei programe cu obiective și conținuturi noi, fiind diferită de cele existente în programele realizate la nivel național.

Identificăm multiple modalități de realizare a opționalelor:

⁸⁷ Mândruț, O. (2010), *Metodologia proiectării și aplicării curriculumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curriculumului*, București, ISE, p. 5-6

⁸⁸ Căpiță, L., Sarivan, L. (2000), *Proiectarea curriculum-ului la decizia școlii*. Temă de cercetare, București, ISE

- *Opționalul la nivelul disciplinei* implică activități, proiecte care nu sunt incluse în programa școlară sau o nouă disciplină care nu este prevăzută ca atare în planul cadru;
- *Opționalul la nivelul ariei curriculare* numit opționalul integrat sau interdisciplinar, presupune alegerea unei teme care implică cel puțin două discipline dintr-o arie curriculară iar stabilirea obiectivelor de referință din perspectiva temei pentru care s-a optat se realizează pornind de la obiectivele-cadru ale disciplinelor;
- *Opționalul la nivelul mai multor arii curriculare* sau transdisciplinar constă în implicarea a cel puțin două discipline aparținând unor arii curriculare diferite.

Elaborarea activităților opționale necesită *respectarea unor precizări metodologice* deoarece construirea de curriculum la decizia grădiniței trebuie să se integreze în strategia generală de dezvoltare instituțională care urmărește creșterea gradului de autonomie a unităților de învățământ, prin ameliorarea resurselor (umane și materiale) concomitent cu deschiderea grădiniței către factorii educaționali implicați în reformă.

Oferta curriculară încearcă adaptarea ofertei de învățare atât la nevoile și interesele copiilor, cât și la cele ale cadrelor didactice. Ea încearcă să țină seama de existența unor finalități clare la nivelul ciclurilor curriculare, dar și pentru întreaga treaptă de școlaritate având în vedere resursele umane și materiale de care dispune instituția de învățământ.

Dintre aspectele metodologice necesare a fi avute în vedere, prezentăm următoarele:

- Opționalele sunt indicate cu titlul orientativ de ME pentru fiecare arie curriculară, dar pot fi cuprinse în schema orară a unității de învățământ și opționale din oferta locală, cu aprobarea inspectoratelor școlare, a inspectorului de specialitate, cu condiția să nu depășească numărul maxim de ore/activități afectate prin planul cadru de învățământ;
- Activitățile opționale pot fi realizate pe parcursul unui semestru, modul, an școlar, sau ciclu curricular;
- Oferta de opționale a fiecărei școli va fi însoțită de precizarea privind durata, timpul care este afectat acestora;
- Oferta de opționale la nivelul școlii pentru anul școlar următor va fi comunicată părinților preșcolarilor în luna februarie a anului școlar în curs;
- Copiii/părinții vor comunica opțiunile lor Consiliului de administrație al școlii până în luna mai a anului școlar în curs;
- Odată exprimată opțiunea pentru o anumită disciplină aceasta devine obligatorie pe durata pentru care a fost proiectată;
- Pentru opționalele planificate, indiferent de durata acestora, trebuie să existe un bloc orar fix rezervat pentru desfășurarea acestora;

Așadar, elaborarea curriculum-ului solicită un demers planificat riguros și dinamic conceput pe următoarele etape sau pași:

1. diagnosticarea nevoilor - (oferta educațională a școlii);
2. formularea obiectivelor - (obiective operaționale);
3. selectarea conținuturilor - (lista conținuturilor);
4. organizarea conținutului - (elaborarea programei de opțional);
5. selectarea experiențelor de învățare - (activități de învățare);
6. organizarea experiențelor de învățare;
7. determinarea a ceea ce trebuie evaluat și a modurilor/mijloacelor de evaluare.

În avizarea proiectului de programă pentru opțional, inspectorul de specialitate folosește indicatori/criterii de evaluare în acord cu normele metodologice.

2.2.2.5. Activități specifice programului de după-amiază

Activitatea didactică din grădinița de copii se desfășoară sub forma unor activități comune, activități alese, jocuri, activități opționale etc.

În cazul grădinițelor cu program prelungit, la aceste activități se adaugă activități recreative și de relaxare, activități de dezvoltare și exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități desfășurate în timpul programului de după-amiază.

Activitățile desfășurate în perioada după-amiezii (activități recuperatorii pe domenii de învățare, recreative, de cultivare și dezvoltare a înclinațiilor) sunt tot activități de învățare.

Pentru organizarea și desfășurarea unor activități atractive și stimulative în perioada după-amiezii, se recomandă cadrelor didactice să aibă în vedere anumite aspecte precum: respectarea particularităților individuale și de vârstă ale copiilor; respectarea ritmului propriu de învățare al copilului și a aptitudinilor individuale ale acestuia; acordarea libertății de mișcare și de decizie a copilului; corelarea temelor și a conținutului acestora cu tema săptămânală/tema proiectului și cu celelalte activități din programul zilei; pregătirea, din timp, a materialelor necesare; stabilirea unor detalii despre modul în care urmează a fi organizat spațiul sau despre metodele utilizate și tipul de interacțiune (educatoare-copil) adecvat fiecăruia (fie că vorbim de un copil sau de un grup de copii).

În cadrul activităților de după-amiază, înainte de pregătirea pentru somn, educatoarea poate planifica împreună cu copiii un moment de lectură-**Momentul Poveștilor**, ca moment obligatoriu cu o durată de 10-15 minute. Această activitate nu se va opri doar la lecturarea unui text și la câteva întrebări și răspunsuri pe marginea acestuia, ci poate conține, și redarea conținutului textului citit, ca un exercițiu eficient de exprimare și comunicare, în care copilul face dovada înțelegerii textului, ordonează și formulează propoziții, operații în care antrenează și gândirea.

Pregătirea copiilor pentru somn/odihnă se poate realiza prin recitarea unor versuri: **„Ora 1 a sosit,/Noi ne punem la dormit,/Pijamaua o-mbrăcăm,/Hainele le ordonăm,/Capul pe pernă-l culcăm,/Pe Moș Ene îl chemăm”**, prin audierea unor cântece, prin jocuri cu degețelele: **„Ne jucăm cu degețelele...”**, care vor ajuta la stabilirea unei atmosfere liniștitoare. Pentru copiii care nu reușesc să doarmă sau care se trezesc mai devreme sunt stabilite (împreună cu ei) reguli despre ce au voie să facă dacă nu dorm: pot realiza, fără să-i deranjeze pe ceilalți, un puzzle, jocuri manipulative, să răsfoiască cărți, să deseneze.

Trezirea copiilor din somnul de după-amiază se poate realiza prin intonarea unor versuri: **„Ne-mbrăcăm, ne-mbrăcăm,/ Hainele de grabă pe noi le luăm/ Pijamaua jos o dăm,/ Plapuma o aranjăm”**, urmate de activități de dezvoltare personală (formarea deprinderilor de îmbrăcare/dezbrăcare: „Îmi așez hainele...”, „Facem curat la jucării...”, deprinderi de autoservire și igienă personală specifice programului de somn și gustare).

În continuare se pot purta discuții introductive despre activitățile desfășurate dimineața, după care se desfășoară activitățile pe domenii experiențiale, activități liber-alese precum și activități de exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități de relaxare și recreative.

Activitățile de dezvoltare și exersare a aptitudinilor individuale le permite copiilor să-și valorifice cunoștințele, abilitățile și aptitudinile într-un domeniu anumit (aptitudinilor muzicale, de desen, sportive etc.). În timpul acestor activități, cadrul didactic va avea ocazia să propună acestor copii activități structurate pe aptitudinile ce trebuie dezvoltate (Educarea limbajului: „Cine știe să spună mai multe despre...”; joc cu rime: „Vânt- pământ, ploaie-oaie”; „Vântul și pălărioara”; joc cu diminutive- „vânt, vânticel, vântișor”; cuvinte opuse ; lectura după imagini; povești create de copii; teatru de umbre cu personaje create de copii; exerciții pentru memorie: „Reține cuvintele...”). Finalitățile ce țin de cultivarea performanțelor și de educația compensatorie sunt formulate de către educatoare preponderent în cadrul activităților pe centre de interese, iar prin diferențiere și individualizare și în activitățile comune.

Activitățile recuperatorii se organizează cu copiii care din diverse motive au lipsit o perioadă mai lungă de la grădiniță, care sunt înscriși mai târziu sau pentru copiii care fac parte dintr-o minoritate și a căror limbă maternă este alta decât limba română. Proiectarea vizează activitățile de recuperare (logopedie-frământări de limbă- „Copăcel-copăcel”, exerciții pentru fixarea pozițiilor spațiale: „Taie cu o linie copacii așezați în spate, în față, în dreapta, în stânga,etc”, formarea unor deprinderi de comportare în colectiv, desen, muzică, lucru manual etc.), sarcinile de lucru pentru copii, materialul utilizat, procedee de muncă individualizată.

Activitățile recreative⁸⁹ și de relaxare au scopul activizării preșcolarilor, al trezirii interesului pentru cunoaștere și acțiune liberă, independentă. Acest lucru nu înseamnă că el este lăsat complet liber: regulile sociale ale grupei sunt în continuare respectate. Copilul este câteodată obligat să negocieze cu ceilalți pentru a organiza un joc colectiv sau pentru a împărți jucăriile grupei pe care vrea să le folosească. La început, cadrul didactic poate propune activități variate în cadrul plimbărilor cum ar fi: observări, experimente, jocuri în aer liber, munca în natură, jocuri libere etc.

Aceste activități trebuie să rămână deschise la orice propunere sau cerere venită din partea copiilor.

2.2.3. Fișe de lucru

FIȘĂ DE LUCRU NR. 1

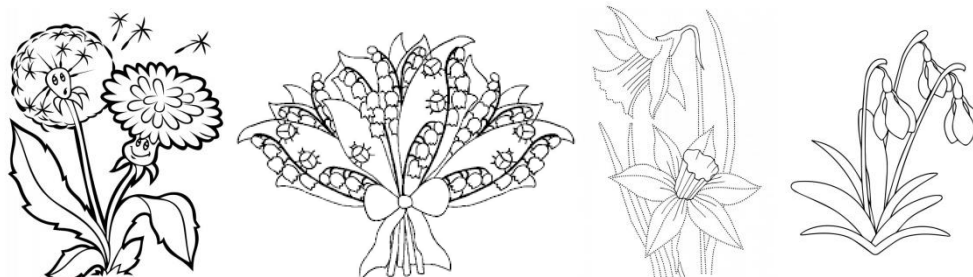
DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

(DLC+DȘ)

Dansul florilor de primăvară

Sarcină de lucru: Numește obiectele din imagine și caracteristicile acestora

Comportamente urmărite: Participă la activitățile de grup și pronunță corect sunetele specifice limbii române, în situații uzuale, în calitate de vorbitor. Înțelege mesaje simple.

- Eu sunt o pădure și am petale (se numește culoarea)

- Ghiocelul este vestitorul (se numește anotimpul)

- De 8 Martie voi dăruia un buchet de narcise (se numește persoana)

- Numește florile din al doilea buchet (se numesc florile)

⁸⁹ https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

• **Indicatori:** .

(D) comprehensiune: răspunde la întrebări specifice legate de un material verbal.

- **exprimare:** numește categoriile sortate, utilizează pluralul substantivelor, vorbește cu intonație când descrie un obiect (se exprimă corect atât în limba română cât și în limba maternă).
- **abilități matematice:** localizează primul, al doilea, ultimul obiect dintr-un șir.

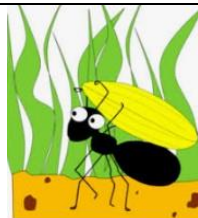
FIȘĂ DE LUCRU NR. 2

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

REALIZEAZĂ REPREZENTAREA GRAFICĂ A SILABELOR ȘI SUNETELOR

ÎNCERCUIEȘTE IMAGINEA UNDE SE REGĂSEȘTE SUNETUL I!

NUMEȘTE ÎN LIMBA MATERNĂ ȘI LIMBA ROMÂNĂ OBIECTELE DIN IMAGINI!

COLOREAZĂ CU ACEEAȘI CULOARE LITERA I!

UNA

MINA

MAI

ANI

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3.Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociază sunete cu litere.

Indicatori:

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

- Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalelele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite: Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor și desparte în silabe cu ajutor.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 3

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC+DȘ)

ÎMI ALEG O MESERIE

Fișa de evaluare (DȘ1)

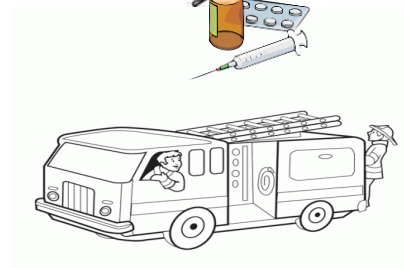
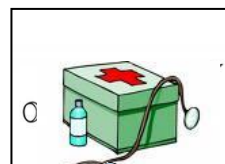
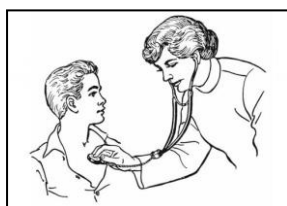
1. Ce profesii au oamenii din imagine? Denumeste meseriile în limba română.
2. Colorează diferit bulinele de deasupra imaginilor și încercuiește cu roșu bulina de deasupra pompierului!

3. Denumeste obiectele și spune la ce și cum se folosește fiecare.

4. Unește cu o linie de la persoana la uneltele necesare meseriei sale. Numește uneltele !

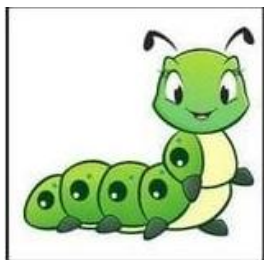

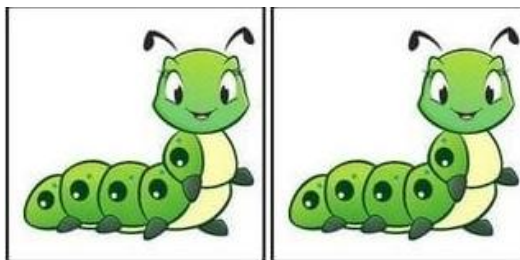
FIȘĂ DE LUCRU NR. 4

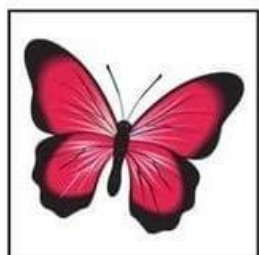
DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

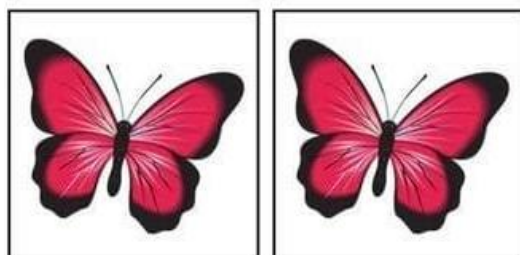
EU SPUN UNA, TU SPUI MULTE....

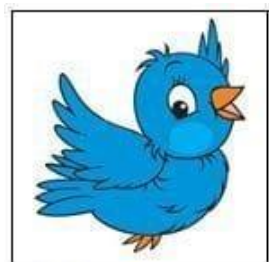
1. Denumește imaginile din stânga și apoi cele din dreapta!
2. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile și reprezintă grafic silabele!
3. Formulează propoziții cu acestea!

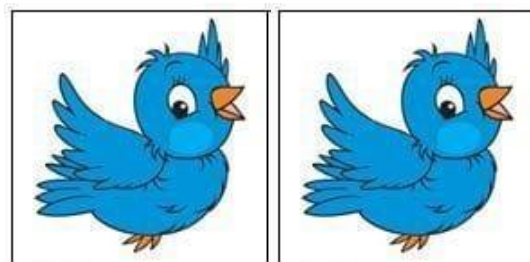

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze

FIȘA DE LUCRU NR. 5

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Recunoaște personajele care fac parte din poveste și așază-le în oală!

2. Denumeste personajele din poveste și alintă-le!

3. Colorează cerculețul de sub obiectul din care animalele și-au făcut căsuță!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

Indicatori:

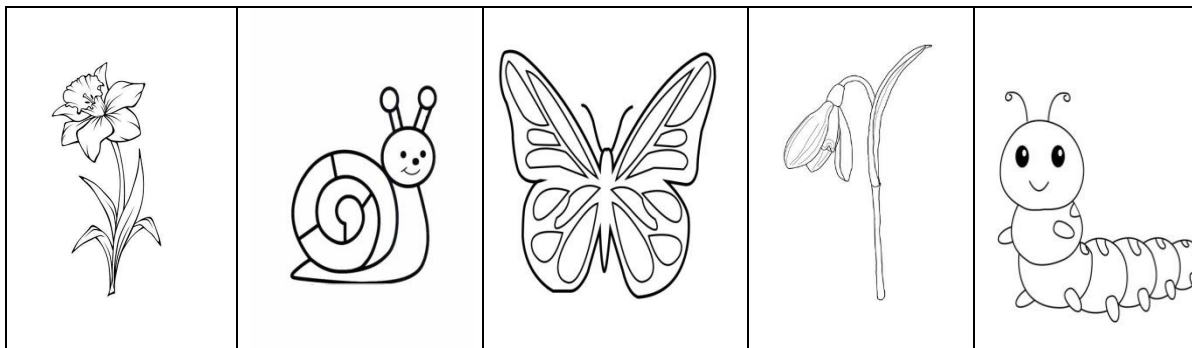
491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată

FIȘĂ DE LUCRU NR. 6

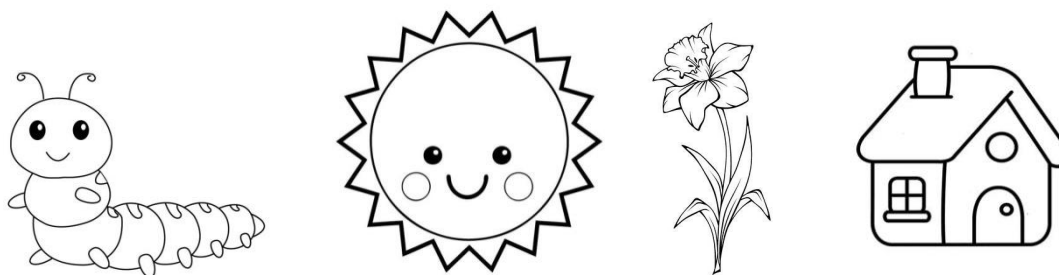
DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

- Ascultă povestea *Cei trei fluturi* de Ana Lulinski!

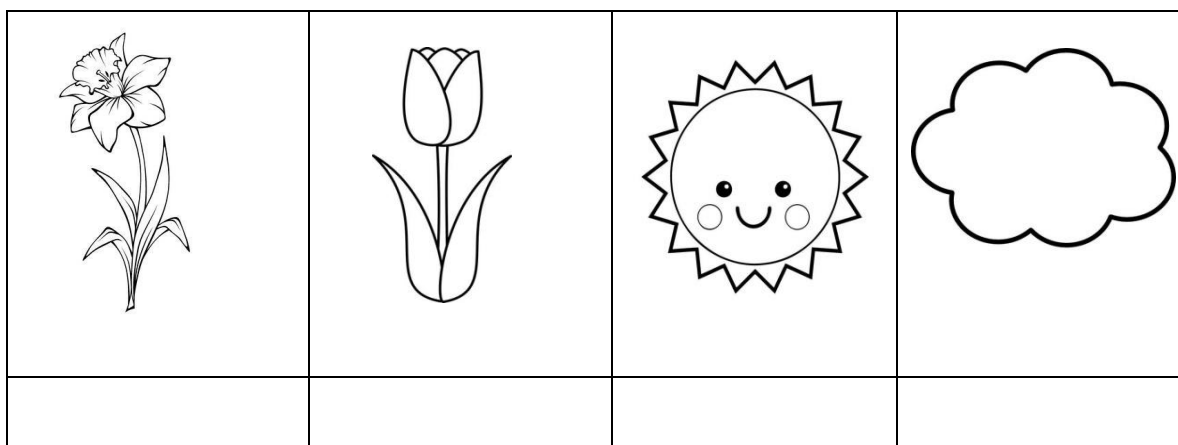
1. Colorează imaginile care reprezintă personaje din poveste!

2. Desenează o bulină galbenă deasupra imaginilor în numele cărora auzi sunetul *ă*!

3. Desenează atâtea buline roșii câte sunete are cuvântul!

4. Desenează personajul tău preferat! Povestește de ce l-ai ales tocmai pe el!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

Indicatori:

491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată.

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

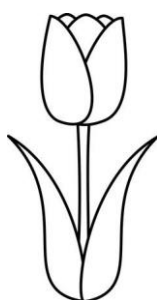
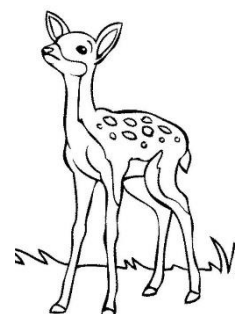
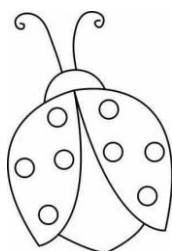
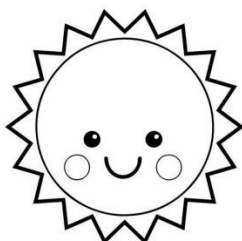
556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

D.3.4. Aspect specific: Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

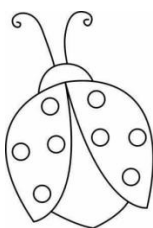
FIȘĂ DE LUCRU NR. 7 – DLC

LITERE, SUNETE, SILABE, PROPOZIȚII

1. Colorează imaginile în denumirea cărora auzi grupul de sunete oa!

1. Câte silabe are fiecare cuvânt? Colorează bulina corespunzătoare!

1 2 3 4

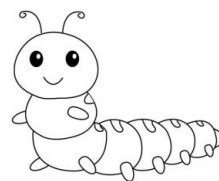
1 2 3 4

1 2 3 4

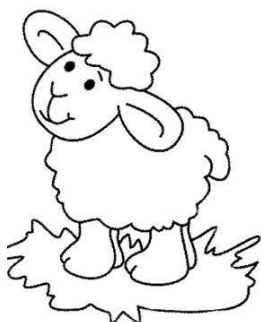
3. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos! Reprezintă-le grafic prin liniuțe orizontale!

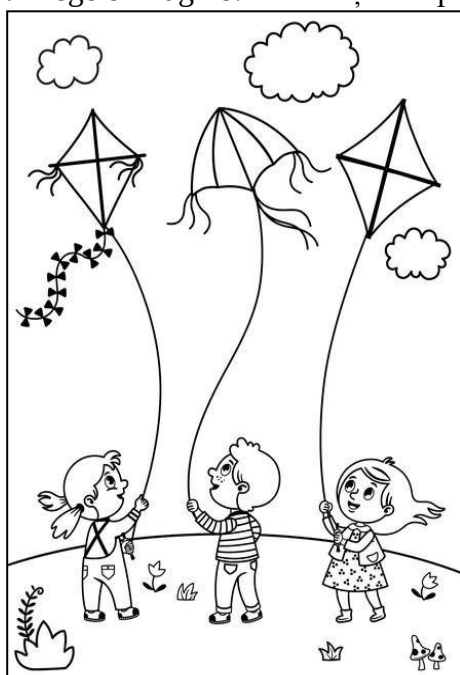

4. Alege o imagine! Povestește despre imaginea aleasă! Colorează-o!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor.

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic.

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 8

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

(DȘ+DLC+DOS)

De vorbă cu PINOCCHIO!

- Eu sunt Pinocchio, tu cine ești?
- Eu vin dintr-o poveste, tu ce poveste cunoști?
- Te rog să mă colorezi cu culorile tale preferate!
- Mie-mi plac merele, tu ce fructe preferate ai?
- Desenează 2 buline pe fiecare papucel și 3 pe pălăria mea!
- Pe tatăl meu îl cheamă Gepetto, dar pe părinții tăi?

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională

B.2.1. Aspect specific: Dezvoltarea conceptului de sine

Indicatori:

265. *Folosește corect pronumele (nu mai folosește persoana a III-a pentru a se referi la sine);*
266. *Describe membrii familiei, asociindu-le corect statutul și spunându-le numele;*
268. *Impărtășește celorlalți informații despre sine.*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. *Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.*

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

Indicatori:

491. *Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată*

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. *Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

E.2. Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

E.2.1. Aspect specific: Reprezentări elementare matematice (numere, reprezentări numerice, operații, concepte de spațiu, forme geometrice, înțelegerea modelelor, măsurare)

Indicatori:

621. *Înțelege corespondența unu la unu (de ex. că numerele desemnează o cantitate)*

E.2.2. Aspect specific: Cunoașterea și înțelegerea lumii (lumea vie, Pământul, spațiul, metode științifice)

Indicatori:

693. Sortează ființele vii și plantele după mediul de viață sau caracteristicile lor (ființe terestre/marine sau legume/fructe/flori).

FIȘĂ DE LUCRU NR. 9

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

(DȘ+DLC+DOS)

- Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos și trasează în căsuța liberă tot atâtea liniuțe câte silabe are cuvântul:

- Încercuiește imaginile a căror denumire începe cu sunetul **R**:

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociază sunete cu litere.

Indicatori:

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

- Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce sunet începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

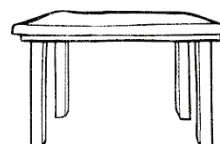
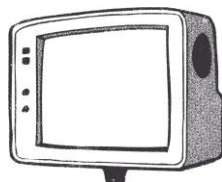
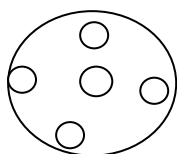
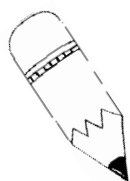
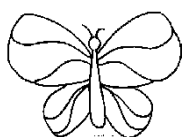
Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalelele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor și desparte în silabe cu ajutor.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 10

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Desparte în silabe cuvintele ce denumesc imaginile!
2. Colorează imaginile a căror denumire au 2 silabe!
3. Înconjoară imaginile a căror denumire au ca sunet inițial, sunetul „M”!
4. Taie cu o linie imaginile a căror denumire au ca sunet final, sunetul „N”!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.2. Aspect specific: Dezvoltarea capacității de discriminare fonetică; asocierea sunet – literă

Indicatori:

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice

✓ Definiții și precizări conceptuale

Termenul „strategie” derivă din cuvântul antic grecesc *stratēgia* (στρατηγία) care înseamnă „arta liderului armatei”⁹⁰. DEX-ul definește strategia⁹¹ ca „parte componentă a artei militare, care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării și ducerii războiului și operațiilor militare”. În prezent, noțiunea „strategie” este folosită în toate domeniile de activitate care parcurg un traseu evolutiv și au un scop final (strategia unui meci, strategia de marketing, strategia economică, strategia didactică etc.).

Strategia didactică este „modalitatea eficientă prin care profesorul îi ajută pe elevi să accedă la cunoaștere și să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile, aptitudinile, sentimentele și emoțiile; ea se constituie într-un ansamblu complex și circular de metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității, complementare, pe baza cărora profesorul elaborează un plan de lucru cu elevii, în vederea realizării cu eficiență a învățării”⁹².

Setul de acțiuni planificate și orientate pentru atingerea unor finalități educaționale reprezintă **strategia didactică**. Succesul strategiei depinde de eficiența **metodei** alese, eficiența care are la bază **mijloacele de învățământ** și **forma de organizare** a activității de predare-învățare.

✓ **Clasificarea strategiilor didactice**⁹³ se face în funcție de tipul de achiziții și rezultatele dorite și în funcție relația și tipul de interacțiune a subiectului cu materialul informațional nou.

1. După criteriul achizițiilor și rezultatelor dorite

2. După criteriul relației și tipului de interacțiune a subiectului cu materialul informațional.

În funcție de criteriul achizițiilor și rezultatelor dorite strategiile didactice pot fi:

- Strategii de dobândire de noi informații au un caracter informativ, care se bazează pe metode de predare învățare prin care preșcolarul este implicat în activități/jocuri de grup sau frontale iar educatoarea are rolul de coordonator de joc.

⁹⁰ http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entr_y=strathgi/a

⁹¹ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” (1998), *Dicționarul Explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, p.1024

⁹² Pânișoară, I.-O., Oprea, C. L. (2012), *Metode interactive de predare, învățare, evaluare. Program de formare*, Material elaborate în cadrul proiectului *Cariera de succes în învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative* POSDRU/87/1.3/S/61602

⁹³ Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive*, ed. a 3-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.55-62

- Strategii interactive de exersare/aplicare a noilor informații și de dezvoltare a abilităților practice adică predominant aplicative - se referă la organizarea unor activități practice care să stimuleze preșcolarii să aplice în practică ceea ce au învățat.
- Strategii de evaluare – au ca scop stimularea copilului în procesul propriei evaluări.
În **funcție de criteriul relației și tipului de interacțiune** a subiectului cu materialul informațional nou strategiile didactice se pot clasifica în:
- Strategii de transmitere și receptare a noului material informațional – educatoarea organizează, selectează adaptează noul material informațional astfel încât preșcolarii să poată recepta și înțelege cu ușurință informațiile. Rolul principal în procesul învățării prin transmiterea informațiilor îl deține educatoarea.
- Strategii de căutare și confruntare cu noul material informațional - acestea presupun stimularea inițiativei copiilor de a merge către sursele de informare. Rolul educatoarei este de a crea aceste ocazii de învățare prin căutare, descoperire.
- Strategii de acțiune și restructurare a noului material informațional - presupun activități prin care preșcolarului i se oferă posibilitatea de a completa informațiile primite, de a le particulariza sau generaliza și de a le găsi un corespondent în practică. Educatoarele îndrumă și încurajează acțiunile copiilor.
- Strategii de inovare și creare de noi materiale informaționale - încurajează preșcolarii să creeze conținuturi noi pornind de la informațiile deja achiziționate. Educatoarea devine un membru al echipei creative, inițiativa aparținând copiilor.
- ❖ **Metoda didactică** reprezintă unul din instrumentele care stau la baza elaborării strategiei didactice, aceasta fiind calea sau modalitatea prin care se realizează procesul instructiv-educativ. Metodele didactice sunt mijloacele prin care se formează și se dezvoltă priceperi, deprinderi și formează caractere. Sistemul⁹⁴ de metode de predare-învățare poate fi sintetizat astfel: metode de comunicare, metode bazate pe acțiune, metode de explorare a realității și metode de raționalizare a învățării și predării.

a) **Metodele de comunicare:**

- orală:
 - ✓ expositive: povestirea, descrierea, explicația, prelegerea, instructajul, conferința, cursul;
 - ✓ conservative: conversația, discuția, dezbateră, brainstormingul, problematizarea.
- scrisă: lectura, studiul de text.

⁹⁴ Cerghit, I. (2006), *Metode de învățare*, Iași, Editura Polirom, p.114

- oral vizuală: instruirea prin filme, suporturi media.
- interioară: reflecția personală, experimentul mintal.

b) Metodele bazate pe acțiuni:

- acțiune reală: exercițiul, proiectul, lucrările practice, aplicații tehnice, activități creative.
- acțiune simulată: jocul didactic, jocul de rol, metoda dramatizării, învățarea pe simulatoare.

c) Metode de explorare a realității:

- directe: observarea, experimentul, ancheta, studiul de caz, învățare prin cercetare/descoperire.
- indirecte: demonstrația, modelarea.

d) Metode de raționalizare a învățării și predării: metoda fișelor de lucru, metode algoritmice de învățare, instruirea programată, e-learning.

Funcțiile pe care le îndeplinesc metodele didactice sunt: funcția cognitivă, funcția formativ-educativă, funcția motivațională, funcția instrumentală, funcția normativă (de optimizare). Modernizarea și adaptarea metodologiei didactice este necesară și trebuie făcută în funcție de schimbările sociale pentru a răspunde nevoilor individuale ale populației și vizează următoarele aspecte:

- diversificarea metodelor în funcție de varietatea situațiilor de instruire;
- utilizarea metodelor care valorifică potențialul intelectual și creativ al elevilor;
- folosirea metodelor ce combină munca individuală cu munca în grup;
- promovarea metodelor euristice, a metodelor bazate pe cercetare- acțiune- descoperire;
- operaționalizarea metodologiei didactice prin intermediul mijloacelor de învățământ.

❖ **Mijloacele de învățământ** sunt instrumentele materiale și tehnice, produsele, dispozitivele și aparatele cu ajutorul cărora se realizează obiectivele activității instructiv-educative. Mijloacele de învățământ sunt alese în funcție de metodele și procedeele didactice proiectate pentru activitatea de predare-învățare-evaluare, acestea având o funcționalitate precisă pentru realizarea obiectivelor propuse.

Clasificarea⁹⁵ acestora după funcția pedagogică este următoarea:

- a) mijloace informativ- demonstrative:
- materiale intuitiv naturale

⁹⁵ Cerghit, I. (1977), *Metode de învățământ*, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.79

- obiecte elaborate sau construite - substitute tridimensionale
- materiale reprezentări figurative - substitute bidimensionale
- reprezentări simbolice (grafice, desene)

- b) mijloace de exersare și formare a deprinderilor
- c) mijloace de raționalizare a timpului în cadrul lecțiilor
- d) mijloace de evaluare
- e) mijloace tehnice audio-vizuale

✓ Modalitatea prin care cadrul didactic alege metodele, instrumentele, mijloacele de învățământ și forma de organizare a activităților (frontal, pe grupe, în perechi sau individual) reprezintă **stilul didactic**.

Factorii care determină stilul didactic sunt personalitatea profesorului, concepția pedagogică personală, cultura și societatea contemporană, experiența didactică, dorința de inovare, pregătirea științifică, cunoștințele de psihopedagogie, atitudinea profesorului față de creativitatea și implicarea elevilor în procesul instructiv-educativ.

O strategie didactică eficientă trebuie să îndeplinească factorii care țin de profesor cu variabilele⁹⁶ care țin de:

- **colectivul de elevi** (particularitățile grupei de preșcolari, sintalitatea grupului, nevoile, cerințele dorințele și posibilitățile și experiențele cognitive, sociale și afectiv emoționale ale copiilor; mărimea colectivului, gradul de omogenitate, posibilitățile de grupare ori de lucru frontal sau individual, gradul de motivare al preșcolarilor și pregătirea pentru a lucra în grup, în perechi, colectiv sau individual, aptitudinile și nivelul de pregătire pentru un anumit domeniu);
- **de organizarea școlară** (timpul școlar avut la dispoziție în raport cu timpul solicitat de o anumită strategie didactică, spațiul școlar avut la dispoziție),
- **resurse materiale** (dotări, aparatură, echipamente disponibile etc. folosite în spațiul și în timpul disponibil);
- **de curriculum** (finalitățile macro-structurale și micro-structurale urmărite, gradul de accesibilitate și modalitățile de verificare a îndeplinirii acestora, natura obiectivelor și a conținutului pe care trebuie să-l învețe preșcolarii, relația cu achizițiile curente ale acestora, gradul de adaptabilitate, utilitatea și importanța acestuia pentru activitatea și viața

⁹⁶ Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive*, ed. a 3-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.34-35

elevilor, experiențele de învățare propuse copiilor, gradul de problematizare și nivelul de interactivitate solicitat).

❖ Planificarea și adaptarea strategiilor didactice pentru activitățile de învățare în învățământul preșcolar

În învățământul preșcolar strategia didactică este orientativă, flexibilă și provizorie, aceasta putând fi modificată, restructurată și adaptată pe tot parcursul procesului instructiv-educativ. Educatoarea va alege metodele de lucru și mijloacele de învățământ în funcție de caracteristicile colectivului de preșcolari, resursele materiale avute la dispoziție și de finalitățile educaționale țintite.

Principala metodă instructiv educativă folosită în grădiniță este **jocul**. Prin joc copilul dobândește comportamente sociale, se optimizează potențialul intelectual și fizic, motiv pentru care activitatea de joc poate fi extrem de solicitantă pentru copil. Așadar, educatoarea trebuie să știe cât îl poate solicita pe copil prin joc și în ce fel, transformând jocul într-o situație concretă de învățare. Jocul⁹⁷ devine „didactic” atunci când prin modul de formulare a sarcinii de învățare copilul este adus în situația de a-și utiliza energiile și potențialul psihofizic pentru a-și optimiza parametrii comportamentali. Clasificarea jocurilor se face pe baza funcțiilor didactice pe care acestea le îndeplinesc:

- jocul de construcție permite copiilor să exploreze materialele cu ajutorul cărora vor construi diferite obiecte având posibilitatea să compare diverse materiale. În cadrul acestui joc copiii vor observa diferite forme ale obiectelor și însușirile acestora;
- jocul cu reguli - prin intermediul acestui tip de joc copiii vor face cunoștință și se vor supune normelor care sunt mai presus decât propriile dorințe. Astfel preșcolarii află că nerespectarea regulilor aduce sancțiuni, cel mai adesea, prin excluderea din joc;
- jocul de rol aduce preșcolarii în situația să și asume diferite roluri sociale pe care mai întâi le imită. Aceste jocuri ne dezvăluie modul în care copiii percep împărțirea sarcinilor sociale și îndeplinirea lor.

Metodele intuitive sunt observația și demonstrația.

Observația este o metodă care poate fi provocată de educatoare (observarea dirijată) sau poate fi independentă în acest caz copilul observă particularitățile și/sau schimbările din mediul în care este integrat.

Observația, ca metodă, contribuie la dezvoltarea unor capacități cum ar fi:

- capacitatea de a investiga, cerceta un obiect sau un fenomen;

⁹⁷ Ezechil, L., Păiși-Lăzărescu, M. (2002), *Laborator preșcolar-* ghid metodologic, ediția a II-a revizuită, București, V&I Integral, p.123

- capacitatea de a urma un plan pe care, la început, îl stabilește cadrul didactic;
- capacitatea de a analiza, generaliza, sintetiza unele aspecte din realitatea imediată;
- dezvoltă spiritul de observație care este indicator esențial al inteligenței perceptive;
- capacitatea de stimulare și afirmare a curiozității de cunoaștere a copilului;
- dezvoltă atitudini active în raportul copilului cu mediul înconjurător.

Demonstrația oferă copilului prilejul de a asista la diverse acțiuni și chiar de a acționa în mod direct asupra unor obiecte pentru a constata anumite caracteristici, particularități, relații. Această metodă este modul cel mai firesc pentru desfășurarea activităților în grădiniță deoarece ea aduce suportul material sau imagistic necesar pentru observarea obiectelor, pentru înțelegerea unor procese și fenomene.

Demonstrația poate îmbrăca diferite forme în desfășurarea activităților cu preșcolarii:

- *exemplificarea* este o modalitate care demonstrează anumite fapte, situații, evenimente, adecvată pentru nivelul de înțelegere a preșcolarului;
- *demonstrarea pe viu* se realizează prin utilizarea plantelor, animalelor, păsărilor mai ales atunci când copiii nu au posibilitatea de a le cunoaște în mod direct;
- *demonstrația ca model* de acțiune în care educatoarea intenționează să inițieze copiii în executarea anumitor operațiuni, aceasta le demonstrează mai întâi cum să procedeze pentru ca mai târziu copiii să o poată imita.

Metode preponderent verbale

Povestirea prezintă unele informații sau redă alte situații într-o formă impresionistă, această metodă este integrată în majoritatea activităților organizate în învățământul preșcolar indiferent de aria de activitate abordată. Eficiența acestei metode depinde de limbajul utilizat, de cât de accesibil este acesta pentru preșcolari, de felul cum sunt adaptate conținuturile prezentate la nivelul de înțelegere al copilului, de resursele emoționale pe care le accesează atât din punctul de vedere al educatoarei care transmite acest mesaj dar și din punctul de vedere al copilului care urmează să recepteze acest mesaj.

Repovestirea este colaterală povestirii, această metodă presupune o focalizare a activității pe preșcolarul care urmează să re-elaboreze un subiect deja prezentat de către educatoare. Adus într-o astfel de situație preșcolarul este stimulat să-și dezvolte capacitățile de exprimare prin claritate, corectitudine și coerență în vorbire fiind supravegheat îndeaproape de către educatoare. Metoda repovestirii este destul de dificilă deoarece îl forțează pe copil să reconstruiască în mod propriu un subiect în funcție de vocabularul pe care îl stăpânește și îl aduce în situația de a genera propoziții.

Conversația este o metodă verbală activă deoarece îl plasează pe copil în poziția de partener de discuție cu adultul. Pentru că acest lucru să fie posibil este nevoie ca preșcolarul să dețină anumite abilități verbale iar educatoarea competențe de stimulare a dialogului interpersonal. În cadrul grădiniței conversația se poate purta cu întreaga grupă de preșcolari care pune întrebări iar copiii răspund în cor. Această formă de desfășurare a conversației prezintă avantajul că li se permite copiilor mai timizi un anumit anonimat. Această metodă contribuie la dezvoltarea capacităților de comunicare ale copilului dar mai ales la îmbunătățirea comportamentului social: de a intra cu ușurință în relație cu ceilalți, de a avea inițiativa dialogului, dar mai ales de a asculta activ (înțelegând ce spune interlocutorul și respectând ce dorește sau ce așteaptă de la el).

Explicația este o metodă absolut necesară având în vedere că experiențele de viață și de învățare ale preșcolarilor sunt foarte sărace. Prin intermediul explicației sarcinile de instruire sunt mai bine înțelese, mai bine conectate la ansamblul de cunoștințe anterioare pe care le deține preșcolarul. În acest sens explicația este o metodă de sine stătătoare dar poate deveni și un procedeu al altei metode, spre exemplu pentru metoda observației și a demonstrației se apelează la explicație ca procedeu.

Metode de exersare:

Exercițiul este metoda prin care preșcolarii sunt puși în situații în care vor acționa efectiv. Exersând, adică reluând anumite acțiuni până la realizarea lor cu un efort minim, copilul își dezvoltă abilități acționale de ordin fizic, mental, emoțional și dobândește deprinderi și comportamente.

Metode de simulare: jocul de rol și dramatizările. *Jocul de rol* este una din cele mai frecvente metode de simulare care se utilizează în învățământul preșcolar. Cu ajutorul acestei metode copilul este atras către transpunerea în diverse situații sociale pe care și le asumă sub forma jocului. Exersarea rolului ales îl solicită sub aspect imaginativ și creator. Principalele caracteristici ale jocului de rol sunt date de faptul că preșcolarul este motivat personal, participă activ, îi este solicitată gândirea, emoțiile și imaginația și i se permite să se exprime liber.

Dramatizarea tinde să fie confundată cu jocul de rol. Dramatizarea dezvoltă capacitatea de transpunere într-un rol dar în același timp se solicită și capacitatea de memorare a unor replici. Ca și în jocul de rol se stimulează dialogul, interacțiunea și comunicarea atât de necesare pentru optimizarea comportamentului social al copilului. Metoda jocului de rol și cea a dramatizării sunt foarte atrăgătoare pentru copii, deoarece le creează sentimentul apropierii de lumea adulților.

2.4. Exemple de bune practici.

EXEMPLUL 1

Copiii sunt așezați în cerc. Educatoarea rostogolește un ou pictat (ou-jucărie) unui copil formulând prima întrebare. Copilul care primește oul răspunde. Dacă nu cunoaște răspunsul, dă oul colegului din dreapta. Preșcolarul care răspunde corect, rostogolește oul înapoi.

Întrebările pot fi formulate și de către preșcolari, educatoarea arătând imagini sugestive din poveste (pe baza cărora se formulează întrebarea). La sfârșitul aplicării metodei, se poate face „returul”, acordându-se eventual „calificative” copilului (Bine, Foarte bine, Excelent).

b) **Joc interactiv**

Este nevoie de fișele cu „Povestea iepurașului de Paște”, un coșuleț cu întrebările printate:

1. Care sunt personajele poveștii ?
2. Câți frați avea Țup?
3. Ce mănâncă iepurașii?
4. Ce culoare are oul ales de Țup?
5. Unde trebuiau duse ouăle colorate?
6. Unde a ascuns Țup oul roșu?
7. Ce sărbătoare reprezintă iepurașul?

Putem introduce și întrebări **capcană** sau **haioase**, ca de exemplu:

1. Unde trăia băiețelul (Vlad)?
2. Ce a găsit Vlad în grădină?
3. În ce anotimp se petrece acțiunea din poveste?
4. Pisica i-a furat oul unui iepuraș?

2. **Lacunar (de completare)**

Preșcolarii trebuie să așeze la flanelograf imaginile care lipsesc din firul epic al poveștii.

ITEMI SUBIECTIVI

1. **Tip rezolvare de probleme**

Dacă în „Povestea iepurașului de Paște” ar fi anotimpul iarna ce s-ar întâmpla?

2. **Eseu structurat**

Pe baza expunerii la flanelograf a imaginilor din poveste, așezate în ordinea cronologică se poate realiza povestirea.

EXEMPLUL 2

„Există patru vârste în viața omului:

- cea în care crede în Moș Crăciun;

- cea în care nu mai crede în Moș Crăciun;

- cea în care este Moș Crăciun;

- cea în care seamănă cu Moș Crăciun.”

Nivel de vârstă/grupa: 5-6 ani, nivel II

Grupa: mare

Tema anuală de studiu: „Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?”

Tema proiectului/săptămânii: „Vine, vine Moș Crăciun!”

Tema activității: „Spiridușii lui Moș Crăciun”

Elemente componente ale activității integrate: ADP+ALA+ADE

ADE:

Domeniul Limbă și comunicare; Domeniul Psihomotric (Educație fizică)

Mijloc de realizare: DLC: lectura educatoarei: Povestea „Barba lui Moș Crăciun”

DPM: Consolidarea prin joc a unor mișcări și calități motrice de baza
(parcurs aplicativ) - „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII:

- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității în condițiile în care jumătate dintre copiii grupei aparțin altei etnii;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Motricitate grosieră și motricitatea fină în contexte de viață familiare;
- Finalizarea sarcinilor-persistența în activități;
- Mesaje orale în diverse situații de comunicare;
- Conduită senzorio-motorie, pentru orientarea mișcării;
- Competențe și deprinderi elementare în realizarea sarcinilor.

COMPORTAMENTE VIZATE:

- Explorează și utilizează texturi și suprafețe diferite când execută lucrările practice;
- Își însușește și respectă reguli; înțelege efectele acestora în planul relațiilor sociale, în contexte familiare;
- Exersează, cu sprijin, asumarea unor responsabilități specifice vârstei, în contexte variate;
- Demonstrează creativitate prin activități artistico-plastice, de mișcare și practice, în conversații și povestiri creative;
- Demonstrează capacitate de comunicare clară a unor idei, nevoi, curiozități, acțiuni, emoții proprii;
- Execută mișcările poziționând corpul și membrele pentru a executa corect;
- Recunoaște și exprimă emoții de bază produse de texte literare, obiecte de artă create de ei;

- Exersează, cu sprijin, ascultarea activă a unui mesaj, în vederea înțelegerii și receptării lui (comunicarea receptivă);
- Demonstrează familiarizarea cu informații despre greutate, înălțime, lungime, volum;
- Evidențiază caracteristicile unor obiecte localizate în spațiul înconjurător.

SCOPUL ACTIVITĂȚII: Dezvoltarea capacității de a înțelege un text narativ și de a exprima propriile emoții valorificând mesajul literar în redarea unor mișcări motrice; consolidarea și verificarea unor deprinderi practic-aplicative.

OBIECTIVE:

- O1 - Să formuleze minim două predicții de continuare a fiecărui fragment audiat valorificând imaginația de tip creator;
- O2 - Să redea corect mișcările motrice de bază însușite anterior la indicațiile educatoarei;
- O3 - Să formuleze cel puțin un enunț corect, o concluzie parțială referitoare la trăirile lui Moș Crăciun pe baza textului audiat;
- O4 - Să analizeze contextele în care se manifestă emoțional personajul remarcând că, de la un moment la altul, emoțiile trăite pot să se schimbe;
- O5 - Să-și dezvolte unele calități motrice în contextul emoțional al povestirii (rapiditate, atenție, îndemânare)
- O6 - Să manifeste independență și creativitate în realizarea unor lucrări practic-aplicative;
- O7 - Să participe la toate activitățile de grup manifestând empatie;

STRATEGII DIDACTICE:

Metode și procedee: povestirea, conversația, impulsul emoțional, participarea activă și afectivă, instructajul verbal, exercițiul, jocul, problematizarea, expunerea, metoda predicțiilor, brainstormingul, metoda CLIL.

Resurse materiale: carte, brad artificial, clopoțel, diferite materiale din natură, materiale reciclate, creioane colorate, carioci, lipici, aracet, sfoară, paiete, sclipici, coli de hârtie, cutii de carton pentru asamblare, cuburi diferite, cub cu modele de grafisme, siluete de globulețe, reni confectionați din baghete de plută, coșuri, suluri de zăpadă, etc.

Forme de organizare: frontal, pe grupe, individual

Durata estimată: ADE 40 - 45minute

ADP, ALA, R, T -3h

CATEGORII DE ACTIVITĂȚI:

ADP:

Întâlnirea de dimineață: „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!”

Salutul, Prezența, Calendarul naturii.

Rutine: „Cu condei de argint el scrie, ce copil și ce purtare” (deprinderea de a se purta civilizat)

Tranziții: „Eu sunt renul lui Moș Crăciun” - cântec

ALA I Artă: „Podoabe pentru bradul de Crăciun”-confectionare;

Construcții: „Orașul de Crăciun”- construire prin alăturarea, suprapunerea unor corpuri geometrice de dimensiuni diferite;

Biblioteca: „Globulețe”- decorare cu ajutorul unor grafisme

ADE: (DLC/DPM): „Barba lui Moș Crăciun!” și Joc : „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”

(lectura educatoarei)

(parcurs aplicativ)

ALA II: „Împodobim bradul de Crăciun!”-joc liniștitor de comunicare și relaxare

„Pentru Moșul vom cânta și-mpreună vom dansa!”-cântece, dans, mișcare

OBIECTIVE OPERAȚIONALE: ALA I

Artă:

O1- să denumească corect materialele și instrumentele de lucru ;

O2- să confectioneze podoabe pentru brad, folosind tehnici și materiale diferite;

O3- să colaboreze cu colegii pe tot parcursul activității;

Construcții:

O1 - să redea, prin alăturarea figurilor geometrice, forma unui brad ;

O2 - să realizeze diferite construcții, prin suprapunere după criterii date;

O3 - să colaboreze, în cadrul grupului de lucru, pentru a realiza tema dată.

Biblioteca:

O1- să traseze linii într-un spațiu limitat pentru realizarea unui desen decorativ;

O2- să verbalizeze corect acțiunile efectuate.

ALA II

O1 - să intoneze cântece pentru copii în legătură cu tema;

O2 - să aranjeze în brad podoabele confectionate conform indicațiilor primite;

O3 - să execute pașii de dans conform indicațiilor primite, dansul spiridușilor.

Material bibliografic:

Colecția-Revista învățământului preșcolar;

„Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani”

Dr.Mihaela Ionescu(coord.), Carmen Anghelescu, Cristiana Boca,ed.Vanemonde, București, 2010

*** Curriculum pentru educație timpurie 2019

I. Primirea copiilor și activități de explorare individuală a unor materiale noi.

Convorbiri individuale .

Activitatea zilei debutează cu **Întâlnirea de dimineață:** „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!”

Copiii sunt așezați în semicerc.

Salutul: „Dimineața a venit/Toți copiii au sosit/În semicerc să ne-adunăm/Cu toți să ne salutăm.”

Fiecare copil salută, prezentându-se și precizând de ce îl așteaptă pe Moș Crăciun. Ultimul copil va saluta educatoarea care, la rândul ei va saluta copiii, „Bună dimineața, copii!”.

Activitatea de grup - (Joc de spargere a gheții) - Educatoarea poartă cu copiii o conversație scurtă referitoare la mult așteptatele sărbători de iarnă și le propune o călătorie în „Țara lui Moș Crăciun”. Ajunși în „Țara lui Moș Crăciun”, copiii nu cunosc limba și sunt nevoiți să se descurce mimând diverse activități legate de activitatea lui Moș Crăciun. Se joacă un joc de mimă „Ghicește ce face sau cine face așa?”, care-i bine dispune pe copii și reactualizează diverse reprezentări (este mimat mersul lui Moș Crăciun, aspectul, activități de citire a scrisorilor, vorbitul la telefon, mânatul renilor, fluieratul).

Prezența - pentru a vedea câți copii merg în călătorie se va completa panoul de prezență prin plasarea simbolurilor individuale. Cine nu este prezent astăzi? O fată numără băieții și un băiat numără fetele.

Calendarul naturii - Se vor stabili împreună cu copiii data, ziua, luna și anul în care ne aflăm, apoi aspectele vremii din această dimineață, îmbrăcămintea adecvată pentru această zi.

Noutatea zilei o reprezintă scrisoarea trimisă de Moș Crăciun în care le scrie copiilor că le-a trimis foarte multe materiale cu care vor lucra astăzi și le mai spune că va veni foarte curând să vadă ce au lucrat și să le aducă cadouri. Îi roagă pe copii să îl ajute să facă pregătirile pentru seara cea mare, fiind transformați printr-o vrajă:

„Hocus - Pocus, copilași măricei,/Astăzi vă transform în spiridușii mei!”

Mesajul zilei se stabilește împreună cu copiii: „SUNTEM SPIRIDUȘII LUI MOȘ CRĂCIUN!”

Tranziții: „Bradul ne așteaptă

Să-l împodobim.

Nu mai stăm pe gânduri

Spre centre pornim!”

ALA I

În continuare copiii își desfășoară activitatea în centrele de interes deschise. Aceștia vizitează centrele, unde le sunt prezentate materialele cu care vor lucra și li se explică ce sarcini de lucru au fost stabilite și cum le pot realiza. În continuare, copiii își aleg centrul în care vor să lucreze. Pe parcursul desfășurării activităților din centre se intervine cu explicații suplimentare sau se oferă ajutor doar când este cazul. La finalul activității se analizează produsele obținute în fiecare centru (turul galeriei), sunt realizate expoziții în sala de grupă, copiii sunt recompensați cu surprize dulci.

Tranziții: „Noi pe centre am lucrat

Podoabe am decorat
Orașul de Crăciun e pregătit
Numai că Moș Crăciun nu a venit!
Rândul iute îl formăm
Pe mânuțe ne spălăm
Este timpul să mâncăm
Și pe Moș să-l ajutăm!”

Copiii vor reveni în clasă intonând versurile:

Tranziții: „Da, da, da, i-adevărat

Noi muncim neîncetat
Suntem spiriduși vestiți
Meșteri foarte iscusiți
Decupăm și sculptăm,
Îmbinăm și asamblăm
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc!” (pe melodia „În pădurea cu alune”)

ADE: (DLC/DPM): „Barba lui Moș Crăciun!” + Joc: „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”

(lectura educatoarei și parcurs aplicativ)

SCENARIUL ACTIVITĂȚILOR ZILEI:

Pentru crearea unui cadru prietenos, destins, copiii vor fi așezați pe pernute în cerc în jurul educatoarei. Clasa va fi decorată de sărbătoare.

Captarea atenției se realizează prin prezentarea bradului adus în sala de grupă de către Moș Crăciun, brad care trebuie împodobit de spiridușii lui. Dar până la sosirea spiridușilor vor asculta împreună povestea unei întâmplări trăite de Moș Crăciun înainte să ajungă la ei, vor afla de unde vine el, cine este și de ce este atât de iubit de copii.

Pornind de la prezumția că lor le plac poveștile atât să le asculte, cât și să le creeze, să se identifice cu eroii poveștilor, educatoarea cere copiilor să-și amintească poveștile pe care le cunosc și să argumenteze de ce le-au plăcut anumite povești.

Anunță copiii că le va citi povestea „Barba lui Moș Crăciun” iar, dacă va fi nevoie, vor fi invitați să participe și ei: Cine știe ce surprize vor fi.... (este creat momentul de suspans, care-i va motiva să asculte cu atenție)

-Știe cineva câți reni avea moșul și cum îi chema ?

Este inițiată o scurtă conversație.

Barba lui Moș Crăciun

A fost odată ca niciodată, undeva departe, la Polul Nord, un loc special și magic. Se spune că doar cei care cred cu adevărat pot să vadă casa fermecată a lui Moș Crăciun. Ei bine, acolo sus, deasupra zăpezilor, în casa celor 7 reni și a spiridușilor moșului, există un atelier în care sunt făcute toate cadourile pe care moșul le lasă copiilor cuminți de Crăciun. Venise iarna, dar ei nu aveau calendar să știe câte zile au mai rămas până la Crăciun. Într-o dimineață s-a auzit un glas:

- Moș Crăciun!!! strigă șeful spiridușilor deschizând ușa camerei unde dormea bătrânul domn. Treziți-vă, suntem la mijlocul lunii decembrie. Trebuie să începem să ne pregătim...

- Ce? Deja? se ridică Moș Crăciun, somnoros și nedumerit. Deja trebuie să pornim la drum?

- Haideți, haideți, insistă spiridușul, altfel nu o să fiți gata la timp să faceți turul hornurilor. Gândiți-vă, trebuie curățată mantia cea mare, lustruite cizmele, pregătiți renii, deschise toate scrisorile copiilor care v-au scris, ambalate cadourile, încărcată sania.....

- Hohoho... spuse Moș Crăciun, ridicându-se în cele din urmă din pat. Ce de muncă.....

- Curaj, Moș Crăciun! V-am adus un ceai cald.

Moșul bău repede ceaiul, pe urmă se îndreptă către dulapul în care își ținea aranjate lucrurile sale. Își scoase mantia cea mare și cizmele de drum și i le întinse spiridușului.

- Vedeți, ținuta mea să fie impecabilă! Copiii nu mă plac nearanjat. Până atunci eu o să-mi adun renii și o să deschid scrisorile.

Dar ... mare mirare, mare!! Moș Crăciun s-a întunecat la față. Spiridușii l-au întrebat curioși:

- Ce este? De ce te-ai întristat, Moș Crăciun? N-au sosit scrisorile?

- O-ho-ho, hoo! Demult n-am mai tras așa sperietură. Unde-s renii, cine a lăsat poarta deschisă? Ce ne facem? Scrisorile sunt aici și sunt foarte multe!!!

(la fiecare secvență se explica cuvintele necunoscute și se traduc cuvinte, expresii, sintagme în limbile minorităților– metoda CLIL, pentru a fi mai ușor de înțeles textul).

Spiridușii moșului, care și așa erau puțini, n-au știut ce să spună.

(Cât de trist este moșul! Copiii redau prin mimică starea de tristețe)

PREDICȚIA 1

(Educatorea folosește brainstormingul pentru a conduce discuția spre a găsi soluții).

- Copii, văd că voi sunteți îmbrăcați în spiriduși astăzi, suntem spiriduși, nu trebuie să-l lăsăm pe Moș Crăciun să se îngrijoreze. Să repetăm formula magică: „Hocus-pocus, copilași măricei/ Vă transform în spiridușii moșului.....” Cum putem să-l ajutăm? Unde or fi renii lui? (educatoarea cere copiilor spiriduși să emită judecăți, să găsească soluții, să propună acțiuni). Copiii încep să

strige renii pe nume: DONDER...DAXER...RUDOLF...dar nu le răspunde nimeni. Atunci se hotărăsc să plece în călătorie să-i caute.

Se valorifică acest moment pentru a se face pregătirea organismului pentru activitatea psihomotrică. Copiilor li se cere să meargă după comenzile verbale ale educatoarei folosind variante de mers și alergare, oprire și pornire la semnal, exerciții pentru încălzirea diferitelor segmente ale corpului: „Brațe scurte-brațe lungi”), „Șurubul”, „Mic-Mare” „Sari ca mingea”. Se fac exerciții de respirație: se inspiră pe silaba RU - expirație DOLF. Pentru că renii nu au răspuns se pornește mai departe. Apare un obstacol, un râu. Educatoarea le solicită perspicacitatea: Cum îl trecem? (sărim, pășim prin apă, ocolim etc.) Se alege varianta de sărit. Li se reamintește că în alte activități au învățat săritura în lungime de pe loc, cu elan. Li se reamintește și li se exemplifică (un copil) mișcarea motrică. Așezați pe două rânduri vor sări peste râu, executând cât mai corect mișcarea.

Dincolo de râu, sunt renii pe care copiii i-au lucrat în tehnici diferite în activitățile săptămânii în curs. Copiii își vor lua renii, vor porni înapoi imitând mișcarea de călărie pe ren și-i vor aduce renii lui Moș Crăciun . Pentru revenirea organismului la normal după activitatea psihomotrică, copiii vor face exerciții de respirație. Pe timpul expirației îl vor imita pe Moș Crăciun: „OHOO-HO-HO ... ”

Copiii redau prin mimică și gestică starea de fericire a moșului la găsirea renilor. Revin la locul inițial și povestea continuă.

Și așa zi de zi începu o activitate intensă în cer, în țara lui Moș Crăciun. În noaptea de Crăciun șeful spiridușilor veni la Moș Crăciun. Îl ajută să-și îmbrace mantia, să se încalțe cu cizmele, după care se dădu câțiva pași înapoi și îi zise moșului:

- Întoarceți-vă....nu e rău....nu e rău deloc! exclamă el aranjând un pliu al mantiei moșului, după care se urcă pe un scaun pentru a aranja o şuviță de păr care ieșea de sub căciula moșului. Totul îmi pare perfect. Nu a mai rămas decât barba, care și anul acesta mi se pare, ca de obicei, un pic prea lungă...

-Așa crezi tu? întrebă moșul aruncând o privire în oglindă.

-Da, este așa de lungă încât riscați să o agățați și să cădeți din sanie. A trecut tare tare mult timp de când nu v-ați mai tuns-o. Nu este prea elegant. Nu mișcați..

Și spiridușul reveni câteva minute mai târziu cu o pereche de foarfeci mari, îl instalează pe moș într-un fotoliu de nori și începu să îi taie ușurel din barbă. Milioane de firicele de păr albe începură să zboare în cer sub ochii amuzați ai spiridușilor care se adunaseră pentru a asista la spectacol.

Pe pământ, în același timp, un copil care nu adormise așteptându-l pe Moș Crăciun, ridică perdeaua de la fereastra camerei sale. Dintr-o dată el văzu, fermecat, primii fulgi de

zăpadă care dansau în noapte și acopereau un pic câte un pic pământul. Un zâmbet îi apărui pe buze. Se grăbi să o trezească pe surioara sa:

-Vino să vezi... E minunat....Ninge....! Acolo sus fără îndoială își aranjează moșul barba...aceasta înseamnă că va veni cu siguranță. Haide să-l așteptăm....!

În acest timp, Moș Crăciun era încântat de noua lui înfățișare. Își puse cizmele și dă să plece. Sacul, unde-i sacul? L-am uitat afară? Cine mi-l găsește prin zăpadă?

PREDICȚIA 2

Educatoarea solicită din nou imaginația și raționamentul copiilor.

- Ce putem face? Rămâne bradul neîmpodobit? Voi, astăzi, ați făcut niște lucruri minunate care sigur îi vor plăcea moșului. Este folosită din nou formula magică: „Hocus-pocus, copilași măricei/ Sunteți spiridușii mei!...” și copiii sunt iarăși spiridușii moșului. Cum îl putem ajuta?

- Să mergem să aducem podoabele noastre!

Coșurile cu podoabe sunt departe și a nins mult, s-au făcut troiene mari de zăpadă ...

Se valorifică acest moment pentru a se face consolidarea altei mișcări motrice: săritura de pe un picior pe celălalt cu trecere peste obstacole (suluri de zăpada). Copiii vor porni la indicația educatoarei imitând alunecatul pe zăpadă în cerc, după care vor face două coloane pentru a se întrece. Li se explică și li se exemplifică mișcarea. Aici sunt antrenate și calitățile motrice: atenția, viteza de reacție, îndemânarea, spiritul competitiv. Vor sări folosind mișcarea alternativă a picioarelor. Ajunși la destinație, vor lua jucăriile și podoabele uitate de Moș Crăciun, vor păși din nou peste sulurile de zăpadă și vor așeza podoabele în coșulețe colorate diferit, se vor întoarce dacă mai este cazul. Ambele echipe sunt câștigătoare, Moș Crăciun îi iubește pe toți la fel. Vor face exerciții de respirație imitând râsul lui Moș Crăciun.

- Gata, ați fost cu adevărat spiriduși vioi . Moș Crăciun vă mulțumește cu căldură.

Pentru a asigura retenția și transferul, educatoarea inițiază o convorbire în care se fixează ideile principale, momentele poveștii care au generat și momentele jocului psihomotric. Copiii se vor exprima cursiv și clar folosind expresii și cuvinte din poveste. Se valorifică textul din punctul de vedere al emoțiilor trăite de Moș Crăciun pe parcursul povestirii, faptul că de la un moment la altul el trece de la tristețe la bucurie, dar copiii au găsit soluții de rezolvare. Jucăriile și podoabele de brad vor fi aranjate în brad în următoarea secvență a zilei: ALA II.

Tranziția: Copiii vor cânta „Renii lui Moș Crăciun”, se vor așeza în jurul bradului (joc liniștitor) și vor începe să aranjeze bradul cu podoabele confecționate de ei în atelierele din prima parte a zilei. Copiii vor lua podoabele și vor formula propoziții. „Eu așez un globuleț făcut din în vârf, jos, sus, lângă” (se face apel la orientarea spațială).

Vor verbaliza acțiunea făcută în propoziții fluente și corecte din punct de vedere gramatical. La sfârșit vor dansa împreună în jurul bradului utilizând altă mișcare motrică: pași de dans.

Se fac aprecieri asupra diversității ideilor pe care le-au avut pentru continuarea povestirii, fiecare putând fi valorificată ca o nouă poveste pentru a fi spusă altor copii, asupra rapidității cu care au sărit în ajutorul Moșului, trecând peste obstacole cu curaj, dar și asupra activității copiilor din perspectiva realizării obiectivelor operaționale stabilite, a progresului înregistrat de preșcolari în finalizarea scopurilor propuse.

Copiii ies din sala de grupă intonând cântecul învățat „*Mos Crăciune,/Unde-i sacul....!*”

EXEMPLUL 4

PROIECT DE ACTIVITATE INTEGRATĂ

I. DATE INTRODUCTIVE

1. Data: 30.03.2023.

2. Tema anuală de studiu: „Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?”

3. Proiectul: „Primăvară, bine ai venit!”

4. Tema săptămânii: „S-au trezit găzele!”

5. Grupa: Mare

6. Categoria de activitate: Activitate integrată

7. Tema activității: Povestea *Cei trei fluturi* după Ana Lulinski

8. Domeniile experiențiale integrate: DLC+DEC+DS

9. Modalități/varianțe de realizare: (pentru fiecare categorie de activitate)

ADP: „Dacă aș fi o găză aș fi...”- elementul surpriză; prezența; calendarul naturii;

ALA: Bibliotecă: Ghicitori despre găze/ Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii

Joc de Masă: „Găze haioase!”-puzzle

Știință: „A cui umbră sunt?” – asociere umbre/ Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

ADE: DLC+DOS+DS+DEC „Povestea *Cei trei fluturi*” – povestire + operații cu mulțimi + pictură

ALA 2: „Unde se așează fluturele ?” - joc distractiv

Tranziții: elemente surpriză, poezii rimate, Bat din palme clap clap clap / Din picioare trap trap trap/ Ne învârtim ne răsucim /Și la centre noi pornim.

Joc cu text și cântec: Micul fluturaș apare...

10. Tipul activității: Consolidare de cunoștințe și deprinderi

11. Scopul activității: Consolidarea capacității de a audia în liniște o poveste și de a reține ideile acesteia; Consolidarea deprinderilor practice specifice nivelului de dezvoltare motrică.

12. Durata activității: o zi

13. Dimensiuni ale dezvoltării: - din curriculum

A1 - Motricitate grosieră și motricitate fină ;

B1 - Interacțiuni cu adulții și cu copiii de vârste apropiate;

C2 - Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități);

D1 - Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);

D2 - Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);

E2 - Reprezentări matematice elementare, pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;

14. Comportamente vizate:

A1 - 1.1. Își coordonează mușchii în desfășurarea unor activități diversificate, specifice vârstei;

A1 - 1.3. Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate;

B1 - 1.1 Imită și se joacă împreună cu adulții, interacționând pozitiv cu aceștia;

E1 - 1.2. Înțelege mesaje simple ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor;

D2 - 2.1 Demonstrează capacitate de comunicare orală a unor idei, nevoi, emoții;

E2 - 2.1 Recunoaște unele cantități ale unor obiecte (ex.: două flori, trei fluturi etc.).

15. Obiective operaționale:

O1 - Să audieze cu atenție povestea;

O2 - Să denumească personajele principale din poveste;

O3 - Să răspundă corect în propoziție la întrebările educatoarei;

O4 - Să își spună părerea cu privire la personajele din lectură;

O5 - Să așeze cifra corespunzătoare cantității;

O6 - Să realizeze creații artistice variate;

O7 - Să lucreze corect ordonat și îngrijit;

O8 - Să recunoască și să denumească insectele învățate, etc.

16. Strategia didactică: expozitivă, analogică

a. **Metode didactice:** conversația, explicația, exercițiul, demonstrația, lectura educatoarei, jocul de mișcare, jocul didactic;

b. **Mijloace și materiale didactice:** planșe, hârtie colorată, enciclopedii, imagini demonstrative, materiale colorate, marionete, pânze, bloc de desen, vopsea, cartonașe cu imagini, cartonașe cu cifre, etc.

c. **Forma de organizare** a activității copiilor: frontal, pe grupuri mici, individual

17. Modalități de evaluare: Forma de evaluare: formativă; Metode de evaluare: observarea sistematică a comportamentului copiilor, analiza răspunsurilor copiilor, aprecieri verbale, analiza lucrărilor.

18. Efectivul grupei: 23 de preșcolari

19. Bibliografie:

a) Oficială:

- Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
- *Suport pentru explicitarea și înțelegerea unor concepte și instrumente cu care operează curriculum pentru educația timpurie*, 2019
- *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor între 3-6/7 ani*, MECT, Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învățământul Preuniversitar, 2008

b) Pedagogică:

- Bocoș, M., Jucan, D., *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării*, București, Editura Paralela 45

c) Metodico-didactică:

- Anghelache, V. (2017), *Metodica activităților instructiv-educative din grădiniță*, București Editura Didactică și Pedagogică

d) surse internet

II. SCENARIUL ACTIVITĂȚII

A. ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII Sala de grupă este decorată cu obiecte specifice pentru tema „S-au trezit găzele!”

MOTIVAȚIA ZILEI: Să realizeze ce au de făcut, pe baza indiciilor primite, să precizeze care sunt aceste sarcini, pentru a putea deschide cutia- surpriză.

FINALITATEA ZILEI: Deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară care ne-a dat câteva sarcini pentru a-i putea ajuta pe fluturi să deschidă ușa casei.

MOTIVAȚIA ZILEI: Să realizeze că au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutam. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa lor, trebuie să facem rost de cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- ascultarea unei povești, numărare, pictură.

FINALITATEA ZILEI: Rezolvarea sarcinilor și deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară.

Salutul de dimineață se realizează prin tehnica comunicării rotative. Copiii stau pe scăunele în semicerc. Salutul pornește de la educatoare și este continuat de toți copiii grupei, care dau mai departe un fluture:

Bună dimineața, s-a trezit și...(numele copiilor pe rând)

Bună dimineața tuturor!- cântec

Se va realiza prezența iar preșcolarii vor specifica colegii absenți, urmând ca apoi educatoarea să denumescă un copil care să numere colegii. Oare fetele sau băieții sunt astăzi prezenți în număr mai mare?- copii estimează- verificăm prin formarea de perechi.

Calendarul naturii va fi completat de către copii prin întrebările precum: „În ce anotimp ne aflăm?” „Cum este vremea azi?” „În ce zi ne aflăm? Se discută despre îmbrăcămintea de azi în funcție de vreme, aspecte ale anotimpului, anul curent, luna ziua și data.

Împărtășirea cu ceilalți: „Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o găză ce ați fi?..... Momentul de înviorare va consta în câteva mișcări de înviorare și cântecele.

1. „Măinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare.”

2. Luați seama bine în picioare drepti/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii.../Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii.

Copiii sunt invitați să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri față de celelalte zile, se scoate în evidență noutatea zilei, modificarea amenajării spațiului educațional, a centrului tematic.

Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția:

„Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim.”

ALA

- Bibliotecă: Ghicitori despre găze/Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii
- Joc de Masă: „Găze haioase!”-puzzle
- Știință: „A cui umbră sunt?” - asociere umbre/Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

La întoarcerea în grupă vom desfășura activitățile pe domenii experiențiale unde la DLC preșcolarii vor asculta povestea „Cei trei fluturi” după Ana Lulinski. După povestire în continuarea poveștii vom trece la DȘ - unde vom așeza atâtea fluturi pe flori, câte indică cifra de pe floarea respectivă. Vom trece apoi la DEC unde vom picta fluturi prin tehnica monotipiei.

Se face trecerea spre jocul de mișcare (ALA2): „Unde se așează fluturile?” (scaunele muzicale), printr-o tranziție.

Pregătirea jocului: Se face un cerc din atâtea scaune cât numărul participanților, mai puțin cu unu. Cum se joacă Scaunele muzicale. Copiii dansează în jurul scaunelor pe muzică până când aceasta este oprită. În momentul în care muzica se oprește fiecare dansator trebuie să-și găsească un scaun.

1. Cel care rămâne fără loc, va dansa în mijlocul cercului sau în alt loc amenajat pentru asta dar aproape de cercul de dansatori.

2. Cel care rămâne fără loc, va ieși din joc, dar va bate ritmul cu zornăitoare.

ALA1-pe centre	Captarea atenției	Ob. Op. 1.	-Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o găză ce ați fi? Momentul de înviorare va consta în câteva mișcări de înviorare și cântecele. 1. „Mâinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare.” 2. „Luați seama bine în piciorare drepți/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii.../Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii”. Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: ”Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim.”	Grup Individual	Observarea comportamentului verbal și non-verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor
			Copiii sunt invitați să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri față de celelalte zile, se scoate în evidență noutatea zilei, modificarea amenajării spațiului educațional, a centrului tematic. Au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutăm. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa lor, trebuie să facem rost de cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- ascultarea unei povești, numărare, pictură, jocuri. Se citește prima sarcină pe care trebuie să o rezolve preșcolarii. Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: ”Bat din palme clap clap Din picioare trap trap trap Ne învârtim ne răsucim și la centre noi pornim.”	Grup	
	Anunțarea temei și a obiectivelor	Ob. Op. 3.		Frontal	Prin analiza răspunsurilor elevilor, prin chestionare orală, prin analiza produselor

**ADE-act.
integrată-
DLC+DEC
+DS**

ALA 2		povestea „Cei trei fluturi” după Ana Lulinski. –teatru de păpuși- povestea educatoarei. După povestire vor răspunde la întrebările educatoarei, vor mima scene din poveste, vor atribui o altă încheiere poveștii. După povestire în continuarea poveștii vom trece la DȘ – unde vom așeza atâtea fluturi pe flori, câte indică cifra de pe floarea respectivă. În continuarea poveștii, în vederea obținerii cheii magice pentru a-i ajuta pe fluturași să ajungă acasă, vom trece la DEC unde vom picta fluturi prin tehnica monotipiei. Educatoarea propune copiilor să o privească și să își spună părerea. Copiii vor deschide cutia și vor scoate cheia magică- astfel fluturașii veniți în vizită vor putea să ajungă acasă cu ajutorul lor. <i>Unde se așează fluturele?</i> Pregătirea jocului: Se face un cerc din atâtea scaune cât numărul participanților, mai puțin cu unu. Cum se joacă „Scaunele muzicale”? Copiii dansează în jurul scaunelor pe muzică până când aceasta este oprită. În momentul în care muzica se oprește fiecare dansator trebuie să-și găsească un scaun. 1. Cel care rămâne fără loc, va dansa în mijlocul cercului sau în alt loc amenajat pentru asta dar aproape de cercul de dansatori. 2. Cel care rămâne fără loc, va ieși din joc, dar va bate ritmul cu zornăitoare. La finalul zilei copiii vor putea să spună ce au învățat, cum li s-a părut jocul.	Individual Frontal, Individual, Grupă	comportament ului verbal și non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor
-------	--	---	---	---

C. ÎNCHEIEREA ACTIVITĂȚII

Se vor face aprecieri pozitive cu privire la modul în care s-au desfășurat activitățile pe parcursul zilei, preșcolarii vor primi recompense cu fluturași de diferite culori la alegere.

ANEXA 1.

Cei trei fluturi

după Ana Lulinski

Au fost odată trei fluturi: unul alb, unul roșu și unul galben. Ei se jucau la soare și zburau veseli din floare în floare. Și nu oboseau deloc, așa le plăcea jocul. Deodată însă, veni ploaia. Ei voiau să zboare acasă, dar casa era departe.

Ce să facă acum, bieții fluturași? Zburară repede la o florică, laleaua cea galbenă, și îi ziseră:

- Dragă lalea, deschide-ne floarea ta, să ne ascundem în ea, că ne omoară ploaia.

Laleaua privi pe rând la cei trei fluturași și apoi răspunse:

- Celui galben și celui roșu le voi deschide, căci ei seamănă la culoare cu mine, dar pe cel alb nu îl primesc, pentru că el nu seamănă cu mine.

- Îți mulțumim de așa primire. Dar așa nu voim să intrăm la tine, dacă nu îl primești și pe fratele nostru cel alb. Rămâi sănătoasă, ziseră ei.

Ploaia se făcea tot mai mare. Fluturii zburară la crinul cel alb și îi ziseră:

- Dragă crinule, deschide-ne floarea ta, ca să ne adăpostim în ea de ploaie.

- Pe cel alb îl primesc cu bucurie, că e alb la culoare ca și mine, dar pe ceilalți nu vă primesc.

- Dacă nu-i primești și pe frații mei, atunci nici eu nu vin la tine. Mai bine să fim udați cu toții decât să ne părăsim unul pe altul, zise fluturașul cel alb.

Astfel, fluturașii zburară mai departe.

Soarele, care era ascuns în dosul norilor, văzu bunătatea celor trei fluturași și se bucură că țineau atât de mult unul la altul. De aceea, el ieși dintre nori și alungă ploaia.

Peste puțin aripile lor se uscară, iar trupușoarele lor se încălziră. Cei trei fluturi zburară acasă și se culcară fericiți!

EXEMPLUL 5

ACTIVITATE OPȚIONALĂ

CASTELUL CU POVEȘTI

NIVELUL I GRUPA MIJLOCIE

ANUL ȘCOLAR 2022-2023

ARGUMENT

Vârsta preșcolară este vârsta la care copilul este fascinat de cuvinte, de povești, povestiri și legende. Poveștile i-au fascinat întotdeauna pe cei mici, le-au captat atenția, i-au făcut să se implice, să se viseze eroi care înving întotdeauna, să aprecieze personajele și lucrurile bune, pozitive.

Prin intermediul acestui opțional, copiii vor descoperi povești noi, se vor transpune în pielea personajelor, vor rezolva situații problemă, vor învăța să comunice corect (să asculte și să formuleze mesaje). Ghicitorile, proverbele, poezioarele hazlii, textele care au conținut satiric, umoristic îi vor face pe copii să se destindă, să participe cu plăcere și interes la acest tip de activitate.

Acest opțional urmărește prin multitudinea și diversitatea textelor ca cei mici să fie determinați să învețe să asculte sau să audieze un text, să descopere informații noi, să aplice/să valorifice cunoștințele dobândite, să redea conținutul unui text, să identifice mesajul transmis de autor. De asemenea, aceștia își vor exersa exprimarea verbală corectă și utilizarea limbajului non-verbal ca modalitate de exprimare a gândurilor și sentimentelor personajelor din povești. Prin acest opțional, copiii își vor dezvolta creativitatea și vor putea dramatiza într-o manieră proprie momente din povești.

Alegerea acestui opțional de către părinți indică dorința acestora de a-și ajuta copiii să aibă cunoștințe bogate despre povești și personaje din povești și o exprimare verbală corectă din punct de vedere gramatical. De asemenea, aceștia doresc să se implice în activitățile opționalului participând la dramatizări sau la activitățile practice organizate la nivel de grupă.

Activitatea primordială a copilăriei este jocul, așadar, totul trebuie să se desfășoare ca un joc pentru a-i ajuta să își dezvolte creativitatea și să își formeze un așa-zis simț al limbii materne, care nu poate fi exersat decât prin lectură și prin joacă cu cuvintele, motiv pentru care am optat pentru alegerea acestui opțional.

Ceea ce se urmărește, de fapt, este a-i determina pe copii să-i învețe să asculte, să se relaxeze și, treptat, să „simtă” cuvintele, frumusețea și expresivitatea lor: să aibă răbdare și să recepteze cu plăcere textele literare.

1. DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII: .

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;
- Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute;
- Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);
- Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);
- Manifestarea unei atitudini pozitive față de limba română;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;

2. COMPORTAMENTE VIZATE:

- C1: Stimularea capacității de receptare a textelor literare din literatura română și universală pentru copii;
- C2: Dezvoltarea capacității de exprimare orală și scrisă;
- C3: Dezvoltarea capacității de reprezentare a unor secvențe din povești prin desene;
- C4: Dezvoltarea creativității și expresivității limbajului oral;
- C5: Educarea unei exprimări verbale corecte din punct de vedere fonetic, lexical și sintactic;
- C6: Stimularea imaginației copiilor prin compararea unor scurte povești;
- C7: Interpretarea prin dramatizare a unor momente din povești.

3. OBIECTIVE OPERAȚIONALE

- O1: Să asculte cu atenție un text citit sau povestit;
- O2: Să înțeleagă conținutul unui text literar audiat sau citit;
- O3: Să aprecieze comportamentul personajelor;
- O4: Să ordoneze imagini corespunzătoare firului epic dintr-un text;
- O5: Să formuleze întrebări și răspunsuri în legătură cu textul audiat;
- O6: Să prezinte conținutul textului literar;
- O7: Să creeze noi texte pornind de la un text cunoscut;
- O8: Să deseneze personaje din povești;
- O9: Să redea prin desen punctul culminant al textului audiat;
- O10: Să manifeste interes și plăcere pentru audierea textelor literare, pentru redarea lor în lucrări plastice;
- O11: Să compună text pe baza imaginilor utilizând un limbaj adecvat;
- O12: Să redea cu propriile cuvinte conținutul unei povești pe baza imaginilor;

- O13: Să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical pe baza imaginilor din povești;
- O14: Să pronunțe corect cuvintele corespunzătoare imaginilor de pe jetoane;
- O15: Să compună scurte povești pe tematica dată;
- O16: Să prezinte un alt final pentru povestea audiată;
- O17: Să interpreteze scenic pasaje din povești.

4. ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE:

Activitățile de învățare vor fi desfășurate prin următoarele modalități:

- Lecturi ale educatoarei;
- Povestiri;
- Repovestiri;
- Vizionarea unor materiale audio-vizuale;
- Dramatizări;
- Jocuri de rol;
- Convorbire;
- Activități practice (colaje, lipire, decupare, etc) cu input de tip instrucțiuni;
- Activități de educație plastică (modelaj) cu input de tip instrucțiuni.

5. MATERIALE DIDACTICE:

Cărți de basme, povești, poezii, scenete, ghicitori, hârtie, carton, acuarele, pensule, creioane colorate, mulaj corp uman, planșe didactice, diverse costume.

6. EVALUAREA:

- observarea sistematică a activității;
- aprecieri verbale;
- jocuri-concurs;
- CD cu poze din activitățile desfășurate;
- serbare pe teme ecologice.

Bibliografie :

1. Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
2. Cucinic, C. (2004), „În căsuța cu povești”, Editura Aramis
3. Dogaru, Z. (2001), *Jocuri didactice pentru educarea limbajului*, Editura Aramis

4. Dumitrana, M. (1999), „Educația limbajului în învățământul preșcolar” vol.1, „Comunicarea orală”, Editura București,
5. Ghid metodologic „Activități opționale în grădiniță” (2002), CCD Neamț, Editura Alfa
6. Dragomir, M. (2001), „Managementul activităților didactice - Eficiență și calitate”, Editura Eurodidact, Magister MAD
7. Revista Învățământul preșcolar, nr.3-4/2010

PROIECTAREA ACTIVITĂȚILOR OPȚIONALE PE MODULE

Nr. Crt	Data	TEMA ACTIVITĂȚII	MIJLOACE DE REALIZARE
1.	12.09. 2022	„Scufița Roșie”	- povestirea educatoarei
2.	19.09. 2022	„Scufița Roșie”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
3.	26.09 2022	„Scufița Roșie”	- joc didactic pentru formarea de perechi – adjectiv
4.	03.10. 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- povestirea educatoarei
5.	10.10 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
6.	17.10 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- dramatizare
7.	31.10 2022	„E toamnă!”-ghicitori	- joc concurs
8.	07.11. 2022	„Toamna” -poezie	- exersarea creativității prin crearea unui dialog între legumele și fructele din

			poezie.
9.	14.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- povestirea educatoarei
10.	21.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- repovestire
11.	28.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- joc didactic pentru formarea de perechi substantiv – adjectiv
12.	05.12. 2022	„Baba iarnă face pozne!”- poveste	- povestirea educatoarei - redarea prin pictură a unui personaj din poveste
13.	12.12. 2022	„Fetița cu chibrituri” – Hans Christian Andersen -poveste	- povestirea educatoarei - propunerea altui final pentru „Fetița cu chibrituri” de Hans Christian Andersen
14.	19.12. 2022	„Legenda lui Moș Crăciun ”- poveste	povestirea educatoarei - redare prin modelaj a unei secvențe din poezie
15.	09.01. 2023	„Ghicește de unde vin eu!”	- exerciții de recunoaștere a personajelor din poveștile parcurse în cadrul activității din cadrul opționalului
16.	16.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- povestirea educatoarei
17.	23.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
18.	30.01. 2023	„Capra cu trei iezi”	- povestirea educatoarei

19.	06.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
20.	13.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- joc didactic pentru formarea de perechi substantiv – adjectiv
21.	20.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- dramatizare
22.	27.02. 2023	„Legenda ghiocelului”- poveste	- povestirea educatoarei
23.	06.03. 2023	„8 Martie”- poezie	- intonarea cursivă și expresivă a poeziei dedicate mamei
24.	13.03. 2023	„Ploaia pentru floarea cea mică”-	- povestirea educatoarei
25.	20.03. 2023	„De-a grădinarii”	- joc de rol; - exerciții de redare și recunoaștere a unor aspecte de primăvară utilizând un limbaj corect din punct de vedere gramatical
26.	27.03. 2023	„Ce a pus iepurașul în coș”	joc didactic; - exerciții de redare și recunoaștere a unor obiecte cu specific de Paște.
27.	03.04. 2023	„Rilă Iepurilă și cărăbușul cu aripioare de aur”-	- povestirea educatoarei
28.	10.04. 2023	„Rilă Iepurilă și cărăbușul cu aripioare de aur”-	- joc de rol
29.	24.04. 2023	„Coliba Iepurașului”	- repovestire
30.	08.05. 2023	„Coliba Iepurașului”	- dramatizare
31.	15.05.	„Punguța cu doi bani”	- povestirea educatoarei

	2023		
32.	22.05. 2023	„Punguța cu doi bani”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
33.	29.05. 2023	„Cărticica de povești”	- confecționare album
34.	12.06. 2023	„Carnavalul personajelor din povești”	-serbare

CAPITOLUL 3. EVALUAREA

Evaluarea se poate defini ca un sistem de concepții, principii și tehnici referitoare la măsurarea și aprecierea rezultatelor școlare și a procesului didactic.

Evaluarea⁹⁸ reprezintă un proces didactic complex, integrat structural și funcțional în activitatea instructiv-educativă. Ea este, în opinia lui Ausubel, punctul final într-o succesiune de evenimente care cuprinde următorii pași: stabilirea scopurilor și a obiectivelor pedagogice, proiectarea și executarea programului de realizare a scopurilor, măsurarea rezultatelor aplicării programului. Procesul evaluativ este totodată și un punct de pornire, deoarece activitatea este adaptată nevoilor de educație și posibilităților reale de a le satisface, procesul de învățământ capătă o structură ciclică, iar evaluarea joacă un rol reglator.

„Evaluarea merită un loc important în învățământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie și în calitate, al învățării.” (D. Ausubel). Dacă luăm în considerare studiile efectuate de către D. Ausubel⁹⁹, se poate afirma că evaluarea este o componentă importantă a procesului de învățământ, ce permite luarea, în cunoștință de cauză, a unor decizii de reglare, ameliorare și perfecționare a activității copilului.

Scopul evaluării este de a îmbunătăți actul didactic. În opinia cadrului didactic, funcțiile evaluării urmăresc:

- strângerea informațiilor privind măsura în care au fost atinse obiectivele stabilite;
- controlul asupra activității desfășurate;
- stabilirea eficienței organizării, structurării, accesibilizării conținutului, a alegerii strategiei adecvate întregii grupe sau copiilor aparte;

⁹⁸ Tomșa, (2005), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București, p. 165

⁹⁹ Vrânceanu M., (2018), *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului*, Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău, p.6

- identificarea unor lacune, dificultăți, rămăneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de intervenție/recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual).

La nivelul învățământului preșcolar, evaluarea:

- îl ajută să fixeze, să consolideze și să rețină cunoștințele prin repetare și întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;
- îi mărește încrederea în forțele proprii și îi descurajează comportamentele negative;
- îi susține interesul pentru cunoaștere, stimulându-i și dirijându-i învățarea;
- contribuie la formarea capacității de autoapreciere și la stimularea tendinței de autoafirmare;
- contribuie la întărirea legăturii grădiniței cu familia. Toate aceste funcții demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică.

Fiecare copil este unic, așadar pentru fiecare în parte se vor utiliza tehnicile și strategiile de învățare și comunicare potrivite, astfel, încât ei să beneficieze de sprijinul și stimularea corespunzătoare pentru dezvoltarea optimă.

Pentru a realiza o evaluare cât mai exactă a competențelor copiilor este nevoie de metode eficiente. Metodele principale pe care educatoarea le va utiliza pentru colectarea datelor privind dezvoltarea copilului sunt:

- 1) observarea copilului în timpul diferitelor activități și momente din programul zilnic, consemnarea rezultatelor în caietul de observații;
- 2) dialogul/conversația/interviul cu copilul și cu părinții pentru cunoașterea dezvoltării psiho-fizice, a nivelului de cunoaștere, a deprinderilor preșcolarilor;
- 3) proba practică.

Educatoarea poate utiliza modalități alternative de monitorizare și evaluare: discuțiile individuale cu copiii, autoevaluarea, aprecierile verbale, aprecierea rezultatelor prin laude, ecusoane, medalii, jocuri evaluative, lucrări practice, metoda consemnării pe un grafic a rezultatelor (prin simboluri) pe activități și preferințe, afișarea lucrărilor, serbările, activitățile în aer liber, vizite, excursii, portofoliul etc. Contribuția jocurilor și a activităților alese, inclusiv tranzițiile, rutinele, plimbările și jocurile în aer liber, se evaluează împreună cu cea a activităților comune/integrate, deoarece este dificil să determinăm cât din performanțele copiilor se datorează fiecărei forme de activitate. Important este ca la finele fiecărei activități, preșcolarii să-și îmbunătățească rezultatele, să se comporte conform regulilor stabilite de comun acord. Astfel, prin toate aceste forme de evaluare și metode de apreciere a rezultatelor, preșcolarii devin treptat capabili să se autoaprecieze, să descopere ce au lucrat bine, corect, ce achiziții noi au, dar și ce lacune trebuie compensate.

Cele mai des întâlnite forme de evaluare sunt: evaluarea **inițială, continuă și finală**.

Evaluarea inițială se realizează la începutul unui program de „instruire” și stabilește nivelul de pregătire a preșcolarilor în momentul inițierii programului respectiv, constituind o condiție hotărâtoare pentru reușita activităților următoare deoarece oferă educatoarei posibilitatea de a cunoaște potențialul fiecărui copil.

La fiecare început de an școlar se planifică o perioadă de două săptămâni pentru evaluarea inițială a copiilor din grupă, în scopul cunoașterii acestora, pentru a stabili care este nivelul și ritmul lor de dezvoltare, gradul în care stăpânesc anumite cunoștințe, abilități sau competențe necesare învățării.

Întrucât nu există un set unitar de probe de evaluare¹⁰⁰ pentru copiii de 3-6/7 ani, selectarea probelor de evaluare sau conceperea lor trebuie să se facă cu multă responsabilitate, consultând bibliografia de specialitate și Curriculum-ul pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani) 2019, ținându-se seama de comportamentele specifice fiecărui domeniu de dezvoltare.

O evaluare eficientă este bazată pe observarea sistematică a comportamentului copilului deoarece oferă educatoarei informații despre copii privind perspectiva capacității lor de acțiune și de relaționare, despre competențele și abilitățile de care dispun în mod direct. Chiar dacă sunt menționate și fișele de lucru printre celelalte metode de evaluare trebuie avut grijă ca probele cu sarcini pe fișe să fie echilibrate cu observarea comportamentului copilului în timpul jocului, copiii să nu fie reținuți de la joc, pentru a rezolva sarcini pe fișe.

Probele de evaluare sunt integrate în activitatea zilnică obișnuită, de exemplu, jucându-se la Centrul „Joc de rol”, „De-a bucătăria”, copilului i se pot adresa întrebări despre culorile obiectelor de veselă. În Centrul „Construcții” se pot obține informații despre formele geometrice pe care copilul le cunoaște. La „Științe” printr-o discuție, fără a-i întrerupe jocul cu castanele, se poate constata dacă face clasificări, ordonări după mărime sau poate număra.

Este necesar să observăm copilul în contexte naturale cât mai variate, în mediile lui firești: în sala de grupă, în timpul jocului în aer liber, în timpul activităților extracurriculare, în timpul mesei, la sosirea și plecarea din grădiniță. Se recomandă evitarea evaluării unilaterale, care vizează doar latura cognitivă (daca numără, vorbește în propoziții, recunoaște anumite cuvinte, știe povești, poezii etc.), ci și nivelul de dezvoltare al copilului din punct de vedere fizic și socio-emoțional, iar informațiile obținute trebuie analizate în interrelație.

Datele obținute ajută la conturarea activității didactice în trei planuri: stabilirea modului adecvat de predare a noului conținut al programei, organizarea unui program de recuperare, dacă este cazul, și adoptarea unor măsuri de sprijinire și recuperare a unora din preșcolari.

¹⁰⁰ Chiriac M.(1970), „Evaluarea-ghid al activității din grădiniță”- studiu științific, București

Această formă de evaluare determină o anumită planificare a secvențelor de învățare pentru a aprecia viitoarele progrese ale preșcolarilor, dar și pentru a permite educatoarei să-și evalueze strategia didactică folosită.

Evaluarea formativă își propune să verifice toți preșcolarii asupra conținuturilor predate, fapt ce permite ca educatoarea să cunoască pregătirea copiilor, identificarea lacunelor, după fiecare secvență de învățare să adopte măsuri pentru ameliorarea procesului de învățământ.

Se poate realiza cu ajutorul fișelor individuale, a jocurilor-exerciții, a jocurilor de rol, a povestirilor, a repovestirilor, a dialogurilor în situații reale sau imaginare, memorizărilor, asamblărilor de figurine, construcțiilor, modelajului etc. Ea vizează toate domeniile de dezvoltare ale copilului. În funcție de rezultatele obținute, se stabilește un plan de intervenție remedial sau de dezvoltare.

Cele mai utilizate instrumente de înregistrare a datelor sunt: fișa de observație, grilele de verificare și control, rapoartele, fișa de caracterizare. Aceste documente însoțite de observații - comentarii, aprecieri ale educatoarei, fotografii - sunt cuprinse în portofoliul copilului și dovedesc traiectoria dezvoltării lui.

Evaluarea finală intervine la sfârșitul unei perioade mai lungi de învățare, la sfârșit de an școlar, ciclu de învățământ. Se urmărește stabilirea măsurii în care elevii au capacitatea de a opera cu cunoștințele de bază însușite și și-au format abilitățile vizate pe parcursul derulării programului de instruire. Oferă informații utile asupra nivelului de performanță atins de elevi în raport cu obiective propuse.

Aceasta formă de evaluare vizează nivelul de performanță atins în raport cu dimensiunile dezvoltării și comportamentele vizate cuprinse în curriculum și se realizează, în special, înainte de părăsirea grădiniței. Pe baza constatărilor privind măsura în care copilul a atins comportamentele vizate, educatoarea îi schițează profilul de personalitate, descrie inventarul de cunoștințe principale, identifică interesul și posibilitățile de învățare, pentru a argumenta recomandarea înscrierii sale în școala primară sau reținerea în grădiniță.

Așadar, prin evaluare, educatoarea își îndeplinește misiunea de a pregăti copilul pentru intrarea în școală, de a urmări ce se întâmplă cu el și după terminarea grădiniței, furnizând învățătorilor datele necesare continuării acțiunii instructiv-educative pe diferite trepte. Totodată, se recomandă cadrului didactic să monitorizeze în permanență progresul copilului. Acesta fiind în prealabil comunicat și discutat cu familia acestuia. Implicarea părinților ca sursă de informații și evaluatori direcți se poate realiza prin activități comune (părinți-copii-educatoare), activități de consiliere, discuții informale individuale, periodice sau zilnice, dacă este necesar, prin analiza portofoliului individual al copilului, prin analiza agendei de comunicare cu părinții, prin scrisori

tematice, prin intermediul copiilor care vor duce acasă desene, fișe, felicitări, tablouri confecționate de ei, etc., sporind, astfel, preocuparea acestora pentru munca educativă și conținutul informațional transmis de educatoare și atrăgând sprijinul lor ca parteneri în educație. Acest lucru ajută familia să știe care sunt obiectivele programului educațional corespunzător vârstei copilului lor, precum și ce înseamnă și care sunt domeniile de dezvoltare, care este stadiul de dezvoltare la care se află propriul copil, ce este capabil să rezolve la un moment dat în raport cu vârsta și cu stadiul anterior de dezvoltare etc.

Metode și instrumente de evaluare utilizate în activitățile de educare a limbajului

În grădiniță sunt valorificate, cu nuanțe specifice, atât metodele clasice, cât și cele moderne de evaluare, adaptate particularităților copiilor preșcolari și la specificul demersului instructiv-educativ derulat în ciclul preșcolar:

METODE CLASICE/TRADIȚIONALE DE EVALUARE:

OBSERVAREA SISTEMATICĂ A COPIILOR

- deprinderile copiilor preșcolari de a valorifica valențele comunicării verbale (orale, scrise), nonverbale și paraverbale;
- etapele dezvoltării limbajului copilului;
- caracteristici ale dialogului cu copilul și cu părinții;
- caracteristici ale produselor activității copiilor (desene, colaje, machete, picturi, construcții etc.);
- caracteristici ale procesului de comunicare, de integrare/socializare;

PROBA ORALĂ

- caracteristicile pronunției copiilor;
- caracteristici ale implicării copiilor într-un anumit tip de dialog;
- măsura în care copiii utilizează limba română literară actuală la nivel fonetic/fonologic, lexical-semantic, gramatical, stilistic;
- capacitatea copiilor de a se raporta la un anumit text literar/nonliterar;
- capacitatea de a verbaliza întâmplări reale/imaginare etc.;

PROBA SCRISĂ/GRAFICĂ

- redarea în scris/grafic a unor sunete/cuvinte/propoziții, reprezentarea lor grafică;
- deprinderile copiilor de a scrie după „dictare”, de a transcrie, de a copia anumite semne grafice/litere (de exemplu, propriul prenume al copilului preșcolar) etc.;

PROBA PRACTICĂ

- relaționarea oral – grafic în comunicare;

- realizarea/completarea de machete care să reflecte receptarea și decodarea corectă de către copii a unui text (lecturat, povestit de educatoare);
- capacitatea de redare a unei replici în cadrul unei dramatizări (cu nuanțele posibile la fiecare nivel de vârstă) etc.;

TEMA DE LUCRU ÎN GRUPĂ

- gruparea personajelor aparținând aceluiași text;
- corelarea unei imagini cu reprezentarea grafică a silabelor cuvântului care o denumește (___ __ = pentru un cuvânt alcătuit din două silabe; ___ __ __ = pentru un cuvânt alcătuit din trei silabe etc.);
- eliminarea dintr-o mulțime de elemente a celui care nu se potrivește;
- „verbalizarea” rezultatelor, realizată de fiecare copil sau de purtătorul de cuvânt al fiecărei echipe etc.

AUTOEVALUAREA

- raportarea la criterii stabilite/discutate în prealabil cu preșcolarii;

METODE MODERNE/ALTERNATIVE DE EVALUARE:

PORTOFOLIUL INDIVIDUAL/DE GRUP

- însumarea materialelor asociate anumitor conținuturi abordate în cadrul demersului instructiv-educativ în grădiniță, a produselor activităților copiilor preșcolari (de exemplu, portofoliul/mapa fiecărui copil);

HARTA IMAGISTICĂ

- modalitate de reflectare, de către preșcolari, a relațiilor pe care aceștia le stabilesc între imagini aparținând aceleiași sfere sau unor sfere diferite ale cunoașterii, ale realității etc.;
- în funcție de tema reflectată, harta imagistică poate fi realizată ramificat, arborescent, linear etc.; de exemplu, harta imagistică a basmului *Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici* poate cuprinde siluetele personajelor, cerușe albe și negre (corespunzând personajelor pozitive, respectiv negative), săgeți de diferite tipuri (cu un capăt, cu două capete etc.), dispunerea acestora indicând felul în care copiii preșcolari percep relațiile dintre diferitele tipuri de personaje (de exemplu, un copil poate plasa în partea de sus a hărții împăratul și împărăteasa – mama Albei-ca-Zăpada, alt copil poate pune alături de silueta împăratului pe cea a mamei vitrege etc.);

PROIECTUL

- activitate etapizată, implicând: explicarea temei alese, discutarea elementelor noi care apar pe măsură ce se lucrează, urmată de soluționarea eventualelor probleme; de exemplu, proiectul care vizează realizarea unui album în care copiii preșcolari, pe măsură ce parcurg în cadrul activităților de diferite tipuri desfășurate în grădiniță tema *Primăvara*, lipesc imagini caracteristice acestui

anotimp, realizează desene după texte având această temă, completează treptat un mini-ierbar cu florile de primăvară din zona în care locuiesc, reflectă, în imagini, fotografii etc., obiceiurile specifice sărbătorilor de primăvară etc. (albumul poate fi realizat pe echipe de lucru: *Echipa micilor fotografi*, *Echipa florilor*, *Echipa sărbătorilor de primăvară*, *Echipa pictorilor* etc.);

INVESTIGAȚIA

- activitate organizată simplu, individual sau pe grupe, vizând acumularea de informații despre un conținut dat și sistematizarea informațiilor (după anumite criterii) și a rezultatelor obținute; de exemplu, la grădiniță se poate „investiga” de către preșcolari maniera de realizare a unor reclame pentru produse/activități asociate vârstei copiilor sau comportamentul anumitor personaje din texte cunoscute (în acest caz putând fi folosite siluete, machete, fragmente din înregistrări audio, video) etc.

Pentru întocmirea modelelor de evaluare, inițială și finală, ambele nivele, se recomandă consultarea Curriculumului pentru educație timpurie 2019, Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Suport-curriculum educație timpurie 2019.

3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II)

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea inițială se realizează la începutul anului școlar sau la integrarea copilului în grupă. Ea ne permite o reprezentare cât mai exactă a situației existente și ne sugerează strategii adecvate pentru obținerea performanței.

De obicei, prima săptămână la grupa mică este săptămâna de acomodare, dar educatoarea face observații și le notează în caietul de observații al grupei, evaluarea fiind indirectă, observând copilul în diverse situații, discutând, prin joacă/jocuri, etc.

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

DPM- Joc: „Ursuleții în excursie”

Itemi:

- Merge în direcția indicată de educatoare;
- Întinde mâinile sus, în față;
- Bate din palme sus, jos;
- Sare pe loc.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiectiv: *să execute la comandă mișcări ale diferitelor segmente ale corpului;*

Copiii vor fi organizați pe grupuri de câte 5-6 și vor executa, la comanda educatoarei, toate cerințele de la punctele a, b, c și d. Activitatea se va desfășura prin organizarea unui parcurs aplicativ. Copiii vor merge spre un reper dat, apoi vor executa restul mișcărilor sugerate de către educatoare, care va nota, cu punctajele stabilite, activitatea acestora.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI

DLC- Joc didactic: „Camionul cu jucării”

Itemi:

- a) Denumeste 4 jucării;
- b) Pronunță corect sunetele;
- c) Formulează o propoziție simplă despre o jucărie numită.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să pronunțe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;*
- *să formuleze propoziții simple, ca răspuns la întrebările primite.*

A. Copiii așezați în semicerc, vor recunoaște, la provocarea educatoarei, jucăriile. Proba se va desfășura sub formă de joc, cu toată grupa de copii. (PROBĂ ORALĂ)

B. Pronunția clară, corectă a sunetelor integrate în cuvinte, fără omisiuni, prelungiri sau inversiuni, va fi notată cu A, cea deficitară - cu D. (PROBĂ ORALĂ)

C. Educatoarea va prezenta diferite jucării (avion, barcă, păpușă, minge, ursuleț, etc.), iar copiii vor fi solicitați să alcătuiască propoziții simple. Răspunsurile vor fi notate cu A sau D, în funcție de

promptitudinea răspunsului sau de alcătuirea corectă a propoziției. Proba se va desfășura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

C. DOMENIUL ȘTIINȚE- CUNOAȘTEREA MEDIULUI

DȘ 1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpușa”

Itemi:

- a) Spune care sunt principalele părți ale corpului uman (mâini, picioare, cap, spate, abdomen);
- b) Recunoaște și denumește 4 obiecte de îmbrăcăminte/încălțăminte;
- c) Denumeaște cel puțin 4 alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiți, etc.).

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să enumere părțile componente ale corpului uman;
- să denumească unele obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte;
- să denumească alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiți, etc.).

Proba se va desfășura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

A. Fiecare recunoaștere a unei părți a corpului va fi notată cu A.

B. Proba a doua va fi aplicată într-o activitate ulterioară și se va desfășura la fel ca cea precedentă, cu grupuri de câte 5 copii.

C. A treia probă va fi aplicată într-o activitate ulterioară și se va desfășura la fel ca cele precedente, cu toată grupa de copii.

C. DOMENIUL ȘTIINȚE- ACTIVITĂȚI MATEMATICE

DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Copiii harnici”

Itemi:

- a) Separă jucăriile de alte obiecte;

- b) Grupează mașinile după mărime;
- c) Construiește, după model, un tren din cuburi (1-roșu, 1-albastru)

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să clasifice obiecte după criteriul formei și mărimii;
- să construiască structuri după un model dat.

Proba se va desfășura cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către câte un copil. (PROBĂ ORALĂ)

DȘ2- Joc didactic: „Unde se află ursulețul?”

Itemi:

- a) Denumeste poziția ursulețului: sus, jos, sub, pe;
- b) Așază ursulețul în poziția cerută.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- să sesizeze relațiile spațiale între grupe de obiecte;
- să plaseze obiecte în pozițiile indicate.

Proba va fi aplicată într-o activitate și se va desfășura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE - EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpușa!”

Itemi:

- a) Folosește formule de salut: „Bună ziua!”, „Bună dimineața!”, „La revedere!”;
- b) Folosește formulele: „Te rog!” și „Mulțumesc!”.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să cunoască norme elementare de conviețuire în grup (formule de politețe);*

Educatorea va prezenta copiilor așezați în semicerc, o păpușă ce va desfășura diferite activități: va intra/va ieși din grupă, le va prezenta diferite jucării, pe care copiii vor fi încurajați să i le ceară, etc. Proba se va desfășura sub formă de joc, cu *toată grupa de copii*. (PROBĂ ORALĂ)

DOS1- Observația**Itemi:**

- a) Mănâncă singur;
- b) Se încălță singur.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să dobândească autonomie în activitatea zilnică;*

Copiii vor fi observați pe parcursul mai multor activități și vor fi notate diferitele comportamente ale acestora (cele enumerate anterior). (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-ACTIVITĂȚI PRACTICE ȘI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ**DOS2- Colaj: „Câmp cu flori”****Itemi:**

- a) Lipește tulpini de flori și flori la locul potrivit
- b) Lipește fâșii de iarbă la locul potrivit

Indicatori:

- A = comportament atins (a., b.)
D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- să lipească flori și iarbă respectând indicațiile educatoarei

Activitatea se va desfășura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

DEC1- Desen: „Colorăm și ne jucăm cu baloane”

Itemi:

- a) Ține cu destulă ușurință creionul în mână;
- b) Colorează baloanele, cu sau fără depășirea liniei de contur;
- c) Numește două dintre culorile primare: roșu, galben, albastru (roșu ca mărul, galben ca soarele, albastru ca cerul).

Indicatori:

- A = comportament atins (a., b., c.)
D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să traseze cu îndrăzneală linii, pentru a colora suprafețe date;
- să asocieze culori unor elemente, obiecte întâlnite în mediul apropiat.

Activitatea se va desfășura cu *toată grupa de copii*. Copiii vor colora siluetele de baloane, după intuirea materialelor și a modelului.

- a) Va fi observată și notată modalitatea de a ține/a folosi creionul;
- b) Realizarea temei (colorarea) va fi notată în funcție de acoperirea suprafeței, încadrarea în spațiu, folosirea diferitelor culori;

- c) Educatoarea va prezenta diverse baloane având culorile primare (roșu, galben, albastru), apoi aceștia vor denumi culoarea baloanelor obținute.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV- EDUCAȚIE MUZICALĂ

DEC2- Exercițiu muzical: „Cântă ca mine!”

Itemi:

- a) Ascultă cu interes și atenție cântece;
- b) Reproduce relativ corect, după model, un cântec simplu.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;*
 - *să intoneze linia muzicală a unui cântec.*
- a) Pe parcursul mai multor activități, copiii vor asculta/audia, la alegerea educatoarei, în grup sau individual, cântecele propuse. (PROBĂ ORALĂ)
 - b) Copiii vor fi organizați în grupuri de câte 6-7 și, pe rând, vor “imita” fragmentul/cântecul propus de educatoare (PROBĂ ORALĂ)

Cântece propuse: „Ploaia”, „O mulțime de pitici”, „Ursulețul Martinel”, „Veverița”, „Cocoșelul”, „Azorel”, „Trenul”, etc.

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mare (nivel ii)

SĂPTĂMÂNA I

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Anotimpul meu preferat” (pictură), DPM - „Călătorie în lumea magică a poveștilor” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „Bună dimineața, dragă gradiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I₁ - Execută corect tipurile de mers, alergare, săritură învățate - 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2 p (Comportament A.1.3)

I₃ - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi -2p (Comportament A.2.3)

I₅ - Își spală mâinile și le șterge înainte de masă și după utilizarea toaletei -2 p (Comportament A.3.4)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Știu cum să mă comport” (joc didactic); Bibliotecă: „Cum ne comportăm cu ceilalți?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prietenul meu”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/ De-a capra cu trei iezi/ De-a purcelușii/ De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „4 cărți, 4 povești” (Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi) (citire de imagini); Construcții: „Casa bunicuței/ Casele purcelușilor/ Casa iezilor”;

Itemi

I₁ - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Precizează trei reguli ale grupei -2p (Comportament B.2.2)

I₄ - Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p (Comportament B.3.1)

I₅ - Își exprimă emoțiile prin diferite desene - 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întâmplă?” (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Anotimpul meu preferat” (pictură); Joc muzical: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I₁ - Denumeste fenomene specifice anotimpului redat în imagine -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p (Comportament C.1.1)

I₃ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₄ - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p

(Comportament C.3.2)

I₅ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p *(Comportament C.3.)*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „Știu să vorbesc corect” (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Diagrame cu flori și fluturi” (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Știu să mă comport frumos” (convorbire)

Itemi

I₁ - Denumeste poveștile descoperite în imaginile de la panou -2p *(Comportament D.1.2)*

I₂ - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p
(Comportament D.1.2)

I₃ - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p *(Comportament D.1.2)*

I₄ - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p *(Comportament D.2.1)*

I₅ - Desparte cuvintele recunoscute în imagini cu ajutorul educatoarei- 2 p *(Comportament D.3.3)*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele” (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă” (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează(mulțime – cifră)”.

Itemi

I₁ - Efectuează operații de seriare, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p *(Comportament E.1.1)*

I₂ - Numără în ordine crescătoare/descrescătoare în limitele 1-7- 2p *(Comportament E.2.1)*

I₃ - Raportează corect cifra la cantitate -2p *(Comportament E.2.1)*

I₄ - Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi) -2p *(Comportament E.2.2)*

I₅ - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi -2p *(Comportament E.3.1)*

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A-comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7 p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: 2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Jucăriile defilează” (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Locomotiva” (pictură); DEC - Educație Plastică: „Animale sau plante” (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecere” (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?” (convorbire), DPM - Educație Fizică: „Buburuzele la petrecere”; ALA - Joc de atenție: „Prinde jucăria”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

I₁ - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2p (Comportament A.1.3)

I₃ - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p (Comportament A.2.2)

I₅ - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p (Comportament A.3.1)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „Pisica” (desen), ALA - Construcții: „Lădițe pentru jucării”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecere”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I₁ - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p (Comportament B.3.2)

I₄ - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expresii faciale -2 p (Comportament B.4.1)

I₅ - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p
(Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Îmi construiesc o jucărie”; Artă: „Jucăria preferată” (lipire), Artă: „Animalul meu preferat” (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I₁ - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plastice/practice -2p
(Comportament C.1.1)

I₂ - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p(Comportament C.1.1)

I₂ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₃ - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei ,un cântec învățat -2 p
(Comportament C.3.2)

I₄ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.2)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc”; DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor” (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre ferma cu animale”

Itemi

I₁ -Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replică/răspuns -2p (Comportament D.1.1)

I₂ - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p (Comportament D.1.2)

I₃ - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p
(Comportament D.2.1)

I₅ - Desparte cuvintele în silabe - 2 p (Comportament D.3.1)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DS - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor” (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra” (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează alimentele după formă”; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

- I₁ - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)
- I₂ - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)
- I₃ - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4)
- I₄ - Sortează ființele vii, alcătuind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)
- I₅ - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A - comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7 p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: -2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

Obiectivele urmărite și itemii de evaluare trebuie gândiți și formulați ținând cont de particularitățile de vârstă și cele individuale ale preșcolarilor.

Sunt vizate următoarele domenii de dezvoltare:

Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale

- Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mișcare;
- Demonstrează conștientizarea simțurilor în acțiuni (recunoaște obiecte ascunse prin pipăit, fără să le vadă, execută mișcări la auzirea unor comenzi etc.);
- Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independent toaleta, folosește batista etc.).

Dezvoltare socio- emoțională

- Interacționează, din proprie inițiativă, cu copiii apropiați ca vârstă, în diferite contexte;
- Își spune corect numele, prenumele, vârsta, luna, ziua, orașul și țara în care s-a născut;

- Împărtășește celorlalți (copii, adulți din anturajul propriu) trăirile/emoțiile sale și reacționează adaptativ la contexte sociale variate.

Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii

- Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor;
- Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze;
- Stă și ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei.

Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii

- Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent;
- Creează, copiază și construiește forme (cerc, pătrat, triunghi etc.);
- Numără cu ușurință până la 5;
- Descrie timpul probabil și ilustrează o anumită stare a vremii (utilizează semne convenționale pentru ape, ploaie, munți, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii etc.).

Capacități și atitudini în învățare

- Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur;
- Găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic);
- Utilizează sau combină materiale și strategii în modalități noi pentru a explora sau rezolva problema.

Evaluarea inițială la **grupa mare** poate viza următoarele obiective, dimensiuni și itemi:

DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DLC

Activități desfășurate:

1. „Cel mai bun recitator” - concurs de recitări
2. „Completează ce lipsește” - joc didactic
3. „Cine este personajul?” - joc didactic
4. „Cuvinte - propoziții” - joc didactic

Obiective

- ✓ Să recite corect și expresiv poeziile alese;
- ✓ Să folosească corect formele de singular și plural în exprimare;
- ✓ Să recunoască personajele din poveștile prezentate;
- ✓ Să asocieze corespunzător personajul cu povestea din care face parte;
- ✓ Să formuleze cuvinte și propoziții dezvoltate corecte din punct de vedere gramatical.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;
- Expriarea orală a mesajului, a emoțiilor;
- Manifestarea unei atitudini pozitive față de limba română.

Itemi de evaluare

- Recită clar și expresiv poeziile cunoscute;
- Recunoaște versurile unei poezii cunoscute și denumește titlul acesteia;
- Recunoaște personajul și povestea din care face parte;
- Redă în propoziții simple sau dezvoltate conținutul unei povești, respectând ordinea logică a evenimentelor;
- Reproduce formule de început și încheiere a basmelor;
- Formulează enunțuri cu cuvinte date.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative:

- ✓ Jocuri pentru exersarea pronunției corecte a sunetelor limbii române;
- ✓ Corectarea curentă a greșelilor de exprimare;
- ✓ Expriarea permanentă în propoziții corecte din punct de vedere gramatical;
- ✓ Jocuri didactice pentru familiarizarea cu literele de tipar, despărțirea în silabe, identificarea poziției sunetelor în cuvinte etc.;
- ✓ Povestiri și repovestiri pentru îmbogățirea vocabularului;
- ✓ Colaborarea cu logopedul pe tot parcursul anului școlar.

DOMENIUL ȘTIINȚE- CUNOAȘTEREA MEDIULUI

Activități desfășurate

1. „Locurile minunate ale vacanței” - povestiri ale copiilor
2. „Așază la anotimpul potrivit” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să descrie locurile unde și-a petrecut vacanța de vară;
- ✓ Să enumere activități și jocuri specifice verii;
- ✓ Să denumească cele patru anotimpuri;
- ✓ Să asocieze imagini fiecărui anotimp.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;
- Caracteristici structurale și funcționale ale lumii înconjurătoare;
- Relații și deducții logice în mediul apropiat.

Itemi de evaluare

- Denumește localitatea și caracteristicile zonei unde și-a petrecut vacanța;
- Descrie cel puțin două activități/jocuri la care a participat în timpul vacanței;
- Recunoaște anotimpul reprezentat de imagine și precizează 2-3 caracteristici ale acestuia;
- Asociază cel puțin două imagini cu anotimpul corespunzător.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- Jocuri didactice pentru consolidarea și sistematizarea cunoștințelor referitoare la fructe, legume, animale, anotimpuri, etc.;
- Intuirea de către copii a unor caracteristici ale fenomenelor mediului înconjurător și a cauzalității acestora în vederea formării premiselor concepției științifice despre lume;
- Înnouirea permanentă a centrului tematic cu materiale atractive și diversificate care să asigure învățarea spontană și de durată;
- Implicarea copiilor în activități extracurriculare diverse (excursii, drumeții, vizite tematice etc.) pentru dezvoltarea unor atitudini ecologice față de mediul înconjurător.

DOMENIUL ȘTIINȚE-ACTIVITATE MATEMATICĂ

Activități desfășurate

1. „Unde se află jucăria?” - joc didactic
2. „Trenulețul vacanței” - joc logico-matematic
3. „1,2,3,4,5 de acum suntem voinici” - joc didactic
4. „Numără și arată cifra!” - joc exercițiu

Obiective:

- ✓ Să sesizeze relațiile spațiale între grupe de obiecte;
- ✓ Să plaseze obiecte în pozițiile indicate;
- ✓ Să denumească și să utilizeze formele geometrice (cerc, pătrat, triunghi) în jocul propus;
- ✓ Să efectueze operații de grupare a obiectelor în funcție de anumite criterii;
- ✓ Să numere crescător și descrescător în intervalul 1-5;
- ✓ Să raporteze corect numărul la cantitate și invers.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Reprezentări elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;

- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor.

Itemi de evaluare:

- Precizează locul unui obiect raportat la un reper;
- Așază jucăriile în poziția indicată;
- Denumeste corect figurile geometrice învățate;
- Formează grupe de elemente după anumite criterii;
- Recunoaște cifrele și raportează corect cantitatea la număr și numărul la cantitate;
- Alege cifra corespunzătoare numărului de elemente;
- Formează șirul numeric 1-5;
- Precizează vecinii numerelor 2,3,4;
- Numără crescător și descrescător în limitele 1-5.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea și realizarea unor activități recuperatorii cu conținut matematic pe grupuri mici sau individuale;
- ✓ Stimularea vocabularului activ și pasiv al copiilor cu date din sfera matematicii.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-EDUCAȘIE PENTRU SOCIETATE

Activități desfășurate

1. „Igiena corporală” - convorbire
2. „Cum ne comportăm?” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să identifice cel puțin două măsuri de păstrare a igienei personale;
- ✓ Să recunoască obiectele de uz personal și modul de întrebuințare a acestora;
- ✓ Să cunoască norme elementare de conviețuire în grup (formule de politețe);
- ✓ Să respecte regulile de comportament civilizat în timpul jocului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Interacțiuni cu adulții și cu copii de vârste apropiate;
- Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală;
- Comportamente prosociale de acceptare și respectare a diversității.

Itemi de evaluare

- Precizează care sunt măsurile de păstrare a igienei personale;
- Denumeste obiectele de uz personal și detaliază modul de folosire a acestora;
- Folosește formule și cuvinte „magice”: „Bună ziua!”, „Bună dimineața!”, „La revedere!”, „Te rog”, „Mulțumesc” etc.;

- Alege imaginile care reprezintă fapte bune, motivând alegerea făcută;
- Identifică faptele negative prezentate în ilustrații, precum și consecințele acestora;
- Formulează corect mesajul transmis de ilustrații;
- Se joacă cu alți copii, interacționând pozitiv prin colaborare.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri didactice/de rol pentru însușirea normelor de igienă personală;
- ✓ Jocuri care presupun interacțiunea permanentă și colaborarea partenerilor;
- ✓ Responsabilizarea tuturor copiilor în cadrul desfășurării activităților cu conținut moral-civic;
- ✓ Menținerea legăturii permanente cu părinții prin ședințe și ore de consiliere săptămânale cu părinții.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-ACTIVITATE PRACTICĂ**Activități desfășurate**

1. „Mărgelile pentru păpuși” - înșirare
2. „Coiful” - îndoire

Obiective:

- ✓ Să execute lucrări practice de înșirare, decupare și îndoire utilizând materialele puse la dispoziție (mărgelile, paiete, hârtie glasă, foarfece etc.);
- ✓ Să realizeze cel puțin un obiect funcțional pe baza demonstrației făcute de educatoare și a experienței anterioare.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familială;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Denumeste materialele de lucru (mărgelile, paiete, hârtie glasă, foarfece etc.) precizând întrebuințarea lor;
- Înșiră elementele într-o succesiune logică, denumind lucrarea realizată;
- Îndoaie (pliază) hârtia conform demonstrației educatoarei;
- Decupează hârtia în mod corespunzător;
- Finalizează lucrarea respectând indicațiile primite pentru a realiza un coif.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Folosirea unor materiale atractive care să ofere motivație și dorința de implicare a copiilor;
- ✓ Exersarea deprinderilor practice-gospodărești a copiilor în cadrul activităților liber alese sau a celor experiențiale;
- ✓ Desfășurarea mai multor jocuri și activități pe grupuri pentru dezvoltarea abilităților de lucru în echipă;
- ✓ Planificarea unor ateliere de lucru în cadrul parteneriatelor cu familia sau cu școala.

DOMENIUL ESETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

Activități desfășurate

1. „Amintiri din vacanță” - desen
2. „Jucăria preferată” - pictură

Obiective:

- ✓ Să respecte poziția corectă a corpului față de suportul de lucru;
- ✓ Să traseze linii și puncte pentru a reda elemente ale mediului înconjurător;
- ✓ Să discrimineze culori după criteriile asociate unor aspecte întâlnite în mediul apropiat;
- ✓ Să realizeze prin tehnici specifice picturii cel puțin un element sugerat (jucăria preferată);
- ✓ Să aprecieze lucrarea unui coleg respectând cel puțin un criteriu enunțat de educatoare (acuratețe, respectarea temei, finalizarea lucrării).

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Respectă poziția corectă a corpului față de suportul de lucru;
- Trasează cu creionul linii și puncte pentru redarea temei propuse;
- Desenează elemente diferite, păstrând proporțiile și utilizând întreg spațiul plastic;
- Redă prin tehnici specifice picturii anumite elemente sugerate (jucăria preferată);
- Finalizează lucrarea începută;
- Apreciază lucrările colegilor.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Dezvoltarea reprezentărilor copiilor în cadrul tuturor activităților din grădiniță cât și a celor extracurriculare;

- ✓ Abordarea unor tehnici de lucru specifice artei plastice care să asigure motivarea și stimularea creativității copiilor;
- ✓ Exerciții pentru încălzirea mușchilor fini ai mâinii;
- ✓ Vizite la Muzeul de Artă din Ploiești și continuarea parteneriatului cu acesta.

DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV EDUCAȚIE MUZICALĂ

Activități desfășurate

1. „Cântece îndrăgite de copii” - audiții, repetare cântece
2. „Recunoaște cântecul!” - concurs de interpretări

Obiective:

- ✓ Să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;
- ✓ Să recunoască un cântec după un fragment melodic audiat;
- ✓ Să intoneze corect linia melodică a unui cântec cunoscut fără ajutorul educatoarei;
- ✓ Să execute mișcări ritmice sugerate de textul cântecului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare.

Itemi de evaluare

- Audiază cu plăcere cântece pentru copii;
- Recunoaște fragmentul audiat și continuă;
- Reproduce, respectând linia melodică, individual sau în grup un cântec cunoscut;
- Respiră corect în timpul interpretării cântecului;
- Execută corect mișcările sugerate de textul cântecului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea jocurilor cu text și cânt în cadrul Domeniului Estetic și Creativ, a activităților liber alese, a tranzițiilor etc.;
- ✓ Sensibilizarea copiilor pentru a interpreta linii melodice din cântecele cunoscute;
- ✓ Solicitarea executării de către preșcolari a mișcărilor sugerate de textul cântecelor și acompanierea cu anumite instrumente muzicale realizate de ei.

DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Activități desfășurate

1. „Ștafeta celor mai sprinteni” - joc sportiv

2. „În excursie” - concurs

Obiective:

- ✓ Să execute la comandă mișcări ale diferitelor segmente ale corpului;
- ✓ Să execute corect exercițiile de mers și alergare;
- ✓ Să-și coordoneze mișcările în raport cu comenzile date;
- ✓ Să-și dezvolte deprinderile motrice de bază (mers, alergare, săritură) și calitățile motrice (viteză îndemânare);
- ✓ Să aplice regulile de joc, manifestând fair-play.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Conduită senzorio-motorie pentru orientarea mișcării;
- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare.

Itemi de evaluare

- Respectă poziția corectă a corpului pentru comenzile „Drepti!”, „Pe loc repaus”, „La dreapta”, „La stânga”;
- Merge în direcția arătată de educatoare având diferite poziții ale membrilor;
- Execută exerciții de încălzire a diferitelor segmente ale corpului;
- Execută corect alergarea respectând poziția corectă a corpului;
- Răspunde motric la o comandă dată;
- Respectă regulile stabilite în cadrul jocului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri de orientare în spațiu după un reper dat, dezvoltare fizică armonioasă, gimnastică de înviorare zilnică, divertisment și jocuri în aer liber;
- ✓ Corectarea ținutei corporale și antrenarea copiilor în jocuri care să stimuleze cooperarea;
- ✓ Organizarea de activități extracurriculare care să satisfacă dorința de mișcare și de recreere a copiilor.

Prin activitățile propuse se urmărește dezvoltarea vocabularului și a exprimării corecte din punct de vedere fonetico-lexical. Domeniul Limbă și Comunicare, pe cele trei componente fonetică, gramatică, formulare de enunțuri, este omni prezent în toate domeniile de dezvoltare și în toți itemii propuși, deoarece orice acțiune este inteprinsă de copilul preșcolar este verbalizată, prima dată de către educatoare, iar mai apoi de către copii, astfel reușind a se urmări exprimarea verbală,

înțelegerea semantică, corectarea dicției și a pronunției. Creativitatea și expresivitatea limbajului oral sunt urmărite și exersate prin desfășurarea activităților zilnice.

3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II)

Model de evaluare finală aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea finală are drept scop valorificarea potențialului psihic și fizic al fiecărui copil în vederea stabilirii nivelului de pregătire, a volumului de cunoștințe, priceperi și deprinderi dobândite pe parcursul anului școlar.

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Proba 1

DPM- Joc: „Ștafeta” -parcurs aplicativ

Itemi:

- a) Merge în echilibru; (-Mergi pe marginea liniei!)
- b) Execută sărituri cu desprindere de pe ambele picioare și în adâncime; (-Ferește-te de lac!)
- c) Aleargă spre un obiectiv. (-Aleargă și pasează!)

Indicatori:

- A = comportament atins (a., b., c.)
- D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să execute deplasarea, prin pas adăugat, urmând linia trasată;
 - să execute săritura în adâncime, prin flexarea genunchilor și balansarea brațelor în față și în spate, cu desprindere de pe ambele picioare;
 - să execute alergarea spre direcția indicată.

Copiii vor fi organizați *pe grupuri de câte 5-6* și vor executa parcursul aplicativ, urmând indicațiile educatoarei.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Proba 1-DLC- Joc didactic „Ascultă și continuă!”

Itemi:

- a) Recunoaște poezia;
- b) Recită mai departe poezia;

c) Pronunță corect sunetele.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să pronunțe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;

Proba 2- DLC- Joc didactic „Cutia magică”

Itemi:

- a) Denumeste 3 obiecte, animale sau ființe văzute în imagine
- b) Formulează câte o propoziție simplă despre 3 obiecte din imaginea dată

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- să formuleze propoziții simple, ca răspuns la întrebările primite

C. DOMENIUL ȘTIINȚE-CUNOAȘTEREA MEDIULUI

Proba 1 -DȘ 1- Joc didactic „Coșul cu vitamine”

Itemi:

- a) Sortează fructele și legumele în coșuri diferite
- b) Recunoaște și denumește 2 legume și 2 fructe
- c) Precizează la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să sorteze fructele și legumele în coșuri diferite;
- să recunoască și să denumească 4 legume și 4 fructe, precizând la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere.

Proba se va desfășura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ 1- convorbire „Fiicele anului”

Itemi:

- a) Recunoașterea anotimpurilor și denumirea lor.
- b) Semnele fiecărui anotimp.
- c) Hainele potrivite pentru fiecare anotimp.
- d) Alegerea unui anotimp îndrăgit.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b., c.)

Obiective:

- să recunoască anotimpurile reprezentate în imagini, denumindu-le;
- să identifice, cu ajutorul imaginilor, semnele specifice fiecărui anotimp;
- să numească piesele vestimentare potrivite pentru fiecare anotimp, alegând jetonul potrivit;
- să răspundă întrebărilor adresate, în propoziții simple, corecte din punct de vedere gramatical.

C. DOMENIUL ȘTIINȚE- ACTIVITĂȚI MATEMATICE

Proba 1- DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Micul matematician”

Itemi:

- a) Sortează cuburi după criteriul culorii;
- b) Precizează culorile;
- c) Numără cuburile de aceeași culoare, precizând numărul lor.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să sorteze obiecte după criteriul culorii;*
- *să numere obiectele de aceeași culoare, precizând numărul lor.*

Proba se va desfășura cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ2- Joc didactic: „Cine știe mai bine?”

Itemi:

- c) Numără în limitele 1-3;
- d) Recunoaște și denumește cifrele în limitele 1-3;
- c) Asociază cifra cantității corespunzătoare;
- d) Formează mulțimi cu 1, 2, 3 elemente.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b., c.)

Obiective:

- *să numere crescător în limitele 1-3;*
- *să recunoască cifra de pe jeton;*
- *să asocieze cifra la cantitate și invers, cantitatea la cifră.*
- *Să formeze mulțimi de 1, 2, 3 elemente identice.*

Proba va fi aplicată într-o activitate ulterioară și se va desfășura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Suntem prieteni!”

Itemi:

- a) Numește-ți prietenul cel mai apropiat!;
- b) Cere politicos o jucarie!;

c) Colorează un desen pe care îl vei dăru!

Indicatori:

- A = comportament atins (a., b., c.)
D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să răspundă corect, în propoziție, întrebărilor educatoarei;
- să cunoască norme elementare de conviețuire în grup (formule de politețe);

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE- ACTIVITĂȚI PRACTICE ȘI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ

DOS 2- Aplicație: „Căpșuni”

Itemi:

- a) Rupe hârtia în bucățele;
- b) Mototolește hârtia, după demonstrația educatoarei;
- c) Uplete interiorul respectând conturul cu bucățelele de hârtie;
- d) Aplică alte elemente decorative.

Indicatori:

- A = comportament atins (a., b., c., d.)
D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- să rupă hârtia în bucățele;
- să mototolească hârtia urmând indicațiile educatoarei;
- să aplice prin lipire hârtia obținută prin mototolire în interiorul desenului.

Copiii vor rupe bucățele de hârtie creponată, apoi le vor mototoli, pentru a realiza tema. Activitatea se va desfășura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

DEC1- modelaj: „Ochelari de soare”

Itemi:

- a) Cunoaște și folosește tehnica mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;
- b) Obține forma finală dorită prin modelarea plastilinei;
- c) Alege lucrarea cea mai bună pentru expoziție.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.,c.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- *să numească materialele pregătite pentru activitate;*
- *să respecte indicațiile educatoarei pentru realizarea tehnicii mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;*
- *să obțină o pereche de ochelari, la finalul activității.*

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE MUZICALĂ

DEC2- „Jocuri muzicale”

Itemi:

- a) Recunoaște fragmentul din jocul muzical audiat;
- b) Reproduce relativ corect, un joc muzical;
- c) Execută corect mișcările sugerate de textul jocului muzical.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c))

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să recunoască fragmentul din jocul muzical audiat;*
- *să intoneze linia melodică a unui joc muzical;*
- *să execute corect mișcările sugerate de textul jocului muzical.*

MODEL DE EVALUARE FINALĂ APLICATĂ LA GRUPA MARE (NIVEL II)

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Vara” (pictură), DPM - „Ajută-l pe Matei să ajungă la mare” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator din grădiniță” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „La revedere, grădiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I₁ – Participă la activități fizice variate, adecvate nivelului de dezvoltare- 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate -2 p (Comportament A.1.3)

I₃ – Utilizează independent cu ușurință materiale și tehnici de lucru diferite pentru a picta, a modela - 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi - 2p (Comportament A.2.3)

I₅ - Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independența la toaletă, folosește batista) -2 p (Comportament A.3.4)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă comport în societate” (joc didactic); Biblioteca: „Cum ne comportăm cu ceilalți copii?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prieteni”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/ De-a capra cu trei iezi/ De-a purcelușii/ De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „7 cărți, 7povești” (Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi, Omida mâncăcioasă, Ursul Brun, Pete Motanul) (citire de imagini); Construcții: „Grădinița de copii/ Școala/ Casa mea”;

Itemi

I₁ – Interacționează din proprie inițiativă cu copii apropiați ca vârstă în diferite contexte -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ – Își exprimă dezacordul față de comportamente incorecte -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Precizează regulile grupei -2p (Comportament B.2.2)

I₄ – Are o imagine pozitivă despre sine. Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p
(Comportament B.3.1)

I₅ - Își exprimă emoțiile prin joc și activități artistice - 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întâmplă?” (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Vara-anotimpul meu preferat” (pictură prin diferite tehnici); Joc muzical: „Cel mai bun interpret”- repetarea cântecelor învățate;

Itemi

I₁ - Denumeste fenomene specifice anotimpurilor redată în imagine -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p (Comportament C.1.1)

I₃ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₄ - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p
(Comportament C.3.2)

I₅ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: “Eu știu și pot să vorbesc corect” (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Mandele” (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă voi comporta la școală?” (convorbire)

Itemi

I₁ – Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor -2p
(Comportament D.1.2)

I₂ - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p
(Comportament D.1.2)

I₃ - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p (Comportament D.2.1)

I₅ - Desparte cuvintele recunoscute în imagini -2 p (Comportament D.3.3)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele din poveste” (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă” (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează(mulțime – cifră)”.

Itemi

- I₁ - Efectuează operații de seriare, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p (Comportament E.1.1)
- I₂ - Numără în ordine crescătoare/ descrescătoare în limitele 1-10 - 2p (Comportament E.2.1)
- I₃ - Raportează corect cifra la cantitate -2p (Comportament E.2.1)
- I₄ - Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi, romb) - 2p (Comportament E.2.2)
- I₅ - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi -2p (Comportament E.3.1)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A-comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7 p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: 2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Pompierii defilează” (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Cireșul” (pictură); DEC - Educație Plastică: „Fructe și legume” (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecerea de final” (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?” (convorbire), DPM - Educație Fizică: „Inimășii la petrecere, dansează”; ALA - Joc de atenție: ”Prinde ursul”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

- I₁ - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p** (Comportament A.1.2)
- I₂ - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice - 2p** (Comportament A.1.3)
- I₃ - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p** (Comportament A.1.3)
- I₄ - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p** (Comportament A.2.2)
- I₅ - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p** (Comportament A.3.1)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „1 iunie” (desen), ALA - Construcții: „Tobogan”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecerea de final de grădiniță”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I₁ - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p (Comportament B.3.2)

I₄ - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expresii faciale -2 p (Comportament B.4.1)

I₅ - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Construiesc un raft pentru cărți”; Artă: „Rucsacul meu pentru școală” (lipire), Artă: „Animalul meu preferat” (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I₁ - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plastice/practice -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p(Comportament C.1.1)

I₂ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₃ - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei, un cântec învățat -2 p (Comportament C.3.2)

I₄ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.2)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc”; DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor” (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre prima zi de școală”

Itemi

I₁ - Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replăcă/răspuns -2p (Comportament D.1.1)

I₂ - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p (Comportament D.1.2)

I₃ - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p (Comportament D.2.1)

I₅ - Desparte cuvintele în silabe - 2 p (Comportament D.3.1)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor” (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra rechizitelor din ghiozdan” (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează fructele și legumele după formă și culoare”; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

I₁ - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)

I₂ - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)

I₃ - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4)

I₄ - Sortează ființele vii, alcătuind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)

I₅ - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A - comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: 2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

Evaluarea finală la grupa mare vizează cunoașterea nivelului de cunoștințe, priceperi, deprinderi și abilități pe care copiii le dețin la sfârșitul anului școlar. Evaluarea finală vizează atât cunoașterea nivelului grupei, cât și particularitățile individuale ale fiecărui copil, ritmul propriu de învățare, modul în care copiii se pot integra în activitatea școlară.

Instrumentele de evaluare sunt alese în funcție de particularitățile grupei de preșcolari:

- observarea copiilor în timpul diferitelor activități;
- dialogul cu copiii și părinții;
- aplicare de teste;
- studiul produselor activității - fișe de lucru individuale - probe orale, scrise și practice.

Dezvoltarea limbajului și a comunicării:

Comportamentele urmărite:

- formulează propoziții corecte din punct de vedere gramatical;
- desparte corect cuvintele în silabe, precizând numărul de silabe;
- reprezintă grafic cuvintele, silabele, sunetele;
- redă în propoziții simple și dezvoltate conținutul unei povestiri cu început dat;
- identifică poziția unui sunet în cuvânt; la începutul cuvântului, în interiorul cuvântului sau la sfârșitul cuvântului;
- dă exemple de cuvinte care încep cu același sunet;
- folosește corect singularul și pluralul;
- utilizează calitățile expresive ale limbajului oral;
- participă la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor;
- scrie litere și cuvinte simple;
- citește cuvinte simple.

Dezvoltarea cognitivă:

Comportamentele urmărite:

- cunoaște elemente ale mediului natural și social , poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului;
- cunoaște fenomene caracteristice anotimpurilor;
- descrierea verbală a legăturilor din mediul natural;
- recunoaște înfățișarea animalelor domestice și sălbatice, produsele obținute;
- cunoaște mijloacele de transport;
- diferențiază plante, flori, fructe după anotimpul specific;
- efectuează operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date :
apreciere a cantității, punere în corespondență, stabilirea ordinii în șirul numeric;
- numără crescător și descrescător în centrul 0-10;
- folosește corect atât numeralul cardinal cât și cel ordinal;
- compară două mulțimi, stabilind unde sunt mai multe, mai puține sau tot atâtea obiecte;

- denumeste vecinii numerelor;
- rezolvă exerciții sau probleme;
- efectuează exerciții de compunere sau descompunere a unor numere;
- efectuează operații și deducții logice în cadrul jocurilor cu piesele geometrice.

Dezvoltarea socio- emoțională:

Comportamentele urmărite:

- apreciază în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute;
- respectă normele necesare integrării în viața socială, reguli de securitate personală, reguli – de protecție și ocrotire a naturii;
- manifestă prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului;
- manifestă comportament pozitiv în relațiile de grup;
- folosește spiritului de observație critic și autocritic.

Domeniul capacități și atitudini de învățare:

Comportamentele urmărite:

- formarea deprinderii de a colora în contur, de a desena chipul copilului, de a tăia pe contur pe linie dreaptă, pe linie curbă și a lipi figurile tăiate într-un spațiu prestabilit;
- efectuează operații simple de lucru cu materiale din hârtie;
- utilizează unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice;
- dobândesc comportamente și atitudini igienice corecte față de propria persoană și față de alte ființe și obiecte;
- execută organizat, echilibrat și creativ compozițiile plastice;
- redă teme plastice specifice desenului și modelajului;
- recunoaște elemente ale limbajului plastic și să diferențieze forme și culori în mediul înconjurător;
- interpretează liber creativ lucrări plastice, exprimând sentimente estetice;
- utilizează un limbaj adecvat;
- intonează cântece pentru copii;
- diferențiază auditiv înălțimea sunetelor și nuanțele interpretării: tare-încet-potrivit, tempo: repede-rar;
- exprimă prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată.

Domeniul dezvoltare fizică, sănătate și igienă personală:

Comportamentele urmărite:

- execută mișcări motrice de bază: mers, sărituri, rostogoliri, cățărări;

- manifestă în timpul activității atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiție, fair-play;
- aplică deprinderile motrice de bază în trasee aplicative: mers, alergat, sărituri, târare, tracțiune, împingere, transport de greutate;
- execută mișcări în ritmul impus de muzică în timpul dansurilor populare, moderne sau cu temă realizate;
- respectă regulile de igienă personală și colectivă;
- are o ținută corporală corectă.

Copiii grupei mari trebuie să fie capabili la sfârșitul preșcolarității să exploreze și să descrie verbal și grafic obiecte fenomene, procese din mediu înconjurător folosind cunoștințele dobândite anterior; să efectueze operații de adunare și scădere cu o unitate în limitele 1-10, să asocieze corect numărul la cantitate și invers, să compună și să rezolve probleme simple, să stabilească relații între obiecte și grupuri de obiecte realizând comparații, să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical, să recunoască locul cuvântului în propoziție și să despartă cuvintele în silabe, să distingă sunetele ce compun cuvintele, să le pronunțe corect din punct de vedere fono-articulator, folosind corect acordul de gen, să folosească formule de politețe, să recunoască cuvinte simple și litere în text; să cunoască și să respecte principalele norme necesare integrării în viața socială precum și reguli de securitate personală; să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului, să cunoască și să aplice regulile elementare de igiena personală și de circulație rutieră; să utilizeze deprinderile motrice însușite în diferite contexte, să distingă componentelor spațio-temporale (ritm, durată, localizare).

3.3. Fișă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învățământul primar; Caietul de observații

Fișa pentru aprecierea progresului individual al copilului înainte de intrarea în învățământul primar.

Nume și prenume:

Data nașterii:

Educatoare: Păușan Dorina Melania/ Petaca Daniela Maria

Data de la care frecventează grădinița:

Data la care a finalizat grupa mare:

Perioada pentru apreciere inițială:

Perioada pentru apreciere finală:

Nr. crt.	Domeniul de dezvoltare	Indicatori comportamentali	Nivelul îndeplinirii indicatorului ¹⁰								
			Punctaj 1 ¹⁰¹ (apreciere inițială)-			Punctaj 2 ¹⁰² (apreciere pe parcurs)-			Punctaj 3 ¹⁰³ (apreciere finală)		
			Ns	D	A	Ns	D	A	Ns	D	A
1.	Dezvoltare socio-emoțională	Urmează indicațiile adulților în ceea ce privește comportamentul adecvat în anumite situații	21.09				09.11				13.06
		Interacționează, din proprie inițiativă, cu copiii apropiați ca vârstă, în diferite contexte		22.09				08.12			-
		Își adaptează comportamentul în funcție de regulile diferitelor situații (de ex.: vorbește în șoaptă când intră la bibliotecă, când merge la muzeu etc.)	30.09				17.11			15.06	
		Își spune corect numele, prenumele, vârsta, luna, ziua, orașul și țara în care s-a născut	21.09				06.09				14.06
		Împărtășește celorlalți (copii, adulți din anturajul propriu) trăirile/emoțiile sale și reacționează adaptativ la contexte sociale variate	28.09				09.09				13.06
		Alt comportament particular copilului									
2.	Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premisei citirii	Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor	24.09				19.11				15.06
		Utilizează în vorbire acordul de gen, număr, persoană, timp	23.09				20.09				15.06
		Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze		23.09				16.02			-
		Stă și ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei	24.09			15.09		22.02			-
		Recunoaște litere mari/mici de tipar și le pune în corespondență cu sunetul asociat	29.09			19.09	07.03				16.06
		Înțelege conceptul de scriere pentru comunicarea unei informații, a unui mesaj	02.10			16.09	06.04				16.06

¹⁰¹ Aprecierea inițială se realizează în primele două săptămâni la grupa mică

¹⁰² Aprecierea pe parcurs se realizează la grupa mijlocie atunci când observăm că preșcolarii și-au însușit comportamentele urmărite

¹⁰³ Aprecierea finală se realizează la grupa mare

	scrierii	(etichetează lucrările, scrie scurte mesaje de felicitare etc.)								
		Alt comportament particular copilului:								
3.	Dezvoltare fizică, a sănătății și igienei personale	Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mișcare (a prinde o minge, a arunca ceva etc.)	22.09			17.11	22.03			13.06
		Își pune singur pantofii și își leagă șireturile /se îmbracă și se dezbracă singur	21.09				03.02			13.06
		Demonstrează conștientizarea simțurilor în acțiuni (recunoaște obiecte ascunse prin pipăit, fără să le vadă, execută mișcări la auzirea unor comenzi, recunoaște mirosuri etc.)	28.09				19.10			15.06
		Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independent toaleta, folosește batista etc.)	21.09				10.03			13.06
		Demonstrează cunoașterea regulilor de siguranță în jocul simbolic	01.10				14.04			15.06
		Alt comportament particular copilului:								
4.	Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii	Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent	02.10				19.01			14.06
		Lucrează în grup pentru soluționarea unei probleme, utilizând strategiile dezvoltate de grup	30.09				16.03			14.06
		Numără cu ușurință până la 10/20	01.10				22.03			14.06
		Creează, copiază și construiește forme (cerc, pătrat, triunghi etc.)	01.10				19.05			14.06
		Describe și compară nevoile de bază ale ființelor vii	02.10				06.06			15.06
		Describe timpul probabil și ilustrează o anumită stare a vremii	29.				14.			15.

		(utilizează semne convenționale pentru ape, ploaie, munți, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii	09				10				06
		Alt comportament particular copilului:									
5.	Capacități și atitudini în învățare	Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur	28.09			14.01	13.10				16.06
		Exprimă dorința de a învăța să realizeze anumite acțiuni de autoservire, să confecționeze obiecte, jucării sau să găsească informații despre subiecte de care este interesat		30.09			05.10	31.03			-
		Face planul unei activități (din 3-4pași) și îl pune în practică	29.09				17.11				14.06
		Se concentrează la o activitate 20 de minute, fără supervizare	22.09				14.12				15.06
		Găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic)	24.09				12.12	09.02			-
		Utilizează sau combină materiale și strategii în modalități noi pentru a explora sau rezolva probleme	22.09				19.05			14.06	
		Alt comportament particular al copilului:									

Concluzii / Comentarii:

.....

Aprecieri inițială
 Întocmit

Educatoare,

Avizat

Director,

Am luat cunoștință
 Părinte,

Aprecieri finală
 Întocmit

Educatoare,

Avizat

Director,

Am luat cunoștință
 Părinte,

În completarea fișei de progres vom nota cu roșu datele evaluării inițiale, evaluare care se realizează în primele săptămâni de grupă mică. Evaluarea pe parcurs se va nota cu verde și se desfășoară pe parcursul perioadei în care copilul frecventează grădinița, așadar nu avem o perioadă dedicată, vom nota data când am observat progresul copilului pe indicatorul comportamental ales/observat. Pentru evaluarea finală vom folosi culoarea albastră, iar ca perioadă se desfășoară la finalul ciclului preșcolar, la final de grădiniță.

Fișa individuală de progres este un instrument indispensabil pentru a evalua progresul copilului pe întreaga perioadă a ciclului preșcolar și un real ajutor pentru începutul ciclului școlar.

Caietul de observații

Caietul de observații asupra copiilor este un instrument de lucru care vine în sprijinul educatoarelor/profesorilor pentru învățământul preșcolar, în activitatea de cunoaștere, evaluare și reflecție asupra dezvoltării individuale a copiilor cuprinși într-o grupă. Acesta poate oferi câteva puncte de reper în observarea, consemnarea și intervenția asupra comportamentelor copiilor în activitatea zilnică, precum și oportunitatea de a nota propriile reflecții despre interacțiunile copiilor ce se realizează în cadrul învățării, referitoare la evoluția acestora pe parcursul anului școlar, despre modul în care intenționează să procedeze în continuare, în vederea unei reușite a integrării școlare și sociale a preșcolarilor.

Activitatea educatoarei include o evaluare exactă a competențelor copiilor. Pentru aceasta este nevoie de metode eficiente. Una dintre aceste metode este observația. Observația asigură obținerea de informații detaliate despre copilul analizat, precum și intervenția minimă în activitatea acestuia.

Conceput ca un veritabil instrument de lucru al educatoarei, acest document colectează date și elemente care oferă o memorie a evoluției copiilor și a grupei în ansamblu. Utilitatea lui constă în prezentarea copiilor din grupă, cu istoria și evoluția personală sau de grup, pe toată durata frecventării grădiniței. Observarea liberă a comportamentelor unui copil și notarea lor, așa cum apar ele, fără delimitare pe domenii, va ajuta educatoarea să managerieze comportamentele problematice ale copiilor și să utilizeze cele mai potrivite metode de remediere acolo unde este cazul.

Caietul de observații reprezintă o metodă de evaluare a comportamentelor observabile și constituie un mecanism de ajustare continuă a procesului educațional din perspectiva cerințelor curriculumului pentru educație timpurie. Fiind un proces continuu, observarea are loc în mediul deschis al grupei și reflectă experiențele demne de luat în seamă, semnificative pentru copil și grup. Cadrul didactic se documentează prin observări repetate și face notițe descriptive ca rezultat al observării paralele a procesului educațional, întâmplări consemnate, rezultate ale unor sarcini de

lucru și alte contexte care reflectă o analiză aprofundată a cadrului didactic în raport cu evoluția și dezvoltarea copilului.

Observațiile pe care trebuie să le consemnăm despre copil se referă la:

- **modul cum acționează cu obiectele** (cum le mânuiește, dacă inventează moduri noi de a le folosi, dacă se joacă cu materialele din toate centrele, dacă folosește o varietate de materiale sau optează doar pentru unele) ;
- **modul cum interacționează cu ceilalți** (educator, copii, alți adulți): mod de comunicare verbală/noverbală, inițiativă în comunicare, capacitate de autocontrol, capacitatea de exprimare a emoțiilor și de a înțelege emoțiile celorlalți;
- **relațiile în cadrul grupului social al clasei** (dacă se joacă cu copiii, ce roluri preferă, dacă inițiază jocuri, cu ce copii preferă să se joace).

Pentru o consemnare riguroasă pot fi utilizate mai multe tehnici de înregistrare a datelor prezentate mai jos:

- Înregistrări factuale** – sunt rezumate ale unor evenimente care cuprind informații despre:
 - ❖ ce s-a întâmplat;
 - ❖ când s-a întâmplat;
 - ❖ unde s-a întâmplat;
 - ❖ care a fost stimulul care a declanșat interesul pentru o anumită activitate;
 - ❖ care au fost reacțiile copilului (dialogurile, calitatea comportamentului) ;
 - ❖ cum s-a încheiat acțiunea.
- Înregistrări narrative sau de tip jurnal** – sunt aprecieri, impresii asupra activităților individuale sau de grup care prezintă aspecte reușite sau mai puțin reușite și se fac la sfârșitul zilei.
- Cuantumurile de frecvență și mostrele temporale** ajută educatorul să urmărească de câte ori se manifestă un anumit comportament. **De exemplu** : „Dragoș a mușcat de cinci ori copiii, până la masa de prânz.” sau „Rebeca plâns 10 minute înainte să adoarmă”.

Sugestii pentru desfășurarea observării:

- ✓ Este bine să petrecem un timp în preajma copilului, fără să notăm, pentru ca acesta să se obișnuiască cu prezența noastră.
- ✓ Dacă unul din copii vă întreabă ce faceți, îi puteți spune „Scriu ceva ce trebuie să țin minte”.
- ✓ Dacă nu avem suficient timp pentru cele 15 minute de observare, putem descrie primele 5 minute din activitatea copilului, apoi vom face notații succinte.

- ✓ Observarea se face mai bine: când sunt în clasă copii mai puțini (la sosire, la plecare); când în clasă mai este un adult care poate prelua responsabilitățile (îngrijitoarea sau un părinte); când în clasă e liniște; când copiii se joacă.
- ✓ Dacă formulați ipoteze finale prea devreme, fără a avea o imagine mai completă despre copilul observat nu puteți să hotărâți corect ce aveți de făcut;
- ✓ Dacă, totuși, credeți că aveți materialul necesar pentru formularea unei ipoteze, formulați-o sub formă de întrebare, nu ca și afirmație. Exemplu: Oare comportamentul negativist al lui Darius să fie cauzat de problemele prin care trece în legătură cu divorțul părinților ? Alte exemple de formulări acceptabile : „S-ar părea că...”, „E posibil ca...”, „Observările date ar putea să ne sugereze că..”, „Aceasta ne spune, probabil că...”.

Pentru o observare reușită, este important:

- ✓ Să stabilim exact scopul pe care ni-l propunem;
- ✓ Să stabilim comportamentele care ne interesează;
- ✓ Să ne concentrăm asupra câte unui copil pe rând;
- ✓ Să alocăm un timp special (de exemplu, 10-15 minute la jocuri și activități alese);
- ✓ Să notăm cât mai exact faptele;
- ✓ Să nu facem interpretări sau etichetări subiective;
- ✓ Să notăm ceea ce ni se pare important, nou pentru dezvoltarea copilului;
- ✓ Să observăm în condiții cât mai variate, locuri diferite și momente diferite, deoarece un comportament constant în situații diferite, e important pentru interpretare;
- ✓ Să interpretăm datele înregistrate pentru a diferenția aspectele caracteristice de cele aparente.

CAPITOLUL 4.

FACILITAREA TREGERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR

4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar

Copilul preșcolar este curios și plin de energie, se află la vârsta întrebării repetitive „de ce?”. Aceasta este etapa cea mai importantă din viața sa pentru că acum se formează personalitatea lui ca viitor adult, începe procesul de asimilare a informațiilor, de formare a imaginii de sine, a deprinderilor și dezvoltarea încrederii în sine.

Odată cu intrarea în grădiniță copilul de vârstă preșcolară se confruntă cu diferențele dintre cerințele comportamentale din familie și cele din mediul instituționalizat al grădiniței și cu contradicțiile datorate diferențelor dintre resursele interioare ale copilului și dorința satisfacerii unor cerințe exterioare. Copilul este acaparat de aspectele estetice care țin de amenajarea sălii de grupă cum ar fi: jucăriile, organizarea mobilierului, a centrelor tematice, decorațiunile, culorile predominante, identificarea grupei cu un anumit nume etc. Toate acestea acționează asupra proceselor cognitive și conduc la formarea personalității copilului.

Activitatea dominantă a preșcolarului este jocul, dar jocul corelat cu sarcini instructiv-educative, cu elemente de creație și muncă favorizează dezvoltarea proceselor cognitive operaționale ale acestuia. În cadrul jocului didactic se realizează trecerea de la percepția neorganizată și spontană la o percepție organizată, intenționată și orientată spre un scop. Prin activitățile organizate în grădiniță copilul este pus acum în situația de a se acomoda unui mediu nou, obositor și stresant la început, în situația de a ajuta adulții, de a relaționa cu alți copii de vârstă sa, de a găsi răspunsuri, de a rezolva situații, poate chiar și în situația de a conduce el o activitate.

Copilul preșcolar trece printr-o perioadă de organizare și pregătire a dezvoltării gândirii, finalizarea operațiilor concrete având loc între vârsta de 7/8 ani și 11/12 ani. Odată cu evoluția gândirii, evoluează și limbajul, calitatea dezvoltării proceselor cognitive fiind dată de dezvoltarea limbajului. Așadar, gândirea și limbajul sunt în strânsă intercondiționare, dezvoltarea limbajului fiind legată de evoluția gândirii și invers. De la gândirea de tip „concret și particular” se poate ajunge la gândirea de tip „generalizare și abstractizare” doar cu ajutorul unui limbaj dezvoltat corespunzător.

În jurul vârstei de trei ani copilul își însușește aproape toate sunetele limbii materne, dar pronunția acestora este deficitară din cauza particularităților de dezvoltare a aparatului fonator, a analizatorului auditiv și nervo-motor. În grădiniță, latura fonetică a limbajului se perfecționează și în jurul vârstei de 5/6 ani, preșcolarul stăpânește structura ritmică și fonematică a cuvintelor, elemente de intonație ale frazei și normele ortoepice.

O atenție deosebită trebuie acordată însușirii structurii gramaticale a limbii materne deoarece preșcolarul nu „învață” regulile gramaticale, ci sunt însușite de acesta în mod practic, ascultând vorbirea celor din jurul său. În condițiile unei educații corecte la terminarea grădiniței preșcolarul stăpânește structurile gramaticale de bază și în general, le utilizează corect.

La intrarea în grădiniță copiii mici folosesc propoziții simple deseori lipsite de legătură între ele, fapt care ne arată dificultățile pe care aceștia le întâmpină în formularea și redarea propozițiilor. Totodată la această vârstă în exprimarea copiilor vom observa dezacordul dintre subiect și predicat și utilizarea defectuoasă a genitivului și a dativului .

În funcție de modelul lingvistic din jurul copiilor, aceștia vor fi capabili sau nu, să învețe și să utilizeze corect regulile gramaticale de bază ale limbii materne: folosirea corectă a substantivelor, a diferitelor forme de pronume, a adjectivelor, a gradelor de comparație, utilizarea corectă a conjuncțiilor.

Depistarea defectelor și a tulburărilor de vorbire trebuie făcută din timp, deoarece acești copii sunt timizi, retrași, lipsiți de îndrăzneală și cu o afectivitate deficitară. Aceste tulburări de vorbire au influențe negative asupra dezvoltării intelectuale a copilului și a randamentului școlar. Defectele de vorbire la vârsta preșcolară se datorează stadiului de formare și dezvoltare a copilului. Defectele limbajului de natură fiziologică dispar ca efect al maturizării copilului și al procesului instructiv educativ.

Prin dezvoltarea limbajului în activitățile instructiv educative din grădiniță se înțelege atingerea următoarelor dimensiuni:

- identificarea obiectelor prin intermediul cuvântului;
- perfecționarea pronunției;
- îmbogățirea vocabularului;
- complicarea comunicării verbale (cuvânt – propoziție – frază);
- interiorizarea structurilor gramaticale.

Odată cu dezvoltarea limbajului și a gândirii crește și capacitatea de înțelegere iar grădinița are rolul de a facilita atingerea acestui deziderat.

4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar

Grădinița constituie o etapă fundamentală în dezvoltarea copilului, nu doar prin conținutul științific al procesului instructiv-educativ, ci și prin libertatea de acțiune oferită preșcolarului, care îi stimulează interesele de cunoaștere și contribuie la lărgirea câmpului relațional.

Pregătirea pentru școală înseamnă, în primul rând, o stare de disponibilitate pentru activitatea de învățare, asigurarea unor condiții interioare care să ofere copilului posibilitatea de a aborda optim solicitările noii activități, dar și acea stare psihologică pozitivă față de momentul debutului școlar. Acestea trebuie realizate atât în familie cât și în grădiniță.

Învățământul preșcolar are menirea de a forma copiii sub aspect psiho-intelectual, fizic și socio-afectiv, pentru o cât mai ușoară adaptare la activitatea de tip școlar, asigurând astfel continuitatea de la grădiniță la școală. Activitatea instructiv-educativă din grădiniță îl impulsionează pozitiv în evoluția lui și îi ușurează trecerea spre următoarea treaptă a integrării sociale și anume, școala. Copilul percepe trecerea de la preșcolaritate la școlaritate ca un salt calitativ în evoluția lui socială. Adaptarea și integrarea copilului fără dificultăți deosebite în mediul școlar instituționalizat, este rezultatul unei dezvoltări multilaterale a copilului în grădiniță. În acest sens, grădinița are rolul:

- de a sistematiza și integra cunoștințele, experiențele și influențele dobândite de copii în primii ani de viață,
- de a lărgi contactele lor cu lumea exterioară,
- de a dezvolta capacități de receptare a informației,
- de a realiza o serie de obiective ale educației fizice, estetice, etice și afective,
- de a contribui la socializarea copiilor, la satisfacerea nevoii lor de relații sociale și de activitate.

Pregătirea copilului pentru școală vizează, în principal, dezvoltarea limbajului, cultivarea inteligenței și a spiritului de observație. Totodată se urmărește facilitarea dezvoltării proceselor cognitive, afective și voliționale, perceptiv-motorii și accentuarea pregătirii pentru citit-scris, precum și dezvoltarea deprinderilor de integrare în colectivitate, de adaptare la mediul social înconjurător, etc. Primul sistem instituțional de educație din viața copilului este creșa sau grădinița, în cadrul căreia copilul își manifestă independența.

Cea mai mare parte a zilei o petrece în compania colegilor de grupă, a adulților care își desfășoară activitatea în grădiniță și mai puțin în familie. Fiecare copil se obișnuiește în ritm propriu cu această nouă situație în funcție de personalitatea lui, de relația cu părinții și stilul de educație de care a beneficiat până la intrarea în sistemul instituțional. Odată trecut prin această perioadă de adaptare, copilului i se deschid orizonturi largi într-o lume plină de joc, povești, vrajă. Astfel poate deveni el însuși deschis către lume. Sarcina grădiniței constă în a-l face pe preșcolar apt pentru viața de școlar cu ajutorul personalului didactic, didactic auxiliar și a celui de specialitate (logoped, psiholog). Această perspectivă este diferită de abordarea de odinioară referitoare la rolul grădiniței de pregătire pentru școală, ca un rol principal.

Ce presupun de fapt aptitudinile necesare pentru școlaritate ale copilului? Care sunt factorii necesari ca un preșcolar să devină apt pentru intrarea în ciclul primar?

Mogonea abordează aptitudinea pentru școală din două perspective:¹⁰⁴

1. Pregătirea școlară ca o capacitate de adaptare la viața școlară.

În vederea realizării acestui factor, copilul trebuie să aibă câteva trăsături și abilități de bază, (cum ar fi flexibilitatea și abilitatea de adaptare) cât și resurse specifice. Printre resurse recunoaștem resursele energizatoare (motivație, afectivitate), pre-instrumentale (ținerea corectă a creionului), instrumentale (vorbită, cunoașterea numerelor, concepte matematice de bază).

2. Pregătirea școlară ca aptitudine pentru a învăța la școală.

Se bazează pe abilități intelectuale eficiente, permite stocarea și prelucrarea corectă a informațiilor, dar în același timp implică un echilibru între resursele externe și interne ale activității de învățare, un echilibru al diferitelor tipuri de activități de învățare, corespondența dintre vârsta mentală și cea cronologică.

Copilul trebuie să fie apt din punct de vedere fizic, psihologic și social pentru a începe viața școlară. Un copil poate deveni apt pentru viața școlară ținând cont de dotările sale moștenite, influențele benefice ale mediului (îngrijire, educație), caracteristicile de dezvoltare și legile dezvoltării. Sarcina grădiniței este de a dezvolta capacitățile, personalitatea copilului și abilitățile necesare vieții școlare.

Chiar dacă este la grupa mare preșcolarul nu este încă „școlarul mic”. Așadar îi vom dezvălui tainele lumii înconjurătoare, îi dezvoltăm abilități intelectuale și lingvistice prin diferite tehnici: jocuri ritmice și/sau muzicale, îl introducem în spiritul tradițiilor prin povestiri transmise prin viu grai, activități de activizare și mișcare. Prin intermediul activităților antrenante care necesită o participare activă, capacităm preșcolarul să dobândească abilitățile unui viitor școlar.

Rolul principal al grădiniței este dezvoltarea holistică a întregii personalități, ținând cont de vârsta și particularitățile individuale ale copiilor.

Din perspectiva dezvoltării menționăm patru domenii:

1. Abilități sociale: independență, autosuficiență, autocunoaștere, încredere în sine, deschidere, toleranță, empatie, perseverență în activități, voință, simțul sarcinii, motivație, abilități de cooperare, conștientizarea regulilor, gestionarea conflictelor, creativitate, capacitatea de

¹⁰⁴ Mogonea, F.R. (2014). Pregătirea copilului pentru integrarea optimă în activitățile de tip școlar. In Mogonea, Florentina (coord): Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii. Ed. Paralela 45, Pitești, 157-159.

rezolvare a problemelor, gândire critică, comunicare, metacomunicare.

Abilitățile sociale ale copilului pot fi observate în orice moment al zilei. Relațiile și interacțiunile sale sociale sunt, de asemenea, prezente în timpul jocurilor și activităților. Cadrul didactic din învățământul preșcolar are prilejul de a cunoaște viața socio-emoțională și calitățile copilului de la intrarea în grădiniță. Observarea copilului la intrarea în comunitate este esențială în vederea stabilirii punctului de pornire al dezvoltării.

2. Abilități intelectuale: percepție vizuală precisă, diferențiată; percepție auditivă-capacitatea de a conecta informații văzute-auzite; memorie vizual-verbală; gândire logică; gândire creativă; fantezie; atenție.
3. Abilități verbale: comunicare, metacomunicare, cutezanță în comunicarea orală, tehnică corectă în vorbire, vocabular, expresivitate, utilizarea instrumentelor limbajului vorbit.
4. Abilități fizice: mișcări coordonate, armonice; motricitate grosieră coordonată, dezvoltată; abilități motorii fine.

Introducerea clasei pregătitoare în ciclul primar poate invoca întrebarea în rândul cadrelor didactice din învățământul preșcolar, dacă la sfârșitul ciclului preșcolar copilul deja trebuie să îndeplinească în totalitate criteriile, caracteristicile psihologice ale dezvoltării care îl fac apt pentru școală. Răspunsul la această întrebare este categoric următorul: abilitățile, capacitățile, formele de comportament și de conduită ale copilului- necesare pentru învățarea în școală și eligibilitatea pentru viața de școlar- ar trebui să-și atingă apogeul la sfârșitul clasei pregătitoare. Astfel, clasa pregătitoare are rol de încurajare, susținere și sprijinire a copilului.

Conceptul de pregătire pentru școală presupune implementarea unei abordări integratoare, deoarece înseamnă, pe de o parte, pregătirea copilului prin dezvoltarea capacităților specifice, gradul de pregătire al școlii și pregătirea familiei. Educația familială, grădinița care îl pregătește pentru viața școlară și instituția de învățământ în care urmează să frecventeze, sunt în aceeași măsură responsabile.

Pentru copii și familiile lor, tranziția de la grădiniță la clasa pregătitoare înseamnă, de fapt, începutul formal al parcursului educațional. Datorită faptului că, astăzi, clasa pregătitoare nu mai este integrată în grădiniță, prima zi de școală aduce cu ea multe schimbări pe care părinții trebuie să le ia în calcul. Poate cea mai evidentă schimbare este cea a mediului în care copilul își petrece câteva ore bune din zi, într-o altă locație, cu alți copii, alți educatori și profesori. Perioada de acomodare ar trebui să fie abordată în consecință, chiar și în cazurile în care copilul a fost anterior la grădiniță.

Sunt utile în acest sens poveștile, cărțile sau animațiile care vorbesc despre ceea ce se întâmplă la școală, li se prezintă faptul că toți copiii stau în bancă, se joacă în pauze, au un învățător care îi ajută să învețe și își fac prieteni. Copilul va fi astfel pregătit, va ști la ce să se aștepte, iar prima zi de școală nu va aduce cu ea sentimente de teamă, nesiguranță sau angoasă.

Primele 2-3 săptămâni de școală sunt considerate ca fiind o perioadă de acomodare, activitățile pe care copilul urmează să le desfășoare fiind diferite de la o zi la alta. În această perioadă, cel mai simplu mod prin care putem ajuta copilul este să comunicăm cu el, să îl întrebăm ce simte, ce i-a provocat bucurie, ce îi provoacă teamă, ce îl face să nu își dorească să meargă la școală.

În clasa pregătitoare există și o limitare destul de radicală a libertății pe parcursul zilei. Această situație poate provoca foarte multe frustrări, și multe dimineți în care cei mici refuză să intre pe poarta școlii. În contrast cu grădinița, unde activitățile erau mult mai flexibile, și copiii puteau să treacă ușor de la o activitate la alta, stând la mese, pe jos, în curte, etc. copilul trebuie să urmeze un program de 4-5 ore pe zi în care stă așezat în bancă. Cei mici petrec mai mult timp în bancă, nu pot alege o altă activitate, nu se pot juca atunci când sunt plictisiți, iar timpul petrecut afară este limitat la pauze. La școală activitățile nu mai sunt opționale, indiferent dacă le sunt pe plac sau nu și, oricât s-ar strădui învățătorii să facă procesul educațional cât mai relaxat și distractiv, mediul educațional este unul cu totul diferit.

În acest caz trebuie să îi ajutăm să înțeleagă de ce la școală există aceste restricții, cum să le accepte și cum să își gestioneze emoțiile atunci când o activitate nu le este pe plac, când se plictisesc sau nu înțeleg ce li se comunică. Putem să le amintim faptul că la grădiniță aveam stabilite regulile grupei, care se aseamănă cu cele de la școală.

Un alt aspect diferit este programul mult mai scurt la clasa pregătitoare (8⁰⁰-11⁰⁰/12⁰⁰) față de programul cu care erau obișnuiți la grădiniță (8⁰⁰-13⁰⁰/17⁰⁰), ceea ce pentru mulți copii este o reducere semnificativă a timpului petrecut la școală.

Ora de trezire dimineța poate să difere în condițiile în care cel mic trebuie să ajungă la școală mai devreme decât mergea la grădiniță sau dacă drumul este mai lung. Tranziția la clasa pregătitoare poate afecta și orele de masă, somnul de după-amiază și nivelul de energie al copilului. Este important să înțelegem aceste aspecte pentru a putea adapta programul întregii familii, mai ales în primele 2-3 săptămâni de școală. Acomodarea copilului va fi mai ușoară și mai rapidă dacă se vor respecta rutinele dobândite în grădiniță.

Copiii trebuie să fie familiarizați cu faptul că școala nu mai înseamnă doar joacă. Chiar dacă în clasa pregătitoare nu există teme pentru acasă, copiii trebuie să se obișnuiască încă din primele zile de școală cu faptul că de acum au responsabilitatea de a fi atenți la ore, de a se implica în activități și de a își îndeplini îndatoririle conform instrucțiunilor date de învățător.

Dacă la grădiniță activitățile nu erau obligatorii, la școală munca copiilor se reflectă în calificative. Responsabilizarea copilului trebuie să se instaleze treptat și încă înainte de începerea școlii este recomandat să se introducă în programul zilnic mici reguli sau îndatoriri de tipul: „stăm împreună la masă și colorăm până la ora 12⁰⁰, nu ne putem ridica până atunci de aici” (dacă folosim un ceas analog și copilul nu cunoaște ora, îi arătăm unde trebuie să ajungă limba mare, respectiv cea mică; la un ceas digital îi vom spune exact ce cifre să urmărească), sau „până mâine trebuie să terminăm de citit această carte de povești, așa că vom sta diseară puțin să citim împreună”.

Așa cum se procedează în cazul oricărei schimbări majore ce necesită acomodare, toată familia și toate persoanele care sunt implicate în îngrijirea copilului trebuie să fie aliniate la aceleași reguli. Dacă, de exemplu, copilul primește o gustare după ce vine de la școală, acest lucru trebuie să se întâmple indiferent dacă este acasă cu părinții sau a fost luat de la școală de bunici. Orice schimbare în rutina copilului care tocmai a trecut printr-o tranziție importantă poate perturba și mai mult sentimentul de siguranță și încredere al acestuia. Consecvența adulților crește gradul de predictibilitate și îi sugerează copilului că este în siguranță.

Pregătirea copilului pentru școală depinde atât de formarea în grădiniță a unor deprinderi specifice activităților din școală - scris, citit, socotit - cât și de continuitatea în școală a unor activități specifice grădiniței - jocul.

Este important ca încrederea reciprocă între grădiniță și școală, cunoașterea și aprecierea reciprocă a activității celuilalt să fie prioritară în cooperarea dintre grădinițe și școli. Acest lucru asigură continuitatea tranziției pentru copii. Trecerea de la grădiniță la școală aduce multe schimbări în viața copiilor. Din cauza diferențelor de dezvoltare, în unele cazuri acomodarea în școală poate să dureze. Pentru a facilita tranziția și a o ușura pentru copil este important ca cei trei factori-grădiniță-familie-școală să colaboreze eficient.

Tranziția fără dificultăți de la grădiniță la școală nu depinde de munca pedagogică de un an, ci de metodele educaționale de ajutor și susținere ale familiei, grădiniței și școlii, fiind rezultatul unui proces mai îndelungat.

Experiența școlară din ultimii ani, a demonstrat că adaptarea copiilor în primul an de școală constituie premisa desființării pragului dintre cele două instituții de învățământ care se reflectă în continuitatea între diferite compartimente ale muncii instructiv-educative.

Primul pas în realizarea acestuia este implicarea părinților în viața grădiniței și în organizarea diferitelor programe. Astfel, părinții obțin mai multe informații despre viața de zi cu zi a grădiniței, situația copilului, manifestările sale în colectivul de copii. Au prilej de a primi informații despre dezvoltarea copilului, oportunități de a remedia orice problemă. Educatoarea poate să le dea repere părinților pe care aceștia le pot lua în considerare înainte de intrarea în școală a copiilor. Astfel, părinții primesc ajutor concret despre cum să-și ajute copilul „să se pregătească pentru școală”. Educatoarea poate să efectueze un sondaj de satisfacție, astfel va cunoaște nevoile părinților. În interesul copiilor, pentru a ne face munca mai eficientă, avem nevoie de cooperare cu părinții și de relații bune, deoarece dezvoltarea personalității copilului, pregătirea sa pentru învățarea eficientă și apoi pentru a-și identifica locul în societate, poate fi realizată cel mai eficient prin sarcina noastră comună, cooperarea familiei și a cadrelor didactice. În acest scop, putem organiza:

1. „Ziua porților deschise”, activități care implică participarea activă a părinților: „Parada recoltei”, „Carnavalul eroilor din povești”, „Ziua Mamei”, „Ziua Copilului”, excursii.
2. Înștiințarea permanentă a părinților despre dezvoltarea copilului: în timpul contactului zilnic, în timpul orelor de program, la întâlnirile cu părinții. Repere oferite părinților legate de aspectele pe care pot urmări în dezvoltarea copilului.
3. Efectuarea unui chestionar în care toată lumea își poate exprima opinia anonim.

În privința colaborării dintre grădiniță și școală se pot organiza de asemenea activități variate. Astfel, la întâlnirea cu părinții preșcolarilor pot participa atât învățătoarele cât și directorul școlii. Ei au prilejul de a cunoaște părinții viitorilor elevi de la clasa pregătitoare, iar părinții pot primi informații legate de programa școlară, viziunea și misiunea școlii. Invitarea profesorilor care predau la clasa pregătitoare în grădiniță este un prilej bun de a face cunoștință cu preșcolarii într-un mediu cunoscut de aceștia. Următorul pas este participarea cu grupa de preșcolari la ziua „Porților Deschise” alături de părinți, cărora le oferă informații și participă împreună cu aceștia la acțiunile organizate de școală ori de câte ori este cazul. Se pot organiza activități inclusiv în biblioteca școlii.

Din punctul de vedere al dezvoltării deprinderilor de competențe lingvistice, în vederea facilitării trecerii în școală, copilul trebuie să dobândească deprinderi de ascultare, producere, interacțiune și mediere. Acestea se formează de-a lungul unui proces mai îndelungat, iar cadrul didactic poate aplica diferite tehnici ca modalitate de realizare:

1. Dezvoltarea atenției pentru auzul vorbirii:

Conținut recomandat: - jocuri

FREAMĂT DE NUME: Fiecare copil stă în fața unui scăunel, educatoarea le rostește numele sau semnul, cine își aude și recunoaște numele sau denumirea semnului, se așează. Recomandat: de la 3-4 ani.

ANIMALE TAINICE: Copiii stau într-un cerc. Educatoarea face semn unui copil, acesta șoptește un nume de animal. Restul copiilor, dacă au auzit corect, imită vocea și mișcarea animalului respectiv. Recomandat: 3-4 ani și mai departe.

ȘOAPTE ÎN PERECHI: Copiii stau în perechi. Unul șoptește un cuvânt, celălalt rostește cuvântul cu voce tare. Cuplul primește atâtea castane, câte cuvinte au nimerit. Recomandat pentru: 3-4 ani Material necesar: castane

CE AI AUZIT?: Ascultăm sunete din mediul înconjurător (de exemplu, mersul pe jos, alergatul, bătaia, bătaia din palme, închiderea ușilor, zgomotul pungilor, ruperea hârtiei, etc.). Copiii stau în cerc cu capul plecat. Educatoarea atinge spatele unui copil care face zgomot. Restul va trebui să-și dea seama. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: hârtie, pungă...

ASCUNDEȚI-VĂ ȘI CĂUTAȚI!: doi copii se ascund sub masă, unul dintre ei este albina mică și celălalt este șarpele. Spunem cuvinte în care apar sunetele "z" sau "s". Ceilalți cheamă animalul al cărui sunet apare în cuvânt. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: masă.

ECOUL: Educatoarea cântă cuvinte despărțite în silabe. Copiii, ecoul, trebuie să repete în același mod. Variantă: să completeze o silabă pentru a obține un cuvânt nou. Recomandat pentru: 5-6 ani.

CINE TE-A STRIGAT? : Prin jocuri cu text și cântec copiii își vor ghici reciproc numele recunoscut în baza vocii auzite. Recomandat pentru: 3-4 ani

2. Abilități de ascultare a textelor povestite prin viu grai, interpretare și producere:

Conținut recomandat:

- pronunțarea corectă a sunetelor, accentuare corespunzătoare → povestire orală independentă;
- formularea mesajului și conținutului emoțional al textului scurt auzit;
- formularea opiniilor referitoare la caracteristicile personajelor, acțiunile acestora, etc.;
- imaginarea și povestirea unui final diferit pentru povestea auzită;
- înțelegerea → evidențierea focalizării emoționale din poveste, jocuri ;
- reprezentări prin jocuri dramatice, jocuri verbale.

3. Dezvoltarea capacității de învățare:

Conținut recomandat:

- împărtășirea verbală a experiențelor legate de poveste cu ajutorul jocurilor;

- exerciții de memorizare, tehnici de memorare a textelor, combinate cu exerciții de ritm, mișcare și vorbire;
- activizarea memoriei textuale, → povestire prin viu grai, jocuri legate de basme

Dramatizările și jocurile de rol, de asemenea, contribuie la dezvoltarea deprinderilor lingvistice, ele au o bază nu doar lingvistică, ci și emoțională asigură învățarea eficientă, deoarece sunt adecvate vârstei și permit spațiu și timp pentru dezvoltarea limbajului în același timp.

Toate aceste activități reprezintă pentru copii un proces natural care aduce bucuria dezvoltării și performanței de succes deoarece participă la activități adecvate vârstei. Aplicarea metodelor pedagogice bazate pe experimentare și accentuarea experiențelor pozitive au o importanță sporită pentru eficacitatea și creșterea oportunităților copiilor în vederea trecerii fluente în școală. În această etapă de vârstă, trebuie conștientizat că activitatea adecvată și dobândirea de experiență și cunoștințe bazate pe activități de experimentare, sunt condiții de bază pentru performanța școlară ulterioară. Este importantă împărtășirea acestor sentimente pline de bucurie cu părinții copiilor, deoarece la această vârstă experiența comună este de mare importanță și însușirea este mult mai eficientă.

Implicarea treptată și antrenarea copiilor în acțiuni tot mai complexe, în care sunt ajutați și îndrumați să le rezolve corect, reprezintă, de fapt, realizarea scopului final și anume pregătirea temeinică a preșcolarului pentru activitatea următoare și anume cea școlară.

4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar

Jocul didactic are o importanță deosebită în dezvoltarea vorbirii preșcolarilor fiind cea mai plăcută formă de organizare a procesului instructiv educativ. Jocul antrenează și stimulează copilul în vederea exersării vorbirii directe fără ca el să fie conștient de acest efort. Jocul didactic este cea mai utilă și distractivă modalitate pentru dezvoltarea limbajului viitorului școlar. Jocurile didactice care vizează educarea limbajului pot fi clasificate în jocuri didactice pentru dezvoltarea laturii fonetice, jocuri pentru exersarea unei exprimări corecte din punct de vedere gramatical și jocuri didactice pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului.

Jocurile didactice amintite mai sus pregătesc copiii:

- Să pronunțe cât mai corect sunetele limbii române;
- Să cunoască și să utilizeze cât mai multe substantive, adjective, pronume, numerale, verbe, cuvinte de legătură;
- Să folosească substantivele în forme articulate și nearticulate, la singular și la plural, să utilizeze corect terminațiile substantivelor în diferite cazuri mai ales la genitiv și dativ;
- Să știe în ce context poate fi folosit numeralul cardinal și ordinal;
- Să fie capabil să folosească formele corecte ale verbului în funcție de persoană și număr, să deosebească timpurile și să facă acorduri gramaticale.

Pentru dezvoltarea laturii fonetice a limbajului se pot organiza jocuri de diferențiere a sunetelor. Un astfel de joc poate fi:

„Cine vine?”, în care copiii trebuie să recunoască animalele domestice și păsările de curte după glasul lor. Poate fi folosit ca decor o căsuță lângă un copac și un gard. O fetiță stă în curtea casei și se aude sunetul onomatopeic caracteristic unui animal (pasăre). Fetița întreabă: „Copii, cine vine?”. Copiii ghicesc pasărea sau animalul respectiv care apare în curtea casei. În timp ce animalele sau păsările se adună, se pot improviza diferite scene cu mult umor. De exemplu, când vine pisica, șoricelul strigă: „Vai de mine, ce mă fac? Vine pisica.”- apoi încearcă să fugă dar nu poate. Între pisică și câine are loc un schimb de replici (lătrat - mârâit), fetița intervine să îi liniștească. Când se termină un astfel de episod se continuă cu glasul altui animal sau pasăre, iar copiii ghicesc cine vine. Pentru a motiva copiii să pronunțe diferite sunete, în cursul desfășurării jocului se poate realiza un dialog între unele animale și copii.

Diferențierea între sunetele care ridică, de obicei, probleme se poate exersa pe parcurs, în cadrul activităților de învățare obișnuite, dar și prin jocuri didactice de diferite tipuri. Se pot inventa povești¹⁰⁵ amuzante de pildă în jurul sunetelor „b” și „v” care sunt uneori înlocuite de către copii. Personajele principale sunt o **barză** și o **varză**. Din cauza unui copil neatent care a pronunțat sau a

¹⁰⁵ Dumitrana, M., (1999), Educarea limbajului în învățământul preșcolar, vol. 1, Comunicarea orală, Compania, București, p.63

scris greșit cuvintele, barza trece prin întâmplări ce aparțin verzei adică este semănată, cultivată, udată etc., iar varza este obligată să fie barză: i se cere să zboare, să construiască un cuib, să facă ouă și să facă pui. Întâmplările pot fi prezentate amuzant, iar dacă sunt însoțite și de desene succesul va fi dublu.

Discriminarea sunetelor componente ale cuvintelor.

Copiii tratează adesea cuvântul ca pe o realitate sonoră compactă. Primul pas în a-i învăța să perceapă cuvântul ca pe o structură de sunete succesive constă în a-i ajuta să diferențieze sunetul inițial al cuvintelor și să-și dea seama că diferite cuvinte pot începe cu același sunet. În dezvoltarea acestui comportament se pot introduce o serie de exerciții care să vizeze:

- conștientizarea existenței unui sunet inițial bine definit atunci când se rostește un cuvânt (cu sprijin pe imagini);
- găsirea sunetului inițial de către copil (cu sprijin pe imagini);
- găsirea sunetului inițial prin analiza fonematică (fără sprijin pe imagini).

Pentru atingerea acestor comportamente se pot iniția jocuri în care se sortează jetoane cu imagini care reprezintă cuvinte care încep cu litere diferite. Educatoarea prezintă un jeton pe care este desenată o pară. Copiii recunosc para și rostesc cuvântul „pară” cu voce tare de mai multe ori. Educatoarea repetă și ea cuvântul accentuând sunetul „p”. Îi întreabă apoi pe copii ce aud ei prima dată când spun „pară”. După mai multe încercări și pronunțări ale cuvântului se ajunge la concluzia că primul sunet care se aude este sunetul „p”. În acest moment educatoarea pune jetonul într-un coșuleț roșu. Prezintă un alt jeton care reprezintă un pepene. Se repetă procedura de identificare a sunetului „p” după care jetonul se pune în coșulețul roșu. Educatoarea prezintă pe rând, reluând procedeele de identificare a sunetului inițial, mai multe jetoane cum ar fi „pană”, „purcel”, „pătură” apoi arată „intrusul” care reprezintă o mânășă. Dacă preșcolarii au sesizat că acel cuvânt începe cu un alt sunet, înseamnă că obiectivul de a identifica sunetul inițial a fost atins, iar educatoarea introduce jetonul care reprezintă mânășa într-un coșuleț de altă culoare.

Jocuri didactice care contribuie la **educarea limbajului copiilor din punct de vedere gramatical**. Foarte important în limbajul copiilor este modul de îmbinare al cuvintelor pentru ca ei să își exprime nuanțat gândurile, și pentru a pune în funcțiune sensurile secundare ale cuvintelor. Astfel, este necesar să se aibă mereu în atenție găsirea unor metode și procedee adecvate vârstei, prin care să îi determinăm pe copii să opereze conștient cu materialul verbal achiziționat.

Copiii pot învăța să îmbine cuvintele pentru a formula corect propoziții din punct de vedere gramatical prin jocuri precum: „**Să așezăm cartonașele**” (are în vedere stabilirea unor legături logice între imagini și construirea unor propoziții cu sens); „**Spune mai departe**” (reproducerea propoziției și continuarea ei într-un ritm vioi, cu pauze între cuvinte). Pentru determinarea numărului de cuvinte dintr-o propoziție putem folosi următoarele jocuri: „**Câte cuvinte am spus?**”,

„**Al câtelea cuvânt lipsește?**”, „**Care e cuvântul cel mai scurt?**” etc. Pentru folosirea corectă a dativului și genitivului se folosesc jocuri cum ar fi: „**A cui este?**”, „**Cui i-am dat jucăria?**”. Pentru folosirea corectă a cuvintelor cu sens contrar se poate folosi jocul: „**Cum este, cum nu este?**”. Pentru folosirea corectă a singularului și a pluralului substantivelor se desfășoară jocul „**Eu spun una, tu spui multe**” sau „**Învârtește-mă!**”. Pentru consolidarea deprinderii copiilor de a folosi în vorbire propoziții și fraze cu sens logic și corecte din punct de vedere gramatical, pot fi folosite aceste jocuri didactice, dar și variante ale acestora. „**Ce știi despre mine?**” (Eu știu că el este harnic) este unul din jocurile didactice cu care se poate exersa folosirea corectă a pronumelui personal la singular. „**Eu, tu, el**” este un joc prin care se fixează deprinderea de a folosi corect pronumele personal la numărul singular, făcând corect acordul cu verbul. De asemenea, prin acest joc, se urmărește și dezvoltarea vocabularului, a atenției și a gândirii. Educatoarea complică jocul prin alegerea unui conducător care are sarcina de a atinge umărul unui copil și de a i se adresa astfel: „Ce știi tu despre el/ea...?”, „Ce știi tu despremine, el ,ea?”. Jocul continuă prin schimbarea conducătorului și alegerea altor variante de joc prin folosirea concomitentă a două pronume personale („Cu cine te joci?” – „Eu mă joc cu el.” – „Eu mă joc cu ea.”)

De asemenea mai pot fi organizate jocuri didactice care urmăresc completarea propozițiilor pentru a-i introduce pe copii în tehnica exprimării corecte: „**Continuați ce spun!**”, „**Fii atent și completează!**”, „**Ce cuvânt lipsește?**”.

Jocurile **pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului** reprezintă totalitatea jocurilor libere, dirijate, planificate sau nu, deoarece în fiecare zi din grădiniță copilul învață cuvinte și expresii noi. Acest adevăr nu exclude planificarea unor jocuri didactice care să vizeze strict achiziția de noi cuvinte.

Jocul didactic „**Croitorul face...**” presupune învățarea de noi cuvinte și meserii, dar și utilizarea comunicării non-verbale. În cadrul acestui joc, preșcolarii sunt aranjați în cerc, iar educatoarea se așază în mijlocul lor. Aceasta formulează propoziții afirmative și atinge aleatoriu câte un preșcolar pe umăr, cu rugămintea să completeze propozițiile:

„Croitorul face”, Preșcolarul răspunde.... „haine”

„Bucătarul face.....”, Preșcolarul răspunde....„mâncare”, etc.

După această etapă, preșcolarii sunt invitați să mimeze meseria/profesia pentru completarea propoziției. Scopul jocului este de a învăța cuvinte noi și de a interpreta rolul persoanelor respective.

După consolidarea deprinderii copiilor de a construi corect propoziții, se desfășoară sistematic exerciții pentru înțelegerea sensului cuvintelor, explicându-se că unele cuvinte se pronunță la fel, dar au înțelesuri diferite, chiar în aceeași propoziție sau în propoziții diferite

(omonimul „bloc”, dar care să însemne altceva decât „bloc de locuit, de exemplu: „bloc de desen”, „bloc de gheață”).

Pornind de la aceste exemple, cu ajutorul unor ilustrații, copiii pot fi ajutați să creeze versuri cu omonime. Astfel, împreună cu copiii, educatoarea poate desfășura jocul „**Să găsim alt înțeles**”- stimulând gândirea și imaginația creatoare a copiilor, deprinzându-i să creeze și ei versuri scurte cu asemenea cuvinte. Versurile create împreună cu copiii pot fi însoțite de imagini corespunzătoare. Se explică jocul, exemplificând că un cuvânt ca „lac” poate însemna „lac”- apă, „lac”- unghii, „lac”- mobilă.

Convorbirea este activitatea care solicită copiii să se exprime independent, folosind cuvinte din vocabularul lor activ și competențe verbale asimilate pe parcursul timpului prin intermediul activităților de observare, povestire, jocuri didactice, lecturi după imagini sau în contactul direct cu obiectele și fenomenele lumii înconjurătoare. În cadrul acestei activități, copiii au posibilitatea de a se exprima și de a-și susține părerile în fața colectivului, punându-se premisele dezvoltării competenței de exprimare a opiniei, calități ce le sunt necesare la debutul școlarizării.

În grădiniță, convorbirea se desfășoară ca activitate frontală, dar în același timp se pot organiza și convorbiri libere, cu un număr restrâns de copii, în diferite momente ale zilei. Aceste activități contribuie la rezolvarea în mod operativ a unor aspecte ale muncii educative, cum ar fi soluționarea conflictelor, respectarea cerințelor de comportare civilizată.

Scopul convorbirilor este însă de realizare a sistematizării cunoștințelor dobândite prin recapitularea lor, într-o structură nouă. De asemenea, îi ajută pe copii la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, deprinderi necesare atât în conversația de zi cu zi, cât și în activitatea școlară.

Pentru că la grupa mare copiii dispun de cunoștințe mai bogate, ei au posibilitatea de a înțelege cu mai multă ușurință diferite aspecte ale mediului înconjurător. De aceea trebuie să fim mai pretențioși în ceea ce privește vocabularul folosit în dialogul cu ei dar și cu privire la exprimarea viitorilor elevi¹⁰⁶.

Astfel, la grupa mare, după o serie de activități ce au vizat anotimpul primăvara, poate fi organizată o convorbire cu tema: „Ce știm despre primăvară?”. Aceasta are drept scop sistematizarea cunoștințelor referitoare la diferite aspecte caracteristice ale acestui anotimp, perfecționarea exprimării corecte, coerente, în propoziții și fraze, activizarea vocabularului copiilor. Activitatea poate începe prin versurile lui Vasile Alecsandri:

„A trecut iarna geroasă,
Câmpul iată a-nverzit,

¹⁰⁶ Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar, ed. Alma Mater, 2009, p. 32-34

Rândunica cea voioasă

La noi iarăși a sosit.”

În desfășurarea activității, prin întrebările formulate se stimulează vorbirea copiilor. Vocabularul lor se îmbogățește, recurgându-se la folosirea unor cuvinte și expresii pe care copiii și le-au însușit în alte activități.

Pentru sintetizarea celor discutate și pentru a crea o atmosferă favorabilă, educatoarea interpretează cu copiii cântece de primăvară, recită poezii împreună cu ei.

În convorbiri, prin intermediul întrebărilor, se formează capacitatea copiilor de a-și verifica și ordona reprezentările și cunoștințele despre lumea reală după criterii noi date de educatoare. În același timp, convorbirea contribuie în mod direct la creșterea calitativă a posibilității de exprimare corectă a copiilor. Întrebările educatoarei, puse cu pricepere, sunt un exemplu de vorbire clară, corectă și precisă. Aceste întrebări orientează în folosirea corespunzătoare a formelor gramaticale. Prin intermediul acestor activități copiii își formează deprinderea să răspundă în propoziții dezvoltate, în fraze și succesiuni de fraze, strâns legate între ele. Importanța practică a convorbirii constă și în aceea că ajută la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, necesare copilului, atât în conversația uzuală, cât și în activitatea școlară.

În învățământul preșcolar primele obiective ale educației limbajului se referă la formarea deprinderilor de a răspunde la întrebări și de a formula întrebări. Deci, convorbirea, ca activitate de tip preșcolar, contribuie la realizarea acestor obiective și urmărește, în același timp, formarea deprinderilor de pronunție corectă, de structurare a exprimării și de însușire a limbii române literare¹⁰⁷.

În funcție de nivelul exprimării copiilor, educatoarea stabilește momentul în care organizează fiecare tip de convorbire.

Având în vedere evoluția formării limbajului la copii preșcolari și particularitățile vârstei, putem deduce mai multe tipuri de convorbiri cu suport :

- Convorbiri cu suport intuitiv de sprijin;
- Convorbiri după o ilustrație;
- Lectură după imagini;
- Convorbiri generalizatoare;
- Convorbiri pe teme date.

În funcție de subiectele abordate, convorbirile dezvoltă calități morale ca: respect, hărnicie, curaj, cinste, stăpânire de sine, politețe etc.

¹⁰⁷ Anna, E., *Convorbirile-educarea limbajului*, ed. Eurodidact, 2018

În cadrul convorbirilor se formează deprinderi de comunicare, deoarece fiecare copil este receptor sau transmițător, pentru că învață să formuleze un mesaj, să respecte cadrul și subiectul mesajului, să aprecieze corect și civilizat răspunsuri. Cei timizi dobândesc curaj și încredere în sine, fac eforturi de voință, se deprind să-și susțină ideile etc.

Trebuie să alegem temele pentru convorbiri cu mare atenție. Acestea pot fi din lumea copilăriei, din plan social, din natură. Pentru a atrage copiii să participe la convorbiri, tema acestora trebuie să fie cunoscută copiilor, să fie atrăgătoare, să le stârnească interesul. Materialele de sprijin pot fi: ilustrații, imagini pe calculator, filme, obiecte etc.

Educatoarea îndrumă copiii să observe materialele, le pune întrebări în legătură cu ele, iar copiii răspund în propoziții. După ce se formează deprinderea de a răspunde la întrebări, copiii sunt îndrumați să formuleze întrebări despre conținutul materialelor de sprijin.

Convorbirile pot fi eficiente, dacă materialele de sprijin îndeplinesc anumite condiții:

- să prezinte aspecte cunoscute copiilor;
- să conțină 1-2 acțiuni observabile;
- să fie realizate într-o formă accesibilă copiilor de 3-5 ani;
- să prezinte acțiuni cu legături logice între ele;
- să aibă o dimensiune potrivită sălii de grupă, încât să fie observate de toți copiii;
- să corespundă din punct de vedere estetic.

Întrebările au și ele o foarte mare importanță, ele trebuie să se încadreze în următoarele criterii :

- să fie clar formulate;
- să aibă în vedere nivelul exprimării copiilor;
- să nu fie prea dezvoltate;
- să se refere la materialul de sprijin;
- să solicite răspunsuri în propoziții;
- să stimuleze gândirea, imaginația.

Educatoarea ține seama de faptul că aceste convorbiri pot fi eficiente, dacă se desfășoară într-o atmosferă caldă deschisă, nestresantă, unde exprimarea copiilor este liberă, fără teama de a greși.

Convorbiri după o ilustrație (grupa mare)

Intuirea ilustrației - Acest tip de activitate se desfășoară doar la grupa mare deoarece copiii trebuie să sesizeze mai multe acțiuni aflate într-o singură ilustrație. Educatoarea dirijează observarea din plan apropiat spre plan îndepărtat iar copiii formulează propoziții în legătură cu ceea ce văd. Este bine să se ceară, mai multe formulări de propoziții pentru aceeași acțiune încât

să fie activați și solicitați mai mulți copii. În continuare se realizează variante de enunțuri dezvoltate (frazе) despre conținutul materialului de sprijin .

Ordonarea enunțurilor - Acum copiii sunt solicitați să așeze într-o ordine logică propozițiile formate în timpul convorbirii.

În funcție de nivelul exprimării lor, se solicită cât mai multe variante, acestea fiind realizate prin încurajarea copiilor. Procedând astfel îi dăm posibilitatea copilului să creeze o formă proprie, care vine din interior și nu din exterior.

Convorbiri generalizatoare (grupa mare)

Acestea se fac după ce copiii și-au însușit informațiile necesare în legătură cu o temă. Fiind vorba de generalizări, ele se desfășoară atunci când cei mai mulți copii sunt pregătiți pentru această performanță.

De exemplu, după ce s-au organizat mai multe activități despre animalele domestice și sălbatice, de la noi din țară sau din alte țări, se pot planifica și convorbiri generalizate cu tema „Animale”.

Pentru aceste convorbiri educatoarea pregătește o serie de întrebări așezate în ordinea în care ar dori să fie formulate concluziile finale. Pentru ca fiecare copil să-și elaboreze concluzii prin efort propriu, se recomandă ca la fiecare întrebare să se solicite mai multe răspunsuri.

Convorbiri pe teme date sau libere (grupa mare)

Acestea se desfășoară pe teme alese de copii sau de educatoare. Au la bază seturi de întrebări care conduc copiii în „explorarea” temei. În prima parte copiii formulează răspunsuri la întrebările educatoarei și în a doua parte ordonează răspunsurile pentru realizarea unui enunț despre temă.

Problematizarea

Dacă la debutul perioadei preșcolare copilul are procese cognitive precum percepția, memoria, imaginația, gândirea și limbajul legate strâns de contextul concret și practic, după 5 ani copilul începe să se detașeze de obiectele pe care le analizează, le descompune mintal în elementele componente, le recompune, le înțelege însușirile și stabilește criteriile pe baza cărora ele pot fi examinate. Este etapa de vârstă când educatoarea trebuie să stimuleze gândirea celor mici prin recurgerea la metode active, valorificând spontaneitatea asociațiilor, astfel ca adevărul căutat de cei mici să nu fie numai transmis, ci (re)descoperit de ei.

O metodă care solicită un efort intelectual din partea copilului pentru descoperirea de noi cunoștințe sau procedee de acțiune și de verificare a soluțiilor găsite este **problematizarea**. Această metodă dezvoltă la copil gândirea independentă, scheme operatorii și asigură motivația intrinsecă a învățării. Prin rezolvarea situațiilor problemă propuse de către educator, copilul își însușește noi cunoștințe. Orice situație-problemă dă naștere unei stări conflictuale în gândire, copilul trebuind să facă față diferenței dintre cunoștințele sale anterioare și sarcina de lucru.

Datorită ¹⁰⁸strategiilor sale, aplicate pe verticală la toate clasele și pe orizontală la toate disciplinele, **problematizarea** are nebănuite resurse educative, activizând elevii și contribuind plenar la realizarea unui învățământ formativ.

Ea se cere fructificată de la o vârstă cât de timpurie a preșcolarului, pentru că din primii ani de viață ai copilului începe formarea și dezvoltarea personalității sale. Astfel, copilul preșcolar ca dezvoltare psihic-intelectuală se află în stadiul inteligenței preoperatorii, adică pre-conceptuale, care cuprinde etapa 2-7/8 ani.

Prin punerea unor probleme didactice, gândirea preșcolarului este dirijată spre găsirea sau descoperirea unor soluții edificatoare. Desigur că dificultatea este construită de către educatoare, astfel ca preșcolarul să o depășească trecând peste câteva obstacole, prin care el dobândește noi cunoștințe, experiențe, deprinderi și abilități. Premisa esențială este crearea de situații problemă de către educator.

Etapele activității didactice se structurează astfel:

- Organizarea situațiilor-problemă;
- Formularea problemelor ivite;
- Sprijinirea preșcolarilor în rezolvarea acestora;
- Sistematizarea și fixarea cunoștințelor dobândite;

Materialul cognitiv folosit pe parcursul acțiunii de problematizare a fost asimilat anterior sau pe traseul activității, în care educatorul poate recurge la una sau la mai multe metode de instruire. Problematizarea poate fi îmbinată cu alte metode de învățământ, iar scopul atins astfel nu este numai dobândirea de noi cunoștințe, ci și unele productiv creative.

Prin efortul lor intelectual, prin corelațiile elaborate interactiv în abordarea demersurilor intelectuale, interdisciplinare, inovatoare, copiii își asumă responsabilități, formulează și verifică soluții, elaborează sinteze în activități de grup, intergrup, individual sau în perechi. Calea de învățare pe care o parcurg copiii devine cel mai spectaculos exercițiu de interacțiune dintre

¹⁰⁸ Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar, ed. Alma Mater, 2009, p. 48

raționamentele lor, de exersare a proceselor psihice și de cunoaștere.¹⁰⁹ Educația modernă reflectă nevoile și cerințele copiilor către o schimbare radicală, inovatoare a modului de abordare a activității didactice.

Crearea unei **situații-problemă** are scopul de a-l pune pe copil în situații de a cunoaște, de a elabora și de a descoperi calea spre adevăr, spre soluția problemei. Spre exemplu, pentru a motiva copiii în alegerea unei activități de observare poate fi propusă tema „De ce are nevoie o plantă?” iar pentru a stimula interesul de cunoaștere se poate porni de la o scurtă povestire: „Prietenii mei s-au pregătit să plece în concediu. Acasă au o mulțime de plante. M-au rugat să le îngrijesc. Oare ce am de făcut?”

Dirijarea percepției prin intermediul conversației euristice constă într-o succesiune de întrebări și răspunsuri prin care educatoarea conduce gândirea copiilor spre descoperirea de noi adevăruri. Această modalitate de problematizare presupune o adevărată „gimnastică a gândirii” copilului. Întrebările cu caracter problematic pot fi grupate în următoarele categorii tipologice:

Întrebări care solicită deducerea unei însușiri dintr-o imagine, experiență sau acțiune dată (De ce se rostogolește mingea?);

Întrebări care îi orientează spre tehnicile de investigare utilizate (Ce trebuie să facem pentru a descoperi semințele dintr-un măr?, Ce trebuie să facem pentru a ști ce se afla sub coaja unei nuci?);

Întrebări cu caracter ipotetic (Ce s-ar întâmpla dacă am scoate peștele din acvariu?, Ce s-ar întâmpla dacă mașina nu ar avea faruri?);

Întrebări cu caracter cauzal (De ce are pisica gheare ascuțite?, De ce îngheață apa iarna? etc.);

Întrebări care dirijează gândirea spre generalizări simple (După ce spunem că vulpea este un animal sălbatic?, Cum sunt lăbuțele din față ale iepurașului?).

W. Okon considera drept problemă „orice dificultate teoretică sau practică a cărei soluționare reprezintă rezultatul unei activități proprii de cercetare a copilului prin care, conducându-se după anumite reguli, tinde să învingă dificultatea respectivă și prin aceasta dobândește noi cunoștințe și experiență.”

Eficacității acestei metode depinde de măiestria educatoarei de a determina conținuturile care pot servi drept bază la formularea problemei ce urmează a fi analizată, de a propune situația-problemă la momentul potrivit în cadrul unei activități. Este binevenit ca

¹⁰⁹ Silvia Breban, Elena Gongea, Georgeta Ruin, Mihaela Fulga - "Metode interactive de grup". Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar", Editura Arves, București, 2002).

organizarea situațiilor problematice să se facă la etapa de evocare și treptat să se formuleze problema propriu-zisă, care să fie rezolvată și verificată la etapa realizarea sensului în cadrul aceleiași activități. Putem însă să propunem copiilor o situație problematică la activitățile libere, astfel încât copiii să aibă mai mult timp pentru meditație, iar la următoarea etapă să fie formulată și rezolvată problema propriu-zisă cu întreaga grupă de copii¹¹⁰.

În funcție de posibilitățile de problematizare a conținutului științific și de posibilitățile individuale ale copiilor metoda problematizării poate fi combinată cu alte metode și tehnici, cum ar fi brainstorming-ul, brainwriting-ul cu mapa de imagini, interogarea multiprocesuală, jocul didactic, etc. Problematizarea poate fi realizată atât la nivel frontal, cât și ca activitate de grup. Din practica de lucru s-a constatat că lucrul în grupuri mici, a câte 4 copii, este binevenit în rezolvarea de probleme, deoarece, oferă posibilitatea de participare a fiecărui membru.

Este de la sine înțeles că jocurile didactice, desfășurate în grădiniță, care implică „rezolvarea de probleme”, au un rol esențial **pentru viitorul școlar**, deoarece problemele:

- invită viitorul școlar la acțiune, la căutare și întrerup starea pasivă a acestuia atunci când ascultă sau citește;
- invită școlarul mic să-și reactualizeze alte cunoștințe;
- cer aplicarea unor cunoștințe, adaptate condițiilor din problemă;
- contribuie la dezvoltarea capacității intelectuale;
- antrenează capacitatea de organizare logică a ideilor;
- întărește atenția, mărește puterea de concentrare;
- dezvoltă capacitatea de analiză și sinteză;
- dezvoltă gustul pentru obiectivitate și precizie.

Din aceste considerente putem afirma că aplicarea acestei metode presupune o serie de condiții: toți copiii să fie obișnuiți să fie activi, să-și expună liber părerea proprie; copiii să fie obișnuiți să lucreze individual sau în grupe mici în timpul unei activități; momentul de plasare a problemei în activitate să fie bine ales; copiii să fie obișnuiți a gândi că satisfacția principală este înțelegerea, descoperirea, creația.

Problematizarea ar trebui să ocupe un loc central în procesul de instruire, deoarece această metodă antrenează întreaga personalitate a elevilor și susține motivația învățării. Așadar, problematizarea reprezintă o cale eficientă de formare și dezvoltare a competențelor specifice în școală.

Comunicarea scrisă în grădiniță este rampa de lansare pentru viitorul școlar

¹¹⁰ Cucoș C., *Pedagogie*, ed.all-a, Ed. Polirom, Iași, 2002

Ioan C., *Metode de învățare*, Ed., Polirom, Iași, 2006, p.p.114

Grădinița este primul cadru instituțional în care copilul își dezvoltă limbajul de comunicare orală și scrisă prin activități organizate. De la comunicarea orală până la prima literă scrisă sau citită este o cale lungă, iar educatoarelor le revine sarcina de a scurta această cale și de a crea oportunități pentru a asigura trecerea spre un limbaj mai complicat cum ar fi scrisul și cititul. În acest sens educatoarea va acorda o atenție deosebită organizării sălilor de grupă în așa fel încât acestea să încurajeze contactul cu limbajul scris și în care trebuie să se regăsească: lucruri interesante despre care se poate citi și scrie cum ar fi imagini, hărți, reviste, unelte și materiale pentru notare, cărți așezate peste tot, spații pentru expunere și materiale de scris la îndemână.

Mijloacele prin care se poate iniția scrisul și cititul în grădiniță sunt:

- amenajarea sectorului bibliotecă;
- amenajarea unui colț al scrierii în care se vor regăsi o multitudine de materiale și unelte de scris;
- utilizarea limbajului scris pentru a identifica numele unor lucruri și la ce folosesc, adică etichetarea;
- plimbări în cartier și identificarea mesajelor scrise în care educatoarea pune întrebări de genul „ce scrie aici?”, „ce este aceasta?” ca mai apoi, împreună cu copiii să ghicească înțelesul mesajului (magazin, stație de autobuz, spital, numele străzii etc.);
- scrierea numelor copiilor pe lucrări, pe materiale didactice, pe dulăpior, pe catalogul grupei;
- organizarea activităților de lectură atât individual cât și în grup în care copiii vor fi încurajați să fie atenți, să înțeleagă ce li se citește și să prevadă ce va urma;
- utilizarea mesajelor scrise în jocurile de rol cum ar fi o listă de cumpărături, o rețetă, bilete de avion etc.;
- implicarea copiilor în „scrierea” denumirilor sectoarelor;
- încurajarea copiilor să dicteze diferite mesaje, povestioare, întâmplări în care adultul scrie și apoi le citește;
- inițierea unor activități de citit în paralel prin care educatoarea cu un grup mic de copii au aceeași carte. În timp ce educatoarea citește, copiii urmăresc textul pe cărțile lor și dau filele în același timp. Copiii mai mici dau pagina o dată cu educatoarea în timp ce cei mai mari se ghidează după imagini iar cei mai avansați pot pune în corespondență ce aud cu cuvinte sau chiar cu propoziții pe care le recunosc în carte.

Este de la sine înțeles că aceste activități trebuie atent selecționate în funcție de vârsta copiilor, de obiectivele programei și nu în ultimul rând de contactul pe care fiecare copil l-a avut cu limbajul scris înainte de a veni la grădiniță. Totodată aceste activități trebuie introduse treptat, pe rând, evitându-se oboseala copiilor. Foarte important este ca aceeași activitate să fie introdusă mai

întâi prin câteva elemente simple, apoi, pe măsură ce copilul primește experiență, să se complice gradual. Spre exemplu scrierea scrisorilor poate fi introdusă din grupa mică: se face cunoștință cu foaia de hârtie, creionul, plicul, cu modul în care se împăturește hârtia, se introduce în plic iar plicul se lipește. În ceea ce privește scrierea propriu-zisă este suficient ca preșcolarul să facă semne mâzgăleli cu creionul imitând comportamentul adultului.

Comunicarea scrisă presupune activități de citire și activități de scriere. Prin activitățile de citire se dorește ca preșcolarii să recunoască existența scrisului, să înțeleagă că scrisul are semnificație, să stârnească interesul copiilor pentru citit, să recunoască litere și cuvinte simple în contexte familiare și să utilizeze materialele scrise în vederea executării unei sarcini date.

- 1. Recunoașterea existenței scrisului.** Preșcolarii trebuie să fie capabili să diferențieze desenul/ imaginea de scris și totodată să indice scrisul în cărți, reviste, ziare, subtitrări ale filmului etc., dar și din mediul înconjurător.

Exemple de activități care să atingă aceste comportamente prin care preșcolarii recunosc existența scrisului:

Jocul de rol „La piață”. Educatoarea pregătește jetoane care reprezintă legume și fructe în dreptul cărora pune etichete pe care sunt scrise denumirile acestora (mere, pere, morcovi, roșii etc.) și etichete pe care sunt scrise prețurile. În timpul jocului educatoarea va folosi în mod intenționat sintagmele imagine/desen și scris prin întrebări și răspunsuri de tipul: „Ce reprezintă acest desen?” „Ai dreptate aici scrie mere.”, „Cât costă perele?” „Aici scrie că costă X lei”.

Jocurile de masă cu zaruri sau cu pionii, în care pionii pleacă doar din poziția în care scrie start nefiind nevoie ca preșcolarii să știe să citească pentru a recunoaște această poziție. Pe măsură ce preșcolarii se familiarizează cu mesajul scris, educatoarea poate modifica, complica sau confecționa jocuri de masă pe a căror parcurs să apară sarcini scrise sau reprezentate grafic (STOP, STAI, SARI x 3, ↑, ↓, ⇐, ⇒).

Lectura poveștilor ilustrate. Educatoarea prezintă imaginea/imaginile apoi spune „acum am să vă citesc ce scrie sub această imagine” arătând textul scris. În continuare educatoarea solicită copiilor să descrie ce reprezintă o anumită imagine/desen prin intermediul întrebărilor ajutătoare („Ce face copilul?”, „Unde doarme ursulețul?”, „Cine se joacă?” etc.) apoi verifică corectitudinea răspunsului citind și arătând textul de sub imagine. Activitatea se poate complica arătând textul scris educatoarea întreabă în glumă „dar în imaginea aceasta ce este?” copiii vor fi fericiți să o corecteze specificând că aceea nu este o imagine. Educatoarea întărește ce le spuse de copii menționând „așa este, aici este imaginea iar aici este scrisul”. Prin aceste procedee simple copiii vor învăța foarte repede diferența dintre imagine și scris: la o imagine te poți uita și spune ce este, dar la scris chiar dacă te uiți nu știi despre ce este vorba până nu înveți literele.

Atunci când copiii realizează **desene**, educatoarea poate întreba copilul ce reprezintă acel desen sau imaginile desenate de el spunându-i „acum voi scrie ce reprezintă desenul tău” așadar preșcolarul va înțelege că el a desenat iar educatoarea a scris.

Scrierea numelui copilului pe **desenele, picturile sau fișele de lucru** este o altă modalitate prin care copilul face diferența dintre scris și imagine/desen și, în timp, preșcolarul își va recunoaște propriul nume.

Plimbările și vizitele sunt utile pentru observarea diferitelor tipuri de scris din mediul înconjurător: numele străzilor, indicatoarele, semnele de circulație, numerele mașinilor, numele firmelor, a produselor etc. Educatoarea dă explicații în legătură cu plimbarea și printre altele atrage atenția copiilor asupra elementelor enumerate mai sus. Nu este neapărat necesar ca preșcolarii să cunoască semnificația tuturor textelor întâlnite, ci pentru început, ei trebuie doar să identifice aceste texte. Acest lucru nu înseamnă că educatoarea va refuza să răspundă la întrebările lor privind conținutul textului, dimpotrivă, ea va citi tot ce i se cere, neobligându-i însă pe copii să țină minte ce s-a citit, în acest fel copiii își vor menține motivația pentru ambianța tipărită iar prin repetiție, prin învățare spontană vor achiziționa mai mult decât prin învățarea formală.

2. Scrisul are semnificație.

După ce preșcolarul acceptă că imaginea este altceva decât scrisul în jurul vârstei de 4-5 ani nu se mai mulțumește doar cu atât, el cere adultului să-i citească povestea, ori mai specific, să i se citească ce scrie. Cu alte cuvinte el cere ca scrisul să fie pus în funcțiune ca mesajul să poată fi transmis. Copilul intuiește că scrisul înseamnă ceva deși nu poate explica încă ce anume. Dacă adulții, însemnând familia și grădinița, îi oferă experiențe cu textul scris el va primi treptat confirmarea corectitudinii intuiției sale: întotdeauna oamenii urmăresc ceva atunci când scriu și când citesc.

Prima semnificație pe care copilul o identifică la mesajul scris este recunoașterea propriului nume. Acest comportament poate fi atins la început cu copiii mici prin utilizarea doar a primei litere a prenumelui iar copiii care sunt familiarizați cu propriul nume scris vor porni direct de la prenumele scris întreg. Primul pas în atingerea acestui comportament este acela de a pune numele copilului pe tot ce îi aparține: dulăpior, pătuț, materialele didactice, însoțit la început de o poză a copilului. Inițial își va recunoaște numele după imagine dar în același timp își va forma și o reprezentare globală a numelui său scris.

O altă activitate este alcătuirea portretului clasei. Fiecare copil se desenează pe sine, iar educatoarea îi scrie numele sub desen. Autoportretele sunt expuse la nivelul copiilor pe panouri sau agățate pe sfori frumos ornamentate.

Jocul de tip memory poate fi confecționat din două seturi de jetoane, un set cu fotografiile și numele copiilor, iar celălalt set va conține doar numele copiilor. Copiii trebuie să potrivească fotografiile cu numele corespunzătoare.

O altă modalitate prin care un copil își poate recunoaște propriul nume poate fi confecționarea de insigne, pentru cei mici insignele vor avea lipite imagini/simboluri/fotografii alături de nume iar pentru cei mai mari insignele vor avea lipite doar numele, insigne, pe care copiii le vor purta zilnic la grădiniță.

„Citirea” unui text pe baza unei succesiuni de imagini este o deprindere cu importanță pe cel puțin două niveluri în învățarea citit- scrisului.

- copilul va învăța să urmărească în pagină mișcând ochii și mâna de la dreapta la stânga și de sus în jos;
- copilul va învăța să analizeze materialul perceput, să-l structureze astfel încât prin manipulări motrice și mai târziu prin manipularea reprezentărilor mentale să desprindă semnificații.

Pentru atingerea acestor comportamente educatoarea trebuie să le ofere modele: citind cărți, urmărind ilustrațiile din reviste, aceasta va indica întotdeauna cu degetul și va verbaliza acțiunea, fenomenul ilustrat, începând de la stânga și mergând spre dreapta. Foarte importante sunt activitățile de lectură după imagini care nu sunt altceva decât o succesiune de imagini reprezentând o acțiune, un fir narativ în secvențe progresive, care vizualizează pentru copil ideea că evenimentele, pentru a se produce, trebuie să respecte o anumită ordine în desfășurarea pașilor acțiunii. Se va începe cu maximum de trei imagini așezate pe rând, una câte una, și explicate pe rând în succesiune. Imaginile trebuie să reprezinte un text, o poveste bine cunoscută de copii, astfel încât să nu existe nici o piedică în perceperea efectivă a secvențelor.

3. Identificarea ideii unui text urmărind indiciile oferite de imagini

Pasul următor desprinderii semnificației din succesiunea imaginilor este încercarea de a transfera această semnificație la cuvintele ce însoțesc aceste imagini. Copilul va putea să găsească ideea unui text urmărind indiciile oferite de imagini. Acest comportament este urmărit nu prin activități formale, de predare, ci prin situații concrete, spontane pentru copii, dar create intenționat de educatoare. Nimic nu este mai natural decât o educatoare în mijlocul copiilor cu o carte în mână, întrebându-i „ce credeți că scrie aici?”. Cărțile vor fi alese cu grijă, vor avea imagini clare, bine desenate și inteligibile, iar sub ele sau alăturat va apărea un singur cuvânt care să corespundă răspunsului dat de copii. Procedul poate fi aplicat cu succes chiar de la grupa mică.

Copilul va putea să facă deosebirea între cuvintele pronunțate și imaginile la care acestea se referă. Acesta este un comportament pregătitor celui în care se cere aflarea sensului cuvântului scris. Nu se poate trece mai departe dacă preșcolarul nu este capabil, atunci când îi este pronunțat un cuvânt, să indice imaginea corespunzătoare alegând dintre ilustrațiile avute la dispoziție. În

mod obișnuit, preșcolarul vine la grădiniță având deja acest comportament, educatoarei revenindu-i sarcina de al exersa și dezvolta.

Un alt comportament care vizează activitățile de citire este acela în care copilul va putea să facă legătura între cuvântul oral și imagine și între cuvântul scris alăturat, înțelegând că aceste cuvinte sunt nume. O activitate simplă care poate fi desfășurată cu copiii de patru ani este următoarea: educatoarea utilizează un set de jetoane, fiecare jeton conținând o ilustrație și alăturat sau dedesubt un cuvânt. Educatoarea pronunță un nume și cere copiilor să găsească cuvântul scris corespondent de exemplu: „Eu spun iepuraș iar voi vă uitați pe cartonașe și îmi spuneți unde scrie iepuraș”. Evident, copiii arată jetonul cu ilustrația respectivă, educatoarea îi laudă și îi întreabă „Cum ați reușit să vă dați seama dacă încă nu știți să citiți?”. Copiii vor arăta imaginea și vor spune că s-au gândit că alături scrie iepuraș.

Copilul va asculta textele citite simultan cu urmărirea imaginilor pentru a găsi răspunsurile cerute. Primele exerciții în acest sens se fac în sectorul bibliotecă atunci când se citesc cărți cu ilustrații mari și texte simple. Cel mai eficient mod este acela în care atât educatoarea cât și copiii au în față câte un exemplar din aceeași carte: în timp ce educatoarea citește povestea copiii ascultă și urmăresc simultan pe carte călăuzindu-se după imagini. Din când în când educatoarea se va opri din citit și va întreba preșcolarii ce cred ei că se va întâmpla mai departe. Îi poate ajuta în găsirea răspunsului îndrumând copiii să se uite pe pagina următoare. Dacă cartea este bine aleasă ilustrația va sugera copiilor continuarea acțiunii.

4. Interesul pentru citit al copilului se datorează aproape în întregime adulților.

Preșcolarul trebuie învățat să știe cum să manipuleze o carte iar acest lucru **nu** se face prin predare sau cicăleală, ci prin exercițiu, dar mai ales prin model. Atunci când educatoarea la sectorul bibliotecă citește o poveste, copiii vor vedea și modul în care se manevrează cartea: cum o scoate din bibliotecă, cum se uită la ea să se asigure că este cea dorită, o deschide cu grijă și cu atenție să nu se îndoie foile sau să le murdărească. Nu toate aceste operații de manipulare sunt vizibile pentru toți copiii de aceea, de fiecare dată, când educatoarea manevrează o carte, un caiet, catalogul, aceasta va fi atentă să verbalizeze aceste condiții „e o carte frumoasă”, „trebuie să umblu cu multă grijă”, „nu vreau s-o murdăresc”, „acum întorc foaia cu grijă să nu o îndoiesc” etc. Preșcolarii vor fi dornici să o emite în comportamentul ei față de carte pe doamna educatoare. Preșcolarul va cunoaște elementele importante și distinctive ale unei cărți.

Atunci când educatoarea dorește să citească o poveste, copiilor trebuie să le prezintă coperta cărții arătându-le unde scrie numele poveștii și unde este scris numele autorului. Acest „ritual” trebuie repetat de fiecare dată când se citește o carte. Pe măsură ce copiii se obișnuiesc cu acest mod de prezentare pot fi implicați mai activ în acest „ritual” cu ajutorul întrebărilor „unde este scris titlul dar autorul?”, „cum se poate deosebi titlul de autor?” - prin poziție (titlul de obicei

este așezat în centrul copertii iar autorul la marginea de sus sau de jos), prin mărimea literelor: de obicei titlul este scris cu litere mult mai mari decât celelalte cuvinte ale copertii. Educatoarea atrage atenția copiilor și asupra altor elemente cum ar fi: fiecare pagină este numerotată, există cifre care arată prețul cărții, poate arăta preșcolarilor unde este scris titlul în interiorul cărții și de unde începe povestea propriu-zisă. Aceste informații se împărtășesc copiilor treptat în timpul diferitelor activități. Pentru aceste informații nu se organizează activități specifice în acest sens.

5. Copilul va putea să cunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris.

Perceperea și recunoașterea globală a cuvintelor nu presupune interzicerea cunoașterii literelor componente, precum și, invers cunoașterea literelor nu presupune abandonarea completă a activităților de percepere globală. Cele două comportamente trebuie urmărite mai degrabă simultan, în mod echilibrat.

În timpul activităților de antrenament al auzului fonematic, precum și cu oricare alt prilej, educatoarea caută să-i facă pe copii conștienți de sunetul inițial al numelui lor. Se va arăta litera corespondentă fără a face din aceasta o activitate propriu zisă. Copiii vor învăța foarte ușor corespondența literei cu sunetul, fiind bine motivați vor reuși să transfere mai repede aceste deprinderi și la alte cuvinte. Acest procedeu al numelui, în recunoașterea sunetului lui și literei corespondente, se poate folosi pentru toate sunetele/literele conținute în numele fiecărui copil. De exemplu, educatoarea va pronunța M-A-R-I-A. Împreună vor auzi sunetul „m”, educatoarea va scrie numele arătându-i copilului litera „m”, se vor juca astfel descoperind „m”-urile din toate cuvintele cunoscute. Cu alt prilej vor auzi sunetul „a” și așa mai departe jocul continuă până sunt epuizate toate literele din numele copilului. Pe măsură ce preșcolarul învață câte o corespondență sunet/literă va primi cadou litera respectivă care poate fi confectionată, sau scrisă pe un jeton mic. De câte ori se va desfășura jocul numelui copilul va dovedi că știe ce sunete respectiv litere a învățat, așezându-le în ordine până când vor fi învățate toate literele numelui și vor fi conștientizate toate sunetele din interiorul acestuia. După ce toți copiii din grupă și-au învățat numele și-au „câștigat” jetoanele cu toate literele, se pot organiza activități de grup distractive, ca, de exemplu, toți copiii dintr-un grup își amestecă în mijlocul mesei literele din numele lor, apoi fiecare încearcă să-și găsească cât mai repede literele cu care să și formeze propriul nume.

De reținut este faptul că educatoarea va avea grijă să urmărească ca fiecare copil să-și poată compune propriul nume din literele unui alfabetar, din cuburi cu litere, litere decupate și lipite etc.

Astfel de jocuri pot fi inițiate și cu literele din cuvintele jucăriei preferate, a animalului preferat sau a oricăror alte cuvinte.

Copilul va putea să arate cuvinte care încep ori se termină cu aceeași literă după mai multe exerciții privind litera ce trebuie cunoscută. În acest sens, pot avea loc complicități ale jocurilor de

învățare a literei respective prin găsirea oral a unor cuvinte care încep cu aceasta. Individual sau în grupuri mici, preșcolarii primesc câteva jetoane pe care sunt trecute câteva cuvinte. În prima etapă, cuvintele nefiind bine cunoscute, ele vor fi însoțite de imagine; aceasta va constitui un suport pentru analiza fonetică și analiza perceptivă a cuvântului. Sarcina de îndeplinit poate lua mai multe forme: se cere ca toate cuvintele care încep, de pildă, cu „b” să fie puse deoparte, să fie subliniate toate cuvintele care încep cu „b”, să fie încercuit „b” când se găsește la început și așa mai departe. Când copilul devine familiarizat cu această sarcină se renunță la imagini.

Copilul va putea să compună cuvinte scurte familiare. După ce preșcolarul a fost familiarizat cu compunerea propriului prenume se poate trece la o altă etapă și anume cea a compunerii de cuvinte scurte, familiare. Compunerea cuvintelor prin jocuri puzzle este foarte îndrăgită de preșcolari. Pentru aceasta se procură/confecționează o serie de jetoane din carton, pe ele vor fi desenate un obiect, o ființă, o jucărie, iar sub desen se scrie denumirea acestora. Jetoanele se taie vertical astfel încât fiecare fâșie să cuprindă o parte din imagine și o literă din cuvânt. După ce fâșiile sunt amestecate, copilul reconstruind imaginea, reconstruiește și cuvântul. Pentru copiii foarte mici se poate începe cu cuvinte formate din două litere (ac, ou, om), se trece apoi la cuvinte de trei și patru litere.

Compunerea propozițiilor formate din două, trei sau mai multe cuvinte se poate realiza cu aceeași tehnică puzzle, dar de această dată jetoanele vor avea imagini și propoziții iar fâșiile verticale vor cuprinde o parte din ilustrație și un cuvânt. Pentru început, educatoarea arată copiilor imaginea și propoziția în întregime, se poartă o mică discuție asupra imaginii și a ceea ce reprezintă ea. Le citește apoi propoziția indicând cu degetul fiecare cuvânt. Se observă corespondența între ce spune imaginea și ce spune propoziția. Copiii primesc jetoanele tăiate în fâșii și recompun imaginea și propoziția. Din a doua activitate preșcolarii vor primi materiale diferite. Ar fi bine să existe două chiar trei tipuri de imagine-propoziție care să fie împărțite copiilor la întâmplare. Îndată sarcina îndeplinită, copiii vor verifica rezultatele comparându-le cu ale celor care au avut imagini identice. Pentru copii, această mișcare și verificare reprezintă, de fapt, o punere în ordine a experienței lor perceptiv-intelectuale. Educatoarea se plimbă printre ei și îi ajută în verificare. Educatoarea citește propoziția formată de fiecare copil, punând demonstrativ degetul pe fiecare cuvânt. Prin această metodă educatoarea oferă copilului un nou model de evaluare a unei lucrări, demonstrându-le că scrierea are un înțeles permanent și este autonomă, neavând nevoie de imagine pentru a comunica ceva (este de la sine înțeles că preșcolarul asimilează aceste afirmații la nivel intuitiv fără ca educatoarea să explice acest raționament).

Desfășurarea activităților de scriere.

Maria Montessori a demonstrat în prima jumătate a secolului XX că cel mai potrivit mediu pentru învățarea scris-cititului este grădinița, iar cea mai bună metodă pentru această achiziție nu este cea prin care copilului i se predă, ci acele metode prin care cititul și scrisul apar în situații de joc. În acest mod abordarea limbajului scris apare ca un moment natural al dezvoltării copilului.

1. O deprindere extrem de importantă în abordarea scris-cititului este aceea a discriminării perceptive, adică a deosebi un lucru de altul, o formă de alta, o culoare de alta. Antrenamentul perceptiv al tuturor simțurilor este o condiție esențială pentru întreaga dezvoltare a copilului și el trebuie inițiat din prima zi de grădiniță și de la cea mai fragedă vârstă. Acest antrenament nu se efectuează doar pentru a atinge obiectivul scriere, deși în acest context este destul de important. Educatoarea trebuie să conceapă foarte multe activități cu caracter de joc prin care copilul să aibă întotdeauna ceva interesant de privit, găsit, manipulat, pipăit etc.
2. Primul pas către scriere este capacitatea copilului de a trasa semne pe o suprafață cu ajutorul unui instrument.
 - Primul aspect tehnic pentru scriere este ca preșcolarul să cunoască și să știe cum se utilizează hârtia, creionul negru, creioanele colorate, creta și alte instrumente de scris. Această cunoaștere începe încă de la un an și câteva luni, copilul fiind capabil să țină strâns un creion gros apăsând sau mai degrabă lovind hârtia ca mai târziu acesta să reușească să facă linii scurte pe suprafața foii. Când ajung în grădiniță foarte mulți copii au deja experiența instrumentelor cu care se execută grafismele și desenele. Pentru început în grădiniță copiii foarte mici nu au nevoie de creion și hârtie pentru a-și forma deprinderea de trasare grafică. Micii preșcolari vor fi încântați să traseze urme cu bețișoare pe pământ sau cu degetele în nisip lăsând dăre. O educatoare pricepută va putea să-i învețe pe copii literele cu mult înainte ca aceștia să lucreze pe caiete doar prin jocuri la nisip, desenând cu degetul sau cu un bețișor.
 - Copiii trebuie să știe să execute elemente grafice simple. Prin elemente grafice se înțelege liniile drepte în diferite poziții, linii curbe deschise sau cercuri la fel în diferite poziții. În jurul vârstei de trei ani copilul face deja cercuri mai mult sau mai puțin perfecte și linii (mai ușor cele verticale decât cele orizontale). Pentru copiii de grupă mică este mai important procesul trasării și mai puțin rezultatul. Astfel că în prima etapă ei vor fi lăsați să se bucure de „mâzgăleală”, vor lăsa „urme” peste tot cu bățul pe pământ, cu degetul pe nisip, cu creta pe asfalt ori pe tablă, cu creioanele negre și colorate pe hârtie de diferite tipuri (aici este de preferabil carioca groasă). Colorarea este o activitate plăcută și motivantă care poate se poate întinde pe tot parcursul anilor de grădiniță. În cazul colorării, educatoarea va trebui să aleagă cu atenție materialele. De obicei cărțile de colorat reprezintă desene prea mari cu suprafețe de colorat prea largi și prea obositor de acoperit cu creionul. Așadar nu este de

mirare că preșcolarul mic mâzgălește câteva linii cu creionul colorat și declară că a terminat trecând la alt desen. Pentru început trebuie să i se ofere de colorat figuri simple de dimensiuni mici. Copilului îi place să schimbe repede creionul și desenul astfel încât este interesat de proces și mai puțin de rezultatul final. Treptat el învață să respecte contururile și să se concentreze asupra sarcinii de îndeplinit nu asupra mișcării creionului în sine. Educatoarea nu trebuie să insiste asupra acestor condiții de la început, în caz contrar ea va transforma o activitate plăcută într-o muncă plictisitoare, rezolvată superficial și fără efecte pozitive în desfășurarea activității. După o perioadă ce depinde în general ritmul de asimilare al copiilor, educatoarea va trece la sarcini mai organizate: le va cere să deseneze un cerc mai mare ori mai mic, linii în linii culcate, linie lungă, linie scurtă, linie mică, linie mare. De asemenea, educatoarea va urmări organizarea paginii: va cere, spre exemplu, un nor sus, o minge jos pe pământ ori o casuță pe mijloc. Unii copii pot realiza aceste sarcini alții nu. Educatoarea nu trebuie să privească trasarea acestor elemente grafice ca un obiectiv urgent de atins într-o perioadă de timp strict limitată. Pe măsură ce copiii se simt mai siguri în execuție educatoarea poate trece la alte modalități de implicare a elementelor grafice.

- Astfel copilul va putea să execute diferite tipuri de trasări peste modele date. Se pornește de la uniri de puncte fie trasând linia peste una punctată, fie în mod liber. Cei mici vor avea de trasat liber o linie între două repere foarte vizibile. Ei încă nu pot să-și coordoneze mișcările astfel încât să poată plasa exact creionul și să tragă o linie peste cea deja trasată. În funcție de copil educatoarea poate aborda și trasee punctate.
- Copilul va urmări perceptiv și motric anumite trasee. Spre exemplu: fiecare copil va primi o coală de hârtie pe care sunt desenați un câțel, în stânga paginii și un băiețel în dreapta paginii. Între cei doi este trasat un drum drept cu o linie punctată pe mijloc. Educatoarea discută cu copiii despre ceea ce văd în desen: un câțel și un băiat și întreabă: „Ce face câțelul?” - „aleargă”, „Unde aleargă?” – „spre băiat”, „Ce face băiatul?” – „îl așteaptă”, „Pe unde aleargă câțelul?” - copiii arată drumul fiecare cum crede. Educatoarea scoate la iveală o coală de hârtie cu același desen dar mai mare și o fixează pe o tablă sau pe un suport să poată fi văzută de toți copiii. Acum, spune educatoarea, aș vrea să rog pe cineva să-mi arate drumul pe care fugе câțelul spre băiat. Unul dintre copii va arăta drumul respectiv, mișcând degetul de la câțel spre băiat (deci de la stânga la dreapta) pe linia punctată. După ce câțiva copii au făcut această operație, educatoarea va îndemna copiii să arate individual pe foaia lor cu degetul drumul câțelului spre băiat. După ce s-a asigurat că toți copiii trasează cu degetul corect de la stânga la dreapta, solicită copiilor să traseze cu creionul pe linia punctată. Procedeu cu coala mare de hârtie se folosește doar în primele activități de trasare peste linia punctată. În următoarele activități traseul poate fi complicat prin linii șerpuite,

spiralate, în zigzag etc. Alte trasee grafice pe care copiii le pot executa sunt labirinturile foarte simple pentru cei mici și mai complicate pentru cei mari.

- Completarea părților care lipsesc în desene simple pregătesc scrierea, dar nu sunt specifice acesteia, de aceea, ele pot fi abordate în cadrul activităților libere în care educatoarea va lucra doar cu grupul care a ales creionul și hârtia. Completarea lacunelor structurează și întărește reprezentările mintale, dezvoltă capacitatea de sinteză perceptivă și combină această capacitate cu acțiunea motrică, element important al învățării la vârste mici.
- Respectarea regulilor/condițiilor minime ale scrierii. Aceste reguli trebuie să fie cunoscute de copii începând de la grupa mică, din momentul în care încep să folosească instrumentele de scris. Primul lucru care trebuie corectat este poziția, cunoscut fiind faptul că cei mici au tendința de a se apleca asupra foii de scris. Al doilea element ce trebuie prevenit sau îndepărtat este tensiunea motrică, preșcolarii țin foarte strâns creionul în mână și apasă puternic astfel în câteva minute se instalează oboseala. Pentru început este indicat să se folosească creioane groase ori carioca, astfel încât mâna încă neîndemânatică să nu trebuiască să se cârcească pe bețișorul subțire al creionului. În timpul exercițiilor de trasări libere cu mișcări largi copilul va învăța să relaxeze mâna pe creion abia după aceea se poate trece la îndeplinirea sarcinilor grafice cum ar fi linia trasă de la un punct la altul
- Executarea trasării semnelor grafice relativ corect în ceea ce privește mărimea, direcția de la stânga la dreapta ajută copiii să își formeze deprinderi de trasare grafică ordonată, simetrică, echilibrată însă nu trebuie exagerat cu acest tip de activități.

CAPITOLUL 5. EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ

5.1. Premise teoretice

5.1.1. Conceptul de educație interculturală

Ca fenomen social, educația își schimbă finalitățile, conținuturile, formele de organizare, de realizare, metodologiile, o dată cu evoluțiile realizate în plan social global. Adaptabilitatea și autoreglarea educației la problematica societății, a spațiului social în care se derulează, condiționează semnificația și eficiența ei.

În societatea contemporană, pe fondul numeroaselor schimbări care condiționează existența comunităților și cea a indivizilor, se produce și o extindere a spațiului existențial al acestora, depășind limitele tradiționale. Diversitatea culturilor și a interacțiunilor culturale în cadrul spațiului de existență al unei populații devine un fenomen. În fața acestui pluralism cultural, în care este implicată acceptarea celuilalt, toleranță, cooperarea și afirmarea propriei poziții în mediul social, devine necesar ca educația să încorporeze în conținuturile și obiectivele ei elemente care să vizeze formarea conștiinței și a capacității individului de a comunica, de a se raporta la alte culturi, la toleranță, la evitarea conflictelor interculturale¹¹¹.

Educația interculturală constituie una dintre condițiile principale pentru optimizarea aspectelor de relaționare între etnici, a raporturilor interumane, e deschisă diverselor valori culturale, constituie unul dintre răspunsurile nevoilor existențiale ale individului și ale oricărei comunități prezente în țara noastră.

Educația interculturală constituie o opțiune ideologică în societățile democratice și vizează pregătirea viitorilor cetățeni în așa fel încât ei să facă cea mai bună alegere și să se orienteze în contextele multiplicării sistemelor de valori. Adaptarea la diversitatea culturală e necesară atât pentru „minoritari” cât și pentru „majoritari” în interacțiunile prezente, dar și cele viitoare.

Obiectivul principal al educației interculturale rezidă în pregătirea persoanelor pentru a percepe, accepta, respecta și a experimenta alteritatea. A face educație interculturală presupune ca însuși procesul educațional să se realizeze într-un mediu interacțional, prin punerea alături sau față în față a purtătorilor unor culturi diferite.

Prin intermediul educației interculturale, în unitățile școlare, se formează comportamente precum:

- aptitudinea de a comunica (a asculta și a vorbi);

¹¹¹ Ion T. Radu – Pedagogie- Fundamente Teoretice, 2002, pag. 137- 143

- cooperarea și instaurarea încrederii în mijlocul unui grup (grup de joacă, colegii de grădiniță);
- respectul de sine și al altora, toleranța față de opiniile diferite;
- luarea de decizii în chip democratic;
- acceptarea responsabilității altora și a propriului eu;
- soluționarea problemelor interpersonale;
- stăpânirea emoțiilor primare;
- aptitudinea de a evita altercațiile, etc.

Educația interculturală vizează o abordare pedagogică a diferențelor culturale, strategie prin care se iau în considerație specificitățile spirituale sau de alt gen, evitându-se, pe cât posibil, riscurile ce decurg din schimburile inegale dintre culturi.

Educația interculturală vizează dezvoltarea unei educații pentru toți în spiritul recunoașterii diferențelor ce există în interiorul aceleași societăți. O educație concepută în perspectiva interculturală va resemnifica relațiile dintre școală și alte spații educative; ea va depăși zidurile școlii, prelungindu-se și insinuându-se în activitățile informale¹¹².

Cu toate că România, a reprezentat dintotdeauna un mozaic etnic și cultural, preocuparea pentru educația interculturală este de dată recentă.

După 1989, minoritățile etnice din România și-au asumat un rol activ în afirmarea identității lor culturale diferită de cea a majorității. Scopul politic al recunoașterii statutului de minoritari a fost asigurarea protecției acestora în cadrul politicilor naționale. În domeniul educației, un pas important l-a constituit Legea Învățământului din 18 iunie 1995, modificată ulterior, care stipulează dreptul minorităților de a studia în limba maternă întreaga curriculă școlară, în anumite condiții. Paralel cu această reglementare, se constituie în cadrul Ministerului Educației un departament destinat învățământului în limbile minorităților naționale, și se înființează o rețea de unități de învățământ și de secții cu predare în limbile materne.

În ciuda acestei preocupări pentru protecția culturală a minorităților etnice și asigurarea unui cadru legislativ și de cultivare a propriei identități, în România lipsește încă în anii '90 ideea de promovare a interculturalismului în educație. Către sfârșitul anilor '90, inițiative ale societății civile încearcă să suplinească acest vid prin implementarea unor proiecte cu caracter intercultural în domeniul educației¹¹³.

Pornind de la bunele practici naționale și europene în elaborarea curriculum-ului pentru educația timpurie, s-au ales principii de bază care reprezintă valorile fundamentale pentru educația timpurie.

¹¹² Constantin Cucoș- Pedagogie ediția a II-a revăzută și adăugită, pag. 132-147

¹¹³ Considerații privind evoluția regimului minorităților naționale în România de Marius Bălan - Lege5.ro

- *Principiul educației centrate pe copil*
- *Principiul respectării drepturilor copilului*
- *Principiul învățării active*
- *Principiul dezvoltării integrate*
- *Principiul interculturalității* (cunoașterea, recunoașterea și respectarea valorilor

naționale și ale celorlalte etnii)

- *Principiul echității și nondiscriminării* (să se asigure în egală măsură, oportunități de dezvoltare tuturor copiilor, indiferent de gen, etnie, religie sau statut socio-economic)
- *Principiul educației ca interacțiune dintre educatori și copil;*¹¹⁴

Sarcina grădiniței este de a le forma preșcolarilor o conștiință europeană. Încă din etapa preșcolară se impune cultivarea respectului și solidărității față de cultura altor popoare. Câteva valori-cheie trebuie să-și găsească loc, fie în programele școlare, fie în procesele de învățământ: aspirația către democrație, respectul drepturilor omului, al drepturilor copiilor, justiția socială, echilibrul ecologic, toleranța și pacea, tradițiile culturale etc.

Învățarea simultană a măcar două limbi, difuziunea simbolurilor general-umane, accentuarea valorilor care unesc oamenii, participarea tineretului la gestionarea comunității școlare, integrarea școlilor în relații de înfrățire la nivel european sunt alte mijloace de sporire a valențelor culturale ale activităților educative.

Învățământul românesc se găsește în plină schimbare și reînnoire. Perspectiva interculturală se poate lovi de anumite prejudecăți (ascunse ori uitate) sau ar putea reînvia sentimente de ură sau dispreț, acumulate în timp. Înainte de a încerca să cultivăm în spiritele copiilor dorința de cunoaștere și atașare la alte culturi, este nevoie să se disipeze resentimentele și prejudecățile. Vechile etichete și judecăți ar trebui să fie părăsite, iar echilibrul și cumpătarea sunt mai mult decât necesare.

Dacă timpul și istoria au pus laolaltă, în același spațiu, români, unguri, germani, croați, sârbi, cehi, ruși, slovaci, bulgari, ucrainieni, rromi, tătari, evrei, greci etc., atunci ei sunt obligați, prin același determinism implacabil să se cunoască și să se respecte reciproc.¹¹⁵

5.1.2. Cultura și identitate

Cultura se referă, în general, la un set de caracteristici ale unei comunități, pe baza cărora o persoană simte că aparține comunității respective.¹¹⁶

¹¹⁴ Curriculum pentru Educație Timpurie 2019

¹¹⁵ Constantin Cucoș- Pedagogie ediția a II-a revăzută și adăugită, pag. 132-147

¹¹⁶ Oana Mihăiescu, Dorina Putineanu- Ghid practic de activități interculturale, pag. 14

Cultura este acel ansamblu de trăsături distinctive, spirituale, materiale, intelectuale și emoționale ale unei societăți sau grup social, care cuprinde toate modalitățile de a fi în acea societate. Fiecare cultură este suma ipotezelor și practicilor împărtășite de membrii unui grup, care le diferențiază de cele ale altor grupuri, astfel încât o cultură intră în centrul atenției, în comparație cu o altă cultură care menține diferite practici. Cu toate acestea, culturile sunt ele însele multiple, astfel încât, pentru persoanele fizice, fiecare grup se revelează nu la fel de omogen, ci mai degrabă ca o serie de grupuri din ce în ce mai mici, ai căror membri sunt prea conștienți de distincțiile dintre ei.¹¹⁷

Identitatea culturală se referă la identificarea cu un anumit grup sau la sentimentul de apartenență la acesta pe baza mai multor categorii culturale, incluzând naționalitatea, etnia, rasa, sexul și religia. Identitatea culturală este construită și întreținută prin procesul împărtășirii cunoașterii colective, precum tradițiile, patrimoniul, limba, estetica, normele și obiceiurile. Identitatea este în mod constant în curs de construire în cadrul unui proces desfășurat pe tot parcursul vieții, nu ceva dat, ceva încheiat sau preluat de la alții. Acest lucru nu înseamnă că nu avem o identitate coerentă, însă identitatea nu este statică, ea evoluează și se conturează continuu în interacțiunea cu alții și cu mediul.¹¹⁸

Identitatea unei persoane este definită atât prin autoidentificare (modul în care noi ne definim), cât și prin heteroidentificare (modul în care ne definesc ceilalți). La nivel individual, identitatea este strâns legată de nevoia de a relaționa cu ceilalți, cu societatea, precum și de percepția propriei autonomii. Adesea, identitatea pe care o persoană și-o asumă este diferită de cea „dată” de alții. Modul în care noi ne percepem este diferit de modul în care ne percep ceilalți.

5.1.3. Identitatea culturală a minorității croate din România

În raport cu alte state europene, România are o caracteristică deosebită. În țara noastră, mai ales în Transilvania, Banat și Dobrogea, s-a putut realiza conviețuirea și interferența mai multor neamuri și culturi, într-o perioadă îndelungată, de aproape un mileniu, astfel încât fiecare dintre acestea și-au păstrat individualitatea proprie, preluând în același timp de la populațiile și culturile vecine înrudite sau complet străine și oferind, la rândul lor, numeroase trăsături ale culturii materiale și spirituale. Astfel, „de aproape un mileniu, niciun popor și nicio cultură n-a putut, dar nici n-a vrut să le asimileze pe celelalte. Astfel de încercări au existat din partea unor forțe exterioare, dar toate s-au dovedit zadarnice”.¹¹⁹ O astfel de etnie, care a reușit să-și conserve extraordinar de bine ființa etnică, este reprezentată de croați (carașovenii) așezați în zona muntoasă a Banatului, a căror origine a constituit și mai constituie încă un prilej pentru ample discuții.

¹¹⁷ https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_eic_balti_ro.pdf/pag_97

¹¹⁸ Oana Mihăiescu, Dorina Putineanu- Ghid practic de activități interculturale, pag. 13-15

¹¹⁹ Kós Károly, Koning 1999, pag. 5

Răspunsul la aceste întrebări a fost dificil de găsit și din cauza absenței mărturiilor scrise sau orale. Au fost publicate numeroase studii, până și monografiile dialectale, care puneau în discuție probleme referitoare la originea, apartenența națională, religia, perioada emigrării și locurile de origine, fiind formulate mai multe ipoteze contradictorii. Conform informațiilor documentare și statisticilor, etnicii croați s-au așezat în ținuturile Banatului în trei etape diferite, menite parcă să împropăteze mereu mica dar viguroasă enclavă.¹²⁰

Cea mai mare parte a comunității croate din România se găsește în județele Caraș-Severin și Timiș (Recaș, Checea și Cenei). În județul Caraș-Severin se găsesc cei mai mulți croați din România și sunt grupați în jurul localității Carașova, Nermed, Iabalcea, Lupac, Clocotici, Rafnic și Vodnic. În afară de localitățile deja menționate, carașovenii au locuit, într-un număr mai mic sau mai mare, și în alte localități, ca de exemplu Dognecea, Slatina-Timiș etc. Se pare că și în localitatea Calina au existat cândva carașoveni.¹²¹

Vechimea comunității croate în spațiul românesc este de secole. Așezarea lor s-a realizat de-a lungul a 3 etape istorice. Primul și cel mai vechi val de croați așezat pe actualul teritoriu al României, în secolele XIII și XIV, este cel mai cunoscut sub denumirea de carașoveni. În dialogul croaților de pe Valea Carașului cu românii din Banatul de munte s-a statuat în percepția colectivă a acestora denumirea specifică de „carașoveni, crașoveni, cârșoveni”, sintagme ce derivă din denumirea principalei așezări a acestora **Carașova** (în limba croată **Karaševo**, în limba germană **Karasowa**, maghiară **Krassóvár**). (Anexa A, A1)

Al doilea val de croați, emigrat în secolul al XVI-lea, a ajuns în localitățile Lipova (județul Arad) și Recaș (județul Timiș), dar acum numărul lor a scăzut foarte mult. Alți etnici croați au ajuns în România în apropiere de Jimbolia, în anul 1801, în localitățile Checea și Cenei. Veniți din zona Turopolje, acești croați proveneau îndeosebi din familii de nobili, fiind nevoiți să-și părăsească zonele natale deoarece așa cereau interesele militare ale Imperiului Austro-Ungar.

Numărul celor așezați în primele valuri pe aceste meleaguri nu se cunoaște cu exactitate. Recensământul populației realizat în perioada Imperiul Habsburgic, menționat de istoricul Erhler, în secolul al XVIII-lea, a înregistrat existența a peste 10.000 de locuitori de etnie croată. Acest număr se menține, cu mici variații până în a II-a jumătate a secolului al XIX-lea, după care se înregistrează un fenomen de scădere, determinat de schimbările socio-economice și politice. Conform recensământului din 2011¹²², numărul locuitorilor de etnie croată este de 5.408 persoane.¹²³

¹²⁰ Simu Traian, Originea Carșovenilor. Studiu istoric și etnografic, 1939, pag. 32-33

¹²¹ Jakab Albert Zsolt, Procese și contexte social- identitare la minoritățile din România, pag. 101- 117

¹²² <https://ispmn.gov.ro/uploads/WP%2065-04-10.pdf>

¹²³ Toader Nicoară, Istoria și tradițiile minorităților din România, 2005, pag. 10

Minoritatea croată, carașovenii din zona muntoasă a Banatului, datorită unui complex de factori favorabili, au reușit să-și conserve ființa etnică și să-și asigure trăinicia. Banatul de Sud și Valea superioară a Carașului au prezentat pentru etnia croată o compatibilitate etnoculturală. Ocupațiile carașovenilor au fost condiționate, în trecut și azi de poziția geografică și de evoluția economică a acestei părți a Banatului. Mijloacele de trai din această zonă submontană erau net inferioare celor din zona de șes a Banatului. Dealurile aride nu erau prielnice practicării unei agriculturi care să asigure bunăstarea și un trai decent. Cu toate acestea carașovenii au cultivat și mai cultivă și azi pământul, pentru asigurarea măcar parțială, a necesarului de produse agricole. Ocupațiile de bază ale carașovenilor, în trecut, au fost: creșterea animalelor, pomicultura, cioplitul șindrilei și al doagelor de butoi. Mare parte din aceste produse erau vândute în localitățile de la câmpie. Se practica intens trocul, carașovenii cutreierând șesul Banatului, iar produsele agricole (porumb, grâu) erau obținute în schimbul produselor pomicole.¹²⁴

Înființarea și dezvoltarea unor centre industriale și miniere precum Reșița, Anina, Dognecea, Doman, Bocșa și Oravița în imediata vecinătate a satelor, au avut ca rezultat apariția de noi îndeletniciri și în rândul carașovenilor. Deși până în a doua jumătate a secolului nostru majoritatea au rămas fideli ocupațiilor lor tradiționale, păstoritul și agricultura, totuși, o parte din ei au devenit lucrători în manufacturile din Reșița și în special mineri (Anina, Dognecea, Doman).

După anii 1950, marea majoritate a carașovenilor apti de muncă, în special bărbații, dar mai târziu și multe femei, se îndreaptă spre uzinele din Reșița, devenind muncitori calificați, maiștri, tehnicieni, ingineri, astfel încât ocupațiile tradiționale, devin ocupații secundare. Vechile îndeletniciri n-au fost abandonate și cu toate că importanța lor scade tot mai mult, ele continuă să fie practicate.¹²⁵

Până nu demult, femeile din comunitatea croată, reprezentau principala forță de muncă în cultivarea pământului, la muncile casnice, la creșterea și educarea copiilor. Tot ele erau cele care asigurau îmbrăcămintea necesară familiei. Toată îmbrăcămintea era confecționată manual, iar măiestria confecționării ei, se reflectă în frumusețea și unicitatea costumelor populare carașovenești.

Începând cu secolul nostru, viața minorității croate începe să se modifice. Influențați fiind de progresul economic, de transformările tehnico-științifice și de cele social - politice din România, se produce o creștere simțitoare a nivelului de trai dar și a nivelului cultural.

Portul și tradițiile minorității croate din România

Croații carașoveni au un port a cărui specificitate îi deosebește de celelalte grupuri minoritare, cât și de alte etnii care conviețuiesc pe teritoriul României. Având la bază o variantă veche a portului croat, specific doar croaților originari din Bosnia, evoluând în simbioză de secole cu portul

¹²⁴ Petrovici, E. Graiul Carașovenilor, pag. 21

¹²⁵ Radan M.N, Graiurile carașovene azi. Fonetică și fonologie, pag. 15-16

românesc și cu cel al altor neamuri, portul carașovenilor și-a afirmat specificitatea, putând fi considerat unic din acest punct de vedere. Bogat în floră și izomorfe, specificitatea lui rezidă și în contrastul alb-negru, cu coloratură discretă. Portul croaților din zona Timișului și-a păstrat structura esențială, influențată puternic de alte porturi cunoscute în Banat (maghiar, german, sârbesc, românesc, etc.)

Costumul tradițional carașovenesc al femeilor și fetelor (Anexa B, B1) se compune din:

- cămașă/ ie (košulja „košulia”)
- poale (pole)
- opreg (keca „keța”)
- brășiri (kanice „kanițe”)

Cămașa (košulja) este cusută manual cu modele izomorfe, cu ață de bumbac de culoare vișinie, maro închis sau negru, pe pânză albă de bumbac. Partea din față a cămășii, este împodobită cu „țvet” (cvet), iar la mijloc se regăsesc două rânduri de „șliuca velica” (šljuka velika), modele mai mari și șliuca mala (šljuka mala), ultimele două rânduri. Între „țvet” (cvet) și „veliche șliuche” (velika šljuka) se află „ćucoți” (ćukoci), iar „ pazuka” este descheietura de la gât.

Pe spatele cămășii nu se coase nici un model, rămânând întotdeauna alb. Mânecele sunt împodobite cu „bradzi” care se fac în număr de patru (trei într-un rând, iar unul din jos, la mijloc) și „parta cu ocaliați” (parta cu okaljači). Mânecele se termină cu un model cusut și danteluță croșetată manual. Modelul de danteluță este specific cămășilor carașovenești, iar acest model de danteluță nu se aplică la altă componentă a portului.

Poalele sunt confecționate din același material (pânză albă) de bumbac ca și cămașa. Ele sunt lungi și se termină cu o broderie spartă și îngustă. În spate au pliuri fine (lucrate manual) care trebuiesc formate după fiecare spălare (apretat, călcat și plisat). Doar la portul ce era purtat zi de zi, poalele erau mai scurte și nu aveau pliurile din spate, fiind mai comode și lejere. Opreg/keca (cheța) este din lână, de culoare neagră, țesută la războiul de țesut. Brașiri (brășiri)/brâul, sunt înguste și țesute la război din fire subțiri de lână de diferite culori. Femeile și fetele poartă sandale negre, de lac și ciorapi albi. Miresele poartă pantofi negri, dar tot cu ciorapi albi.

La gât se pun podoabe precum mărgelile colorate, bănuți de aur și „peklje” (peclie) cu care se încheie cămașa la gât. Podoabe, panglici colorate se pun și la spate.

Dacă la costumul femeiesc nu sunt diferențe între femei și fete, aranjarea capului este cel care face deosebirea între ele. Capul femeii este împodobit în funcție de vârstă și de evenimentul la care participă:

- fetele până la Prima Împărtășanie poartă părul despletit, lăsat pe spate cu coroniță albă.
- domnișoarele poartă salbă și flori aranjate pe o împletitură a părului specifică.
- femeile au capul acoperit cu batic.

Dacă sunt momente în care fetele, domnișoarele și femeile poartă batic pe cap, ele se deosebesc prin forma în care este aranjat pe cap. Femeile croate, obligatoriu, aveau păr lung pentru a-și putea face împletituri specifice, care dădeau forma baticului și prin care se deosebeau femeile măritate de domnișoare. Sub batic, se poartă „kapica” (capița), un batic de bumbac alb cu dantelă mică, subțire, lucrată manual, care este întotdeauna apretată și călcată.

Miresele poartă „venac” (venaț-cunună), împodobit cu mărgel, oglinzi și flori colorate, care se așează pe aceeași împletitură a părului cum au și domnișoarele.

Un alt element specific, care deosebește femeile și fetele croate de alte etnii sunt cerceii de aur, în formă de bobită, la care este atașată o „lacrimă” (brnje s camburi/ brnie s' țamburi). Iar în mână aveau torbă (torba), care era confecționată din fire de lână și țesută la război.

Costumul tradițional carașovenesc al bărbaților și al băieților este compus din:

- cămășă (košulja)
- izmene (gače)
- pračka sau kanice (brâu)
- lajber (laibăr)

Cămășă este alcătuită din pânză albă, țesută la război. Este lungă, în talie este legată cu pračka sau brâu. Gulerul cămășii este cusut manual (cusătură specifică folosită pentru cămășă bărbătească), iar în parte de jos este o broderie spartă îngustă. La gât se încheie cu peklje.

Izmenele sunt cusute din același material ca și cămășă, sunt ușor largi și se termină cu o broderie.

Lajber (laibăr) este făcut din lână, țesut la război, pe care se regăsesc modele izomorfe și inițialele numelui. Copiii mici au laibăr de culoare neagră, iar feciorii și bărbații de culoare albă. Iarna purtau janker (iankăr), un palton lung de lână.

Pe cap poartă pălărie care este împodobită cu panglică colorată și flori. De regulă pălăria este de culoare maro. Și pălăriile sunt lucrate manual, iar culorile folosite și forma pălăriei îi deosebește pe bărbații croați de alte etnii. În picioare poartă pantofi, iar iarna purtau cizme.

Până acum ceva ani, portul era nemodificat și purtat atât zi de zi cât și la zile de sărbătoare. Portul popular i-a însoțit pe carașoveni de la naștere până la moarte, iar în fiecare casa se puteau găsi haine tradiționale pentru zi de zi, pentru nuntă, botez (veșminte și pături mici în care bebelușii erau duși la biserică), pentru zilele de post (cusăturile cămășilor de făceau cu ață albă), pentru perioada de doliu, pentru înmormântare. Dacă în casă erau fete, mama și bunica trebuiau să pregătească și zestrea fetei: costum tradițional, cearșafuri de pat din pânză albă, care la margine aveau o dantelă croșetată de mână, fețe de pernă mari și mici care aveau modele croșetate și pături pentru pat din lână și țesute la război (kilimi/chilimi).

Timpul și-a lăsat amprenta, iar bătrânele care mai știu cum se confecționează, cum se calcă, cum se întreține și cum se îmbracă sunt tot mai puține. Ele încearcă să transmită noilor generații de tineri dragostea, specificitatea și unicitatea portului carașovenesc. (Anexa C)

Rar mai putem zări pe stradă câte o bătrână în port tradițional, dar nu au renunțat la baticurile care sunt purtate zilnic.

Deoarece portul tradițional, cel ce se poartă în zile de sărbătoare nu este unul comod, în timp s-a ajuns ca doar la anumite evenimente să mai întâlnim oameni care să îl îmbrace. Duminica, la slujbă, la nunți, la zile de sărbătoare precum: Ajunul Crăciunului, Sărbătorile Pascale (la slujba de Înviere, sau în prima zi de Paște), la Prima Împărtășanie, Sfântul Mir/Comuniune; mai putem întâlnii copiii, părinți și bunici, care îmbracă cu plăcere și mândrie portul tradițional carașovenesc. (Anexa D, D1, D2, D3, D4, D5)

Cultura minorității croate din România

Croații din România vorbesc trei tipuri de graiuri. Cei din grupul croaților carașoveni păstrează cele mai arhaice forme ale limbii croate vorbite. Grupul din Recaș are la baza un grai stokavian cu puternice influențe bănățene, iar în Checea se folosește pronunția kaikaviana.

În comunele Carașova și Lupac, limba croată este limbă recunoscută oficial, semnele indicative sunt bilingve, justiția, religia, educația, dar și administrația publică pot fi efectuate atât în limba română, cât și în limba croată. Croații beneficiază în România de toate drepturile specifice unei minorități etnice recunoscute.

Învățământul în limba maternă croată

Învățământul cu predare în limba maternă croată a fost înființat de Mihovil Lovinič, în secolul XVIII-lea, deschizând prima școală publică la Carașova. Tradiția predării în limba maternă s-a menținut până în prezent cu mici modificări care s-au ivit de-a lungul anilor, dar nu a fost încetată niciodată. Până în 1948, cu mici perioade de întrerupere, cursurile au fost și în limba croată (o perioadă de timp au predat profesori croați din fosta Iugoslavie). În 1960 s-a trecut la învățământul cu predare în limba română, iar pentru limba maternă s-a păstrat doar un număr de ore pe săptămână pentru fiecare clasă. După 1990 instituțiile de învățământ din cadrul minorității croate au primit dreptul de la statul român la cursuri cu predare bilingvă și în limba maternă, iar în 1996 pentru prima dată în istoria comunității a fost înființat Liceul Bilingv Româno-Croat. (Anexa E)

În prezent, centrul cultural și spiritual al croaților din România este localitatea Carașova. La nivelul învățământului preșcolar și primar există grupe, respectiv clase cu predare în limba croată la Nermed, Rafnic, Lupac, Carașova și Clocotici; la nivelul învățământului gimnazial toți elevii etnici croați studiază limba croată ca disciplină de învățământ; la nivelul învățământului liceal elevii studiază mai multe discipline de învățământ în limba croată.

În localitatea Carașova funcționează Liceul Teoretic Bilingv Româno-Croat, unde procesul instructiv-educativ se desfășoară parțial în limba croată, oferind astfel posibilitatea și elevilor majoritari români să își continue studiile la acest liceu. Din 1996, Școala Generală a dobândit statutul de Liceu Bilingv cu predare în limba croată și în limba română, ceea ce implică o studiere detaliată a limbii materne și culturii croate. Din 1996, liceul beneficiază de sprijin moral, spiritual și material din partea Republicii Croația, ca urmare a protocolului încheiat cu Guvernul României și Uniunea Croaților din România, organizație ce are sediul chiar în localitatea Carașova.

În prezent, Liceul Teoretic Bilingv Româno-Croat Carașova se prezintă ca un liceu de cultură generală cu filieră teoretică, profil uman, cu specializarea filologie.

Liceul Teoretic Bilingv Româno-Croat Carașova, este unitate școlară cu personalitate juridică și are următoarele structuri:

- Grădinița cu Program Normal Carașova cu secțiile cu predare în limbile croată și română
- Grădinița cu Program Normal Nermed cu predare în limba croată
- Școala Primară Nermed cu predare în limba croată

Liceul are în componență învățământ primar cu predare în limbile croată și română, învățământ gimnazial cu predare în limba croată, iar învățământul liceal este în limba croată și în limba română, cu un procent de 80% în limba croată și 20% în limba română.¹²⁶

În celelalte localități în care trăiesc croații – Rafnic, Lupac, Clocotici – limba croată este studiată de elevii etnici croați la școlile cu limba de predare română.

Școala Gimnazială Lupac, este unitate școlară cu personalitate juridică, iar predarea se face în limba română de la clasa pregătitoare până în clasa a VIII-a. Limba maternă se studiază ca disciplină de învățământ conform planului cadru de învățământ pentru învățământul primar, respectiv gimnazial, pentru școlile sau clasele cu elevi aparținând minorităților naționale care studiază în limba română.

Școala Gimnazială Lupac are următoarele structuri:

- Grădinița cu Program Normal Lupac – grădiniță cu predare în limba română
- Școala Gimnazială Clocotici – la clasele primare există o clasă cu predare în limba maternă croată și o clasă cu predare în limba română. La clasele de gimnaziu, predarea se face în limba română, iar limba croată se studiază ca disciplină de învățământ.
- Grădinița cu Program Normal Clocotici - cu predare în limba maternă croată
- Școala Primară Rafnic – o singură clasă cu predare în limba română
- Grădinița cu Program Normal Rafnic, cu predare în limba maternă croată;

¹²⁶ <https://ltbrcc.ro/>

În cadrul unităților școlare sunt și cadre didactice care provin din comunitatea croată, iar obiectivul lor este și va fi menținerea învățământului în limba maternă croată, păstrarea limbii și a tradițiilor minorității croate în rândul preșcolarilor și școlarilor.

Elevii care studiază în limba croată maternă susțin și examenele naționale la limba maternă: EN II, EN IV și EN VI, evaluarea națională la sfârșit de clasă a-VIII-a precum și examenul de Bacalaureat. De asemenea, participă la diferite competiții și concursuri școlare naționale și internaționale, susținute atât în limba română cât și în limba croată, sau concursuri școlare destinate tuturor croaților din afara Republicii Croației. Unul dintre cele mai importante concursuri școlare este *Olimpiada de limba croată maternă*. (clasele VII-XII)

Pentru dezvoltarea, îmbogățirea și perfecționarea vocabularului, elevii cu rezultate bune la învățătură și concursuri școlare, participă la cursuri de limba croată, în Republica Croația (tabere de vară). Astfel ajung să cunoască, într-o mică parte, istoria și geografia locului și să lege prietenii cu alți copii vorbitori ai limbii croate.

Cadrele didactice care predau în grădinițele și școlile unde se studiază limba croată au posibilitatea de a participa la Seminarii de Limba croată (specialitate și metodică) organizate de Republica Croația pentru profesorii croați (sau cunoscători ai limbii croate) din afara Croației.

De-a lungul timpului, unitățile de învățământ din comunitatea croată au fost vizitate de oameni de seamă ai Parlamentului și Guvernului Republicii Croației și ai României, cum ar fi: președinți de țară, miniștrii, secretari de stat, secretari generali ai guvernului croat, subsecretari, deputați, ambasadori, consuli, directori de departamente, istorici, studenți, toate aceste vizite contribuind la stimularea elevilor pentru studiul limbii materne și în limba maternă precum și la creșterea stimei de sine. (Anexa F, F1)

5.1.4. Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitate, egalitate de șanse

Educația interculturală face referire la concepte precum: cultură și identitate culturală, societate interculturală, societate multiculturală, comunicare interculturală, diversitate, interculturalitate, șanse egale, concepte ca toleranță/intoleranță, stereotipuri, prejudecăți, discriminare, segregare, rasism, xenofobie, marginalizare, excludere, stimă de sine, etc...¹²⁷

Scopul educației multiculturale este de a favoriza acomodarea grupurilor etnoculturale aflate în minoritate și de a facilita acomodarea societății majoritare la modelele culturale specifice grupurilor minoritare. Educația și predarea interculturală sunt menite să concentreze atenția elevilor spre propria identitate, dar și spre valorile umane universale, egalitatea de șanse pentru toate grupurile din interiorul societății. Educația multiculturală promovează demersuri antirasiale,

¹²⁷ Ghid de educație interculturală, Timișoara, 2019

antixenofobe, antidiscriminative, fiind astfel un factor de stabilitate democratică și de diminuare a conflictualității.

Prin educație, trebuie dezvoltate în personalitatea copilului, trăsături specifice adaptării sale la societatea multiculturală: toleranța, flexibilitatea, curiozitatea, respectul față de alte culturi, solidaritatea etc. Scopul principal al educației interculturale este pregătirea persoanelor pentru a percepe, accepta, respecta și experimenta diversitatea. A realiza educație interculturală înseamnă ca procesul instructiv-educativ să se realizeze într-un mediu activ-participativ, prin punerea față în față a purtătorilor unor culturi diferite, astfel încât aceștia să aibă posibilitatea de a interacționa.¹²⁸

Cadrele didactice au rolul de a dezvolta la preșcolari aptitudinea de a comunica eficient, toleranța față de opinii diferite, capacitatea de a se adapta la „nou”, recunoașterea egalității valorice a culturilor. Totodată, cadrele didactice trebuie să întărească copiilor respectul față de sine și față de ceilalți. Preșcolarii trebuie să învețe din grădiniță să valorifice diferențele culturale și valorile spirituale, locale și generale.

Prin educația multiculturală și interculturală, se dorește ca preșcolarul să devină o persoană deschisă către ceilalți, conștientă de valoarea pe care o au ceilalți și capabilă să contribuie la dezvoltarea comunității din care face parte. El trebuie să construiască relații cu ceilalți, în spiritul solidarității, al toleranței, să comunice și să caute soluții de rezolvare a problemelor, împreună cu ceilalți. Copiii trebuie să devină o persoană cu principii de viață, capabilă să dialogheze cu ceilalți, să trăiască împreună cu ceilalți într-un climat de respect, solidaritate și acceptare a diversității, să fie capabil să se integreze responsabil în comunitate, în cultura poporului său, în același timp să fie deschis spre alte culturi, capabil să accepte și să-i respecte pe ceilalți.¹²⁹

Diversitatea înseamnă să acceptăm faptul că oamenii sunt diferiți în privința aspectului exterior și al personalității. Modul în care fiecare dintre noi înțelege și respectă aceste lucruri contribuie la dezvoltarea și consolidarea societății civile.

Diversitatea nu înseamnă înlăturarea prejudecăților – diversitatea înseamnă să le recunoaștem și să ne gândim la ele înainte de a lua o decizie!

Diversitatea nu înseamnă discriminare pozitivă – înseamnă încurajarea acțiunilor pozitive!

Diversitatea nu înseamnă felul în care folosim limbajul și corectitudinea politică, ci cum discutăm deschis și sincer despre diferențele dintre noi pentru a le/ne înțelege mai bine!

Diversitatea nu înseamnă o diversitate menită să abată atenția de la alte probleme importante (de exemplu calitatea activității didactice)!¹³⁰

Nu avem o opțiune sau puterea de decizie în a fi sau a nu fi diferiți. Acolo unde avem două sau mai multe persoane, avem diversitate. Diferențele dintre noi pot fi în funcție de vârstă, etnie,

¹²⁸ Cucoș, C., Pedagogie, Editura Polirom Iași, 2006

¹²⁹ Cozma, T., O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea, Editura Polirom, Iași, 2001

¹³⁰ Ghid practic de activități interculturale, pag. 13-15

gen, abilități fizice, naționalitate, orientare sexuală, educație, stare civilă, religie, experiențele de viață pe care le-am trăit și care ne-au influențat. Diferențele dintre noi ne dau niște avantaje și caracteristici unice și o perspectivă distinctă asupra vieții. Diversitatea culturală nu mai este un prejudiciu, ci o realitate care trebuie fructificată în mediul școlar.¹³¹

Fiecare unitate școlară poate să fie un atelier de multiculturalitate, unde copiii pot învăța să conviețuiască în mod constructiv, să accepte, să aprecieze diferențele dintre ei ca „valori” și să nu fie refuzate sau evitate, iar astfel copiii înțeleg și pot să conceapă mai concret noțiunea de „cetățenia globală”.

Egalitatea de șanse reprezintă conceptul conform căruia toate ființele umane sunt libere să-și dezvolte capacitățile personale și să aleagă fără limitări impuse de roluri stricte. Egalitatea de șanse are la baza asigurarea participării depline a fiecărei persoane atât la viața economică cât și socială, fără deosebire de origine etnică, sex, religie, vârstă, dizabilități etc.¹³²

Grădinița este leagănul copilăriei în care toate speranțele pot deveni realitate, dacă cei care iau parte la activitățile de învățare, cadrele didactice și copiii, conștientizează diversitatea și complexitatea naturii umane, valorifică fiecare talent sau latură creativă. Conceptul de „egalitate” înseamnă astăzi ceva mai mult decât drepturile egale; înseamnă o egalitate reală a șanselor individuale de promovare socială, iar educația este instrumentul cel mai important în dezvoltare. Egalitatea șanselor semnifică, oferirea de opțiuni multiple pentru capacități și aptitudini diferite, „o educație pentru toți și pentru fiecare”, o educație deschisă pentru toate persoanele, indiferent de vârstă și condiții socio-economice, dar și o educație pentru fiecare, în funcție de nevoile sale specifice, evitându-se omogenizarea și încurajându-se diversitatea, care să creeze premisele egalității șanselor de acces în viața socială. Proiectarea și implementarea programelor școlare trebuie să țină seama de marea diversitate a caracteristicilor și trebuințelor elevilor incluși în procesul instructiv-educativ, care trebuie să asigure șanse egale pentru copiii defavorizați prin implicarea tuturor cadrelor didactice, părinților și a instituțiilor locale abilitate.

Valorificarea diversității permite toleranța; recunoaște, apreciază și facilitează procese implicate în explorarea și descoperirea noului, conduce la întărirea relațiilor în cadrul comunității și mărește posibilitățile tinerilor de a se realiza într-o societate pluralistă, din ce în ce mai complexă.¹³³

Copiii trebuie pregătiți să învețe să trăiască și să interacționeze pozitiv în această lume diversă!

¹³¹ Respect pentru diversitate- compendiu de exerciții practice la îndemâna facilitatorilor – British Council România, 2010

¹³² Egalitate de șanse și dezvoltare durabilă – ghid POCU, 2018

¹³³ Diferit, dar nu discriminat- ghid practic pentru promovarea egalității de șanse în mediul educațional, POSDRU, 2013

5.1.5. Minoritatea croată din România în contextul diversității lingvistice

Limba croată este o limbă indo-europeană din ramura limbilor slave, grupul limbilor slave de sud, subgrupul occidental al acestora, vorbită de croați. Din punctul de vedere al sociolingvisticii, este în același timp una din variantele limbii comune ale sârbilor, croaților, bosniacilor și muntenegrenilor, denumită tradițional prin termenul „limba sârbocroată”. Croata este limbă oficială în Croația, în Bosnia și Herțegovina, în Serbia (Voivodina) și în Muntenegru. O vorbesc și minoritățile naționale croate din țările învecinate, precum și emigranți croați în Europa Occidentală, America de Nord, America de Sud și Australia.

În limba croată sunt întâlnite trei dialecte. Ele se disting după forma pronumelui interogativ *što – kaj – ča* „ce”. Prin urmare cele trei dialecte sunt :

- dialectul **štokavian** (*štokavski*), vorbit în cea mai mare parte a Croației (57%) și de către croații din Bosnia și Herțegovina;
- dialectul **kajkavian** (*kajkavski*), în nord-vestul Croației (31%), în principal la Zagreb și în împrejurimi;
- dialectul **čakavian** (*čakavski*), în sud-vestul Croației (12%), în principal la Rijeka, în Istria și în toate insulele.

Există și o stratificare supradialectală după modul în care a evoluat sunetul *ě* din limba slavă veche, notat cu litera *ѣ* (numită „iat”). Pronunțarea acesteia determină în limba croată:

- grupul de graiuri **(i)jekaviene** (*(i)jekavski*), în care „iat” a evoluat în *je*, în unele cuvinte (*čovjek* „om”) și în *ije*, în alte cuvinte (*rijeka* „râu”). Sunt vorbite în unele părți din Croația (7-10%), în principal la Dubrovnik și în cea mai mare parte a Bosniei și Herțegovinei.
- grupul de graiuri **ekaviene** (*ekavski*), în care „iat” a devenit *e* (*čovjek*, *reka*). Se vorbesc în principal la Zagreb și în împrejurimi.
- grupul de graiuri **ikaviene** (*ikavski*), în care „iat” a evoluat în *i* (*čovik*, *rika*). Sunt răspândite în cea mai mare parte a Croației (64 %), în principal la Split, Šibenik, Zadar, Lika, Ogulin și în unele părți din Bosnia și Herțegovina.

Limba croată standard se bazează pe dialectul štokavian cu pronunțare (i)jekaviană de la Dubrovnik.

În 1967, șapte lingviști și scriitori croați redactează „Declarația despre situația și denumirea limbii literare croate”, în care se cere egalitatea în drepturi nu a trei, ci a patru limbi din Iugoslavia: slovenă, croată, sârbă și macedoneană, și încetarea dominației limbii sârbe pe plan statal și în instituțiile federale. În anii 70 (epocă numită „Primăvara croată”), limba literară croată este declarată entitate aparte.¹³⁴

¹³⁴ <http://ihjj.hr/stranica/o-hrvatskome-jeziku>

Primele texte în limba croată, apar în secolul al IX-lea și în limba slavonă, având alfabetul glagolitic, care în timp nu s-au păstrat. Cele mai vechi texte glagolitice croate păstrate datează din secolul al XI-lea, iar majoritatea erau gravate în piatră. Cel mai renumit document este „Baščanska ploča” (piatra de la Baška), de pe insula Krk.

Este primul text în limba slavonă în care apar elemente ale limbii poporului. Acest document este remarcabil atât prin dimensiunile lui dar și prin importanța textului, care conține prima mențiune păstrată despre poporul croat.

Din secolul al XII-lea începe să se folosească și alfabetul chirilic, iar trecerea la alfabetul latin se face abia din secolul al XIV-lea.¹³⁵

Odată cu independența Croației, proclamată în 1991, se accentuează tendința de separare a limbii croate de cea sârbă, prin „purificarea” cuvintelor, evitarea cuvintelor internaționale sau a împrumuturilor. Au fost reintroduse cuvinte croate ieșite din uz și s-au compus/creat cuvinte noi cu bază slavă.

Limba croată are 30 de foneme¹³⁶: A a [a] B b [b] C c [ts] Č č [tʃ] Ć ć [tɕ]
 D d [d] Dž dž [dʒ] Đ đ [dʒ] E e [e] F f [f] G g [g] H h [x] I i [i] J j [j] K k [k]
 L l [l] LJ lj [ɭ] M m [m] N n [n] NJ nj [ɲ] O o [o] P p [p] R r [r] S s [s]
 Š š [ʃ] T t [t] U u [u] V v [v] Z z [z] Ž ž [ʒ].

Scrierea alfabetului este în mare măsură fonemică. Întâlnim cele 27 literele latine fundamentale, la care se adaugă č, ć, đ, š și ž.¹³⁷ La toate aceste foneme, se întâlnesc și trei foneme care se scriu cu literele duble **lj**, **nj** și **dž**, iar un fonem care se scrie cu trei/două litere **ije/je** (ie)¹³⁸.

Lieterle **x**, **y** și **q**, se studiază și se folosesc doar pentru scrierea cuvintelor împrumutate din limbile străine: engleză, germană, etc.

Hrvatska Abeceda Alfabetul croat

Aa	Bb	Cc	Čč	Ćć	Dd
Dždž	Đđ	Ee	Ff	Gg	Hh
Ii	Jj	Kk	Ll	LjIj	Mm
Nn	Njnj	Oo	Pp	Rr	Ss
Šš	Tt	Uu	Vv	Zz	Žž

¹³⁵ Dragutin Feletar, Hrvoje Petrić- Povijest i Hrvatske zemljopis – udžbenik za hrvatske škole u inozemstvu, Zagreb, 2006

¹³⁶ <https://world-alphabet.com/index.php/c/2-croatian-alphabet>

¹³⁷ <https://lingvo.info/ro/lingvopedia/croatian>

¹³⁸ Ante Vladimir Bikić – Pravila pisanja u hrvatskome jeziku, Didakta-Zagreb

Cuvântul alfabet, în limba croată **abeceda (abețeda)** a fost creat din primele patru litere ale alfabetului latin: **A, B, C și D** (a-be-ce-da).¹³⁹

Contextul sociolingvistic al graiului minorității croate din România

Când se vorbește despre păstrarea specificului etnolingvistic al minorității croate din România (carașoveni) trebuie avut în vedere statutul graiurilor carășovenești în raport cu limba română, dar și cu dialectul bănățean.

Datorită predominanței din punct de vedere statistic a populației croate în satele menționate, limba croată este acolo nu numai limbă de familie, așa cum este uneori cazul la minorități, ci este limba mediului, folosită alături de română chiar și în instituții publice. De regulă, prima limbă a copiilor este croată, româna fiind înșușită abia de la intrarea în sistemul de învățământ (grădiniță, școală)¹⁴⁰.

Graiul carășovenesc, este încă limba satelor, este limba de circulație între locuitorii celor șapte sate, limba română folosindu-se doar în relațiile cu românii și cu autorități superioare comunei. Este folosită în școală nu doar între elevi în pauze, ci studiată ca limbă maternă în combinație cu limba literară. În grădiniță se vorbește preponderent carășovenește, majoritatea educatoarelor, fiind de origine din satele carășovenești, sau sunt cunoscătoare a graiului carășovenesc.¹⁴¹

Neasimilarea lingvistică a carășovenilor se datorează și faptului că sunt compacți în toate satele, iar influența limbii române sau a graiurilor bănățene se exercita, doar ocazional, deoarece între satele croate nu există localități românești. Studiul limbii române literare se făcea în școală, iar acest lucru nu a dus la dispariția sau pierderea graiului carășovenesc, deoarece nivelul relațiilor lingvistice era inegal: limba de stat oficială, cea literală și graiul local. Utilizarea limbii române era limitată. Numele de familie carășovenești au fost păstrate prin biserică și în documentele civile.

Chiar și conservarea ocupațiilor tradiționale, ale carășovenilor au favorizat la păstrarea acestor graiuri. Folosirea limbii literare în instituțiile școlare, în biserică, presă, radio și televiziune au protejat graiurile carășovenești.

În general limba română se mai folosea cu intenție, în caz că nu doreau să se înțeleagă ceva, de exemplu în față copiilor. În comunicarea privată graiurile carășovene în general sunt prioritare, în timp ce și în limba română comunică excepțional.¹⁴² Indiferent de folosirea frecventă a limbii române, între graiurile celor șapte sate carășovene există mai multe diferențe lingvistice, chiar și în cadrul satului cel mai numeros, Carașova, sunt prezente niște distincții lingvistice: „cea

¹³⁹ Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik. Modul za učenike nižih razreda osnovne škole. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

¹⁴⁰ Mihaela Štriga Zidarić - Biografiile lingvistice ale locuitorilor din Clocotici și Carașova, Zagreb, 2020

¹⁴¹ M.M Deleanu- Însemnări despre carășoveni, Ed. Banatica, 1999

¹⁴² Ivana Olujić - Carașova Croats in Romania—Languages and Identities, 2007

mai evidentă izoglosă este reflexul ierurilor: în Carașova și Iabalcea e este a (lak), în Rafnic e (lek), iar în celelalte sate – Lupac, Clocotici, Vodnic și Nermet – ъ (lĕk)”.¹⁴³

Ca urmare a coexistenței seculare și predominanței limbii române ca limbă oficială, graiurile croaților carașoveni s-au aflat și se află sub influența constantă a limbii române, reflectată în toate compartimentele lingvistice și influențând activ structura acestor graiuri. Pe lângă influența oglindită în sistemul de accentuare și morfologie, lexicul a suferit cele mai multe transformări. Acestea se datorează și contextului social din a doua jumătate a secolului XX, mai exact ultimul deceniu al secolului XX și primele două decenii ale secolului XXI.¹⁴⁴

Un punct important, pentru minoritatea croată din România, a fost după Revoluția din 1989, care aduce multe beneficii pentru comunitatea croată. Astfel, după 1994, comunitatea croată vine în contact cu limba croată contemporană prin intermediul manualelor școlare din Croația, prin intermediul studenților plecați la studii la Universitatea din Zagreb, prin presa religioasă croată dar și prin intermediul populației plecată temporar la muncă în Croația. Prin aceste conexiuni cu limba croată, în lexicul graiurilor carașovenești apar numeroase elemente croate foarte benefice.

Contactul direct cu limba croată, produce o renaștere lingvistică a graiului carașovenesc. Acest lucru se întâmplă și pe plan școlar, deoarece în comunitatea croată se reîntorc de la studii primii profesori de limba și literatura croată formați la Zagreb, care aduc un suflu nou educației în limba maternă croată. Cadre didactice care predau limba maternă sau în limba maternă croată sunt instruite an de an la seminariile de limbă, cultură și civilizație croată organizate de forurile competente din Croația. Toate acestea îmbunătățesc actul didactic cu predare în limba maternă croată.

Dintre toate compartimentele graiurilor, lexicul înregistrează cele mai multe împrumuturi din limba română, lucru ce se datorează contactului îndelungat cu populația vorbitoare de limba română, prin izolarea acestor graiuri și prin bilingvism. Procedura de a împrumuta elemente lexicale românești datează încă din prima fază a contactului dintre carașoveni și români, proces care continuă și astăzi¹⁴⁵.

În toți acești ani, graiul carașovenesc/limba croată, preia împrumuturi din limba română și limba germană sau limba engleză. Astfel, cele mai multe împrumuturi din limba română au fost făcute în a doua jumătate a secolului al XX-lea, acest fenomen datorându-se schimbărilor economice și sociale survenite la acea perioadă.¹⁴⁶

Exemple de împrumuturi:

Akte (ro. acte): *Tréba da odnešem ákte kod sfáta.*

¹⁴³ M. N. Radan – Graiurile carașovene azi – fonetică și fonologia, Timișoara, 2000

¹⁴⁴ Maria Lațchici, Graiul croaților din Lupac în contextul raporturilor lingvistice (sud)slavo-române, București 2012

¹⁴⁵ M. N. Radan -Interferențe româno-sârbo-croate oglindite în graiurile carașovene 1997, pag.122)

¹⁴⁶<https://hrcak.srce.hr/file/406971>

Aragáz (ro. aragaz): *Smo si kupíli nov aragáz u bukatariju..*

Bon (ro. bon): *Na póslu ním daváju i bónove za rúčak.*

Bukataríja (ro. bucătărie): *Smo pogodili bukatariju novu.*

Čérere (ro. cerere): *Kd bi da dobíješ nóvci za drva moraš napisáti jéno čérere.*

Pantófe (ro. pantofi) – *Ivana íma nóve pantófe, od kóžę.*

Šorc (ro. șorț): *Ima lép šorc na njój.*

Kofetaríja (ro. cofetărie): *Kad smo bíli mali, máma ni vodíla u kofetaríju.*

Štampíla (ro. ștampilă): *Jesú li ti metnúli štampílu na ákte?*

Vorbitorii de vârstă mijlocie, folosesc în paralel cuvinte preluate din limba croată, de exemplu *prijevodi* în loc de *tradúceri*, *primanja* în loc de *veníjt*, *mirovina* în loc de *pensija*, *novine* în loc de *ziari*, *pómoť* pentru *ajutor*, *roštilj* în loc de *grătar*, *vrtić* în loc de *grădiniță*, *šminka* în loc de *machiaj* ș.a.

Exemplele sunt numeroase deoarece apar tot mai multe împrumuturi care pot să provină din lumea tehnicii, a mass-mediei, medicinei, informaticii, dar și a altor domenii.

Exemplu:

Jesí li viděla niťěska Ivánovu novu tablétu? (ro. Ai văzut aseară că Ivan are o tabletă nouă?);

Omak ju postíral na facebook (ro. Imediat a postat pe rețeaua de socializare.)

Exemplele menționate constituie o foarte mică parte a celor folosite de vorbitorii acestor graiuri și se poate observa că cele mai numeroase împrumuturi le constituie substantivele, urmate de adjective, verbe, adverbe și interjecții. Astfel, la substantive avem împrumuturi referitoare la:

a) mediul înconjurător: *cárina*, *kúlma*, *čóka*, *kurťa*;

b) regnul vegetal: *gogošári*, *muškáteri*, *trandafíri*, *vínete*;

c) regnul uman: cuvinte care definesc raporturile de rudenie: *kumnáta*, *kumnát*, *sókra*, *sókrul*, *verišóra*; cuvinte care denumesc obiecte de uz personal: *kréma*, *sapún*, *špraj*, *parfín*, *rúž*, *lák*; cuvinte care denumesc unelte din agricultură: *fúrkonj*, *kombájna*, *remórka*, *traktór*; meserii: *krojitór*, *frizér*, *edukátora*, *električán*, *lakatúš*, *profěsor*, *mekánik*, *meserijáš*, cuvinte referitoare la hrană: *angecáta*, *pržítúre*, *muratúre*; cuvinte din domeniul gospodăresc: *aragáz*, *bukataríja*, *bék*, *fotografíje*, *káblu*, *lámpa*, *mobíla*, *príza*, *prelundžitór*, *televizór*, *rádija*, *váza*, *bibelóu*, *servič* (za kafu, za jelo), *púnga*, *plása*, *tablóu*.

Împrumuturi numeroase găsim la adjective, mai ales când este vorba de particularități psihice: *marěc* (ro. măreț), *nervósan* (ro. nervos), *zgěrčítan* (ro. zgârcit), particularități fizice: *blónd* (ro. blond), *krěcav* (ro. creț), *roškátan* (ro. roșcat), etc. și la verbe există numeroase împrumuturi iar tendința este de a prelua cât mai multe verbe: *angažírati* (ro. a angaja), *lustrujítati* (ro. a lustrui), *gletóvati* (ro. a gletui), *kopírati* (ro. a copia), *korektírati* (ro. a corecta), *šancúvati* (ro. a face șanțuri)

ș.a. Ceva mai puține găsim la adverbe, de exemplu: *iš –koló* (ro. ici-colo) sau interjecții: *hajs* (ro. hăis).

În privința adaptării fonetice, vocalele românești *a, e, i, o, u* și *ă, î* sunt redată prin următoarele vocale: *a, ă* – *a: amendă – aměnda, vrăjitoare – vrěžitóra*; *e-e, a:* – *cheie – keja* (top.), *culme – kúlma*; *i-i:* – *liliac-ljiljak*; *u-u:* – *urmă – úrma*. Consonantele sunt redată ca atare, dar există și posibilitatea înmuierii lui *t, l*, ca de exemplu: *tánka s nóvci* (ro. teanc de bani), *ljěže* (ro. lege) ș.a. Persoanele de vârstă a treia au tendința de a înmuia toate consoanele, fenomen care poate fi pus pe seama influenței graiului bănățean. În ceea ce privește adaptarea semantică, cuvintele împrumutate și-au păstrat sensul sau au un sens apropiat.

Datorită schimbărilor pe plan politic și economic de-a lungul anilor, se poate observa o influență accentuată a limbii croate contemporane, contribuind la îmbogățirea și conservarea fondului arhaic, iar graiul carașovenesc cunoaște o renaștere. Migrarea masivă către Austria și Germania, depopularea localităților, închiderea unor unități școlare, au dus la o accelerare a împrumuturilor din limba română în defavoarea fondului arhaic, iar astfel se modifică într-un ritm alert tabloul lingvistic arhaic.¹⁴⁷

5.2 Să ne cunoaștem reciproc – activități axate pe educația interculturală

„Diversitatea este arta de a gândi independent împreună ”

Malcom Forbes

Alături de activitățile de învățare, care sunt principala formă de organizare a procesului de învățământ, în educarea preșcolarilor se folosesc și alte forme de activități. Ele pot fi organizate de instituția de învățământ sau de alte instituții extrașcolare, al căror rol este de a contribui la dezvoltarea multilaterală și armonioasă a personalității preșcolarilor. Ele sunt complementare educației formale și au avantajul de a satisface mai bine interesele particulare ale preșcolarilor. Se desfășoară într-un cadru mult mai relaxat, iar uneori chiar și în alte medii decât cel școlar cu care sunt familiarizați, sau în care s-ar putea simți încorsetați. Activitățile extracurriculare reprezintă activități academice, sportive sau artistice care se organizează la nivelul unității, suplimentar față de programul zilnic al copiilor și se înscriu în curriculumul la decizia grădiniței.

Aceste activități contribuie la îmbogățirea bagajului de cunoștințe al copiilor, la dezvoltarea priceperilor și deprinderilor acestora, a unor trăsături de voință și de caracter, la stimularea înclinațiilor și aptitudinilor individuale, venind în completarea și ameliorarea achizițiilor realizate în cadrul activităților din sala de grupă. Valorificarea potențialului informativ-formativ al

¹⁴⁷ Maria Lațchici, Graiul croaților din Lupac în contextul raporturilor lingvistice (sud)slavo-române, București 2012

acestora este esențială pentru dezvoltarea preșcolarilor. Activitățile realizate în afara clasei și în afara instituției de învățământ pot oferi un ajutor însemnat în formarea copiilor, sub următoarele aspecte:

- îndrumarea, dezvoltarea intereselor și înclinațiilor copiilor, a aptitudinilor și talentelor individuale în diferite domenii ale științei, culturii, artei, tehnicii, sportului,
- îmbogățirea orizontului de cultură generală și antreprenorială,
- atragerea și stimularea copiilor în activități sociale, cu caracter educativ,
- aprofundarea reprezentărilor și noțiunilor morale,
- elaborarea unei conduite morale,
- dezvoltarea trăsăturilor de caracter, completarea și dezvoltarea, a acelor aspecte ale educației, pe care activitatea din sala de grupă nu le poate consolida suficient.

În categoria activităților extrașcolare putem enumera: excursiile, vizitele la diferite obiective culturale, activități educative și creative în cadrul unor cercuri tematice pentru copii, activități din cadrul unor proiecte educaționale realizate de unitate cu aprobarea inspectoratelor județene, vizionarea unor spectacole și expoziții, manifestări cultural-artistice și sportive, proiecte, programe educaționale cu diferite tipuri de activități dedicate copiilor (de lectură, activități practice, artistice, creative, activități de educație rutieră, de educație ecologică, de educație pentru sănătate, educație religioasă, educație financiară, educație pentru valori, educație privind drepturile copilului, activități sportive etc.)

Educația interculturală urmărește pregătirea pentru a trăi într-o societate multiculturală, cu o dinamică tot mai pronunțată și care tinde tot mai mult să devină o societate interculturală. Educația interculturală poate fi asociată conceptului de *learning to live together*, promovat de UNESCO.¹⁴⁸

5.2.1. Sărbători, evenimente culturale specifice minorității croate și nuanțe interculturale

Educația interculturală promovează activități în spiritul respectării drepturilor omului, al afirmării valorilor personale și etnice. Nu trebuie să uităm că există responsabilități față de noi, de familia noastră, de comunitatea noastră. Pentru a ne cunoaște mai bine pe noi înșine, trebuie să cunoaștem și oamenii de lângă noi, obiceiurile și tradițiile lor.

Prin diversele activități interculturale, aplicate și marcate în cadrul grădinițelor ajungem și putem să cunoaștem mai bine obiceiurile, atât tradițiile croate cât și cele românești, să promovăm diversitatea, să educăm copiii din grădiniță în adevăratul spirit european: *diferiți, dar egali*.

¹⁴⁸ <https://ethicseducationforchildren.org/learning-to-live-together/>

În atingerea obiectivelor din cadrul activităților, cadrele didactice trebuie să apeleze și la metode moderne specifice educației, bazate pe cooperare, comunicare și echitate.

Evenimentele interculturale, care pot fi marcate în cadrul grădiniței, în lunile de toamnă sunt:

- 26 septembrie – Ziua Europeană a Limbilor;
- 5 octombrie – Ziua Internațională a Educației;
- 18 octombrie - Ziua Cravatei (cravata este simbol național al Croației);
- 21 octombrie – Ziua mărului;
- 16 noiembrie – Ziua Toleranței și a Diversității;

Pe lângă aceste exemple de activități, educația interculturală se poate face și în cadrul proiectelor tematice, pe care fiecare cadru didactic le propune/proiectează la început de an școlar, în funcție de nivelul preșcolarilor pe care îi are la grupă. Trebuie să ținem cont dacă avem o grupă combinată ca nivel de vârstă, dar și de limba maternă pe care o vorbesc copiii.

„Regele fructelor”- Ziua Mărului / „Kraljice voća” - Dan jabuka

„JEDNA JABUKA NA DAN, TJERA DOKTORA IZ KUĆE VAN” „UN MĂR PE ZI ȚINE DOCTORUL DEPARTE”	
Elemente comune	Elemente diferite
Morala: cât de important este să ne ajutăm reciproc, de a împărtăși/împărți cu prietenii sau familia Valori: prietenia, dreptatea, corectitudinea, înțelepciunea; Personaje: iepurașul Iepurici, ariciul Țepoșilă, cioara, ursul Moș Martin Firul narativ: Era o zi de toamnă târzie și în vârful unui măr din pădure rămăsese un singur măr. Iepurașul Iepurici îl vede și o roagă pe cioară să i-l rupă. Mărul cade pe ariciul Țepoșilă, care dormea sub pom. Cei trei încep să se certe, fiecare considerând că	Limba în care este scrisă și citită povestea, imaginile personajelor din carte/ poveste; „Mărul/ Jabuka” de Vladimir Grigorijevič Suteev (povestea mărului este tradusă și în limba croată și în limba română) Numele personajelor: <i>zec, vrana, jež, medo</i>. Personajele nu au numele precum în povestea în limba română, este specificat doar numele animalului: iepurașul Iepurici/zec ariciul Țepoșilă/jež moș Martin/medo cioara/vrana;

mărul e al lui. Supărat de gălăgie apare Moș Martin, care îi ascultă și îi sfătuiește să împartă mărul între ei. Țepoșilă împarte mărul în patru și sunt toți mulțumiți că Moș Martin a făcut judecată dreaptă și nu a nedreptățit pe nimeni.	
1. Activitate axată pe cooperare interculturală Pentru a se marca Ziua Mărului, se pot desfășura diverse activități: activități outdoor, activități integrate, jocuri, momente educative valoroase, de care se pot bucura toți preșcolarii. Se pot organiza plimbări în livadă sau într-o grădină, unde copii pot observa mărul (pomul fructifer) și pot identifica părțile componente ale unui copac (rădăcină, tulpină, ramuri, fructe, frunze), observă și transformările care au loc în natură toamna, adună mere care pot fi aduse în sala de grupă. În sala de grupă activitățile pot să continue la oricare centru/domeniu, dorește cadrul didactic: - observarea mărului și identificarea/recunoașterea părților componente (coajă/ kora, miez/meso, semințe/ sjemenke, codiță/peteljka, frunză /list; dar și pronunțarea cuvintelor în limba croată și în limba română; - observarea steluței din măr; (se taie mărul pe jumătate și se poate observa steaua din semințe); - compararea diferitelor soiuri de măr, clasificare pe mulțimi în funcție de mărime și culoare, etc; - amprentare cu jumătați de măr, pictură, modelare de mere; bobinare de ață pe un carton-contur sub formă de măr; - desene la liberă alegere în care copiii să reprezinte „mărul”; - degustare de mere răzuite, tăiate, decojite, cu coajă, în prăjitură carașovenească (trupci, struke), gem (pekmez), compot (kompot) sau suc de mere (sok od jabuke); - se pot învăța poezii sau cântece despre mere (fructe), în limba croată și în limba română; - se pot citi povești despre mere în limba croată și în limba română: „Neposlušna jabuka” de Ljerka Pukec¹⁴⁹, „Jabuka” de Vladimir Grigorijevič Suteev ¹⁵⁰, „Tri jabuke s bakinog ormara”, de S.Škrinjarić, „Mărul buclucaș” de Vladimir Grigorijevič Suteev etc. - jocuri de rol, dramatizări etc. Indiferent de activitățile pe care alegem să le punem în practică, în sala de grupă sau în afara ei, trebuie să ținem cont de particularitățile de vârstă ale preșcolarilor, să verificăm dacă copiii au înțeles informațiile transmise și că au asimilat cunoștințele.	

¹⁴⁹ <https://zbornica.hr/zbirka/hrvatski-jezik/neposlusna-jabuka-igrokaz>

¹⁵⁰ <https://www.misizmaj.com/vladimir-grigorijevic-suteev-jabuka/>

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat

Joc didactic: „Ghici ce colorăm!”

Scop: - verificarea și consolidarea cunoștințelor referitoare la fructe și culori

- dezvoltarea atenției, memoriei și a capacității de a asocia cunoștințele însușite anterior;
- formarea deprinderii de a face corect acordul între adjectiv și substantiv;

Sarcina didactică: denumirea culorii și asocierea ei cu un fruct (jeton) afișat pe panou.

Obiective: - să denumească fructele precizând culoarea lor;

- să formuleze corect gramatical propoziții;
- să facă acordul între adjectiv și substantivul pe care-l însoțește, corect;

Regulile jocului: educatoarea are în mână culorile potrivite pentru a colora fructele. Se plimbă prin fața copiilor și rostește versurile: „Hai să ne jucăm și să colorăm!” Se oprește în fața unui copil, acesta alege un creion colorat, denumește culoarea aleasă, se duce la panou și colorează un fruct, care poate fi colorat cu acea culoare.

Exemplu: dacă alege culoarea galbenă, copilul poate să spună: *Eu am ales culoarea galbenă. Am să colorez o pară.*

Dacă îndeplinește corect sarcina, copilul respectiv devine conducătorul jocului. După ce un număr de 4-5 copii colorează imaginile, se pot introduce diferite variante pentru a evita monotonia jocului (să despartă cuvintele în silabe, să denumească și legume, obiecte care încep cu acel sunet ca și fructul de pe jeton). Toate acțiunile se motivează și se verbalizează și de către copii.

Complicarea jocului: educatoarea împarte jetoane copiilor cu diferite fructe/legume/obiecte colorate. Se arată imaginea unui fruct/legumă/obiect colorat cu verde/galben/roșu..., cei care au jetoane cu aceeași culoare le sortează, le arată colegilor, descriu imaginea (Mărul meu este verde. Salata este verde. Pe jeton eu văd o bluză verde.) și îndeplinesc o cerință hazlie: să se îmbrățișeze în grup, să sară într-un picior, să bată de două ori din palme etc.

Ziua cravatei/Dan kravate

Priča o kravati/Povestea cravatei Ijubavna priča/o poveste de iubire	
<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Morala: recunoașterea și imaginea pozitivă a Croației în lume, promovarea moștenirii culturale	Povestea cravatei este doar în limba croată. Cravata este simbol național al croaților. Firul narativ: „ <i>Priča o kravati,</i> ” Božidar Prosenjak, Radovan

croate Valori: întărirea și creșterea gradului de conștientizare a tuturor valorilor identitare pozitive în societate; Copiii cunosc cravata ca fiind o piesă vestimentară, purtată în special de tata.	<i>Domagoj Devlić</i> La fel ca și la multe alte lucruri care au marcat umanitatea și în povestea cravatei, dragostea este cea care a inspirat povestea. Se spune că atunci când logodnicii fetelor croate, plecau la război, fetele le legau o basma sau o eșarfă la gât, în semn de dragoste și loialitate. Astfel logodnicele le promiteau aleșilor că vor fi așteptați să se întoarcă din război. Pentru soldații aceste legăminte ofereau confort și curaj în momentele dificile de pe câmpul de luptă. În povestea, „Priča o kravati”, Marica (Marița), este fata care îi leagă în jurul gâtului, logodnicului ei, Ivan, basmaua de pe capul ei, în dimineața în care el pleacă la război. Astfel ei își jură dragoste și credință unul altuia. În timpul războiului, Ivan poartă cu mândrie basmaua la gât. În scurt timp, călăreții croații ajung să fie recunoscuți după eșarfele de la gâtul lor. Comandanții și nobili au început să poarte cravate/eșarfe de mătase sau dantelă, iar soldații purtau cravate/eșarfe din materiale colorate și uneori cu franjuri. Soldații croați ajunși în Paris, impresionează și toți îi aclamează: „Les cravates!”. Regele Franței, din acea perioadă își dorește și el accesoriul vestimentar de la gâtul soldaților croați. Croitorul regelui, începe să îi croiască cravată din dantelă. Astfel obiectul vestimentar începe să influențeze moda acelor ani, dar se păstrează și se poartă și în zilele noastre.
1. Activitate axată pe cooperare interculturală La sărbătoarea cravatei, se poate include și familia sau un membru din familiile copiilor. Se poate citi sau povesti pe scurt povestea „Priča o kravati”, de Božidar Prosenjak, Radovan Domagoj Devlić. Se poate prezenta copiilor conceptul de cravată ca articol vestimentar într-un mod interesant și cât mai convenabil (în ziua respectivă, copiii, cadrele didactice și părinții prezenți la grădiniță pot să poarte cravată, eșarfă). Le permitem să participe activ (să prezinte cravatele tăticilor sau ale bunicilor, fraților mai mari) și să fie cât mai creativi în confecționarea și decorarea cravatelor. La final, pe coridorul grădiniței se poate realiza expoziție cu lucrările realizate, pictură, modelare de cravate din lut, plastelină, decorare de cravate cu materiale din natură, confecționare de cravate prin tehnica origami. Exemple de prezentări ale cravatelor (schimbul de informații extind cunoștințele copiilor despre	

obiceiuri, evenimente festive, forme, culori, modalități de a fi purtată):

Bunicul mi-a dat cravata pentru că nu o să o mai poarte niciodată.

Cravata pe care am adus-o la grădiniță mi-a fost dată de tatăl meu și a purtat-o la botezul meu.

Tata a cumpărat cravata pentru nunta unui verișor.

Această este cravata mea! Este mică și albastră!

Bărbații au o cravată atunci când se îmbracă la costum.

Toată lumea poate purta cravată.

Cravatele se țin în dulap pentru că nu ai nevoie de ele în fiecare zi.

Un domn de la bancă avea o cravată roșie cu buline.

Cravata arată ca un triunghi și este foarte lungă.

Mama mea nu are cravată, dar are multe eșarfe.

Eșarfa mamei este fină și prea mare pentru mine. Eșarfele mele sunt mai mici și foarte colorate.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat

Curriculumul pentru educație timpurie, include și activități de educație muzicală sub formă de audiții sau alte forme mai puțin organizate. Mijloacele de realizare ale educației muzicale sunt: cântecul, jocurile muzicale, jocuri cu text și cânt sau audițiile muzicale.

Cântecul este cel mai utilizat mijloc de realizare a sarcinilor educației muzicale. Are un conținut variat, despre familie, natură, ținuturi, patrie, popor, tradiții pe baza cărora se formează deprinderi și priceperi elementare de a cânta individual, pe grupuri sau colectiv, se dezvoltă vocea, auzul muzical, ritmul.

Etapele învățării unui cântec sunt:

- exercițiile muzicale pregătitoare (exerciții de respirație, exerciții de omogenizare a vocii: ma, me, mi, mo, mu, ta, te, ti, to, tu, ra, re, ri, ro, ru; exerciții de intonație: se cântă împreună cu copiii gama do)
- anunțarea titlului și a autorului;
- familiarizarea copiilor cu conținutul cântecului;
- interpretarea model de către cadrul didactic (expresiv și corect din punct de vedere intonațional și ritmic);
- interpretarea cântecului împreună cu copiii (fragmente și integral);
- repetarea cântecului prin interpretare în diverse variante (pe grupe, în lanț, etc.)¹⁵¹

Deoarece Ziua Cravatei se sărbătorește în luna octombrie, pentru aprofundarea noțiunilor despre toamnă, dar și consolidarea unor cuvinte noi, despre obiectele de îmbrăcăminte pe care le folosim mai

¹⁵¹ Dolgos Maria, Marinescu Elisabeta, 1975, Metodica educației muzicale în grădinița de copii, Editura didactică și pedagogică, Timișoara

des toamna, se poate alege un cântec sau un joc muzical cu tematică de toamnă.

În cântecul „Vine ploaia, pic, pic, pic”, copiii își consolidează în limba română cuvintele: *pelerină/kabanica/cabanița*, *umbrelă/kișobran/chișobran (parazol, în graiul carașovenesc)*, *fular/șal/șal*, *căciulă/kapa/capa*, dar aud și pronunță și jocul de cuvinte „pic, pic, pic, vum, vum, vum”.

Pentru învățarea cântecului, cadrul didactic trebuie să-i învețe pe copiii, cântecul pe fragmente.

Memorarea primelor două versuri din prima strofă. Memorarea ultimelor două versuri din prima strofă. După ce prima strofă este memorată de preșcolarii, se intonează prima strofă. Se procedează la fel pentru următoarele strofe, iar la final se cântă tot cântecul.

Cadrul didactic poate solicita unor copii din grupă să cânte individual, sau copiii pot să fie împărțiți în două grupe fete - băieții, prima strofă poate să fie cântată de fete, a doua strofă de băieții, iar a treia strofă poate fi cântată de toți copiii împreună.

„Vine ploia, pic, pic, pic”¹⁵²

1. Vine ploaia pic, pic, pic

Vine ploaia nu-i nimic!

Am umbrelă, pelerină

Ploaia poate-acum să vină!

2. Bate vântul vum, vum, vum

Printre frunze chiar acum!

Am fular, căciulă, iată

Vântul poate-acum să bată!

3. Vine toamna pe la noi

Și cu vânt dar și cu ploi

Vum, vum, vum și pic, pic, pic

Vine toamna nu-i nimic!

Sărbători de iarnă și specificul lor intercultural

Fiecare anotimp are farmecul său, însă, anotimpul iarna, dincolo de mult așteptata zăpadă cu bucuria și jocurile ei, este anotimpul care ne bucură cel mai mult, cel care ne apropie mai mult unii de alții, ne face să fim mai sensibili, suntem mai atenți la nevoile celor din jurul nostru, suntem

¹⁵² <https://www.youtube.com/watch?v=Hve5ns8CMeQ>

mai darnici, parcă ne face să ne întoarcem în timp, în copilărie. Este anotimpul în care toți putem să re trăim emoțiile copilăriei, mai ales în preajma sărbătorilor de iarnă.

Pentru minoritatea croată din România, sărbătorile de iarnă încep cu perioada de Advent, perioada de post și pregătire pentru a celebra Nașterea Domnului, continuând cu Sfântul Nicolae (**Sveti Nikola**), Crăciunul (**Božic/Bojici**), Anul Nou (**Nova Godina**), Bobotează (**Tri Kralja/Tri Kralia**).

În ciuda schimbărilor care intervin în societate, multitudinea de preocupări, informatizarea accentuată a educației, cadrele didactice, împreună cu părinții, bunicii se străduiesc să nu piardă tradițiile și obiceiurile transmise și păstrate cu sfințenie din generație în generație.

Valorificând frumusețea tradițiilor și obiceiurilor prin activitățile desfășurate în grădiniță (serbări, proiecte educaționale, participarea la Târguri de Crăciun, colindatul), înfrumusețăm viața copiilor, îi ajutăm să cunoască tradițiile minorității croate și românești, cultivăm sensibilitatea artistică a copiilor, valorificăm potențialul artistic și creator al copiilor prin realizarea de diverse activități artistico-plastice, dar dezvoltăm și dragostea pentru frumusețea anotimpului iarnă. Copiii ajung să cunoască frumusețea, bogăția folclorului, diversitatea obiceiurilor și a tradițiilor.

Textele colindelor, a cântecelor și versurile poeziilor, transmit urări de bine, belșug, noroc, sănătate, bucurie indiferent de limba în care sunt cântate sau recitate, iar cu aceste ocazii copiii își îmbogățesc vocabularul cu expresii noi, proverbe, zicători, strigături și pătrund în tainele limbii materne și în comorile înțelepciunii populare.

Evenimentele interculturale, care pot fi marcate în cadrul grădiniței, în lunile de iarnă sunt:

- *Aprinderea primei lumânări la coronița de Advent- finalul lunii noiembrie/ începutul lunii decembrie*
- *20 noiembrie- Ziua Internațională a drepturilor copilului*
- *1 decembrie - Ziua Națională a României*
- *6 decembrie - Sfântul Nicolae*
- *25 decembrie- Nașterea Domnului*
- *10 decembrie - Ziua Internațională a Drepturilor Omului*
- *18 decembrie - Ziua Minorităților din România*
- *11 ianuarie - Ziua Cuvântului „Mulțumesc”*
- *15 ianuarie – Ziua Culturii Naționale*
- *1 februarie - Ziua Internațională a Cititului Împreună*
- *14 februarie – Ziua Internațională a dăruirii cărților*
- *15 februarie - Ziua Națională a Lecturii / Ziua de naștere a poetului croat Grigor Vitez*

- 21 februarie – Ziua Internațională a Limbii Materne
- 26 februarie- Ziua Internațională a spunerii basmelor

Magia sărbătorilor de iarnă

Božić je blagdan najljepših očekivanja Crăciunul este sărbătoarea cu cele mai frumoase bucurii	
<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Morala: Sărbătoarea Crăciunului este despre bucurie, iubire, dăruire, smerenie; Valori: transmiterea mai departe din generație în generație a valorilor legate de familie, obiceiuri și tradițiile străbune sau de aspecte religioase, grija față de semeni, întrajutorarea.	În satele croate, copiii merg la colindat doar cu Bethlehem-ul. Fiecare grup de colindători au cu ei o căsuță cu iconițe ce reprezintă scena Nașterii Domnului din Bethlehem (Fecioara Maria, Iosif, Pruncul în iesle, cei trei magi, păstorii, și animalele din grajd). În seara de Ajun, după cina tradițională servită în familie, cu mâncare tradițională: pâine făcută în casă, în care se pune un bănuț, fasole bătută, varză acră cu orez, pește prăjit și compot, grupurile de colindători merg din poartă în poartă și cântă același colind: „Dobro večer!” (Dobro vecer!/Bună seara!) <i>Dobro večer, želimo,</i> <i>Ponizno vas molimo,</i> <i>Da nas malo slušate</i> <i>I u Betlem gledate.</i> <i>Jer je lijepo djetešce,</i> <i>Pjevajmo mu pjesmice</i> <i>Hvalu i Bogu svi dajmo</i> <i>I radosno pjevajmo:</i> <i>Svim na zemlji mir, veselje,</i> <i>Budi polak Božje volje,</i> <i>Sad na nebu navišćuje</i> <i>I glas neba potvrđuje.</i>

	<i>Dobre volje svaka duša, Greja većih, nek' ne kuša, Nego hvali, dići, Boga, Što je posla Sinka Svoga.</i> Anexa G, G1, G2, G3
1 Activitate axată pe cooperare interculturală: - Serbarea de Crăciun/scenete: este un moment încărcat de emoție, când pot fi interpretate colinde în limba croată și în limba română, puse în scenă scenete legate de Nașterea Domnului, mersul cu Betleem-ul și Steaua (specific minorității croate din România). Sunt valorificate aptitudinile vocale și talentul actoricesc al copiilor. Serbările sunt și un prilej de întâlnire a tuturor celor implicați în educația copilului (cadrele didactice, părinții, bunicii), de socializare, de relaționare, de bucurie și sărbătoare. - Ateliere de creație: părinții/bunicii pot participa alături de copii și pot să confecționeze diverse obiecte specifice sărbătorilor de iarnă: coronița de Advent cu cele 4 lumânări, pregătirea Betleem-ului și confecționarea stelei pentru colindat, să confecționeze felicitări pentru familie, bunici sau prieteni, podoabe pentru bradul grădiniței, pentru bradul de acasă sau confecționare de decorațiuni pentru Târgul de Crăciun al grădiniței sau cel din localitate. - Acțiuni de voluntariat: împreună cu părinții se poate participa la diverse acțiuni caritabile pentru copiii nevoiași. Împreună cu părinții și cadrele didactice pot să pregătească daruri și să le împartă copiilor mai puțin norocoși din grădiniță, localitate, localități învecinate sau din alte unități școlare. - Participarea la diverse proiecte educaționale, proiecte de parteneriat, acorduri de parteneriat cu diverse instituții din localitate (Uniunea Croaților din România, Primăria din localitate, Biserica Romano-Catolică din localitate, Biblioteca comunală, Centrul Primăvara din Reșița sau alte unități școlare) în vederea participării preșcolarilor la diverse concursuri (concurs de creații plastice, concursuri dedicate zilei de 1 Decembrie, concursuri de recitat poezii în limba maternă sau grai bănățean), participare la acțiuni organizate de Uniunea Croaților din România pentru a marca Ziua Minorităților din România, participare cu preșcolarii la spectacolul de colinde „Seara de Colinde”.	

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat

Cadoul – joc de memorie

Copiii sunt așezați în semicerc, în mijlocul lor se pune o cutie împachetată sub forma unui cadou. Fiecare copil primește mai multe jetoane (3/4 jetoane). Pe jetoane sunt desenate/imprimare figurine/imagini ce pot fi primite cadou: bomboane, păpușă, rochiță, bicicletă, robot, cărți, chitară, mașinuță, ursuleț de pluș, ceas, role, lego, puzzle, acuarele, tren, flori, mănuși, ghetete, etc. Copilul care începe jocul, așază un jeton în cutie și spune cuvântul care denumește imaginea. Următorul jucător pune și el un cartonaș, dar spune primul cuvânt spus de primul copil și apoi cuvântul care denumește imaginea de pe cartonașul său. Jetoanele se vor așeza unul peste altul. Al treilea jucător va spune primul cuvânt, apoi al doilea, apoi cuvântul ilustrat de jetonul pe care el îl pune deasupra. Jocul continuă în acest fel. Câștigă cel care rămâne primul fără cartonașe sau cei care nu au greșit ordinea cuvintelor.

Lectura - leac pentru suflet

Ti čitaj meni, a ja ću čitati tebi! Zajedno ćemo čitati cijeli dan!
Tu citește-mi mie, iar eu îți voi citi ție! Împreună vom citi toată ziua!
(Mary Ann Hoberman)

<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Morala: promovarea și încurajarea diversității lingvistice, culturale și a educației multilingvistice; cărțile pot schimba vieți; Valori: limba maternă ajută la dezvoltarea conștiinței lingvistice și culturale, inspiră solidaritate bazată pe înțelegere, toleranță, dialog; să reiterăm importanța cărților în viața copiilor, să inițiem obiceiuri de lectură;	Poveștile, basmele, poeziile, cântecele care se pot integra în diverse activități pot să fie citite, interpretate sau recitate în limba maternă croată. Povești, basme, proverbe, ghicitori, urări transmise din generație în generație, adunate de la familii sau din comunitatea croată.

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Activitățile destinate preșcolarilor pot să aibă ca punct de plecare poveștile, basmele, poeziile sau basmele populare din tradiția copilului de etnie croată. Pe marginea lor, se pot proiecta diferite activități, care ne ajută să dezvoltăm conștientizarea interculturalității, să promovăm, să valorizăm cultura și limba maternă a preșcolarilor. Dezvoltăm valorile sociale care încurajează comunicarea, indiferent de limba utilizată, cooperarea dintre preșcolari - cadre didactice - părinți.

Prin activități de genul „Basmelor bunicilor mei”, preșcolarii adună basme populare, pe care le colectează de la familie sau din cadrul comunității. Basmele colectate pot fi povestite în limba maternă a preșcolarilor și prezentate în fața colegilor de grupă. Pentru a povesti o poveste/basm popular, copiii pot să fie împărțiți în grupe și fiecare copil din grupă, povestește o parte a basmului. Atunci când basmul este povestit, copiii pot să prezinte și desene în care sunt reprezentate scene, personaje, întâmplări ce i-au impresionat.¹⁵³ Astfel materialul literar este audiat pe diferite suporturi.

Ghicitorile, proverbele, poeziile pot fi memorate și recitate de către preșcolari, iar prin memorizare se dezvoltă vocabularul preșcolarului, dar și auzul fonematic pentru limba maternă croată, cât și pentru limba română.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat

Sala de grupă poate să fie amenajată astfel încât preșcolarii să poată observa și să aibă la îndemână elemente culturale și tradiționale din comunitatea croată. O parte din elemente, obiecte pot să fie aduse, donate de către părinții, bunicii preșcolarilor, iar astfel au o importanță și o semnificație mult mai deosebită pentru copii.

La centrul Bibliotecă:

- Povești cu elemente culturale preluate din comunitatea croată, sau cu personaje pozitive croate; cu personalități croate reprezentative (Marco Polo- aventurier și explorator, provine din insula Korčula; Nikola Tesla- fizician; Slavoljub Penkala- inventatorul pixului și a stiloului; Zlata Bartl-inventatoarea mărcii Vegeta-condimente; Ivan Meštrović-sculptor și arhitect; Ivan Vučetić-unul dintre inventatori dactiloscopiei – identificarea persoanelor în baza amprentelor; Janica Kostelić-schioare; Blanka Vlašić-atletistă, Luka Modrić-fotbalist, Faust Vrančić-inventator al parașutei, etc)

- Materiale scrise bilingv în limba croată și limba română
- Ilustrații, poze care să reflecte aspecte familiare copiilor croați (poze cu copii îmbrăcați în port, poze cu activități specifice minorității croate)

La centrul Științe:

- Se pot include obiecte, imagini ale animalelor sau ale plantelor legate de viața din trecut sau din prezent a comunității croate;

La centrul Joc de rol:

- Joc de rol/teatru de păpuși: includerea de păpuși cu diferite tipuri de îmbrăcăminte, cu obiecte de vestimentație specifice carașovenești și românești.

¹⁵³ Alexander Tietz, Călător prin Banatul de Munte- Itinerarii culturale, Vol II (Reșița- Iabalcea- Carașova), 2009

- Includerea unor jucării ce pot să reprezinte obiecte care se regăsesc în casele, gospodăriile, sălașele sau în ocupațiile familiilor carașovene (oale de lut, farfurii de lut, ulcior pentru apă, linguri de lemn, obiecte de lemn folosite în gospodărie, elemente folosite pentru torsul lânii: fus, fuior)

- Jocuri simbolice în care se simulează câte un eveniment important din viața familiei sau a comunității (praznicul „*slavenje*”).

La centrul Construcții:

- Realizare de construcții comune, prin cooperarea dintre copiii croați și români (machete ale grădiniței, machete de moară de pe malul râului, biserica din localitate, centrul localității, râul ce străbate localitatea, podul de peste râu sau alte clădiri reprezentative minorității sau localității, etc).

La centrul Nisip și apă:

- Se pot realiza peisaje, modela forme de relief, pe care copiii le pot observa în localitate, le cunosc și le vizitează în plimbările educative (malul râului, peșterile, dealurile din jurul localității, livada cu pomi fructiferi de la sălaș etc) .

Sărbători de primăvară – vară și specificul lor intercultural

Primăvara reușește întotdeauna să trezească în sufletul nostru bucurii și emoții deosebite, iar evenimentele specifice primăverii oferă copiilor posibilitatea de a percepe atmosfera deosebită a acestora. Prin activitățile pe care le desfășurăm în lunile de primăvară-vară contribuim la formarea laturii estetice, a personalității umane, la dezvoltarea gustului pentru frumos. Știm că la vârstele mici, desenul, pictura, activitățile practice înseamnă comunicare.

În cadrul activităților tradiționale sau moderne, aplicate la grupă, copiii au posibilitatea să comunice între ei, să depășească bariere, să creeze, să transmită tot ceea ce simt prin realizarea unor peisaje de primăvară, felicitări, mărtișoare, imagini ce simbolizează Sărbătoarea Paștelui, confecționate de ei la grădiniță, sub îndrumarea cadrelor didactice.

Dragostea pentru cultura minorității croate și cea românească, dorința de a păstra peste veacuri frânturi din obiceiurile și tradițiile minorității croate, dar și regretul că în timp, puțini vor mai fi aceia care mai vor mai încerca să transmită mai departe ceea ce este specific nouă, ne întărește convingerea că trebuie acordăm o atenție sporită activităților de familiarizare a copiilor cu elemente tradiționale, culturale și religioase.

Tradițiile minorității croate din România vin de demult, au fost păstrate sute de ani și își cer dreptul de a fi transmise și următoarelor generații.

- Fășang/ *Poklade* (finalul lunii februarie duminică și marți)
- 1 martie- Ziua lui Ion Creangă/ Mărțișor

- 8 martie – Ziua Internațională a Femeii
- 17 martie – Ziua Limbii Croate
- 18 martie – Ziua Tatălui
- 21 martie - Ziua Mondială a Poeziei
- Sărbătorile Pascale la minoritatea croată din România
- 20 aprilie – Ziua Nesegregării și Nediscriminării în Învățământ
- A doua duminică din luna mai – Ziua Națională a Portului Tradițional din România
- 9 mai - Ziua Europei
- 30 mai – Ziua Națională a Croației
- 1 iunie - Ziua Internațională a Copilului
- 31 august - Ziua Limbii Române/ Ziua Nediscriminării în România

Paștele la minoritatea croată din România

<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Morala: Păstrarea tradițiilor și obiceiurilor Pascale Valori: stimularea interesului copiilor pentru înțelegerea și păstrarea tradițiilor legate de Sfântă Sărbătoare a Paștelui; cultivarea sensibilității artistice a preșcolarilor; dezvoltarea, stimularea expresivității și a vocabularului;	Pentru minoritatea croată, sărbătorile Pascale încep cu perioada de post. Înainte de a intra în postul Sărbătorilor Pascale, minoritatea croată sărbătorește Fășankul/ Poklade (duminica și marți). La această sărbătoare adulții și copiii se costumează și merg din casă în casă, pentru „a alunga răul”. Cei costumați sunt răsplătiți cu ouă, slănină și țuică. Pe lângă mâncarea care se pregătește pentru masa de prânz, gospodinele pregătesc și <i>tiganci/ tiganți</i> (turte cu gaură în mijloc și umplute cu brânză dulce, sărată sau cu ghem de prune făcut în casă („chisăliță”). În perioada de post, pe lângă slujbele religioase de duminică sau din zilele de sărbătoare, se oficiază slujbe în care se roagă Drumul Crucii, slujbe la care participă cu mare drag și copiii și adulții. În Joia Mare se încondeiază ouăle cu motive specifice carașovenești (cireșe, flori, frunze, trifoi cu patru foi), anul în curs, numele copiilor sau al

	nepoților din familie, urarea „Sretan Uskrs!” (Paște Fericit!) Nu este uitat nici portul tradițional, iar la slujba religioasă din Seara de Înviere sau la slujba din ziua de Paște, copiii, femeile și bătrânele îmbracă cu mândrie straiele populare. Anexa H
--	--

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Pentru a stimula interesului copiilor pentru înțelegerea și păstrarea tradițiilor legate de Sfântă Sărbătoare a Paștelui, se pot desfășura ateliere creative sau activități, care încurajează să își folosească imaginația și să își dezvolte simțul artistic. Prin diversele activități din cadrul atelierelor, preșcolarii sunt ajutați să își dezvolte abilitățile de comunicare, își dezvoltă simțul artistic, își îmbunătățesc abilitățile motorii fine și coordonarea mână-ochi. Activitățile cu tematică Pascală, pot să fie o modalitate educativă, prin care preșcolarii învață despre tradițiile și obiceiurile specifice minorității sale, dar și despre importanța acestora în cultura lor, indiferent de naționalitate.

Exemple de activități ce pot să fie aplicate în cadrul atelierelor: confecționare de decorațiuni, iepurași din linguri de lemn, felicitări cu tematică Pascală, decorațiuni florale, ateliere de gătit, decorat biscuiți, prăjiturile, iepurași din ouă umplute, decorarea ouălor din polistiren, lemn, ipsos prin diferite tehnici, realizare de desene sau tablouri cu tematică Pascală, citire de povești cu diverse mesaje potrivite preșcolarilor (să fim buni cu cei de lângă noi, să ne ajutăm, să ne iubim prietenii, să împărțim cu cei care nu au...) concursuri sportive, jocuri distractive: să nimerească cu bănușii ouă fierte, de la anumite distanțe „Gađanje jajca” etc.

Se pot organiza ateliere de încondeiat ouă. Alături de bunicile sau mamele care știu să încondeieze ouă, cu desene specifice minorității croate. Copiii pot să descopere care sunt etapele ce trebuie parcurse atunci când încondeiem ouăle. Sub atenta supraveghere a cadrului didactic sau a părintelui prezent, chiar și copiii pot să încerce să reproducă o imagine pe ouă cu instrumentul chișiță „ćukalo”; să pună oul în vopsea roșie, să șteargă cu o bucată de pânză încălzită, ceara de pe ou, să dea ouăle cu slănină, pentru luciu. **Anexa I, I1, I2, I3**

Împreună cu preotul din localitate, se poate organiza procesiunea „Drumul Crucii” cu scurte povestioare și rugăciuni în limba maternă, adaptate la nivelul de vârstă al preșcolarilor. An de an, pentru preșcolarii de la Grădinița din localitatea Carașova, procesiunea „Drumul Crucii” a devenit o tradiție. Astfel, în Săptămâna Mare, preșcolarii așteaptă cu mult interes

slujba de la Bisericuța de pe deal. Toată activitatea se desfășoară în natură, pe dealul unde se află prima bisericuță din comunitatea croată din România. În prezent în această bisericuță se mai oficiază slujbe doar în perioada de post a Sărbătorilor Pascale. **Anexa J, J1**

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat

O metodă prin care preșcolarii își pot dezvolta limbajul și își exersează memoria sunt poeziile care îndrumă pas cu pas, preșcolarii, să deseneze diferite viețuitoare sau elemente din natură. Copiii mereu au fost atrași de desen, iar prin desen își exprimă sentimentele, creativitatea, gândirea, își dezvoltă imaginația. O astfel de activitate poate să fie educativă, de asimilare sau consolidare de cunoștințe, dar și o activitate distractivă, de consolidare a relațiilor dintre preșcolarii și cadrul didactic. Acest tip de poezii, fac ca totul să fie mai frumos, mai hazliu, mai antrenant, iar jocul de rime, îl face pe preșcolarul croat să își însușească cuvinte noi în limba română, să își îmbogățească vocabularul, să memoreze și să rețină pașii pentru realizarea desenului cu foarte multă ușurință.

O astfel de poezie, este poezia „Iepurașul”, de Medana Croitoru¹⁵⁴

Iepurașul

Ghici, ghicitoarea mea,
 Ce animal vom desena?
 Urechi lungi, mic, drăgălaș...
 Ai ghicit, e-un iepuraș!

Faci un cerc. Lipit de el,
 Un oval mai mititel.
 Trei picioare mai apoi,
 Ca să sară prin trifoi.

De fapt, patru sunt de toate
 Doar că unu-i mai în spate.
 Două urechi mai trasezi
 Și-o codiță-i desenezi.

Revenind la cap, apoi,

¹⁵⁴Medana Croitoru, În rime-nvățăm cum să desenăm, Editura Kreativ

Desenezi doi ochi vioi,
 Nas și doi dinții măricei,
 Să poată toca cu ei.

La final, după model,
 Îi mai finisezi nițel,
 Cu grijă îl colorezi,
 Dacă vrei, îl și-nrămezi.

La acest tip de activitate se recită, citește prima strofă, iar copii trebuie să ghicească animalul sau obiectul. Se trece la a doua strofă și se desenează pas cu pas, după indicațiile din versuri. La fel se procedează și cu următoarele strofe. La alegerea cadrului didactic poezia poate fi și o activitate de memorizare la Domeniul Limbă și Comunicare sau la Domeniul Științe.

Ziua Limbii Materne Croate / Dan Hrvatskog Materinskog Jezika

Jezik naših majki i naše djece /Limba mamelor noastre și a copiilor noștri „Limba este cartea de noblete a unui neam” (V. Alecsandri)	
<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Valori: încurajarea și promovarea diversității lingvistice și a educației multilingvistice; dezvoltarea limbajului.	Ziua limbii române – 31 august Ziua limbii croate- 17 martie
1. Activitate axată pe cooperare interculturală Există tradiții și obiceiuri, care se păstrează în fiecare casă și se transmit din generație în generație, dar limba maternă se poate pierde foarte ușor dacă nu este vorbită și în familie, ori dacă nu este exersată și studiată și în unitățile școlare. Pentru a marca Ziua limbii materne croate, copii pot să coloreze steagul Croației, al țării mame, să îi învețe pe copiii vorbitori de limba română forme de salut, cuvinte uzuale (<i>mulțumesc/hvala; te iubesc/volim te; te rog frumos/molim te</i>) în limba croată, să cânte sau să recite poezii în limba croată, se poate vizita biblioteca comună, sau biblioteca de la sediul Uniunii Croaților din România, unde copiilor le pot fi citite povești în limba maternă croată, sau pot fi vizionate video-uri cu povești în limba croată.	
2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat Preșcolarii își aprofundează și dezvoltă vocabularul și prin jocurile muzicale, iar un astfel de joc muzical care se regăsește și în limba croată și în limba română. Este jocul	

muzical: Dacă vesel se trăiește, bate așa <https://www.youtube.com/watch?v=n187RQZMvqs>

Kad Si Sretan <https://www.youtube.com/watch?v=unRoi90YcLk>

Pentru dezvoltarea comunicării în limba română, la preșcolarii de etnie croată, se pot aplica, în diferite etape din activitățile propuse, dintr-o zi, jocuri care consolidează antonimele, omonimele, sinonimele sau paronimele.¹⁵⁵

Să împerechem! (antonime) – pe suprafața de lucru sunt așezate jetoane cu imagini a căror cuvinte sunt diferite și au înțeles opus (curat - murdar; deschis - închis; tânăr - bătrân; fețiță - băiat; sus - jos; ud - uscat; zi - noapte, plin - gol, ...). Jetoanele cu perechile obținute se pot expune pe o tablă, flanelograf, să fie mai vizibile. După ce perechile au fost obținute se pot alcătui și propoziții cu imaginile de pe jetoane.

Sunt la fel? (omonime) – pe suprafața de lucru sunt așezate jetoane. Copiii trebuie să găsească jetoanele care sunt denumite cu același cuvânt, dar au alt înțeles: *liliac* plantă/animal; *broască* animal/obiect; *leu* animal/monedă; *boboc* floare/pui de găscă; *rachetă* mijloc de transport/obiect folosit la practicarea sportului...

Perechile de jetoane identificate de preșcolarii se expun pe o tablă magnetică, suport cu buzunare. La final copiii pot alcătui enunțuri simple cu omonimele sau pot să spună dacă în clasă sau acasă întâlnesc acele obiecte, animale, plante...

Hai să facem rime! (paronime) – jetoanele cu imagini aferente jocului – exercițiu, sunt expuse pe un suport cu buzunare într-o ordine aleatorie. Pentru început se identifică, citesc imaginile de pe toate jetoanele, după care preșcolarii sunt solicitați să identifice imaginile care se deosebesc doar printr-un singur sunet: rac - sac; casă - masă; suc - cuc; sare - mare; făină - găină; câine - pâine; varză - barză;

Prin astfel de jocuri, de asociere, de a găsi înțelesul cuvintelor, de a căuta cuvântul opus al unui cuvânt, preșcolarii învață cuvinte noi, dar își formează și deprinderea de a le utiliza în contexte adevărate.

5.2.2 Elemente specifice interculturale în folclorul copiilor (cântece și jocul popular)

Fiecare țară are o identitate proprie, obiceiuri și tradiții specifice, care trebuie cunoscute, promovate și apreciate, la adevărata lor valoare, de către fiecare dintre noi.

Este bine ca preșcolarii să cunoască toate aceste tradiții și obiceiuri, deoarece ele contribuie la îmbogățirea orizontului lor de cunoaștere, la dezvoltarea unor emoții și sentimente puternice, de

¹⁵⁵ <https://editura-tehnoart.ro/49-jetoane>

dragoste și de admirație față de comorile creației populare și specifice minorității croate din România.

Folclorul reprezintă o parte a culturii naționale a unui popor și reflectă, profilul spiritual și talentul artistic al unei națiuni, prin creații literare și artistice ca: poezia, muzică populară vocală și instrumentală, dansul popular, dansul ritual sau distractiv, cântecul de leagăn, strigăturile de nuntă, bocetul, descântecele sau colindele. Scopul activităților este promovarea obiceiurilor și tradițiilor folclorice ale minorității croate din România în vederea cunoașterii lor de către preșcolari și pentru a răspunde necesității continuării acestor tradiții.

Ziua Portului Tradițional din România

<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Valori: portul tradițional reprezintă una din cele mai importante forme de cultură ale unui popor, promovarea valorilor autentice ale patrimoniului cultural imaterial.	Portul tradițional carașovenesc este total diferit de portul tradițional românesc. Diferă materialul din care este croit, modelele brodate manual pe cămășile femeiești, modul în care este spălat și călcat (în special costumul femeiesc). Anexa K
1. Activitate axată pe cooperare interculturală Indiferent de naționalitate, de minoritate, de zona geografică, portul popular are o valoare inestimabilă. Prin activitățile desfășurate cu această ocazie, preșcolarii ajung să cunoască povestea costumelor tradiționale, cum se confecționează, cum se cos modelele pe cămăși, cum se țes, cum se păstrează în zilele actuale, când mai îmbrăcăm costumele, dar reușesc să cunoască și semnificațiile simbolurilor care se regăsesc pe cămășile tradiționale și care sunt transmise din generație în generație. La astfel de activități se pot prezenta preșcolarilor elemente din portul tradițional carașovenesc, dar și portul tradițional românesc, căutând asemănări și deosebiri între cele două porturi. Ajuțați de cadrul didactic, preșcolarii pot să îmbrace păpuși sau manechine în portul popular, să cânte cântece tradiționale. Participând la astfel de activități, fiind provocați să explice procedurile pe care le fac, stimulați cu întrebări și cerându-li-se să dea explicații, copiii, își îmbogățesc vocabularul cu cuvinte specifice portului: ie (cămășă/ košulja), ițari (gaće), batic/naframă (marama), cojoc (laiber, peftar), opinci (opinci/opinți), fotă (keca/cheța) etc.	

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat

În cadrul activităților, prin diferite jocuri, poezii, cântece, povești, metode interactive, preșcolarii de etnie croată sunt încurajați să folosească în vocabularul lor cuvinte în limba română, dar și să își consolideze pronunția pentru sunetele diferite față de limba croată, sau sunete care le sunt mai greu de pronunțat: B, R, G, J, Ș, Ă, Î etc.

Măi să fie! Șoriceii

S-au certat cu brotăceii.

Vor fântână cântătoare,

Însă nu știu ce culoare.

- *Ce să spun, gri-șobolan?*

Zise un broscoi grăsan

Noi vrem verde- brotăcel,

Să ne confundăm cu el.¹⁵⁶

Trei șoriceii din capitală

S-au ales cu o răceală:

Au mers fără pardesiu

Prin tot parcul Chițmigiu.

Cei trei nu și-au luat umbrela

Și-a plouat cu mozzarella,

Iar acum tușesc de zor

Și beau ceai în dormitor¹⁵⁷.

Joc „Ce încapă în traistă?” – preșcolarii stau așezați în cerc, pe scăunele. În mijlocul cercului este așezată o traistă tradițională. Aceasta va fi data din mână în mână, iar copiii sunt invitați să numească obiecte care pot să încapă în traistă. Obiectele numite nu trebuie să fie înghesuite, tăiate, îndoite, în schimb pot fi demontate dacă este posibil și firesc acest lucru.

Exemplu: un piaptăn, un măr, o batistă, o cordeluță, o oglindă, ochelari de soare, mai multe piese lego, un telefon, cheie de la casă, o bucată de prăjitură, o sticlă mică de apă, un nasture, o cărticică etc.

¹⁵⁶ Laura Dina, O iarnă în familia șoriceilor- versuri distractive, Editura EDU

¹⁵⁷ Laura Dina, O iarnă în familia șoriceilor- versuri distractive, Editura EDU

Prin acest joc, preșcolarii își însușesc genul substantivelor (masculin, feminin, neutru) sub formă de joc, dar își consolidează și diminutivele substantivelor: o cărticică, o păpușică, o cheiță, un păhărel etc.

Dansuri și cântece tradiționale – Nu lăsăm tradiția să piară

<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Valori: păstrarea obiceiurilor și tradițiilor în pofta modernului actual, respect și apreciere față de folclor și tradiții.	La etnia croată, din România, hora (<i>danac/danaț</i>) se dansează pe partea stângă. În orchestră bunicilor se foloseau doar următoarele instrumente: vioară, fluier, acordeon și contrabas.

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Atunci când copiii de vârstă preșcolară au contact cu cântecele și dansurile bunicilor și străbunicilor noștri, le insuflăm și transmitem respectul și dragostea pentru folclor. Prin activități cu tematici tradiționale, preșcolarii ajung să își iubească mai mult locul natal și portul. Înțeleg ce înseamnă obiceiurile și tradițiile din zona din care provin, iar astfel, în sufletele lor, sădăm elemente care le definesc identitatea.

În decursul unui an școlar, cadrelor didactice li se ivesc multe ocazii în care pot să valorifice cântecele și dansurile populare. Astfel de evenimente sunt serbările, unde preșcolarii interpretează diferite roluri, cântă, dansează, recită, sau șezătorile, unde preșcolarii descoperă îndeletnicirile pe care le aveau bunicii și străbunicii lor. În cadrul acestor evenimente/activități preșcolarii au contact cu urături, zicători, proverbe, poezii, glume, cântece, doine, dansuri populare specifice zonei din care provin, dar adaptate la particularitățile de vârstă și aptitudinile artistice și individuale ale preșcolarilor.

La astfel de activități, cadrul didactic poate colabora cu părinții sau bunicii, iar părinții pot să fie protagoniști ai evenimentului, alături de copii.

Suite instrumentale pentru: horă (*danac/danaț*), joc de doi (portanje); (Anexele D4, D5)

<https://www.youtube.com/watch?v=TppAhlziPiw>

<https://www.youtube.com/watch?v=TDE4luLlvWo>

<https://www.youtube.com/watch?v=VIaprQOy5E0>

<https://www.youtube.com/watch?v=wjNf8osiQJM>

<https://www.youtube.com/watch?v=xi-GYCwSxQQ>

Cântece:

U livadi pod jasenom <https://www.youtube.com/watch?v=-gjrqb9kWGE>

Kopa cura vinograd <https://www.youtube.com/watch?v=FgCFsLOoMBQ>

Kraj jezera <https://www.youtube.com/watch?v=gkoOCAKMmPg>

Kad čujem tambure https://www.youtube.com/watch?v=Jn_VZ6SEtgk

Malo ja, malo ti https://www.youtube.com/watch?v=hUv_LsDf-lo

Čija kola klepeću sokakom <https://www.youtube.com/watch?v=5TNKGqmtAzc>

Ajde, Kato, Ajde, Zlato <https://www.youtube.com/watch?v=X22Peronbm8>

Golubice Bijela <https://www.youtube.com/watch?v=62ps9WvDpBs...> etc

Cântece religioase:

Ima jedna duga cesta

https://www.youtube.com/watch?v=bw25XlDWwnk&list=RDbw25XlDWwnk&start_radio=1

Krist na žalu <https://www.youtube.com/watch?v=K4vdXS4Iog0>

Velik Si <https://www.youtube.com/watch?v=R3sI9YMKsE4...> etc

Colinde:

Svim na zemlji, mir veselje <https://www.youtube.com/watch?v=J0OxHrRe-b8>

Oj pastiri čudo novo <https://www.youtube.com/watch?v=OZzn1jeCZ4>

O Betleme <https://www.youtube.com/watch?v=P3M989qjCSc>

To vrijeme godišta <https://www.youtube.com/watch?v=PjAB3ZDDTmg>

Veselje ti navješćujem <https://www.youtube.com/watch?v=c63dDvBCR7Y>

Narodi nam se <https://www.youtube.com/watch?v=8o9lB9tsHQ...> etc

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat

Este posibil ca la grupă să întâlnim preșcolari care întâmpină dificultăți în pronunția (emiterea sau articularea) corectă a fonemelor, iar aici cadrul didactic trebuie să-și arate măiestria. Pentru a ajuta copiii să treacă peste aceste etape și să îi ajutăm să își corecteze aceste deficiențe, cadrul didactic poate să apeleze la exerciții de respirație, exerciții de gimnastică generală, exerciții de gimnastică a aparatului fonoarticular sau exerciții de educare a auzului fonematic și de antrenare a atenției auditive.¹⁵⁸

Joc: „Oglinda”- gimnastica fonoarticularie în imagini¹⁵⁹: în fața preșcolarilor, pe o masă, se așează jetoane cu diferite exerciții de gimnastică fonoarticularie și o oglindă. Jetoanele sunt cu fața în jos pe masa de lucru. Pe rând, preșcolarii extrag câte un jeton. Cadrul didactic citește sarcina copilului. Copilul are ca suport vizual imaginea de pe cartonaș, iar în fața oglinzii realizează exercițiul.

Pentru a nu interveni monotonia și pentru mai mult amuzament, exercițiile se pot face cu

¹⁵⁸ Să vorbim cu ... plăcere II- fișe de exerciții logopedice în comunicarea orală și scrisă; 2007

¹⁵⁹ <https://jucarii-vorbarete.ro/?s=gimnastica+fonoarticularie&type=produse>

toți preșcolarii la comun, se pot utiliza onomatopee și exerciții de imitare prin mișcare specifice fiecărui animaluț din imagine.

Jocul „Strâmbăturilor”, poate fi aplicat la nivelul întregii grupe. Copiii sunt așezați în perechi de câte doi, față în față. Se stabilește care copii din echipe sunt „oglinzile”. Partenerul imită tot felul de strâmbături în oglinda, iar „oglinzile, reflectă strâmbăturile”. După fiecare două-trei strâmbături se schimbă rolurile între copii sau se schimbă perechile. Cerințele pot să difere în funcție de imaginația cadrului didactic.

5.2.3 Valori culturale transmise prin intermediul poveștilor

„La orice vârstă, omul este o ființă care se hrănește cu povești. De aceea, avuția poveștilor, strânsă de oamenii de pe tot globul, din casă în casă, din secol în secol, fie oral, fie în scris, a depășit celelalte avuții omenești.” – Rabindranath Tagore¹⁶⁰

Din cele mai vechi timpuri, poveștile ne-au îmbogățit viețile, ne-au alinat, ne-au bucurat.

Poveștile au puterea magică de a apropia oamenii. Rolul cadrelor didactice, este acela de a pătrunde în inimile copiilor. Prin povești, ajutându-ne de un dialog bazat pe culoare, imagini, fantezie și metafore, pătrundem în sufletul preșcolarilor.

Poveștile reprezintă un mijloc excelent de a ne adresa copiilor, putem transmite anumite modele comportamentale, putem înlătura anumite comportamente nedorite. Povestea este una din cele mai eficiente și mai plăcute mijloace de rezolvare a unor probleme cu care copiii se pot confrunta. Pentru copii, lumea poveștilor este una magică, iar această lume este plină de imaginație.

Poveștile au puterea de a invita copiii la o luare independentă a deciziilor.

Din punct de vedere afectiv, poveștile oferă o modalitate prin care copilul poate să-și conștientizeze propriile emoții, stări. Tot prin intermediul poveștilor, copiii reușesc să își gestioneze diferite emoții și să își depășească fricile. Ele se axează foarte mult și pe empatie.

Poveștile au rol extrem de important în dezvoltarea copiilor deoarece:

- transmit informații prețioase din lumea care ne înconjoară,
- dezvoltă limbajul,
- dezvoltă abilități,
- îmbogățesc experiența copiilor,
- propun soluții la diverse probleme cu care aceștia se confruntă,
- transmit valori morale,
- oferă modele demne de urmat,

¹⁶⁰ <https://edict.ro/rolul-povestilor-in-educatia-copiilor/>

- disciplinează,
- ajută la dezvoltarea și îmbogățirea imaginației,
- vindecă.

Lumea poveștilor este o lume magică

<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Morala: valorile formează oameni de calitate și aduc schimbarea în bine a lumii Valori: onestitatea, dreptatea, bunul simț, iubirea, iertarea, curajul, prietenia, optimismul, empatia,	Crvenkapica / Scufița Roșie Kralj žabac/ Regele broască Snjeguljica i sedam patuljaka/ Albă-ca-zăpada și cei șapte pitici Trnoružica/ Frumoasa din pădurea adormită Ivica i Marica / Hansel și Gretel Pepeljuga/ Cenușăreasa Mačak u čizmama/ Motanul încălțat Bremenski gradski svirači / Muzicanții din Bremen Djed i repa/ Ridichea uriașă

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Poveștile pentru copii au puterea de a stimula preșcolarii și aduc o serie de beneficii. În poveste nimic nu este imposibil, iar în adâncul inimii știm că binele va învinge mereu. Beneficiile poveștilor din viața copiilor au legătură cu dezvoltarea lor intelectuală și emoțională (dezvoltarea imaginației, dezvoltarea abilităților verbale și a vocabularului, dezvoltarea abilităților de concentrare a atenției și prezentarea unei alte lumi).

Indiferent că citim copiilor poveștile Fraților Grimm/ **Braća Grimm**, ale lui **Hans Christian Andersen**, ale lui **Charles Perrault**, ale lui **Lev Tolstoi**, fabulele lui Esop/ **Ezopove basne** sau cele ale lui **Jean de la Fontaine**, poveștile lui **Ion Creangă**, **Petre Ispirescu**, **Mihail Sadoveanu**, **Gellu Naum**, **Barbu Ștefănescu Delavrancea**, **Ioan Slavici**, **Emil Gârleanu**, proverbe, zicători, ghicitori sau povești și basme populare din folclorul românesc, punctul comun al cadrului didactic va fi mereu dezvoltarea preșcolarului din toate punctele. Atunci când preșcolarii, intră în lumea de basm, de poveste, cu timpul ei își dezvoltă capacitatea de ascultare și înțelegere, își dezvoltă capacitatea de vorbire și comunicare, au experiențe cu cartea, mânuirea, cunoașterea și aprecierea cărții, încep să conștientizeze mesajul scris sau vorbit, își dezvoltă capacitatea de distingere fonetică, asociază unele sunete cu litere

și înțeleg că scrisul este o cale prin care se transmit mesaje și informații.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat

Jocurile de rol pentru copiii preșcolari sunt distractive, le dezvoltă imaginația, dar au și o componentă educativă. În timpul jocului de rol, cu marionete sau cu siluete, preșcolarii învață despre interacțiuni sociale, cum să gestioneze emoțiile, cum să se comporte în anumite contexte și cum să se descurce în anumite situații, deprinzând abilități care cu siguranță le vor fi de folos mai târziu în viață. Prin intermediul personajele întâlnite în povești, ei prind încredere în ei, își pot alunga anumite temeri sau frici, dar își pot descoperi și anumite trăsături, caractere sau talente. La activitățile practice putem confecționa marionete, păpuși, siluete, personaje din: hârtie, carton, linguri de lemn, bucăți de pânză, fetru și din alte materiale reciclate, pe care preșcolarii să le integreze în mici scenete, jocuri de rol sau teatru de păpuși din cadrul activităților.

Există nenumărate jocuri de rol ce au o componentă educațională care îi atrag pe preșcolari. Cadrul didactic nu trebuie să evite, jocurile pur imaginative, precum cele „De-a bucătarii, De-a doctorul veterinar, La Piață, De-a constructorii”...etc, deoarece în astfel de jocuri, copiii preșcolari pot da frâu liber imaginației și creativității.

Povești și basme croate

A fost odată ca niciodată/ Bilo jednom davno	
Elemente comune	Elemente diferite
Valori: ajută copiii să dezvolte abilitățile de vorbire, să-și dezvolte vocabularul; află informații despre alte culturi; se modelează trăsături pozitive de caracter; descoperă dragostea pentru povești;	Ivan Andrejevič Krilov, Ivana Brlić-Mažuranić, Grigor Vitez (Ogledalce, A zašto ne bi...), Branko Ćopić (Ježeva kućica), Stanislav Femenić, Sunčana Škrinjaric (Priča o tri snjegovića, Plesna haljina žutog maslačka), Željka Horvat-Vukelja (Slikopriče) Nada Iveljić (Šestinski kišobran, Dječak i ptica, Konjić), Dubravka Ugrešić (Mali plamen, Kućnic duhovi), Ante Tomić (Đuro Hodalica), Ela Peroci (Maca papučarica, Djeco, laku noć; Božićni snjegović), Sjeverac Dječarac (Patka selica); Zvonimir Šepat (Pužek), Zvonimir Balog, Dubravko Horvatić, Pajo Kanižaj, Luko

	Paljetak, Ratko Zvrko, Luko Paljetak (Slon na balkonu) , Ines Marciuš Kruljac (Raščupani lav) , Želimir Hercigonja (Poštar zeko Brzonogi, Vodenjak i stara kruška), Manuela Vladić- Maštruko (San u moru), Ana Đokić (Nemaš pojma, Grizlijane!), Melita Rundek (Tatina medalja), Mira Čudina – Obradović (Medo bere jagode), Miki Bratanić (Priča o poštaru Gricku)...etc.
--	--

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Poveștile populare croate au fost transmise oral din generație în generație, ceea ce a dus la crearea diferitelor forme de basme și povești pentru copii așa cum le cunoaștem astăzi. Astăzi le citim copiilor pentru a-i învăța cultura croată, pentru a le dezvolta dragostea pentru lectură și pentru a modela caracterul preșcolarilor. Dar și pentru a învăța de la personajele, care întâlnesc diverse situații realiste și nerealiste, care caută o soluție pentru a ieși din diverse situații neplăcute. Pentru a înțelege pe deplin basmele croate, trebuie să cunoaștem tradiția, cultura, oamenii și istoria Croației. În basmele populare croate putem descoperi evenimente ireale și imposibile, iar pe lângă personaje interesante, basmele includ întotdeauna ființe supranaturale (miraculoase): dragoni, uriași, pitici, vrăjitoare, zâne și prințese fermecate. Părți de obiecte sau natură prind viață și dobândesc proprietăți neobișnuite, așa că putem citi despre animale care pot să vorbească sau să gândească ca și oamenii, apă magică etc.

În basmele croate, locul și timpul acțiunii nu sunt adesea incluse în intrigă și lasă libertate cititorului. Unele personaje, au puteri magice speciale, dar majoritatea se bazează pe înțelepciunea, curajul și perseverența lor. Poveștile populare, fabulele, basmele îi ajută pe copiii să-și dezvolte abilitățile de fonetică, vocabular și joacă un rol important în transmiterea valorilor de bază și a trăsăturilor de caracter. Poveștile sunt folosite pentru a împărtăși istoria, pentru a consolida valorile culturale sau pentru a evidenția tradiții importante.

La centrul tematic și la centrul Bibliotecă, preșcolarii ar trebui să aibă acces la cărți cu povești, basme, legende, poezii, ghicitori, atlase, enciclopedii în limba maternă croată și în limba română. În cadrul activităților de dezvoltarea limbajului sau la momentele de lectură să le fie citite sau povestite și povești în limba croată, sau cu ajutorul imaginilor, diferitelor siluete, personaje, preșcolarii pot să povestească ei povestea în limba croată. Dacă cadrul didactic nu cunoaște limba croată, poate invita părinți, bunici, frați mai mari, persoane din comunitate (director, preot, primar, bibliotecar, asistenta) sau persoane din unitatea școlară

care să povestească sau să citească preșcolarilor povești, basme, legende în limba croată.

Exemplu: dacă la activitatea de dezvoltare a vorbirii alegem povestea „Rățușca cea urâtă”, de Hans Christian Andersen, la momentul de lectură putem viziona povestea în limba croată „Ružno pače”. Sau, dacă în prima parte a activității apelăm la o poveste în limba croată „Ivica i Marica” spre finalul activității ar fi indicat ca preșcolarilor să le fie prezentată și varianta în limba română „Hansel și Gretel” de Frații Grimm.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului croat

Zarul povestitor sau **zarurile cu povești**: este un joc de dezvoltare a imaginației, de îmbogățire a vocabularului, de concentrare a atenției.

Pentru desfășurarea jocului avem nevoie de un zar/cub din carton, de dimensiune mai mare și imagini: jetoane cu personaje, imagini cu întâmplări din poveștile studiate sau diferite combinații de imagini (obiecte, animale, locații, personaje).

Zarul este aruncat pe podea, iar în funcție de imaginea de pe fața zarului, se construiește povestea. Orice față a zarului poate fi aruncată de către alt copil, iar fețele zarului adăuga alte scene, personaje sau acțiuni la poveste. Cadrul didactic poate ajuta copiii cu întrebări de genul: Ce? Cum? Când? De ce? Pentru de ce? Unde? Cât? ... etc. Cadrul didactic notează povestea compusă de preșcolari, iar la finalul jocului se citește povestea compusă de preșcolari.

Pentru o interacțiune mai plăcută pot să fie puse în joc două sau trei zaruri. Zarurile sunt aruncate pe rând. Ordinea în care sunt aruncate zarurile o stabilește cadrul didactic, iar preșcolarului se acordă timpul necesar pentru a formula enunțul.

A fost odată... într-un săculeț de pânză se pun diferite jucării: un animal, o păpușă, un bănuț, o stea, o ustensilă de bucătărie, o mașinuță, flori ... etc (combinația de jucării este la alegerea cadrului didactic). Copiii sunt grupați în grupe de trei, patru copii și așezați la măsuțe sau cât mai comod, pe podea. Fiecare grup de copii primește săculețul, iar ei au libertate să compună o poveste pe baza jucăriilor din săculeț. Poveștile inventate pot fi prezentate întregului colectiv. Preșcolarii sunt recompensați cu aplauze, medalii, ștampile, buline etc, sau pot obține coronița, medalia, titlul de cel mai bun povestitor.

Coșul cu comori: într-un coș se așează cartea cu povestea, pe care cadrul didactic dorește să o citească preșcolarilor. Alături de carte, în coș se pun și elemente care se regăsesc în poveste (siluete ale personajelor, figurine, căsuțe, castel...). Înainte de a fi citită povestea, preșcolarii descoperă personajele sau elemente din poveste. Cadrul didactic pune întrebări ajutătoare: Ce credeți că este? Ce ar putea să facă el/ea în poveste? De ce ar fi nevoie în poveste de elementul/ obiectul/ figurina?... După ce copiii răspund la întrebările stabilite de educatoare, se trece la citirea povești. La final se compară răspunsurile date de preșcolari la

începutul activității cu ceea ce au descoperit în poveste.

Exemplu:

- la povestea „Omidă mîncăcioasă”, de Eric Carle, se pot regăsi fructele pe care le mîncă omida în poveste, o omidă de jucărie, un fluture, cocon, etc.
- la povestea „Cei trei purceluși” putem pune în coș: câteva paie, crenguțe, cuburi, 3 purceluși;

În funcție de imaginația cadrului didactic și al colectivului de preșcolari se folosesc materialele din coșuleț și se dirijează copiii în descoperirea poveștii.

5.3 Să ne înțelegem reciproc – provocări întâmpinate în achiziția limbii române

„Tot ceea ce nu avem de la naștere și ne va trebui când vom fi mari, ne este dat prin educație.” J. J. Rousseau

A vorbi și a scrie corect românește e o obligație elementară a oricui. Limba română e o limbă bogată e „frumoasă și dulce” așa cum o caracteriza Mihai Eminescu. În această limbă, poporul român și-a cântat bucuriile și durerile, marii cronicari au scris despre evenimentele de demult, iar clasicii literaturii au creat opere de o frumusețe nepieritoare.

Vasile Alecsandri spune despre limba română că este *„cel mai prețios dar, pe care-l moștenesc copii de la părinți, depozitul cel mai sacru lăsat de generațiile trecute și care merită să fie păstrate cu sfințenie de generațiile care-l primesc”*.¹⁶¹

Indiferent de limba pe care o învățăm, maternă sau nematernă, învățarea limbii presupune în același timp libertate și constrângere. Libertate, deoarece ea permite fiecărui individ să se exprime, să se afirme, să înțeleagă lumea, să comunice și cu alți oameni. Constrângere deoarece, pentru a comunica, emițătorul și receptorul trebuie să respecte reguli și norme gramaticale specifice fiecărei limbii.

Poetul Demostene Botez spunea: *„Cultivarea limbii înseamnă lucrarea ei pentru a o fertiliza, îngrijirea ei, înseamnă a face să crească, să se dezvolte. E o acțiune ca aceea de lucrare a pământului, pentru a obține cele mai bune roade. În cuprinsul acestei acțiuni intră în primul rând preocuparea de a păstra acel fond de cuvinte, format și șlefuit prin generații așa cum ni s-a transmis din moși strămoși în vorbirea poporului, precum și de a respecta formele ei gramaticale, îmbinarea firească a cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în fraze și rânduirea lor în vorbire după reguli scrise și nescrise specifice limbii noastre.... A cultiva limba înseamnă totodată a avea*

¹⁶¹ inst. Ionescu Cristian, Modalități de îmbogățire, activizare și nuanțare a vocabularului prin lecțiile de limba română în ciclul primar – lucrare metodică-științifică

*grijă de a cerne, de a selecționa cuvinte noi, sentimente mai complexe, impuse de progres și de rafinarea sensibilității umane... A cultiva limba înseamnă iarăși a o feri de forme gata făcute, puse cap la cap, stereotip, fără nici o schimbare, până la lipsirea lor de orice putere de expresivitate, până acolo încât atunci când le auzi nu-ți mai spun nimic”.*¹⁶²

Capacitatea de expresie a unei limbi rezultă din bogăția vocabularului ei. Limba română dispune de un vocabular pe cât de bogat, pe atât de felurit, capabil să exprime cele mai subtile idei și mai nuanțate stări. Odată cu progresul social, economic și cultural, vocabularul se îmbogățește cu termeni noi. Îmbogățirea și perfecționarea vocabularului constituie un lucru mult mai greu de realizat decât însușirea normelor gramaticale ale limbii materne.

Grădinița are rol esențial în educarea limbajului. Din grădiniță se acționează pentru a face din limbă maternă croată și limba română, un instrument din ce în ce mai precis, mai corect și mai expresiv în serviciul gândirii și al comunicării. Educatorul va conduce preșcolarul spre conștientizarea posibilităților de utilizare a limbii, de structurare mai bună a exprimării, a gândirii sale și îi oferă instrumentele de care are nevoie fără a uita vreodată că esențială nu este memorarea noțiunilor, ci capacitatea de a le aplica în viața de zi cu zi.¹⁶³

Pe întreaga durată a preșcolarității, cadrul didactic trebuie să urmărească: conștientizarea exprimării sub aspect fonetic; dezvoltarea cantitativă și calitativă a vocabularului activ al copiilor, îmbogățirea vocabularului sub aspect semantic, formarea și consolidarea deprinderilor de exprimare corectă din punct de vedere gramatical.¹⁶⁴

5.3.1 Bune practici în achiziția elementelor de natură fonetică

Exersarea aparatului fono-articulator se poate realiza prin: poezioare, jocuri de cuvinte, jocuri de gimnastică fonoarticulatorie, cântece sau prin scurte povestioare. Exercițiile logopedice, jocurile de vorbire pot să devină solicitante și plictisitoare dacă sunt realizate într-o formă mecanică și repetitivă. Preșcolarii își pierd interesul, iar scopul cadrului didactic este ca activitățile să fie distractive, relaxante și să fie o experiență cât mai plăcută pentru copii.

Exemplu de povestioară:

„Ne închipuim că mergem la grădina zoologică. Ieșim din clasă. Se aud pași pe trotuar: trap! trap! trap! Sosește autocarul. Șoferul este nerăbdător și claxonează: ti! ti! ti! Ușile se deschid: fâs!fâs!fâs! Urcăm repede în autocar și facem liniște: stt!stt!stt! Plecăm spre Grădina Zoologică. Ajungem la destinație. Tigrul doarme: sfârr! sfârr! sfârr! Măgărușul nechează: ia!ia!ia! Se aude cum

¹⁶² inst. Ionescu Cristian, Modalități de îmbogățire, activizare și nuanțare a vocabularului prin lecțiile de limba română în ciclul primar – lucrare metodică-științifică

¹⁶³ inst. Ionescu Cristian, Modalități de îmbogățire, activizare și nuanțare a vocabularului prin lecțiile de limba română în ciclul primar – lucrare metodică-științifică

¹⁶⁴ Maria Bizdună, Domeniul Limbă și Comunicare - orientări metodologice, Editura Diana

mârâie leul: mrrr!mrrr!mrrr! O cioară zboară și scoate multe zgomote: cra!cra!cra! Ursul se plimbă în țarcul lui: mor!mor!mor! Papagalii și perușii se întrec în ciripit: piu!piu!cip!cip!piu!piu!piu!cip!”

Joc: Umflăm balonul!

Scop: exersarea pronunțării corecte a consoanelor „ș, f” izolate;

Desfășurarea jocului: copiii stau în cerc mic, ei reprezintă balonul. La comanda educatoarei „umflăm balonul”, toți copiii suflă rostind consoana „f” și măresc cercul (balonul se umflă). La comanda „am înțepat balonul cu un ac” copiii spun „balonul se dezumflă” și rostesc consoana „ș” lin, îndelungat, apoi revin la cercul mic și jocul se reia.

Joc: Cântă după mine!

Scop: exersarea rostirii corecte a consoanelor „s, z, ț” asociat cu vocale.

Desfășurarea jocului: copiii stau pe scăunele în semicerc. Cadrul didactic este în fața lor și demonstrează fragmentul muzical. După cântă și copiii, ajutați de educatoare. Pentru a fi mai atrăgător, când se schimbă consoana se cântă într-o altă gamă.

DO	DO	MI	SOL	MI	DO
Sa	Se	Si	Si	So	Su
Za	Za	Ze	Zi	Zo	Zu
Ța	Ța	Țe	Ți	Țo	Țu

Joc: Spune la ce m-am gândit!

Scop: transformări de cuvinte prin înlocuire de sunete și silabe

Desfășurarea jocului: copiii sunt așezați în semicerc. Cadrul didactic este în fața lor și spune silabe diferite, iar preșcolarii trebuie să continue cuvântul prin adăugare de alte silabe.

co...pac, pil, coș, joc, vor, cor, vrig,...etc

a...lună, rici, pă, casă, nimal, dânc, pasă, re, ici...etc

s...ac, apă, are, trugure, ifon, tilou,...etc

mer-ge, min-ge, mul-ge, fu-ge, fri-ge, plân-ge,...etc

ci...reșe, readă, orap, reașă, ocan, oară, nematograf,...etc

fat-ă, mam-ă, cas-ă, can-ă, fust-ă,...etc

Jocuri hazlii: Cine spune mai repede?

Scop: pronunțarea propozițiilor sau a jocurilor de cuvinte cât mai repede și clar.

1. Pe cap un capac, pe capac un ac.

2. Căprarul crapă capul caprei pe capră, în patru.
3. O barză brează face zarvă pe o varză.
4. Rar morar fără mărar, morăriță... și mai rar
5. Un vultur stă pe un pisc c-un pix în plisc.
6. Pupăza Pup-Pup s-a așezat pe un stup.
7. Brumi, ursul cel blănos, a aruncat brânza pe jos.
8. Fluturile Flutur el a furat un parfumel.
9. O barză și un bărzoi stau de vorbă pe un butoi.¹⁶⁵
10. Un moș cu un coș
În coș- un cocoș
Moșul cu coșul
Coșul cu cocoșul.¹⁶⁶

Joc „Spune la ce am cântat?” - (se folosesc instrumente al căror sunet poate fi înregistrat: pian, acordeon, trompetă, toacă, fluier, clopoțel)

Joc „Deschide-ți urechea bine” - pentru recunoașterea vocii colegilor

Joc „Telefonul fără fir”

Accentul și rolul acestuia în comunicare

Accentul este o unitate suprasegmentală intensivă care constă în pronunțarea mai intensă sau pe un ton mai înalt a unei silabe dintr-un enunț, prin creșterea intensității vocii sau schimbarea tonului. Toate cuvintele au o silabă accentuată, iar aceasta reprezintă centrul ei de intensitate. Pierderea accentului înseamnă pierderea autonomiei cuvântului și înglobarea lui în alt cuvânt.

Limba română folosește accentul de intensitate (dinamic), ceea ce înseamnă pronunțarea mai energică a silabei accentuate și cu o ușoară ridicare a tonului. În limba română accentul este liber și poate să cadă pe orice silabă.¹⁶⁷

În timpul flexiunii cuvintelor, accentul își poate păstra locul pe aceeași silabă sau își poate schimba locul. Când își păstrează locul este stabil (*om* – *omului* – *oamenilor*), iar când și-l schimbă este mobil (*cântă* – *cântă*). În situațiile în care este liber mobil, accentul este singurul care diferențiază două cuvinte identice (*cântă* – *cântă*). În aceste cazuri, el are rol fonologic și

¹⁶⁵ Loredana Bejan, Logopedie hazlie, culegere de exerciții și poezii logopedice

¹⁶⁶ <https://www.logorici.ro/framantari-de-limba/>

¹⁶⁷ <https://www.limba-romana.net/lectie/Accent--fonetica-/87/>

marchează modificarea în planul expresiei, care atrage după sine modificarea în planul conținutului. În aceste situații, spunem că accentul are funcție distinctivă.

Prin urmare, în limba română, cuvintele cu forme gramaticale identice fonematic (formate din foneme) sunt diferențiate numai prin accent (*cópii* – *copii*, *móbilă* – *mobilă*, *veselă* – *vesélă*, *cumpără* – *cumpărắ*).

În limba română accentul nu este marcat în scrierea cuvintelor, în cazul omografelor este permisă folosirea accentului ascuțit ['] pentru a marca diferența între acestea (*cópii* – *copíi*, *ácele* – *acéle*).¹⁶⁸

În limba croată accentul poate fi de patru feluri, combinații între caracterul descendent sau ascendent și durata nucleului de consoană (lung sau scurt). În mod obișnuit, accentul se notează în scris numai în lucrările de lingvistică, în manuale și dicționare. Semnele convenționale pentru accente apar în exemplele de mai jos.

- lung descendent: *zlâto* „aur”;
- lung ascendent: *rúka* „mână”;
- scurt descendent: *kùća* „casă”;
- scurt ascendent: *žèna* „femeie”.

Există câteva limitări privitoare la accentuare, principalele fiind:

- în cuvintele cu mai mult de o silabă, accentul descendent nu poate fi decât pe prima silabă.
- cuvintele monosilabice pot avea numai accent descendent.
- în cuvintele polisilabice, accentul poate să cadă pe oricare silabă, în afară de ultima, regulă ce se poate aplica și cuvintelor străine, dar nu obligatoriu.

Și vocalele neaccentuate pot fi lungi sau scurte. Cele lungi se notează (nu în scrisul obișnuit) cu (*žèna* „femeie” / *žénā* „al/a/ai/ale femeilor”). O silabă lungă neaccentuată se poate găsi numai după o silabă accentuată.

Caracterul accentului, durata vocalelor și locul accentului au valoare funcțională, să diferențieze, două cazuri: nominativul singular de genitivul plural, sau în declinarea adjectivelor. Sunt și cuvinte care nu primesc niciodată accent, altele care uneori se accentuează, iar altele nu: pronumele personale neaccentuate, formele neaccentuate ale verbelor auxiliare și particula *li*, prepozițiile, conjuncțiile și particula negativă *ne*.

Din punct de vedere prozodic, formează, un singur cuvânt sens lexical din grupul lor, purtând un singur accent: în cazul unui enclitic, accentul cade pe cuvântul cu sens lexical, în cazul unui proclitic, acesta este cel accentuat, dacă cuvântul cu sens lexical are accent descendent.

Exemple:

¹⁶⁸ <https://foneticalimbiromane.ro/fonologia/accentul/>

- particula negativă *ne*:

ne zòvi (*ne* neaccentuat) „nu chema”,

znām – *nè* znām (*ne* accentuat) „nu știu”;

- prepoziții:

bez náde (*bez* neaccentuat) „fără speranță”, *grād* – *ù* grād (*u* accentuat) „în oraș”.

Printre conjuncții sunt și unele (*a* „iar”, *da* „că, să” și *i* „și”) care se pot accentua numai înaintea unei pauze: *životinje i...*, *što je važno, ljudi* „animalele și..., ceea ce este important, oamenii”.¹⁶⁹

În limba croată, accentul care cade pe una din silabele unui cuvânt are un dublu caracter. Este de intensitate, adică nucleul silabei este rostit cu mai multă forță decât celelalte (ca în limba română), dar și tonic (numit și muzical), nucleul de silabă accentuată fiind pronunțat cu un ton mai ridicat sau mai coborât decât celelalte. Fiecare silabă (în afara ultimei) poate fi accentuată, deși accentul fals rar poate avea ca rezultat cu totul altă semnificație/sens a cuvântului. Acesta nu este oricum adevărat pentru accentul tonal¹⁷⁰.

De exemplu, propoziția „**Gore gore gore gore**” are, aparent patru cuvinte identice, dar care din cauza accentelor tonale diferite au patru sensuri/semnificații diferite: „**Pe vârful/culmea munților ard mai rău.**”¹⁷¹

Foneme specifice limbii române

Alfabetul limbii române este adaptat după cel latin și conține 31 de litere (majuscule/minuscule, de tipar/de mână), care notează minimum 33 de sunete. Pentru învățarea limbii române ca limbă străină, alfabetul este dificil într-o anumită măsură, în funcție de profilul lingvistic matern al preșcolarilor și de celelalte limbi cunoscute de ei.

Dintre cele șapte vocale ale alfabetului românesc: *a*, *ă*, *â/î*, *e*, *i*, *o*, *u*, *a* în general, *ă* și *â/î*, sunt vocalele mai greu de pronunțat de către preșcolari, întrucât sunt specifice limbii române și altor limbi din imediata noastră așezare geografică. Vocalele *e*, *i*, *o*, *u* pot fi vocale și semivocale, așadar în unele cazuri au un statut independent, în altele nu pot avea, pronunția fiind distinctă sau scurtă, sprijinită pe altă vocală, după caz.

¹⁶⁹ Babić, Ham, Moguš- Hrvatski Školski Pravopis, Školska Knjiga, Zagreb, 2005

¹⁷⁰ Babić, Moguš- Hrvatski Školski Pravopis, Školska Knjiga, Zagreb, 2011

¹⁷¹ <https://lingvo.info/ro/lingvopedia/croatian>

În limba română, cinci litere reiau câte o literă de bază, de care se deosebesc prin prezența, deasupra sau dedesubt, a trei semne diacritice: căciula deasupra lui *a*: *ă*; circumflexul deasupra lui *a* și *i*: *â*, respectiv *î* și virgulița sub *s* și *t*: *ș*, respectiv *ț*, rezultând astfel sunete diferite. Pe lângă faptul că folosirea diacriticelor este dictată de norma literară și de regulile ortografice ale limbii române, folosirea lor corectă conduce și la evitarea unor confuzii. Practica demonstrează că există două situații distincte în folosirea lor greșită. Pe de o parte, un cuvânt scris fără semne diacritice capătă un alt sens. Pot apărea confuzii atunci când diacriticele sunt prezente în locuri greșite, iar ambele cuvinte ale perechii în cauză au fiecare câte un alt sens, iar preșcolarul poate să nu înțeleagă sensul transmis în comunicare.

Exemple: „romani - „români”, „fete” - „fețe”, „cai - „căi”, „rată” - „rață”, etc., „pește” (substantiv) - „peste” (prepoziție), „muscă” (substantiv) - „mușcă” (verb), „caută” (prezent) - „căuta” (imperfect) - „căută” (perfect simplu, timp trecut mai apropiat de prezent)

Dificultăți în rostire pot prezenta și unele grupuri consonantice inițiale: **sc-**, **șc-**, **st-**, **șt-**, **pr-**, **br-** etc., mai ales pentru preșcolarii care nu au astfel de situații în limba lor maternă.

În limba croată, se utilizează consoana R în unele cuvinte ca vocală, spre exemplu: **smrt** (smârt)/ moarte, **krv** (cârv)/sânge, **brv** (bârv)/ podeț, **brz** (bârz)/ rapid, **crn** (țârn)/ negru, **crv** (țârv)/ vierme, **grb** (gârb)/ stemă, **vrt** (vârt)/grădină, etc.

Când sunt pronunțate cuvintele formate doar din consoane, se aude și se pronunță sunetul „î”, dar fonemele „î, â, ă” nu se regăsesc în alfabetul limbii croate. În limba croată există cuvinte cu cinci sau șase consoane, care urmează una după cealaltă, fără a avea o vocală între ele: **smrtno**/ muritor, **stvrdnuti**/ a întări; a căli, **crtić**/ desen animat, etc.¹⁷²

Competența de receptare audio poate fi exersată prin exerciții-jocuri de logopedie, prin recitare de poezii hazlie sau prin jocuri în care să fie inclusă muzica, aceasta fiind un factor educativ foarte important pentru creierul uman.¹⁷³

Exemple de cântece ce pot fi folosite pentru învățarea vocalelor :

Să învățăm vocalele <https://www.youtube.com/watch?v=lk41oRTXDtE>

A, a, a, acum e toamnă, da <https://www.youtube.com/watch?v=nyHXY2amfqs>

Exemple de poezii care contribuie la corectarea pronunției preșcolarilor:

1. Smochina¹⁷⁴

O smochină, într-o grădină,

Stă la soare și suspină...

¹⁷² <https://rjecnik.hr/mreznik/index.php/osnovni-modul/>

¹⁷³ Marinela Doina Nistea, Oana-Luiza Barbu, Particularități fonetice și lexicale în studierea limbii române ca limbă străină

¹⁷⁴ Loredana Bejan, Logopedie hazlie, culegere de exerciții și poezii logopedice

A fost tânără, frumoasă,
Dar de la atâta soare
I s-a uscat pielea tare.
S-a dus și la farmacie
Să-și cumpere alifie
Să se dea cu ea pe față
Să fie din nou semeată
Nu smochina din dulceață.

„Vocale - portocale ” de Arcadie Suceveanu ¹⁷⁵

Cine-nvață o vocală
Va primi o portocală!
Cocoșelul Co-co-co
Și-a ales vocala O.
Iar căluțul Mi-ha-ha
A-nvățat vocala A.
O broscuță sprintenă
Sare prin vocala Ă.
Greierașul Cri-cri-cri
Țârâie ba-n Î, ba-n I.
Vițelușul Mu-mu-mu
Paște în vocala U.
Iar ieduțul Be-he-he
Zburdă prin vocala E.
E,I,Î, Ă -toți în cale
Azi mănâncă portocale.
A,O, U – prin văi și lunci
Ce mai portocale dulci!

2. Poezie pentru sunetul J

Joacă badea, joc și eu
Joacă toți în jurul meu.

¹⁷⁵ <https://www.poeziile.com/autori/Arcadie-Suceveanu/vocaleportocale94.php>

Jocu-i joia, dar e bine
Că eu joc în sat la mine
Jocu-i joc, nu-i jucărie
Talpa-i jar de bucurie.

3. Poezie pentru grupul de litere chi

Nu vă bucurați, chiț-chiț,
Colo-n oală nu-s șorici,
Colo-n oală, voi nu știți,
E un șmecher de pisic!¹⁷⁶

5.3.2. Dezvoltăm eficient și progresiv vocabularul preșcolarului

Educarea limbajului, trebuie începută înainte de nașterea copilului. Astfel că bazele vorbirii și ale comunicării orale se formează încă de timpuriu.

Jocul didactic, cu toate variantele lui (joc didactic interdisciplinar, activitate out-door, joc senzorial, etc.) este o modalitate eficientă pentru realizarea educației limbajului sub toate aspectele sale: aspect fonetic, lexical, al structurii gramaticale, expresivității limbajului. Prin jocul didactic se face trecerea de la activitatea de joc, la activitatea de învățare. Pentru a spori contribuția jocurilor didactice în educarea limbajului, cadrul didactic trebuie să folosească metode, mijloace de învățământ, procedee variate, atractive, interesante și distractive.

Jocul poate fi un mijloc foarte valoros de instruire, educare și evaluare, a copiilor de vârstă preșcolară. Prin joc, preșcolarii rezolvă diverse sarcini instructiv-educative ținându-se cont de particularitățile de vârstă ale preșcolarului.

Când cadrul didactic introduce jocul didactic ca formă de bază în dezvoltarea vorbirii, realizează una din cele mai importante cerințe ale educației preșcolarilor. Folosite în diferite variante de predare- învățare- evaluare, jocurile didactice pot să contribuie în mod deosebit la dezvoltarea limbajului la copiii preșcolari.

Metodele moderne, de predare în dezvoltarea limbajului și a comunicării aplicată la grupa de preșcolari - *Metoda Cubul* – poate fi folosită în cadrul Întâlnirii de dimineață: „Ce ai făcut în week-end/în vacanță/?”

Copiii sunt așezați în semicerc, pe scăunele sau cât mai comod pe pernuțe, covor etc. Educatoare are un cub pe care sunt scrise șase întrebări. Cadrul didactic aruncă prima dată cubul

¹⁷⁶ Grigore Vieru- Albinuța, Editura Didactică Și Pedagogică, București, 1994

spre un copil și citește întrebarea de pe fața cubului. Copilul trebuie să răspundă la întrebare și apoi aruncă cubul spre alt coleg din grupă. Este indicat ca toții copii să ajungă să răspundă la întrebările de pe cub.

Exemple de întrebări ce se pot regăsi pe laturile cubului: Ce activități interesante ai făcut în week-end? Unde ai fost în week-end? Ce poveste ți-a fost citită? Ce fapte bune ai făcut? Pe cine ai vizitat? Cu cine te-ai jucat? Ce ți-a plăcut la...? (întrebările pot să difere în funcție de tematica săptămânii, de anotimp, nivelul grupei și imaginația cadrului didactic.)

Onomatopee și metode de integrare a acestora în vocabularul preșcolarului

Onomatopeea este un cuvânt care, prin elementele sale sonore, imită cu aproximație un sunet sau un zgomot. Aceasta se integrează în sistemul fonologic și uneori și în sistemul gramatical al limbii studiate/învățate. Onomatopeele pot imita:

- sunete scoase de animale: *bee, cotcodac, cucu, cucurigu, ga-ga, ham, mac-mac, miau, mor-mor, muu, pitpalac, piu*, etc.
- manifestări sonore omenești nearticulate: *ha-ha-ha, hahciu, ptiu*, etc.
- zgomote: *bâldâbâc, bang, boc, buf, ding-dang, pleosc, plici-placi, poc, tic-tac, vâj, zbârr, zdrang, zdup*, etc.

Onomatopeele se folosesc deseori repetate, uneori cu aceeași formă, alteori cu forme ușor diferite: *gogâlț-gogâlț, pif-paf-puf*.

Înțelegerea onomatopeei depinde, adesea de înțelegerea limbajului, deoarece sensul ei constă atât în imitarea sunetului, cât și în sensul din cuvânt. Onomatopeea nu poate fi tradusă deoarece cuvintele onomatopeice sunt diferite în diferite limbi.

Exemple:

Redarea sunetului în limba română	Redarea sunetului în limba croată
cucurigu	kukuriku
cot- codac	koko-da
ga-ga	ga-ga
bu-hu-hu	hu-hu
miau	mijau
ham -ham	vau -vau
mac-mac	kva-kva
oac-oac	kre-kre
piu-piu	ci-ci /živ-živ
ku-ku	ku-ku
cra-cra	kra-kra
toc-toc (ciocănitoarea)	tuk- tuk (ciocănitoarea)
	klepe-klepe (clămpănitul din cioc la barză)
	tras, fuć, bong, kuc, pljas, heh, brrrm, fiju, bum, bla-bla...etc;

În literatură, onomatopeea este considerată cel mai adesea, înșirarea unor sunete dintr-un vers, pentru a crea o atmosferă sonoră așa cum o auzim în natură. În literatura croată, întâlnim multe poezii sau versuri cu onomatopee, iar cel mai tipic exemplu în acest sens este versul poetului croat, Vladimir Nazor „*I cvrči, cvrči, cvrčak na čvoru crne smrče*” („Și cântă, cântă greierul pe un con de molid negru”) ¹⁷⁷. Repetarea fonemului č formează o onomatopee care imită sunetul greierului, despre care se vorbește în vers.

„Vocile animalelor” au contribuit și la formarea de verbe derivate, cum ar fi: miaunatul, gâfăitul, ciripit, scârțăit, orăcăit, geamăt ...etc, (mijaukati, ćurlikati, ćijukati, živkati, kreketati, cvrči, gukati, fijukati, vriskati ...itd)

Exemple de alte versuri / poezii din literatura croată în care regăsim onomatopee:

- *Zuji, zveći, zvoni, zvući, / Šumi, grmi, tutnji, hući* (Petar Preradović)
- *Sve do sunca već se penje / kukurikukuj* (Antun Gustav Matoš)
- *Ptičja pjevanka* (Grigor Vitez)

¹⁷⁷ <https://www.lektire.hr/onomatopeja/>

- Țetka (Stanislav Femeniĉ)

Joc: În lumea animalelor

Jocuri de emiter și recunoaștere a onomatopeelor, cu mai multe variante:

1. La fermă: copiii emit și recunosc onomatopee emise de animale domestice.

Copiii sunt așezați în cerc, cel din stânga se adresează celui din dreapta:

- Ieri am fost la o fermă și am întâlnit un cocoș. Știi ce mi-a spus?

Răspunde copilul căruia i-a fost formulată întrebarea:

- Cucurigu! Cucurigu! Cucurigu!

Cel care a răspuns, se întoarce către dreapta și pune, la rândul lui întrebarea: am văzut la fermă o/un...ghici, ce mi-a zis? Se continuă jocul menționându-se cât mai multe animale de la fermă, insistându-se pe cele care ajută în impostarea sunetelor deficitare, dar și la consolidarea sau automatizarea acestora. Se pot mima și mișcări, pe lângă emiteria onomatopeei.

2. În a doua variantă de joc, copiii trebuie să ghicească animalul de la fermă în funcție de onomatopeea emisă de alt participant la joc. Copiii sunt așezați în cerc, cel din stânga se adresează celui din dreapta:

- Când am vizitat o fermă, a strigat cineva după mine: miau! miau! miau! cine a fost?

Răspunde copilul căruia i-a fost adresată întrebarea:

- Pisica!

Jocul continuă până ce toți participanții la joc au emis onomatopee și au ghicit animalul de la fermă.

Poezii în care se exersează sunetul P, B, R¹⁷⁸

Pică ploaia pe burlane: pic- pic-pic!

Pică și patru castane: poc-poc-poc!

Parcă-n pom cârâie o cioară: cra-cra-cra!

Pe potecă-o găscă strigă: ga,ga, ga!

Pic, pic, pic și cra, cra, cra

Poc, poc, poc și ga, ga, ga!

.....

Bate, bate... Cine bate?

Bate vântul pe cărare,

Bate inima tic- tac,

Bate clopotul bing-bang,

Bate toba bum, bum, bum...

Of... de cin' să vă mai spun?

¹⁷⁸ Elisabeta Rada- exerciții pentru supereroii vorbirii, versuri adunate, rime minunate, Aquila, 2018

Și ciocanul boc, boc, boc,
Iar în plop ciocănitorea
Bate-ntruna toc, toc, toc!

Joc: „Furtuna de sunete” – exerciții de imitație a diverselor sunete. Acest tip de exerciții contribuie la îmbunătățirea articulației și la emiterea corectă a sunetelor.¹⁷⁹

În fața unei oglinzii, preșcolarii trebuie să imite diverse sunete, în funcție de cerințele cadrului didactic. Privindu-se în oglindă, atunci când imită diversele sunete, preșcolarii pot să observe cum se mișcă gura și buzele.

Cum sună sirena ambulanței? (ni-no)
Ce sunete scoate bufnița? (bu-hu-hu)
Cum face lupul? (auuuu)
Cum face măgarul? (i-a)
Cum sună sirena de la mașina de pompieri? (i-u)
Cum face porcul? (guiț)
Cum plânge un bebeluș? (ua-ua)
Ce sunete se aud când merge trenul? (cica, cica)...etc.

Exemple de cântece în care regăsim onomatopee:

Spune-mi iubite, copilaș <https://www.youtube.com/watch?v=zCdbjZfbE20>
Trenul <https://www.youtube.com/watch?v=9NBqUXRB52s>
Oac, oac, diri-diri-dam <https://www.youtube.com/watch?v=BNHr5q2nMrc>
Koka i pilići <https://www.youtube.com/watch?v=n6wYuKcDOUk>

Tehnici și strategii de achiziție a cuvintelor necunoscute

În activitățile de educare a limbajului (povestire, lectură după imagini, convorbiri, memorizare) se pot folosi conținuturi specifice diferitelor domenii (din domeniul științei: activitate matematică, cunoașterea mediului; educației estetice: muzică, artă plastică).

În activitățile de educare a limbajului obiectivul de referință al cadrului didactic este îmbogățirea și activizarea vocabularului copiilor vorbitori de limbă maternă croată, prin învățarea de noi cuvinte în limba română; cuvinte care pot să denumească: însușiri, mărimi, forme, dimensiuni, culori (adjective); cantitatea și ordinea obiectelor (numerale), cuvinte care pot să denumească ființe, obiecte (substantive) sau cuvinte care arată o acțiune (verbe). Prin intermediul tuturor activităților și a factorilor adiacenți procesului instructiv-educativ, în cadrul grădiniței, se

¹⁷⁹ Elisabeta Rada- exerciții pentru supereroii vorbirii, versuri adunate, rime minunate, Aquila, 2018

dezvoltă latura lexicală, latura semantică și cea gramaticală a limbajului. În activitățile de educație plastică, copiii pot să fie stimulați să își descrie lucrările executate de ei, să motiveze alegerea culorilor, să argumenteze ce le-a plăcut și ce nu le-a plăcut (metoda Turul galeriei). Astfel se exersează deprinderile de comunicare verbală.

Cunoștințele dobândite la activitățile de matematică pot să fie utilizate în activitățile de educare a limbajului, de cunoaștere a mediului, de educație estetică sau de educație fizică. Cunoștințele matematice îi pot ajuta în jocurile de construcție în care se utilizează figuri geometrice, bețișoare de diferite lungimi și grosimi. Copiii trebuie să intuiască forma, mărimea, culoarea, trebuie să numere piesele necesare unei construcții. Pentru crearea unei atmosfere relaxante și plăcute, se pot utiliza la aceste activități chiar instrumente muzicale: să bată în toabă, să apese clapele unui pian-jucărie de atâtea ori câte silabe conține un cuvânt/câte cuvinte conține o propoziție, etc.¹⁸⁰

În activitățile de lectură pe bază de imagini se pot realiza legături interdisciplinare prin diferite sarcini didactice: grupare de elemente ale unui tablou după criteriile stabilite; numărarea în ordine crescătoare sau descrescătoare a elementelor unei mulțimi (obiecte de îmbrăcăminte, ființe, animale, plante, etc); numărarea culorilor, a formelor, a pozițiilor spațiale ale unor obiecte, etc.

Învățarea interdisciplinară este facilitată și de alte metode didactice: convorbirea, povestirea sau problematizarea. Convorbirea liberă, are largi posibilități interdisciplinare în activități cu diverse teme: anotimpurile, animalele domestice, animalele sălbatice, mijloacele de transport, meseriile etc.

Spre exemplu, la tema cu anotimpurile se pot valorifica achizițiile de la activitățile de observare, memorizare, povestire, educație plastică sau muzicală.

Exemple de sarcini didactice ce pot fi realizate de către copii:

- sesizarea caracteristicilor anotimpurilor;
- interpretarea unor cântece despre anotimpuri;
- executarea unor mișcări ce redau fenomene ale naturii: vântul, ploaia, culesul fructelor, etc.
- prezentarea unor jocuri de copii legate de aceste teme;
- mimarea unor activități specifice anotimpului,
- reproducerea unor poezii legate de temă.

Activități complementare ce pot fi aplicate la sala de grupă: plimbări în parc, localitate sau în jurul grădiniței unde copiii pot observa natura, recunosc aspecte specifice anotimpului, sesizează culori, forme și zgomote din natură. Se poate organiza un joc de mișcare prin care copiii mimează ce au observat/sesizat, se pot rememora cântece, poezii legate de temă, etc.

Exemplu de activitate:

¹⁸⁰ Balint Mihail, Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar - Didactica limbii și literaturii române, UBB Cluj, 2008

„Cutia naturii” – observarea naturii și colectare de elemente din natură: pietre, flori, pene, bucăți de lemne, cochili, frunze...etc

Activitățile interdisciplinare asigură transferul cunoștințelor asimilate la situații noi, apropiate de viață, consolidează deprinderi motrice, facilitează efortul intelectual și stimulează creativitatea copiilor.¹⁸¹

Joc: „Ce poți găsi...?”

Copiii trebuie să răspundă la întrebări de tipul: „Ce poți găsi...în deșert, în ocean, în buzunarul meu, într-o cofetărie, în piață, în atelierul lui Moș Crăciun, într-un palat, într-un spital, într-o mașină de pompieri, într-un avion, pe lună, pe o stea? ...etc

Cadrul didactic începe jocul și poate să numească pe rând și alți copii care să propună întrebări către colegii lui.

Tehnici de consolidare a cuvintelor și utilizarea lor în comunicarea verbală

Prin intermediul evaluărilor, cadrul didactic, cunoaște etapele desfășurării procesului instructiv- educativ, nivelul atins de preșcolari, punctele lor forte, dar și lipsurile lor din limbaj, competențe, cunoștințe, deprinderi, priceperi, aptitudini. În funcție de rezultatele evaluărilor, cadrul didactic stabilește măsurile necesare pentru completarea, aprofundarea cunoștințelor, corectarea deprinderilor greșite, perfecționarea priceperilor și deprinderilor¹⁸².

¹⁸¹ Horațiu Catalano, Ion Albușescu, Specificul activităților didactice la grupele combinate- ghid pentru cadrele didactice din învățământul preșcolar, București, 2021

¹⁸² <https://www.scribd.com/document/460292710/Evaluarea-in-cadrul-activitatilor-de-educarea-a-lingajului-la-copii-pre%C8%99colari>

Procesul de evaluare trebuie să aibă mereu efecte pozitive, iar principalul scop al evaluării este acela de a urmări progresul preșcolarului și să se stabilească la ce nivel de dezvoltare se regăsește fiecare preșcolar în parte. În funcție de acest scop, educatorul trebuie să parcurgă programa astfel încât să vină în ajutorul tuturor preșcolarilor, să atingă toate nevoile și lipsurile lor, să fie priviți individual și să asigure succes tuturor experiențelor.

Limbajul este și va fi mereu principalul mijloc de comunicare interumană și are un rol bine definit în dezvoltarea personalității umane.

Joc: „Ce s-a ascuns în borcan?”

Pentru desfășurarea acestui joc avem nevoie de jetoane sub formă unui borcan, jetoane cu diverse imagini și de o lanternă. Jetoanele sub forma de borcan și jetoanele cu diverse imagini sunt laminate împreună. Imaginile jetoanelor pot să difere în funcție de tematică. Copilul luminează cu lanterna pe spatele borcanului. Datorită luminii, preșcolarii, descoperă ce s-a ascuns în borcan. Cadrul didactic poate să introducă și alte cerințe, sarcini, după ce copiii descoperă imaginile ascunse în borcan.

Joc: Adevărat sau fals?

Copiii trebuie să „răspundă” prin semne dacă comunicările transmise de cadrul didactic sunt adevărate sau false. Dacă este „adevărat” pun mâinile pe cap, iar dacă este „fals” pun degetul pe nas.

Exemple de enunțuri:

Cel mai frig este vara.

Ninsoarea este un fenomen al naturii.

Când plouă putem schia.

În aeroport vedem multe bărci... etc.

Joc: „Ochișorul meu vede”

Preșcolarii sunt așezați cât mai lejer pe pernuțe, covor sau scăunele. Cadrul didactic este cel care începe jocul și pronunță cu voce tare: „Ochișorul meu vede... ceva mare, roșu, cu picioare...etc.” (se descriu obiecte din sala de grupă sau din curtea grădiniței, parc;). Copiii trebuie să identifice ce obiect a fost descris de cadrul didactic. Se oferă timp de gândire preșcolarilor, cadrul didactic se poate ajuta de o clepsidră pentru stabilirea timpului. Copilul care ghicește ce obiect a descris cadrul didactic, continuă jocul și descrie un alt obiect.

Joc: „Ce ar fi fost dacă...”

În funcție de poveștile citite sau cunoscute de preșcolari, de poeziile memorate sau de cântece, cadrul didactic pune întrebări care încep cu formula „Ce ar fi fost dacă...?”. Preșcolarii trebuie să dea altfel de răspunsuri decât cele pe care le cunosc din poveste/cântece/poezii.

Exemple de întrebări:

Ce ar fi fost dacă lupul din povestea Scufița Roșie ar fi fost vegetarian?

Ce ar fi fost dacă găscanul nu și-ar fi pierdut papucii?

Ce ar fi fost dacă ursul nu ar fi ascultat de vulpe?

Ce ar fi fost dacă vulpea nu ar fi vicleană?

Ce ar fi fost dacă trandafirul i-ar fi dat culoarea lui ghiocelului?.....etc

Pentru a evalua și a consolida cuvintele noi din limba română, asimilate de preșcolarii vorbitori de limba maternă croată, dar și modul lor de utilizare în comunicarea verbală, cadrul didactic, educatorul, are libertate să aleagă, să îmbine metodele clasice de predare-evaluare cu metode moderne, dar și procedee și strategiile didactice pe care să le aplice în cadrul activităților.

Comunicăm eficient – formule de politețe și de adresare

În vocabularul fiecărei limbi întâlnim cuvinte „magice” precum: mulțumesc, te rog, formule de salut, de solicitare a permisiunii etc. Aceste cuvinte „magice” sunt utile în dezvoltarea relațiilor între copii și în dezvoltarea unor comportamente pozitive. Folosite permanent, preșcolarii învață ce este respectul, prețuirea iubirea, atenția, prietenia, dar se dezvoltă abilități și deprinderi de comunicare familială și comportament civilizat în mediul familial și cel social. Preșcolarii descoperă că forma de comunicare depinde de situație, locul și timpul comunicării.

Limba croată	Limba română
vi	voi (pronume personal, pers. a II-a, plural)
Vi	Dumneavoastră (pronume de politețe)
Dobro jutro!	Bună dimineața!
Dobar dan !	Bună ziua!
Dobro večer!	Bună seara!

Laku noć!	Noapte bună!
Dovidenja!	La revedere!
Molim !	Te rog!
Oprostiti!	Iartă!
Izvoli!	Poftim!
Hvala!	Mulțumesc!
Sretan rođendan!	La mulți ani!
Sretan Božić!	Crăciun fericit!
Sretna Nova Godina!	An nou fericit!
Isus uskrsnuo !	Hristos a înviat!
U istino uskrsnuo!	Adevărat a înviat!

Minoritatea croată din România, folosește și alte forme de salut, atunci când se întâlnesc adulții și altă formă de salut atunci când copiii sau tinerii salută adulți sau vârstnici.

Hvaljen Isus ! U vjeke hvaljen! <i>(când copiii/ tinerii salută adulți sau bătrâni)</i>	Lăudat să fie Hristos! Lăudat să fie!
Pomoz Bok! Bok pomoga! <i>(adulții salută adulți sau oamenii mai în vârstă)</i>	Dumnezeu să vă ajute! Dumnezeu ajută!
Dobro rano!	Bună dimineața!
Zbogam!	La revedere!

O problemă pe care o întâmpină copiii vorbitori de limbă croată este atunci când folosesc pronumele personal, la persoana a II-a, plural (**Vi/voi**) și pronumele de politețe (**Vi/ dumneavoastră**). Diferența dintre cele două pronume, încep să o deosebească atunci când sunt școlari, în clasele mai mari, la orele de gramatică.

U kino idete vi sutra? / Măine voi mergeți la cinematograful?

Želite Vi nam citati ovu knigu? / Doriți să ne citiți această carte, dumneavoastră?

În educația copiilor, bunele maniere, au rolul de a dezvolta deprinderi necesare pentru a se descurca și integra la nivel social. Perioada preșcolară este perioada în care copiii asimilează cel mai bine informațiile și își formează deprinderi fundamentale.

Pentru copii, să fie politicos înseamnă să dovedească apreciere, respect și onestitate în relațiile cu cei din jurul lui. De la vârste timpurii, copiii arată empatie și grijă față de cei de lângă ei. Rolul cadrului didactic, al părinților și al bunicii, este acela de a le dezvolta și consolida aceste caracteristici prin propriile exemple și prin îndrumări. Astfel ei se vor simți confortabili cu cei de lângă ei, își vor face prieteni și învăța să rezolve conflicte la nivel relațional.

Bunele maniere, la copii se aplică în fiecare aspect din viața lor: la grădiniță, în parc, la locurile de joacă, la masă, în familie, în locuri publice, în excursii, în concediu, etc.

Exemple de poezii pentru consolidarea pronumelor și a formulelor de politețe

Cine sunt eu?

În oglinda mare,
Prietenii se joacă,
Privesc cu mirare?
Cine-i aici oare?
Eu sunt Rica- o fetiță
Tu ești Rică- un băiat,
Ea și **ele** sunt fetițe
Și se-mbracă în rochițe.
El și **ei** sunt băieței.
Tare-s veseli, dragii mei !
Noi și **voi**, cu voie bună
Ne-om juca azi împreună.

Cuvinte fermecate

Sunt un mare magician,
Cuvinte fermecate am
Și-atunci când le folosesc
Pe toți din jur eu îi vrăjesc.

Vrei să-ți spun secretul meu?
Folosesc „te rog” mereu.
Când apare-o supărare
„Iartă-mă” zic și dispare.

Iar când un cadou primesc,
Știu frumos să mulțumesc.
De vrei să faci niște magie ca mine
Acele cuvinte să le ții minte bine.¹⁸³

Cântece:

Șapte ani de-acasă: <https://www.youtube.com/watch?v=s4cii02gDZc>

Bună ziua, mulțumesc, te rog: <https://www.youtube.com/watch?v=4zVLcvVXVng>

Dobar dan : https://www.youtube.com/watch?v=_2XNlrhsYGU

¹⁸³ Culegere de texte literare pentru domeniul limbă și comunicare, Editura Delta Cart Educațional, Pitești 2011

5.3.3. Învățăm să ne exprimăm corect gramatical

Grădinița este locul în care preșcolarul învață regulile gramaticale, fără a fi definite teoretic, nu știe ce este substantivul, genul lui, verbul, dar învață ca în vorbirea lui să aplice reguli principale de modificare și de îmbinare a cuvintelor. În perioada preșcolară, copiilor le este dezvoltat limbajul și gândirea, le crește capacitatea de cunoaștere, se lărgeste sfera de cunoștințe, se îmbogățește vocabularul, și se dezvoltă modul de exprimare.

Atât vocabularul, cât și structura gramaticală sunt însușite de copii în mod practic prin procesul comunicării, ascultând vorbirea celor din jur și fiind corecțați de către adult, atunci când fac greșeli în vorbire.

Prin imitare, copii își însușesc formele gramaticale de bază ale limbii române. Influențați de mediului social în care trăiesc, de experiențele verbale ajung să aibă așa numitul „*simț al limbii*”. „*Sensibilitatea*” față de formele gramaticale este o trăsătură caracteristică copilului preșcolar, deși limba nu este pentru el încă un „obiect de studiu” (așa cum va deveni în perioada școlară).

Cu timpul, preșcolarii, ajung să folosească tot mai corect formele gramaticale și chiar să intervină atunci când sesizează o greșeală în vorbirea colegilor. De multe ori, îi auzim cum se corectează unii pe alții: „Trebuie să spui...” sau „Corect se spune...”

În grădiniță, sub influența cerințelor din cadrul activităților și prin jocuri, preșcolarii asimilează toate aspectele limbii: gramatical, lexical și fonetic.

În vocabularul copiilor vom întâlni cuvinte cu conținut concret. Astfel, în vorbirea copilului preșcolar vor predomina substantivele, verbele și adjectivele care arată însușiri perceptibile vizual, auditiv și tactil. Vom auzi mai puține pronume și numere, care ar putea să fie substituenți de nume și a căror semnificație e mai greu de înțeles, de către copii.

Interferențele lingvistice româno-croate datorate conviețuirii minorității croate cu populație majoritară vorbitoare de limbă română au dus la numeroase împrumuturi din limba română. Aceste împrumuturi se reîntâlnesc atât în vocabularul preșcolarilor de minoritate croată, dar și în modul în care preșcolarii vorbesc între ei. Ajung să folosească, în vorbire, propoziții mixte, alcătuite din cuvinte în limba română și cuvinte în limba croată (dialectul carașovenesc), să româneze cuvinte, să accentueze greșit cuvintele, să înlocuiască cuvântul pe care nu îl cunosc într-o limbă cu cel din altă limbă.

Exemple de propoziții combinate și utilizarea cuvintelor românizate:

Ai prima oară fost la Grădina Zoologică s maikom i dedom. (Prima dată am fost la Grădina Zoologică cu bunica și bunicul.)

Mi napravimo ti strikiraš. (Noi construim, tu strici.)

Câte timpuri o să țină grădinița? (Cât timp stăm la grădiniță?)

Posle kiše vidimo unu curcubeu. (După ploaie vedem un curcubeu.)

Ja jem brânzu. (Eu mănânc brânză.)

Eu sunt mišic mama. (Eu sunt mama șoricelului.)

Sam spel doma cu mama i tatom. (Am dormit cu mama și tata.)

Mi kupitala mămica jagode. (Mi-a cumpărat mama căpșuni.)

Gotvam mîncăricu za slavenje. (Gătesc mâncare pentru praznic.)

Danas număratami pinguini? (Astăzi numărăm pinguinii?)

Mă plac lăbuțele de la urs, de la acest joc. (Îmi plac lăbuțelele ursului, de la acest joc.)

U šumi am văzut o piatră foarte uriașă de mare. (În pădure am văzut o stâncă.)

On mi uzal moju căciulu. (El mi-a luat căciula.)

Mi-am făcut curat mâinile. (Mi-am spălat mâinile.)

Ne slobodno da se svađamo, mi smo prijeteni! (Nu e voie să ne certăm, noi suntem prieteni!)

Ja volim vas! I mi pe tine volimo! (Eu vă iubesc! Și noi pe tine te iubim!)

Sutra sam bila la grădiniță. (Măine am fost la grădiniță.)

Atât în limba croată, graiul carașovenesc, limba română și graiul bănățean întâlnim cuvinte care se citesc și se pronunță la fel în ambele limbii, doar că diferă semnificația cuvintelor. Același cuvânt în limba română are un înțeles, iar în graiul carașovenesc alt sens. Am putea să denumim aceste cuvinte ca fiind omonime „interlingvistice”. Sunt dese cazurile, în care, preșcolarul de minoritate croată nu înțelege ce înseamnă acel cuvânt în limba maternă sau nematernă. Acest lucru produce confuzii și se ajunge la situații în care copiii nu înțeleg mesajul transmis, indiferent de limba utilizată.

Limba română/ grai bănățean	Cuvântul omonim „interlingvistic”	Limba croată/ grai carașovenesc
grup mare de păsări	Stol	scaun
așezare rurală	Sat	ceas
animal domestic	cal (kal)	noroi
mișcări alternative pe care le fac picioarele în mers	Pas	câine (în limba croată)
catedrală impunătoare	Dom	casă (în grai carașovenesc)
cuptor (în grai bănățean)	soba	cameră
pământ; persoană trimisă cu o misiune, unul din cele șapte sunete ale gamei;	Sol	sare (ingredient)

numele unei persoane	Dan/dan	zi
----------------------	----------------	----

Prin jocurile didactice aplicate la grupă, la Domeniul Limbă și Comunicare, cadrul didactic trebuie să urmărească și să coordoneze dezvoltarea structurii gramaticale a limbii române prin:

- utilizarea frazelor, a propozițiilor simple și dezvoltate;
- utilizarea acordului dintre subiect și predicat;
- folosirea corectă a singularului și pluralului;
- folosirea corectă a pronumelui: personal, de politețe, demonstrativ, posesiv, nehotărât;
- conjugarea verbelor în funcție de persoană și număr;
- folosirea corectă a timpurilor unui verb (prezent, trecut, viitor);
- utilizarea verbelor neregulate;
- exprimarea gradelor de comparație ale adjectivului;
- utilizarea prepozițiilor;
- utilizarea corectă a conjuncțiilor;

Poziția substantivului și a adjectivului în propoziție

Din punct de vedere gramatical, în limba croată standard, ordinea cuvintelor în propoziție este relativ liberă. Ceea ce înseamnă că propoziția „*Kraljica uzme ogledalo. Kraljica ogledalo uzme. Uzme kraljica ogledalo? Uzme ogledalo kraljica? Ogledalo uzme kraljica. Ogledalo kraljica uzme.*” (Împărăteasa ia oglinda. Împărăteasa oglinda ia. Ia împărăteasa oglinda? Ia oglinda împărăteasa.? Oglinda ia împărăteasa. Oglinda împărăteasa ia.) este relativ corectă, indiferent de ordinea în care sunt aranjate cuvintele. Deși din punct de vedere gramatical, corect, este să avem o propoziție formată din subiect, predicat și alte părți de propoziție. „***Kraljica uzme ogledalo***”/„***Împărăteasa ia oglinda.***”

Atunci când se dorește o exprimare mai artistică, mai poetică sau se dorește ca un anumit cuvânt să fie pus în evidență, este permisă schimbarea ordinii cuvintelor din propoziție.

În graiul carașovenesc, sunt situații în care, un cuvânt adăugat în plus la o propoziție, schimbă înțelesul ei.

În limba croată:

Neka se čuje! (Neca se ciuie!)/Să se audă!

Neka se zna ! (Neca se zna!)/Să se știe!

În graiul carașovenesc:

Neka **da** se čuje! (Neca da se ciuie!)/Să nu se audă!

Neka **da** se zna ! (Neca da se zna!)/Să nu se știe!

Sunt situații, în vorbirea preșcolarilor, când auzim sau surprindem momente în care ei își traduc cuvânt cu cuvânt din limba croată/graiul carașovenesc în limba română sau invers. Astfel, enunțurile formulate nu sunt corecte din punct de vedere gramatical.

Exemplu:

În graiul carașovenesc:

Ide kiša! (Ide kiša!)

Merge ploaia!

Ide sneg! (Ide sneg!)

Merge zăpada!

În limba română:

Plouă!

Ninge!

În limba croată:

Pada kiša! (Pada kiša!)

Pada sneg! (Pada sneg!)

Adjectivele sunt cuvinte care exprimă o calitate a unui substantiv. În limba croată, adjectivele se schimbă după cazul substantivului *To je lijep pas/E un câine frumos. Vidim lijepa psa./Văd un câine frumos.*), după numărul substantivului (*lijep pas/câine drăguț, lijepi psi/câini drăguți*), dar și în funcție de genul substantivului (*lijep pas/câine drăguț, lijepa mačka/pisică drăguță*).

Un joc care poate fi aplicat activitățile de la Domeniul Limbă și comunicare poate fi jocul didactic: „**Dacă nu-i așa, cum e?**”

Scopul jocului: familiarizarea preșcolarilor cu însușiri ale personajelor, persoanelor, obiectelor; consolidarea adjectivului și utilizarea lui în propoziții.

Preșcolarii sunt așezați în semicerc și li se cere să se gândească la personaje din povești sau obiecte din sala de grupă. Pe rând, fiecare copil își întreabă colegul despre un personaj sau obiectul ales de el, după modelul:

- Pinocchio, dacă nu este ascultător, cum e?
- Lupul dacă nu e milos cum e?
- Vulpea dacă nu e cinstită cum e?
- Fata babei dacă nu e harnică cum e? etc.

Jocul comparațiilor: copiii sunt așezați în semicerc și trebuie să găsească răspunsul potrivit la comparațiile propuse de cadrul didactic.

Exemplu de comparații:

- Rotund ca.....
- Alb ca.....
- Dulce ca.....
- Frumos ca.....
- Moale ca
- Harnic precum.....

- Limpede ca..... etc.

După ce copiii dau un răspuns la comparația cerută, se pot formula propoziții cu comparația obținută.

Joc didactic: „În dulap”

Scopul jocului: îmbogățirea vocabularului cu substantive și adjective, la tema săptămânală „Îmbrăcămintea copiilor”.

Acest joc este mai interesant de jucat cu articole de îmbrăcăminte reale. Putem folosi diferite articole vestimentare ale copiilor sau articole vestimentare care nu le mai folosim. Aranjăm un colț din sala de grupă ca și când am fi la un magazin (haine aranjate pe umerase, etajere cu pantofi, poșete, rucsacuri, pălării, ochelari de soare, oglindă, casă de marcat ...etc). Pentru a cumpăra un articol de îmbrăcăminte, „clientul” trebuie să îl descrie cât mai bine: cum se numește, ce culoare este, din ce material este confecționat, ce detalii are, în ce sezon se poartă în, etc.

Prin acest joc preșcolarul învață să facă distincția între articolele vestimentare pentru fete și cele pentru băieți; haine de iarnă, haine de vară, precum și haine pentru fiecare perioadă a anului; adoptă denumirile diferitelor părți ale îmbrăcămintei (guler, mânecă, buzunar, picior etc.); denumirile țesăturilor din care sunt confecționate articolele de îmbrăcăminte, dar și cum sunt hainele când le ating sau le poartă (bumbac- moale, mătase- fin, mătăsos, catifea - catifelat, lână, greu, lung, deschis la culoare, elegant etc.); dar se pot compara diferite articole de îmbrăcăminte unde preșcolarii se ajută de adjective pentru a le compara (cămașă - tricou, haină – jachetă etc.)

Genul și numărul substantivelor

În limba croată, ca și în limba română, substantivele sunt cuvinte care denumesc ființe (*băiat, fată, câine, pisică, etc.*), lucruri (*carte, casă, dulap, etc.*) și fenomene ale naturii (*ploaie, soare, vânt, etc.*).

Substantivele își schimbă forma după caz: Nominativ (**cine/ce?** *Tko/ Što?*), Acuzativ (**pe cine/ce?** *Koga/Što?*), Genitiv (*a, ai, ale cui?* *Koga/Čega?*) Dativ (*cui/ pentru cine?* *Komu/ Čemu?*) Vocativ (*oh, hei! Oj/ Ej!*), Locativ (*despre cine/despre ce?* *O kome/O čemu?*) Instrumental (*cu cine?* *S kim/ S čemu?*)

În limba croată, substantivele au două numere: singular și plural; și putem să regăsim substantive care au numai formă de plural sau numai formă de singular.

Exemple de substantive defensive de plural în limba croată:

gaće, gajde, grudi, jaslice, kliješta, kola, kolica, njoki, orgulje, sanjke, usta, vrata (izmene, cimpoi, piept, iesle, clește, car, căruță, gnocchi, orgă, sanie, gură, ușă) etc.

Exemple de substantive defensive de singular în limba croată: **narod, policija, razred, stado**, (oameni, poliție, clasă, turmă), **drvo, mlijeko, voda, zemlja, zrak, željezo** (lemn, lapte, apă, pământ, aer, fier), **ljubav, mladost, mržnja, zloba** (dragoste, tinerețe, ură, răutate), etc.

Substantivele proprii sunt substantive defensive de singular: *Ivan, Ana, Petar, Mažuranić*, dar în anumite construcții gramaticale pot să aibă formă de plural.

Stada iz pet sela.... . Turmele din cinci sate.... .

Kupi tri vode! Cumpără trei ape !

U našem razredu su tri Ivana. În clasa noastră sunt trei Ivani.

Genul substantivelor este asemănător ca și în limba română și au trei forme: masculin, feminin sau neutru. Pentru a putea să determinăm genul substantivului, în limba croată, ne ajutăm de pronumele demonstrativ **ova, ova, ovo**, la nominativ singular. Se pune în fața substantivului și astfel se determină genul unui substantiv.

Exemplu de joc ce poate fi aplicat la grupă, pentru consolidarea substantivelor:

„Găsește cinci”¹⁸⁴

Scopul jocului : Îmbogățirea vocabularului cu substantive

Desfășurarea jocului: cadrul didactic atribuie un verb căruia trebuie adăugate cinci substantive corespunzătoare. De exemplu: „*Ce putem deschide?*” Copilul trebuie să răspundă cu cinci propoziții logice”. Putem deschide ușa. Putem deschide cartea. Putem deschide geanta. Putem deschide sticla. Putem deschide cutia. Putem deschide borcanul. Putem deschide ochii.”

La început jocului, sau la grupă mică, ne putem ajuta de obiectele din imediata apropiere, sala de grupă sau curtea grădiniței, iar dacă este necesar se poate reduce numărul de propoziții cerute (trei/ patru propoziții). Pentru a complica jocul, putem crește numărul de elemente implicite. Sugestie de enunțuri: Ce putem tăia? Ce putem purta? Ce putem bea? Ce putem șterge? Ce putem ridica? Ce putem închide? Ce putem spăla? Ce putem călca? Ce putem construi? Ce putem dăruia?..

Joc „**La piață**”

Scop: îmbogățirea vocabularului, consolidarea substantivelor

Desfășurarea jocului: sala de grupă este amenajată ca și o piață, cu raioane mici, de unde copiii pot să cumpere. În timpul jocului se pune întrebarea: „Ce poți cumpăra de la raionul lactate/ fructe/ legume/ flori/ obiecte de uz casnic/...etc ?”, iar preșcolarii trebuie să enumere cât mai multe produse ce pot fi achiziționate de la raioanele precizate.

Jocul didactic „**A cui este?**”

Scopul: formarea deprinderii de a alcătui propoziții cu substantive în cazul genitiv.

¹⁸⁴ <https://www.scribd.com/doc/309625782/200-Logopedskih-Igara-ILONA-POSOKHOVA>

Sarcina didactică: să denumească corect substantive în cazul genitiv, să formuleze propoziții cu substantive după modelul dat, să folosească corect articolul genitival: a, al, ai, ale.

Exemplu:

Al cui este pulovărul?	Pulovărul este al Elenei.
Al cui este acest pantof?	Pantoful este al lui Marian.
A cui este gălețușa?	Gălețușa este a Mariei.
A cui este mingea?	Mingea este a lui Ivan.
Ale cui sunt cărțile?	Cărțile sunt ale lui Mario.
Ale cui sunt păpușile?	Păpușile sunt ale Antoniei.

Jocul didactic „**Cui arunc mingea?**”

Scopul: formarea deprinderii de a folosi corect substantivele în cazul dativ și a pronumelui de politețe.

Sarcina didactică: să denumească corect numelui copilului căruia i dat mingea; să pronunțe corect substantivele în cazul dativ.

Copiii sunt așezați în cerc, iar educatoarea aruncă mingea unui copil și întreabă: „Cui i-am aruncat mingea?” Copii trebuie să răspundă respectând formele corecte ale genului dativ: „Dumneavoastră ați aruncat mingea Sarei”.

Copilul care a avut mingea aruncă mingea înapoi educatoarei, iar educatoarea alege un alt copil care să prindă mingea și alt copil care să dea răspunsul. Jocul se repetă până când toții copiii au răspuns la întrebarea „Cui i-am dat mingea?”

Jocul didactic „**Eu spun una, tu spui multe!**”

Scopul jocului: însușirea corectă de către copii a formelor de singular și plural ale substantivelor; deprinderea de a le introduce corect în propoziții;

Pe o măsuță sunt așezate jetoane care reprezintă substantive la numărul singular și plural. Copilul alege un jeton și spune dacă pe el este reprezentat un element. Un alt copil alege jetonul cu mai multe elemente. Ambii copii formulează propoziții cu imaginile pe care le au pe jetoane și expun jetoanele pe o tablă magnetică, flanelograf...etc.

Pentru fiecare substantiv propus în joc, vor exista două cartonașe, unul cu un singur element, iar altul cu două sau mai multe elemente.

Exemplu: floare-flori, creion -creioane, copil- copii, scaun- scaune...

rachete-rachetă, păpuși-păpușă, mingi-minge, pisici- pisică ...

Joc didactic: „**Aceasta, acesta, acel, acele**”

Scopul jocului: utilizarea pronumelui demonstrativ în funcție de genul substantivului.

Recomandat este ca jocul să se desfășoare în curtea grădiniței sau în parcul din apropierea grădiniței, unde există multe obiecte familiare copilului. Preșcolarii trebuie să spună numele obiectelor pe care le observă în jurul lor, adăugând însă pronumele demonstrative înaintea fiecărui nume.

Cadrul didactic este cel care începe jocul și spre exemplu poate să spună: „Acel drum ne duce spre farmacia din localitate.” Pe rând, copiii continuă cu alte enunțuri: „Acea mașină roșie este a mamei mele. Acei copii se joacă fotbal. Acest gard este verde. În acest nuc am văzut o veveriță. De la acel magazin cumpărăm înghețată. Această casă este părăsită. Pe această stradă mă plimb cu bicicleta. Lângă acel stâlp erau trei pisici.”

Problematica verbelor: timpuri și moduri

Asemănător limbii române și în limba croată, verbele exprimă o acțiune (a mânca, a scrie, a tăia, a duce, a merge, a sări, a alerga), o stare (a se odihni, a dormi, a visa, a medita), un eveniment, (a se naște, a muri) existența sau starea (a fi, a sta), recepționarea pasivă a unei acțiuni exterioare (a primi, a auzi), o transformare (a crește, a dispărea) etc.

În limba croată, verbele, se conjugă în funcție de timpuri, persoane și moduri¹⁸⁵.

Majoritatea activităților din cadrul grădiniței au la bază jocul. Pentru domeniul limbă și comunicare, jocurile au ca scop dezvoltarea structurii lexicale și gramaticale. Extinderea vocabularului, dezvoltarea interesului pentru cuvinte noi în limba maternă croată, dar și în limba română, dar și extinderea cunoștințelor și a perspectivelor generale ale preșcolarilor, ceea ce, fără îndoială, va fi ca o bază solidă pentru perioada școlară.

Un joc ce poate fi aplicat la grupă, pentru consolidarea verbelor și a substantivelor este jocul: „**Zboară, sare, înoată, merge**”

Scopul jocului: Dezvoltarea atenției auditiv-verbale, înțelegerea vorbirii, îmbogățirea vocabularului (substantive și verbe). Cadrul didactic îi cere copilului să asculte cu atenție și să recunoască dacă propozițiile sunt adevărate sau false. Când cadrul didactic spune ceva care este posibil în viața reală, copilul ar trebui să efectueze o bătaie din palme. Dacă propoziția nu este adevărată, copilul nu trebuie să facă nimic. După câteva exemplificări, copiii pot să fie cei care spun enunțuri pozitive sau false și chiar se pot schimba verbele.

¹⁸⁵ Stjepan Damjanović. *Staroslavenski jezik* 5 izdanje. Hrvatska sveučilišna naknada. Zagreb.

Exemple de enunțuri: *Peștele înoată. Câinele zboară. Pasărea zboară. Pisica sare. Iepurele zboară. Câinele sare. Copilul merge. Casa sare. Masa plutește. Umblă perna. Copilul înoată. Fluturile zboară. Avionul merge. Mingea merge. ...etc.*

Jocul didactic: „**A venit poștașul**”

Scopul jocului: îmbogățirea vocabularului cu verbe; utilizarea verbelor în propoziții; utilizarea corectă a verbelor la timpul prezent, trecut, viitor;

Poștașul (cadrul didactic), aduce o geantă plină cu scrisori. Preșcolarii extrag din geantă plicuri în care vor găsi jetoane cu imagini diferite. Ei trebuie să denumească desenele din jetoane și să spună ce știu, cunosc (ce face, cum face, la ce folosim, unde îl găsim, când utilizăm...etc) despre obiectele redată în desene.

Exemplu: minge – Mingea sare. Băiatul șutează mingea. Cu mingea jucăm fotbal. Mingea mea este roșie.

foarfecă – Cu foarfeca am decupat un avion. Frizerița tunde cu foarfeca. Mama are o foarfecă mare. Croitorul folosește foarfeca.

Pentru a nu interveni plictiseala, cadrul didactic poate cere copiilor să imite cuvintele de pe jetoane sau propozițiile spuse de copii.

Jocul didactic: „**Roata vremii**”

Scopul jocului: familiarizarea copiilor cu timpurile verbului (trecut, prezent, viitor); formarea deprinderii de a se exprima corect în propoziții; utilizarea corectă a verbului „a fi” la modul indicativ la timpul prezent, trecut și viitor.

Pe un cerc sau un disc mare sunt desenate semne individuale ale copiilor, dar și preșcolarii primesc un jeton cu unul din semnele care se regăsesc pe disc. Cadrul didactic învârtă discul și recită versurile:

Roata vremii se-învârtește

Fiecare se gândește

Și va spune cu glas tare

Ce va fi, când va fi mare?

Și va spune cu glas tare

Acum ce este el oare?

Dar mai mic când el era

Pe acasă ce făcea?

Preșcolarul care are semnul individual indicat de disc, răspunde la întrebările din poezie.

Exemplu:

Când voi fi mare, eu voi fi pilot.

Când eram mic, mă plimbam cu tricicleta.

Acum sunt copil de grădiniță.

După ce preșcolarul dă răspunsurile, el este cel care învârt discul. Se insistă ca toți copiii să răspundă la întrebări și să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical, folosind formele verbul „a fi” la cele trei timpuri.

Jocul didactic: „**Ce poate să facă ... ?**”

Scopul jocului: îmbogățirea vocabularului cu verbe

Copiii sunt așezați cât mai comod pe perinuțe sau covorul din sala de grupă. Cadrul didactic spune copiilor un substantiv care denotă o ființă vie și le sugerează să denumească cât mai multe acțiuni pe care acea ființă le poate îndeplini.

Exemplu: Ce poate să facă un copil? Un copil se joacă, mănâncă, bea, sare, înoată, doarme, se plimbă, pictează, dansează, cântă, plânge, râde...etc

Ce poate face mama? Ce poate face bunicul? Ce poate face un băiat? Ce poate face o pisică?

Ce poate face un sportiv?

Joc: „**Măgărușul încăpățânat**”

Scopul jocului: utilizarea verbelor cu sens opus altui verb (antonime) și utilizarea lor în propoziții.

Cadrul didactic selectează un copil și îi sugerează copilului să facă ceva conform instrucțiunilor tale: „Deschide ușa! Apropie scaunul de tablă! Ridică creioanele colorate de pe masă! Pune ursulețul pe un scăunel!” etc. Copilul devine „măgărușul încăpățânat” care face totul opus. Educatoarea îi poate cere copilului: „Deschide ușa!” iar preșcolarul răspunde: „Închide ușa!”, dar și execută ceea ce spune.

Se pot utiliza verbe cu sensuri opuse în perechi: intră- ieși; închide- deschide; apropie - îndepărtează; urcă - coboară; ridică- lasă jos; scrie- șterge, îmbracă- dezbracă; leagă- dezleagă, etc.

Prepoziții și orientare spațială

Prepozițiile sunt tipuri invariabile de cuvinte care denotă relația dintre ființe, lucruri și fenomene. Prepozițiile sunt folosite pentru a determina relații temporale și spațiale. Procesul de dobândire a conceptelor temporale și spațiale este de lungă durată. De la o vârstă fragedă, copiii întâlnesc diferiți termeni folosiți în mediul lor. De asemenea, ei devin conștienți de propria poziție în raport cu spațiul și lucrurile care îi înconjoară. Primele prepoziții pe care le dobândește un copil

sunt „în” și „pe”. Pentru copiii vorbitori de o altă limbă maternă, prepozițiile reprezintă o mare provocare în învățare. Adesea au dificultăți în a le folosi sau le folosesc în mod greșit.

Conștientizarea spațială se dezvoltă spontan la majoritatea copiilor, dar unii copii au dificultăți în a le înțelege și a le adopta, și de aceea este important să le oferim stimulente suplimentare prin exerciții pentru a le adopta mai ușor. Este important ca adulții să folosească terminologia corectă a relațiilor spațiale, astfel încât copilul să dezvolte un sentiment de orientare temporală și spațială cât mai simplu și eficient posibil. Este necesar să le adoptăm treptat prin practică, în situații de zi cu zi și în mod corect. Atât cadrul didactic cât și adulții din jurul copilului, trebuie să folosească corect prepozițiile atunci când lucrează cu copiii, astfel încât aceștia să învețe să le folosească corect. Înainte ca preșcolarul să înceapă să folosească prepozițiile, este foarte important să le și înțeleagă.¹⁸⁶

Este important să denumim ceea ce se face, de exemplu: „Am pus mingea pe scaun!”. Cadrul didactic poate să ceară copilului să îndeplinească cerința: „Te rog, pune mingea sub scaun!”. Pentru a încuraja limbajul expresiv, adică capacitatea de a se exprima, este necesar să adresăm copilului și întrebarea „Unde este mingea?”. În funcție de nivelul de dezvoltare al limbajului, copilul va răspunde cu expresii simple sau mai complexe. Cadrul didactic trebuie să încurajeze copilul să folosească și propoziții dezvoltate în vorbirea spontană.

Exemplu de activitate de încurajare a dezvoltării percepției și orientării spațiale sus-jos, între, stânga-dreapta, față-în spate... și înțelegerea și denumirea propozițiilor.

Desfășurarea jocului: cadrul didactic dă preșcolarului o instrucțiune verbală unde să se plaseze în spațiu:

- ghemuiește-te sub masă
- stai în dreapta mesei
- stai în stânga mesei
- stai în fața mesei
- stai în spatele scaunului
- stai între masă și scaun
- stai pe piciorul stâng, ridică piciorul drept și atinge genunchiul cu mâna stângă
- pune mâna dreaptă în buzunar
- scoate praful magic din buzunar și presară-l în jurul mesei

Combinăția este nesfârșită, cadrul didactic trebuie să fie creativ, sau poate să denumească un copil care să dea indicații colegilor săi.¹⁸⁷

¹⁸⁶ <https://www.logopedtorbica.com/2021/09/08/orientacija-u-prostoru/>

¹⁸⁷ <https://www.pjesmicezadjecu.com/igre-po-uzrastu/orientacija-u-prostoru.html>

Prin descoperirea spațiului, copilul experimentează lumea din jurul său, precum și limitele acesteia. Îndreptându-și atenția și activitățile, copilul descoperă și examinează limitele spațiului din jurul său. Dezvoltarea orientării în spațiu are un impact asupra dezvoltării ulterioare a copilului, dar și asupra dobândirii abilităților de citire, scriere și calcul (gândire logică). Înțelegerea inadecvată a relațiilor în spațiu avertizează asupra posibilității apariției unor probleme în stăpânirea abilităților școlare și academice. Observarea relațiilor spațiale se bazează pe înțelegerea de către copil a propriului său corp în spațiu.

Exercițiile pentru dezvoltarea experienței corpului în spațiu ajută copilul să vadă relația dintre propriul său corp și spațiu. Dacă plasăm, în jurul copiilor diverse obiecte familiare îi rugăm să arate la ce obiecte pot ajunge, precum și poziția acestora în spațiu în raport cu corpul său. Un astfel de exercițiu îi ajută pe copii să înțeleagă mai bine ce este în spațiul lor.

Un alt joc-exercițiu: folosim cuburi sau bețe pentru a face o anumită formă - o casă, un copac, un garaj și cerem copilului să facă aceeași formă, dar în timp ce lucrează cerem copilului să vorbească și să explice ce desenează, assemblează și pozițiile lor, locația. Exemplu: casa - în partea de jos desenăm un pătrat, peste pătrat desenăm un triunghi - acoperișul casei, sub acoperiș desenăm două cercuri mici pentru geamuri, lângă casă desenăm gardul, în spatele gardului desenăm un copac și multe flori... etc.

Putem să cerem copiilor să deseneze pe tablă aranjarea mobilierului din sala de grupă și să-i întrebăm: ce este pe măsută, lângă scaunul, sub scaun, pe cuier, pe pervaz, lângă bibliotecă, etc. Răspunsuri posibile: Creioanele colorate sunt pe măsută. Lângă scaunul este o mașină. Sub scaun este un papucel. ...etc.

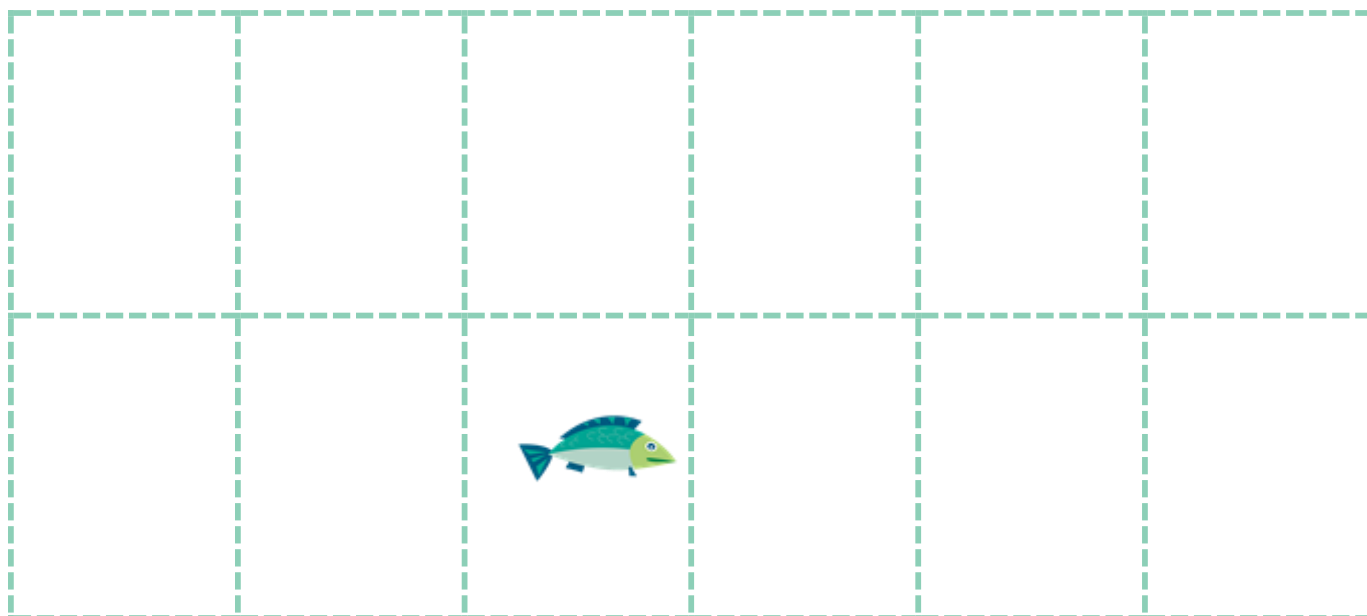
Orientarea în spațiu este strâns legată și depinde foarte mult de experiența integrității fizice a copilului și permite o dezvoltare a gândirii logice și analitice. Se poate crea un mini poligon în care regulile poligonului pot să includă cerințele: ocoliți scaunul, mergeți sub masă, puneți mingea în coș, sari în cerc, sari din cerc, stai pe un picior lângă scaun, mergi prin tunel, sari în partea dreaptă a cercului...etc.

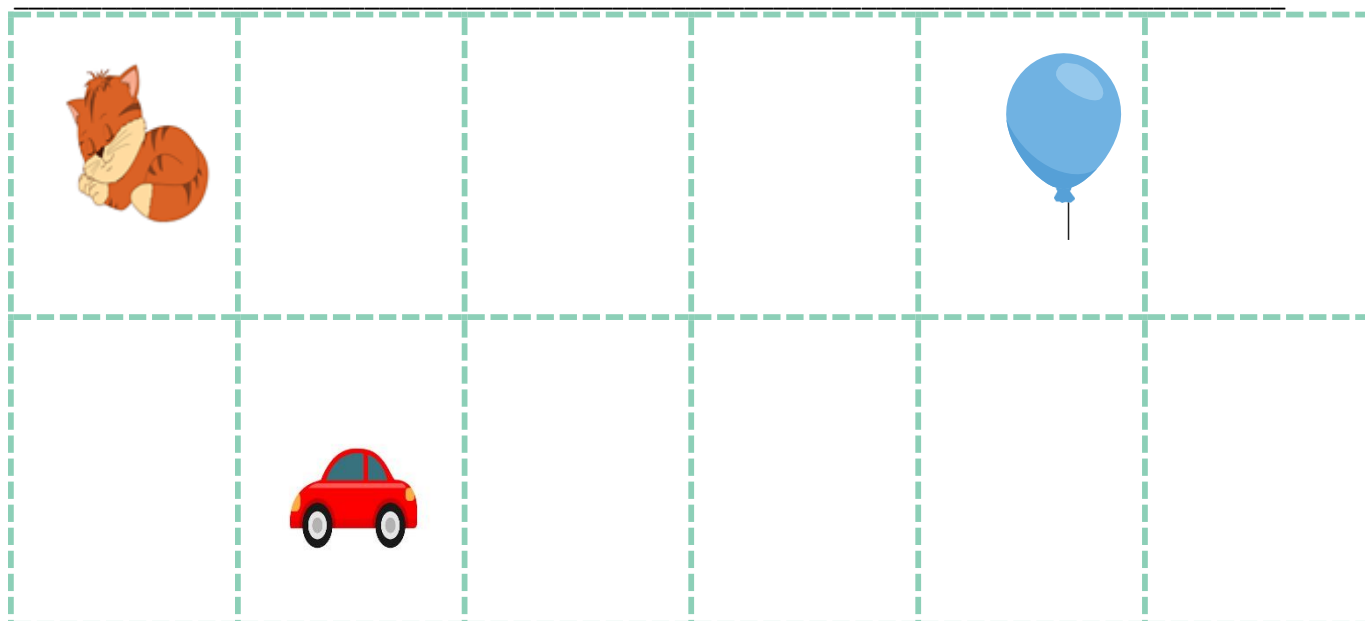
Joc: „**Unde mă aflu ?**¹⁸⁸” (preșcolarii trebuie să coloreze pătrățele în funcție de anumite cerințe):

- pătratul deasupra peștelui, colorează-l cu albastru
- pătratul care este sub pisică, colorează-l cu galben
- pătratul care este în dreapta mașinii, colorează-l cu verde

¹⁸⁸<https://djecji-vrtic-opatija.hr/Vrtic-na-daljini/Ucimo-prostorne-odnose>

- pătratul care este între pește și dreptunghiul verde, colorează-l cu roșu
- pătratul care este deasupra balonului, colorează-l cu gri
- pătratul care este între pisică și dreptunghiul roșu, colorează-l cu violet
- pătratul care este sub balon, colorează-l cu negru
- pătratul care este în partea stângă a dreptunghiului albastru, colorează-l cu portocaliu
- pătratul care este în partea dreaptă a dreptunghiului portocaliu colorează-l cu roz
- colorează pătratul dintre pește și pătratul gri cu maro
- desenați o floare în pătratul de sub pătratul maro
- desenați un triunghi albastru în pătratul din stânga peștelui
- desenați un cerc roșu în pătratul de sub floare
- desenați un pătrat galben în pătratul din dreapta balonului
- desenați soarele în pătratul deasupra pisicii
- desenați o inimă în pătratul deasupra pătratului galben
- desenați un triunghi verde în pătratul din dreapta pătratului negru
- desenați un cerc albastru în pătratul de deasupra inimii
- desenați o casă în stânga pătratului albastru
- desenați o față zâmbitoare în pătratul rămas liber;

Indiferent de activitățile propuse la grupă, cadrul didactic trebuie să conștientizeze că cerințele pot să difere în funcție de nivelul grupei și mereu trebuie să țină cont de faptul că fiecare copil are propriul ritm de dezvoltare. Cadrul didactic este cel care direcționează dezvoltarea preșcolarilor prin activități care să contribuie la îmbogățirea experiențelor ținând totodată cont de nevoile copilului: de joacă, imaginație și creativitate.

„Să nu-i educăm pe copiii noștri pentru lumea de azi. Această lume nu va mai exista când ei vor fi mari și nimic nu ne permite să știm cum va fi lumea lor. Atunci, să-i învățăm cum să se adapteze.” (Maria Montessori)

Bibliografie

1. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” (1998), *Dicționarul Explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic
2. Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House
3. Anna, E., (2018), *Convorbirile-educarea limbajului*, Editura Eurodidact
4. Antonovici, Ș., Neațu P. (2008), *Jocuri și activități alese*, București, Editura Aramis
5. Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), *Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare*, Arad, Editura University Press
6. Asociația Învățătorilor Harghiteni, (2012), *Învățăm, jucându-ne! Jocuri didactice limbă și comunicare* DPH,
7. Ausubel, P.D., (1981), *Pedagogia secolului XX. Învățarea în școală*, București, Editura Didactică și Pedagogică
8. Babić, Ham, Moguš, (2005), *Hrvatski školski pravopis*, Zagreb, Grafički zavod Hrvatske,
9. Babić, Moguš, (2011), *Hrvatski pravopis usklađen sa zaključcima*, Zagreb, Školska Knjiga,
10. Balint M., (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar*
11. Balint, M., (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Universitatea Babeș Bolyai Cluj-Napoca, Syllabus,
12. Barabási T. (2011), *Óvodakezdestöl iskolába lépésig*, Cluj-Napoca, Communitas
13. Barabási T., Birta-Székely N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*, Cluj-Napoca, Editura Ábel
14. Bălan M., *Considerații privind evoluția regimului minorităților naționale în România*, n.d, n.p
15. Bejan L, Ferent I., (2018), *100 de exerciții pentru corectarea vorbirii*, Editura Primus, Oradea,
16. Bejan L., (2018), *Logopedie hazlie- culegere de exerciții și poezii logopedice*, Editura Primus, Oradea,
17. Bikić A.V, Vrgoč D., (1995), *Pravila pisanja u hrvatskome jeziku*, Zagreb, Didakta,
18. Bocoș, M., Jucan, D. (2008), *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*, Pitești, Editura Paralela 45

19. Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45
20. Bontaș, I., (2008), *Tratat de Pedagogie*, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL
21. Breban, S., Gongea, E., Ruin, G., Fulga, M., (2002), *Metode interactive de grup. Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar*, București, Editura Arves
22. *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studiarea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.
23. Cant, A., (2010), *Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativă de predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului*, Cluj Napoca, Editura Risoprint
24. Catalano H., Albulescu I, (2021), *Specificul activităților didactice la grupele combinate*, sinteze de pedagogie, ghid pentru cadrele didactice din învățământul preșcolar, București, DPH,
25. Cazacu, Slama-Tatiana, *Probleme ale dezvoltării limbii române, ca limbă maternă în grădiniță și în primele clase elementare*, Revista de pedagogie; n.p, n.d
26. Căpiță, L., Sarivan, L., (2000), *Proiectarea curriculum-ului la decizia școlii*. Temă de cercetare, București, ISE
27. Cerghit, I., (1977), *Metode de învățământ*, București, Editura Didactică și Pedagogică
28. Cerghit, I., (2006), *Metode de învățate*, Iași, Editura Polirom
29. Chircev A.și colaboratorii, (1970), *Psihologia copilului preșcolar*, E.D.P.,București,;
30. Chiriac M., (1970), *Evaluarea- ghid al activității din grădiniță - studiu științific*, București
31. Chomsky, A. N., (2006), *Language and Mind*, ediția a III-a, Cambridge University Press
32. Ciobanu N, Bizdună M, Terecoasă I., *Domeniul limbă și comunicare*,mapă, Editura Diana, Pitești
33. Cioflica M.S, Borțeanu S, Berberceanu G, Ilie E, (2018), *Suport metodic pentru planificarea calendaristică*, grupă mică, mijlocie, mare, Petroșani, Editura Tehno-Art
34. Colceriu, L., (2008), *Psihopedagogia învățământului preșcolar*, Sintează de material, (n.p.)
35. Colecția Șanse egale, (2000), *Pași către școala interculturală*, București, Editura Corint
36. Cozma T., (2001), *O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea*, Editura Polirom, Iași
37. Cristea, S., (1997), *Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie*, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom

38. Cucos C., (2002), *Pedagogie*, ediția II-a, Iași, Editura Polirom
39. Cucos C., 2014 *Pedagogie*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași,
40. Cucos, C., (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom
41. Cucos, C., (2000), *Educația- Dimensiuni culturale și interculturale*, Iași, Editura Polirom
42. Cucos, C., (2006), *Pedagogie*, ediția a II- a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom
43. Cucos, C., 2000, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași,
44. Cucos., C., (2006), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom,
45. *Culegere de texte literare pentru domeniul limbă și comunicare*, (2015), Editura Delta Cart
Educațional
46. Deleanu M.M, (1999), *Însemnări despre carașoveni*, Ed. Banatica,
47. Demeter, K., (n.d.), *Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L.,
Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből*, Debrecen, Editura Kossuth
48. *Diferit, dar nu discriminat*, (2013), ghid practic pentru promovarea egalității de șanse în
mediul educațional, POSDRU,
49. Dina L., (2021), *O iarnă în familia șoricelilor- versuri distractive*, Editura EDU, Târgu -
Mureș,
50. Dolgos M., Marinescu E., (1975), *Metodica educației muzicale în grădinița de copii*,
Editura didactică și pedagogică, Timișoara,
51. Dragutin F, Petrić H., (2006), *Povijest i Hrvatske zemljopis - udžbenik za hrvatske škole u
inozemstvu*, Zagreb,
52. Dumitrana M., (1999), *Educarea limbajului în învățământul preșcolar*, București,
53. Dumitrana, M., (1999), *Educarea limbajului în învățământul preșcolar, vol. 1,
Comunicarea orală*, București, Editura Compania
54. Egalitate de șanse și dezvoltare durabilă – ghid POCU, (2018)
55. Evseev, I., (2014), *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior
56. Ezechil, L., & Lăzărescu P.M. (2006), *Laborator preșcolar. Ghid metodologic*, București,
Editura V & Integral
57. Fóris-Ferenczi R., (2008), *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékelésmélet*, Cluj-
Napoca, Editura Ábel
58. Gălușcă, L., (2018), *Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă
străină*, Universitatea de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
59. Gălușcă, L., (2021), *Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba
română ca limbă nematernă la elevii alolingvi*, Universitatea Publică de Stat Ion Creangă,
Chișinău
60. Gherghiț, I., Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, Universitatea București

61. *Ghid de educație interculturală*, Timișoara, 2019
62. Glava A., Pocol M., Tătaru L., (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45
63. Goraș-Postică, V., (2015), *Psihopedagogia comunicării*. Suport de curs, Chișinău: CEP USM
64. Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik. Modul za učenike nižih razreda osnovne škole. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, n.d
65. Ilica, A., (2003), *Didactica limbii române în învățământul primar*, Arad, Editura Universității Aurel Vlaicu
66. Ioan C., *Metode de învățare*, (2006), Iași, Editura Polirom
67. Ionescu Cristian, *Modalități de îmbogățire, activizare și nuanțare a vocabularului prin lecțiile de limba română în ciclul primar – lucrare metodică-științifică*, n.d
68. Ionescu M., (2011), *Instrucție și educație. Paradigme educaționale moderne*, ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon
69. Ionescu, M., (2006), *Instrucție și educație*, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL
70. Ionescu, M., și colab. (2010)., *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, București, Editura Vanemonde
71. Iosifescu, Ș., (2004), *Sistemul de competențe manageriale ale profesorului*, Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București
72. Ivanov C., (2015), *Străfurnica și prietenii săi- volumul I - manual de dicție pentru copii*, București, Editura Favorit,
73. Jinga, I., Negruț, I., (1994), *Învățarea eficientă*, Iași, Editura Editis
74. Kordić S., (2002), *Upotreba glagola trebat. Riječi na granici punoznačnosti*, Hrvatska sveučilišna naklada, str. 175–190, Zagreb,.
75. Lațchici M., (2012), *Graiul croaților din Lupac în contextul raporturilor lingvistice (sud)slavo-române*, București,
76. Lovinescu A.V, n.d, *Jocuri - exercițiu pentru preșcolari*, n.p
77. Manolescu, M., (2004), *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Universitatea din București, Editura Credis
78. Mândruț, O., (2010), *Metodologia proiectării și aplicării curriculumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curriculumului*, București, Institutul de Științe ale Educației
79. Mihăiescu O, Putineanu D., (2021), *Ghid practic de activități intercultural*, București
80. Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

81. Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, (2008), *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani*, (n.p.)
82. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, (2019), *Ghid de implementare a curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani*, Chișinău
83. Mogonea, F., Ștefan, M. A., Frăsineanu, E.S., Mogonea, F.R., (2014), *Metodica activității instructiv-educative în grădinița de copii, Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolari*, Pitești, Editura Paralela 45
84. Nikolić, S., Ilić-Stošović, D., Ilić, S., (2011), *Razvojna procena i treatment dece predškolskog uzrasta (Praktikum)*, Fakultet za specijalnu educaciju i rehabilitaciju, Beograd,
85. Nistea M.D, Barbu O.L, *Particularități fonetice și lexicale în studierea limbii române ca limbă străină*, BULETINUL ȘTIINȚIFIC AL UTCB SERIA: Limbi străine și comunicare, vol. XV, nr. 1/2022
86. Olujić I., (2007), *Carașova Croats in Romania—Languages and Identities*, Zagreb,
87. Oprea, C.L., (2009), *Strategii didactice interactive, ed. a 3-a*, Editura Didactică și Pedagogică București
88. Pamfil, A., (2003), *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45
89. Pamfil, A., (2006), *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, București, Editura Art
90. Pandžić I; Stojanov T., (2015), *Čestoća riječi u hrvatskome jeziku. Hrvatski jezik*. Zagreb.
91. Papp E.- Makár É., (1995), *Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek. Irodalmi szöveggyűjtemény*, Szatmárnémeti
92. Pavelea, C., (2005), *Psihopedagogie aplicată în activitățile de practică pedagogică*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
93. Pânișoară I.O, Manolescu M., (2019), *Pedagogia învățământului primar și preșcolar*, vol I, Polirom, Iași
94. Pânișoară O.I , Manolescu M. (2019), *Pedagogia învățământului primar și preșcolar*, vol II, Polirom, Iași
95. Pânișoară, I. O., (2004), *Comunicarea eficientă*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom
96. Pânișoară, I. O., Oprea, C. L. (2012), *Metode interactive de predare, învățare, evaluare. Program de formare*, Material elaborat în cadrul proiectului *Cariere de succes în*

învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative
POSDRU/87/1.3/S/61602

97. Petrovici E., (1935), *Graiul Carașovenilor*, Studiu de dialectologie slavă meridională, București, Imprimeria Națională
98. Platon E., (2021), *Româna ca limba străină, elemente de metadidactic*, Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană
99. Platon E., Vâlcu D., (2011), *Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință
100. Preda V., (2000), *Programa activităților instructiv-educative în grădinița de copii și regulamentul învățământului preșcolar*, București, V & I Integral
101. Rada E., (2018), *Exerciții pentru supereroii vorbirii, versuri adunate, rime minunate*, Oradea, Aquila,
102. Radan M. N., (1997), *Interferențe româno-sârbo-croate oglindite în graiurile carașovene*, în Probleme de filologie slavă, (Studii, articole, prelegeri), vol. V, Timișoara
103. Radan M. N., (2000), *Graiurile carașovene azi. Fonetica și fonologia*, Uniunea Sărbilor din România, Anthropos, Timișoara
104. Radu T.I., (2002), *Pedagogie - Fundamente Teoretice*, București, V & I Integral
105. *Respect pentru diversitate- compendiu de exerciții practice la îndemâna facilitatorilor* – British Council România, (2010)
106. *Revista Învățământ preșcolar*, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin
107. Samardžija M., (2004), *Iz triju stoljeća hrvatskoga standardnog jezika*, Hrvatska Sveučilišna Naklada, Zagreb
108. *Să vorbim cu ... plăcere II- fișe de exerciții logopedice în comunicarea orală și scrisă*; (2007)
109. Silić J, Pranjković I., (2005), *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb
110. Simu Traian, (1939), *Originea Carașovenilor*. Studiu istoric și etnografic
111. Sîghie, A., (2009), *Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar*, Editura Alma Mater
112. Stan C., (2010), *Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon
113. Stan L., (2014), *Pedagogia preșcolarității și școlarității mici*, Polirom, Iași
114. Stan L., (2016), *Dezvoltarea copilului și educația timpurie*, Polirom, Iași
115. Stark G., (2010), *Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus
116. Stark G., (2011), *Óvodai tevékenységek módszertana*, Cluj-Napoca, Editura Ábel

117. Stjepan Damjanović, (1981), *Staroslavenski jezik*, 5 izdanje. Hrvatska sveučilišna naknada. Zagreb
118. Stoica, M., (2005), *Pedagogie și psihologie*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
119. Straistari-Lungu, C. (2020), *Învățarea limbilor străine în contextul provocărilor societale*, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației
120. Szabó Thalmainer N., (2001), *Tanulásmódszertan - Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyma számára*
121. Șchiopu U., (1997), *Dicționar de psihologie*, București, Editura Babel
122. Șchiopu Ursula, (1997), *Psihologia vârstelor*, București, Editura Didactică și Pedagogică
123. Težak, Babić, *Gramatika hrvatskoga jezika- priručnik za osnovno jezično obrazovanje*
124. Tietz A., (2009), *Călător prin Banatul de Munte- Itinerarii culturale*, Vol II (Reșița-Iabalcea-Carașova)
125. Toader N., (2005), *Istoria și tradițiile minorităților din România*, n.p
126. Tomșa, G., (2005), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București
127. Turcu, F., Turcu, A., (1999), *Fundamente ale psihologiei școlare*. București, Editura All Educational,
128. UBB Cluj ,*Didactica limbii și literaturii române*,
129. Verza E., (2003), *Tratat de Logopedie*, București, Editura Fundației Humanitas
130. Vieru G. (1994), *Albinuța*, Editura Didactică și Pedagogică, București
131. Vrâncianu M., (2018), *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului*, Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău
132. Željko J., (2013), *Hrvatski pravopis*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, Tisak Zrinski
133. Zidarić Š.M., (2020), *Biografiile lingvistice ale locuitorilor din Clocotici și Carașova*, Zagreb
134. Zsolt J. A, *Procese și contexte social- identitare la minoritățile din România*

Surse electronice :

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_eic_balti_ro.pdf/pag_97

<http://ihjj.hr/stranica/o-hrvatskome-jeziku>

<https://hrcak.srce.hr/file/406971>

<https://rjecnik.hr/mreznik/>

<https://ethicseducationforchildren.org/learning-to-live-together/>

<https://lingvo.info/ro/lingvopedia/croatian>

<https://world-alphabet.com/index.php/c/2-croatian-alphabet>

<https://zbornica.hr/zbirka/hrvatski-jezik/neposlusna-jabuka-igrokaz>

<https://www.misizmaj.com/vladimir-grigoriyevic-suteev-jabuka/>

<https://jucarii-vorbarete.ro/?s=gimnastica+fonoarticulatorie&type=produse>

<https://www.logorici.ro/framantari-de-limba/>

<https://www.limba-romana.net/lectie/Accent--fonetica-/87/>

<https://foneticalimbiromane.ro/fonologia/accentul/>

<https://www.poeziile.com/autori/Arcadie-Suceveanu/vocaleportocale94.php>

<https://www.scribd.com/document/460292710/Evaluarea-in-cadrul-activitatilor-de-educarea-a-limbajului-la-copiii-pre%C8%99colari>

<https://insideoutmontessori.ro/produs/gramatica-3-6-ani-jocul-adverbului/>

https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/df4dc771-5c46-4a4f-8328-5c1f35aed47f/html/653_pridjevi.html

<http://gramatika.hr/pravilo/imenice/>

<http://gramatika.hr/pravilo/uvod/111/>

<https://www.logopedtorbica.com/2021/09/08/orijentacija-u-prostoru/>

<https://www.pjesmicezadjecu.com/igre-po-uzrastu/orijentacija-u-prostoru.html>

<https://www.scribd.com/doc/309625782/200-Logopedskih-Igara-ILONA-POSOKHOVA>

<https://logoped.hr/razvojna-linija/>

<http://www.centar-logos.hr/>

<https://edict.ro/evaluarea-in-invatamanul-prescolar/>

<https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de>

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

<https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/>

<https://www.dictie.ro/educarea-si-dezvoltarea-auzului-fonematic/>

http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entr_y=strathgi/a

Anexe

Sursă arhiva Uniunii Croaților din România; arhivă expert elaborare ghid metodologic

Anexa A: Panorama localității Carașova

Anexa A1: Panorama localității Carașova

Anexa B: Copiii îmbrăcați în port tradițional carașovenesc

B1 - Copii îmbrăcați în port tradițional carașovenesc

Anexa C: Bunică care lucrează la cămașa carașovenească

Anexa D: Mire și mireasa în port tradițional carașovenesc

Anexa D1: Port tradițional croat din Recaş

Anexa D2: Croați din zona Checea

Anexa D3: Tânără în port tradițional carașovenesc

Anexa D4: Hora carașovenească

Anexa D5: Dans tradițional carașovenesc: „Șetaljka“

Anexa E: Școlari din localitatea Carașova, 1939

Berislav, Katica, Mato i Mara ; obe škole; 1939

Anexa F: Preșcolari și școlari din localitatea Carașova, 2022

Anexa F1: Preșcolari și școlari din localitatea Carașova, 2022

Anexa G – Copii în seara de Ajun, mergând cu Bethlehem-ul din casă în casă

Anexa G1

ANEXA G2, G3 – Preșcolarii se pregătesc de Crăciun

Anexa H –Ouă încondeiate

Anexa I –Preșcolari și școlari alături de cadrele didactice încondeiază ouă cu motive tradiționale carașovenești

Anexa I1 –Punerea ouălor în vopsea

Anexa I2 –Ștergerea ouălor de ceară

Anexa I3 – Munca elevilor și preșcolarilor

Anexa J – Drumul Crucii

Anexa J1

Anexa K –Observarea manechinelor îmbrăcate în haine tradiționale carașovenești

Titlul proiectului: : „*Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România*”

Beneficiarul proiectului: Ministerul Educației

Elaboratori: Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szöcs Mónika, Ghera Ana Sabina

Validatori: Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana, Nemeth Mariana, Szejke Ottilia.

Data publicării:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.